

Suomalais-ugrilainen ja pohjoismainen osasto
Humanistinen tiedekunta
Helsingin yliopisto

MAAHANMUUTTOKESKUSTELUN RETORIIKKAA

Emmi Lahti

Akateeminen väitöskirja, joka Helsingin yliopiston humanistisen tiedekunnan suostumuksella esitetään julkisesti tarkastettavaksi salissa PIII, Porthania, torstaina 19. joulukuuta 2019 klo 12.

Helsinki 2019

Ohjaajat: Tiina Onikki-Rantajääskö
Anne Mäntynen

Esitarkastajat: Mia Halonen
Olli Löytty

Vastaväittäjä: Olli Löytty

© Emmi Lahti

ISBN 978-951-51-5706-5 (nid.)
ISBN 978-951-51-5707-2 (PDF)

Unigrafia
Helsinki 2019

TIIVISTELMÄ

Tutkielmassa tarkastellaan Suomi24-verkkofoorumin maahanmuuttoaiheisia keskusteluja. Tutkimusaineisto on kerätty elokuulta 2015, jolloin Suomeen tulevien turvapaikanhakijoiden määrä merkittävästi kasvoi. Tutkimuksessa tarkastellaan sitä, miten argumentointia ja yhteistä maailmankuvaa rakennetaan keskusteluissa. Tutkimuskysymykset ovat: Miten eri ryhmät kielellisesti ja diskursiivisesti rakentuvat keskustelussa? Millaisia argumentteja ja argumentointistrategioita käytetään? Miten keskustelijat ilmaisevat eri- ja samanmielisyyttä toisten keskustelijoiden kanssa? Analyysi keskittyy ensin maahanmuuttajien konstruointiin ja toisena muiden ryhmien konstruointiin, ja näitä ovat sekä keskustelun osapuolet että muut keskustelussa esiintyvät ryhmät, kuten suomalaiset, poliitikot ja median edustajat. Kun aiempi tutkimus on usein keskittynyt tarkastelemaan, miten maahanmuuttajia kuvataan erilaisissa media- ja politiikan teksteissä, keskittyy tämä tutkimus verkkokeskusteluun, jossa argumentointia rakennetaan yhdessä muiden keskustelijoiden kanssa.

Tutkimus on lähtökohdiltaan diskurssintutkimusta. Teoreettis-metodologisen kehityksen diskurssintutkimuksen sisällä muodostavat uusi retoriikka, suhtautumisen teoria, keskusteluanalyysi ja roolisemantiikka. Tutkimuksen aineisto on kerätty Suomi24-foorumin Maahanmuutto-ala-aihealueelta, ja aineistoon kuuluu 117 keskusteluketjua ja yhteensä 2 412 viestiä. Huomattavasti suurin osa viesteistä vastustaa maahanmuuttoa, mutta aineistoon kuuluu myös viestejä, joissa maahanmuuttoon suhtaudutaan positiivisesti ja joissa puolustetaan maahanmuuttajien oikeuksia. Keskustelu on selvästi polarisoitunut kahden vastakkaisen osapuolen välille eikä keskustelussa ole tilaa eri näkökulmia pohtivalle tai rakentavalle keskustelulle.

Tutkimus osoittaa, että maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä maahanmuuttajat konstruoidaan taloudelliseksi rasitteeksi, hyväksikäyttäjiksi, vaaraksi ja uhaksi sekä liian erilaisiksi elämään suomalaisten kanssa. Nämä tulokset ovat linjassa aiempien kansainvälisten tutkimusten kanssa. Konstruointeja rakennetaan ja vahvistetaan nimitysten valinnalla, semanttisilla rooleilla sekä toistuvasti esittämällä maahanmuuttajat tietyissä toiminnoissa. Konstruointeja käytetään perusteluina vaatimuksille maahanmuuton rajoittamisesta sekä negatiivisille asenteille maahanmuuttajia kohtaan. Argumentointistrategioina käytetään lisäksi vastakkainasetteluja, vertailua, uhkakuvia, geneeristämistä, esimerkkien käyttöä, lukumääriä ja tilastoja sekä auktoriteetteja. Maahanmuuttoa puolustavissa viesteissä vedotaan ihmisoikeuksiin ja ihmisarvoon sekä pyritään osoittamaan, etteivät maahanmuuttajat ja pakolaiset juuri eroa suomalaisista.

Tutkimus osoittaa lisäksi, että keskustelun osapuolet rakentavat toisistaan tyhmää ja tietämätöntä kuvaa esimerkiksi erilaisten halventavien nimitysten

käytöllä. Lisäksi vastapuoli esitetään molemmin puolin niin kuin varmasti tiedettäisiin sen ajatukset ja intentiot. Samanmielisyyttä toisten keskustelijoiden kanssa ilmaistaan kannattamisen ilmauksilla, kehumalla, vastaamalla kysymyksiin sekä jatkamalla aiempia viestejä. Erimielisyyttä taas ilmaistaan eriävän mielipiteen suoralla esittämisellä, kiistämisellä, haastavilla kysymyksillä sekä hyökkäämällä henkilöä kohtaan. Vaikka tutkimuksen tulokset ovat monella tapaa odotuksenmukaisia, ne osoittavat erityisesti, miten maahanmuuttoa vastustavat keskustelijat vahvasti tukevat toisiaan ja rakentavat yhteistä argumentaatiota ja yhteistä maailmankuvaa, jolloin argumentointi perustuu esisopimuksille ja perusteluille, joita pidetään yhteisesti tiedettyinä.

ABSTRACT

The rhetorics of the immigration debate

This dissertation deals with online discussions of immigration in Finland. The data of the study is derived from the Finnish online discussion forum Suomi24 (“Finland24”), and the data dates from August 2015, when the number of asylum seekers coming to Finland was growing very fast. The study investigates how argumentation and a shared view of the world are jointly constructed by the discussants. The research questions are: How are different groups linguistically and discursively constructed? What kind of arguments and argumentation strategies are used? How do discussants express agreement and disagreement with other discussants? The analysis focuses first on the construction of immigrants and, secondly, on the construction of other groups, including both the parties that take part in the conversations and other groups that are talked about (e.g. Finns, politicians and media representatives). Whereas in previous studies the focus has often been on the representations of immigrants in different media and political texts, the main focus of this study is on the joint construction of argumentation and the interaction between the discussants in social media.

The general theoretical and methodological framework of the study is discourse analysis, in which several linguistic methods are applied. These include the New Rhetoric approach, Appraisal theory, Conversation Analysis and role semantics. The data of the study is from the sub-forum “Immigration” of the online forum Suomi24. The data consists of 117 conversation threads, 2 412 messages in all, written in Finnish. The vast majority of the messages are against immigration, but there are also messages that take a positive stance towards immigration and defend immigrants’ rights. However, not much space remained for deliberative or constructive discussion.

The findings show that by the discussants who take a negative stance towards immigration, immigrants are represented and constructed as a financial burden, exploiters, a danger and a threat, and as too different to live in peace with Finns. The findings are similar to findings of previous international studies. The representations are constructed and strengthened by choices of naming, semantic roles and by the repeated presentation of immigrants engaging in certain activities. These representations are used in order to justify the demands to restrict immigration and to justify negative attitudes towards immigrants. In addition to that, different strategies, e.g. juxtaposition, comparison, nightmare scenarios, generalization, as well as the use of examples, numbers and statistics, and authorities, are employed to build arguments. The discussants who take a positive stance towards immigration appeal to human rights and human dignity and try to show that immigrants and refugees are similar to Finns.

Moreover, the findings show that the parties of the debate construct each other as stupid and ignorant. This is done for example by using different kinds of offensive and pejorative terms. In addition, the opposing side's intentions and thoughts are treated as known and certain. Agreement with previous discussants' arguments is expressed by endorsing, praising, answering questions and continuing previous messages, whereas disagreement is shown by expressing a differing opinion, denying, asking provocative questions and judging the disagreeing discussants. Furthermore, the study shows that ingroup solidarity and a close-knit bond with the like-minded are built, and this is further strengthened by being openly offensive to disagreeing discussants. Even though the results are predictable in many ways, they especially show that discussants who are against immigration strongly support each other and that a shared view of the world is collectively constructed by the anti-immigration discussants when the argumentation is based on presuppositions and reasons that are considered as commonly known.

ESIPUHE

Väitöskirjan teko on ollut sekä ihanaa että kamalaa, enimmäkseen kuitenkin ihanaa. Kaikki kiva kuitenkin loppuu aikanaan, ja nyt on aika kiittää niitä, joiden ansiosta ihania hetkiä on ollut niin paljon ja kamalatkin on ollut helpompi kestää. Työn alkuaikoina ajattelin, että parasta väitöskirjan teossa on se, että sitä saa tehdä yksin. Onneksi olin väärässä: parasta on ollut se, ettei ole tarvinnut olla yksin.

Ihan ensimmäisenä haluan kiittää ohjaajiani Tiina Onikki-Rantajääsköä ja Anne Mäntystä, joiden ohjauksessa on voinut aina olla turvallisin ja rauhallisin mielin. Parempia ohjaajia en olisi voinut toivoa. Ilman Tiinaa koko tutkimusta ei olisi: Tiina uskoi tutkimukseeni sen alkumetreiltä asti niin vakaasti, että uskalsin pikkuhiljaa itsekin alkaa uskoa. Anne hyppäsi mukaan parin vuoden jälkeen ja toi mukanaan uusia näkökulmia ja loputonta energiaa. Molemille kiitos paitsi työni asiantuntevasta ohjaamisesta, neuvoista, kommentteista ja ohjeista myös monipuolisesta tuesta, aina oikeilla hetkillä tulleista rohkaisevista sanoista sekä siitä, että aina uskoitte ja luotitte, että olen menossa oikeaan suuntaan.

Työni esitarkastajia Mia Halosta ja Olli Löyttyä kiitän käsikirjoitukseni yksityiskohtaisesta lukemisesta sekä tarkkanäköisistä huomioista. Lausunnot auttoivat merkittävästi työni viimeistelyssä sekä avasivat uusia näkökulmia niin tähän työhön kuin tutkimuksen tekoon yleisesti. Olli Löyttyä kiitän lisäksi suostumisesta vastaväittäjäkseni.

Kiitän nöyrästi kaikkia kollegoita, jotka ovat kommentoineet työtäni ja eri tavoin auttaneet eteenpäin tutkimukseni eri vaiheissa. Kiitos Helsingin yliopiston suomen kielen tutkijaseminaarilaisille, tekstisessiolalaisille ja helslangilaisille sekä Langnetin Teksti ja diskurssi -teemaryhmäläisille kommentteista, tuesta ja monipuolisesta ymmärrykseni lisäämisestä. Kiitos myös kaikki te muut, jotka olette eri yhteyksissä kommentoineet tekstejäni ja esitelmiäni!

Kiitos parhaat väikkäritoverit Irina Herneaho, Elina Vitikka, Henri Sotkangas, Ilona Lindh, Saira Järvinen, Veera Hatakka ja Jenni Neuvonen sekä Elina Salomaa ja Kristiina Savola! Kiitos teille mm. matkaseurasta, vertaistuestasta sekä mahdollisuudesta jakaa ilot ja ahdistuksen aiheet. Irinalle lisäksi kiitos niin tutkimusintressien kuin työhuoneen, kahvimaidon, hotellihuoneiden, kirjojen, kynsilakan, lukuvinkkien ja, no, lähes kaiken jakamisesta. Ja vielä siitä, että omien kiireidesi keskellä jaksoit lukea käsikirjoitukseni ja kommentoida sitä.

Rahapuolen järjestymisestä kiitän mitä nöyrimmin Suomen Kulttuurirahastoa, joka niin ikään näki työssäni jotakin tolkkua ja myönsi sen toteuttamiseen kolmivuotisen apurahan. Sen ansiosta olen voinut keskittyä tutkimukseen täysipäiväisesti. Se on ollut valtava onni ja etuoikeus.

Tässä pisteessä olen suurimmaksi osaksi siksi, että olen saanut kasvaa ja elää turvallisessa, rakastavassa, kannustavassa kodissa, jossa aina luettiin il-tasatu. Kiitos äiti ja isi, että olette aina antaneet minun valita omat polkuni ja luottaneet siihen, että tiedän, mitä teen (vaikken todellakaan ole aina tien-nyt!). Kiitos siitä, että olette aina pitäneet itsestään selvänä, että pystyn mihin vain. Veljiäni – ja parhaita kavereitani – Anttia ja Aleksia kiitän siitä, että tei-dän kanssanne on saanut pelata Trivial Pursuitia, höpöttää ja kinastella aka-teemisen elämän vastapainoksi.

Ja lopuksi: kiitos Julius olemassaolostasi. Sen lisäksi, että saat minut joka päivä nauramaan, olet tuonut elämääni sellaista tasapainoa ja vakautta, että väitöskirjaan liittyvät epävarmuudet ja ahdistukset on ollut helppo kestää.

Helsingissä 19. marraskuuta 2019

Emmi Lahti

SISÄLLYS

Tiivistelmä	3
Abstract.....	5
Esipuhe	7
1 Johdanto	15
1.1 Verkon maahanmuuttokeskustelut tutkimuskohteena	15
1.2 Keskustelun yhteiskunnallinen konteksti	16
1.3 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	17
1.4 Teoreettiset lähtökohdat ja suhde aiempaan tutkimukseen ..	19
1.5 Työn rakenne	22
2 Aineistona verkkokeskustelut	24
2.1 Aineistona Suomi24.....	24
2.2 Verkkokeskustelun erityispiirteitä	26
2.3 Alustan tekniset ominaisuudet sekä ketjujen aloitukset, kesto ja nopeus	29
2.4 Keskustelun osapuolet, sisältö ja sävy.....	32
2.5 Eettiset kysymykset	35
3 Teoria ja metodit	37
3.1 Konstruktivistinen kielenäkemys ja kielen funktionaalisuus.	37
3.2 Kriittinen diskurssintutkimus ja tutkijan positio	41
3.3 Argumentointi ja retoriikka.....	43
3.3.1 Argumentoinnin teorioita.....	44
3.3.2 Perelmanin ja Olbrechts-Tytecan argumentaatioteoria.....	45
3.4 Suhtautumisen teoria	47
3.4.1 Sitoutuminen	48
3.4.2 Inhimillisen toiminnan arvottaminen.....	50

3.4.3	Asteittaisuus.....	51
3.5	Keskustelunanalyysi.....	53
3.6	Metodit ja analyysin työvaiheet.....	55
4	Kategorisointi ja konstruointi	57
4.1	Kategorisointi.....	57
4.1.1	Sisäryhmä ja ulkoryhmä	57
4.1.2	Prototyyppi ja stereotyyppi.....	58
4.2	Kielelliset valinnat.....	59
4.2.1	Nimeäminen.....	59
4.2.2	Roolit	62
4.2.2.1	Semanttiset roolit	62
4.2.2.2	Agenttiivisuus jatkumoluonteisena käsitteenä	64
4.2.2.3	Myyttiset roolit	66
5	Maahanmuuttajaryhmien konstruointi	67
5.1	Maahanmuuttajaryhmien nimeäminen	67
5.1.1	Yleiset – <i>maahanmuuttaja</i> ja <i>tulija</i>	68
5.1.2	Viralliset termit laajemmassa käytössä – <i>pakolainen</i> ja <i>turvapaikanhakija</i>	72
5.1.3	Alkuperä, etnisyys ja uskonto – <i>afrikkalainen, somali</i> ja <i>muslimi</i>	75
5.1.4	Taloudellinen hyödyttömyys ja haitta – <i>loinen</i> ja <i>elintasopakolainen</i>	80
5.1.5	Toiseus – <i>tummaihoisen</i> ja <i>kehitysmaaihminen</i>	83
5.1.6	Vaarallisuus – <i>roisto</i> ja <i>terroristi</i>	86
5.2	Maahanmuuttajaryhmien toimintoja ja rooleja.....	87
5.2.1	Maahantulo	88
5.2.2	Rahan saaminen ja hyödyttömyys	92
5.2.3	Rikokset, väkivalta ja levottomuudet	98

5.2.4	Tyypillinen käyttäytyminen ja sopeutumattomuus	100
5.2.5	Rooliluokituksessa neutraalit: <i>olla</i> -verbilliset lauseet ja genetiivimääritteet	106
5.3	Yhteenvedoa.....	109
6	Muiden ryhmien konstruointi	111
6.1	Keskustelun osapuolet	111
6.1.1	Maahanmuuton puolustajiksi rakentuvat	112
6.1.2	Maahanmuuton vastustajiksi rakentuvat.....	116
6.2	Muut ryhmät	120
6.2.1	Suomalaiset	120
6.2.2	Päätäjät ja poliitikot.....	127
6.2.3	Suomi	129
6.2.4	Media.....	130
6.3	Yhteenvedoa.....	131
7	Argumentointi ja retoriikka	133
7.1	Analyysin lähtökohdat	133
7.1.1	Topokset.....	134
7.1.2	Perelmanin ja Olbrechts-Tytecan argumentointistrategiat	136
7.2	Aineiston argumentit ja niiden rakenne.....	138
7.2.1	Vastustavat väitteet ja argumentit.....	140
7.2.2	Puolustavat väitteet ja argumentit	141
7.3	Argumentointistrategioita	143
7.3.1	Vastakkainasettelut ja vertailu	143
7.3.2	Rinnastaminen, oikeudenmukaisuus ja vastavuoroisuus.	145
7.3.3	Uhkakuvat ja kalteva taso	147
7.3.4	Geneeristäminen.....	149
7.3.5	Kokemukset, kertomukset ja havainnot esimerkkeinä	151

7.3.6	Luvut ja tilastot	156
7.3.7	Auktoriteettiin vetoaminen.....	159
7.4	Argumentoinnin retorisia keinoja	162
7.4.1	Ehdotukset, kehotukset ja käskyt	162
7.4.2	Kysymykset.....	165
7.4.3	Ironia ja diskurssien omiminen.....	167
7.5	Keinojen yhdistyminen	171
7.6	Yhteenvetoa.....	178
8	Eri- ja samanmielisyys	180
8.1	Samankielisyyden osoittaminen.....	180
8.1.1	Kannattaminen	182
8.1.2	Kehuminen.....	185
8.1.3	Kysymyksiin vastaaminen	190
8.1.4	Reagointi voimasanoilla: affektiivinen myötäily.....	192
8.1.5	Jatkaminen ja lisääminen	194
8.1.6	Osittainen samanmielisyys	197
8.2	Erimielisyyden osoittaminen.....	201
8.2.1	Eriävä mielipide	203
8.2.2	Kiistäminen	206
8.2.3	Kysymykset.....	209
8.2.4	Henkilön arviointi.....	213
8.2.4.1	Tyhmyys, vajavaisuus, sairaus	214
8.2.4.2	Kielitaidon kommentointi.....	217
8.2.4.3	Valehtelu, vääristely, trollaaminen	219
8.2.4.4	Muuta vikaa.....	221
8.3	Yhteenvetoa.....	222
9	Lopuksi	223

9.1	Ryhmien suppeat kuvat	223
9.2	Maahanmuuttajat esitetään haittana, vaarana ja uhkana ...	226
9.3	Samanmielisille kannatusta, eri mieltä olevat haukutaan ..	228
9.4	Tutkimuksen anti ja arviointia	230
9.5	Jatkotutkimusaiheita	235
Lähteet.....		236
Liite: Aineiston viestiketjujen koodit ja otsikot		260

Johdanto

1 JOHDANTO

1.1 VERKON MAAHANMUUTTOKESKUSTELUT TUTKIMUSKOHTENA

Suomi oli varsin pitkään syrjässä kansainvälisen muuttoliikkeen suurista viroista, kunnes 1990-luvun alussa maahanmuuttajien määrä alkoi lisääntyä (Martikainen, Saukkonen & Säävälä 2013: 14). Maahanmuuttoon liittyvä keskustelu alkoi olennaisesti muuttua vasta 2000-luvulla, ja sen jälkeen keskustelua on käyty erittäin aktiivisesti erilaisilla foorumeilla. Keskustelu on usein tunnepitoista sekä vaihtelevaa argumentoinnin tasoltaan, sillä reaktiot maahanmuuttoa ja sen seurauksia kohtaan ovat Suomessa, kuten muuallakin Euroopassa, herättäneet voimakkaita tunteita ja synnyttäneet kiistoja (mp.). Keskustelu vilkastui entisestään vuonna 2015, kun Suomeen ja Eurooppaan saapui aiempaan verrattuna poikkeuksellisen paljon turvapaikanhakijoita. Vuoden 2015 tapahtumista on esimerkiksi mediassa käytetty usein ilmausta *pakolaiskriisi* (ks. esim. Pakolaiset ja turvapaikanhakijat sanomalehdissä 2016). Turvapaikanhakijamäärän runsas kasvu sai aikaan paitsi solidaarisuuskampanjoita myös pakolaisia ja turvapaikanhakijoita vastustavia liikkeitä, jotka ammensivat voimia populistisista puolueista ja äärioikeistolaisista liikkeistä (Kivikuru, Maasilta & Nikunen 2018: 7).

Tässä tutkimuksessa tarkastelen maahanmuuttoaiheisia verkkokeskusteluja, joita on käyty alkusyksystä 2015. Tarkoitan maahanmuuttoaiheisilla kaikkia keskusteluja, jotka käsittelevät maahanmuuttoa, maahanmuuttajia, pakolaisia ja turvapaikanhakijoita sekä näihin liittyviä ilmiöitä. Tutkimuskohteena on verkkokeskustelut, sillä ajankohtaisista tapahtumista, ilmiöistä ja uutisista keskustellaan vilkkaasti verkossa. Verkkokeskusteluissa esiintyvä mielipiteiden esittäminen ja perusteleminen on myös herättänyt yhteiskunnallista keskustelua, ja esimerkiksi mediatalot ovat olleet huolissaan kommenttiosoidensa perustelujen laadusta ja kommenttien sävystä (Lehti & Eronen-Valli 2018: 168). Tämän tutkimuksen aineisto on Suomi24-palvelun keskustelupalstalta, joka on kaikille avoin ja jonne voi kirjoittaa anonyymisti.

Tutkimuksen kohteena on, miten keskusteluissa konstruoidaan todellisuutta, argumentoidaan ja asetetaan kannattamaan tai vastustamaan edellä sanottua. Julkisuudessa ja verkon keskustelufoorumeilla käydyt keskustelut polarisoituvat herkästi ja merkitysneuvotteluista tulee affektiivisia, jopa aggressiivisia. Lisäksi anonyymiyden on nähty lietsovan vihapuhetta ”toisia” kohtaan. (Lähdesmäki & Saresma 2014; Saresma 2014, 2017; Palonen & Saresma 2017: 28.) Maahanmuuttokeskustelut ovat esimerkki keskustelusta, jossa mielipiteet ja asennoituminen polarisoituvat sekä aiheeseen eri tavoin suhtautuvat jakautuvat enenevässä määrin omiin rintamiinsa ja myös omille foorumeilleen rakentamaan sisä- ja ulkoryhmiä myös keskusteluosapuolten välille. Maahanmuuttokeskustelun analysoiminen antaa siten laajemminkin

eväitä hahmottaa demokratian pohjana olevan vapaan kansalaiskeskustelun juonteita.

1.2 KESKUSTELUN YHTEISKUNNALLINEN KONTEKSTI

Suomessa maahanmuuttoon liittyvä keskustelu alkoi olennaisesti muuttua vuonna 2008 – suhteellisen myöhään moniin muihin Euroopan maihin verrattuna – , jota ennen se oli ollut melko konsensushenkistä ja marginaalistaakin. Keskusteluun vaikutti Perussuomalaisten kannatuksen nousu, mikä pakotti myös muita puolueita ottamaan kantaa maahanmuuttopoliittisiin kysymyksiin. Keskustelun keskiöön nousivat maahanmuuton ongelmat. (Borg 2012: 18–19; Keskinen 2009: 33.) Etenkin maahanmuuttovastainen, kansallismielinen aktivismi on viime vuosina yleistynyt yhteiskunnallisessa keskustelussa (Mäkinen 2016: 247). Maahanmuuttoon ja pakolaisiin liittyvää poliittista keskustelua oli käyty vilkkaasti vuosia, kunnes vuoden 2015 tapahtumat nostivat pakolaiskysymyksen polttavimmaksi puheenaiheeksi niin Suomessa kuin koko Euroopassa (Kivikuru ym. 2018: 7).

Vuonna 2015 Euroopan unionin jäsenmaihin saapui noin 1,2 miljoonaa turvapaikanhakijaa, mikä oli merkittävästi enemmän kuin aiemmin. Suomeen turvapaikanhakijoita tuli noin 32 500, mikä oli lähes 9-kertainen määrä edellisvuoteen verrattuna. Turvapaikanhakijoiden määrä alkoi kasvaa erityisesti vuoden 2015 elokuussa. Turvapaikanhakijoiden yleisimmät lähtömaat olivat Syyria, Afganistan ja Irak. (Eurostat; Maahanmuuttovirasto.) Turvapaikanhakijoiden määrän kasvu näkyi luonnollisesti mediassa ja herätti vilkasta keskustelua erilaisilla foorumeilla. Elokuussa 2015 keskustelu kiihtyi ja muuttui niin epäasialliseksi uutissivustojen kommenttiosioissa, että useampi uutissivusto sulki kommentointimahdollisuutensa elo-syyskuun vaihteessa (HS Nytiliite 1.9.2015; MTV Uutiset 1.9.2015; Verkkouutiset 1.9.2015). Tämän tutkimuksen aineisto on juuri tältä ajalta: aineiston viestit on aloitettu elokuussa 2015.

Keväällä 2015 Suomessa oli käyty eduskuntavaalit, joissa Perussuomalaiset nousi hallitukseen. Perussuomalaiset on yhdistetty populistiseen puolueyhmittymään politiikan tutkimuksessa ja se on myös itse rinnastanut itsensä muihin populistipuolueisiin (Palonen & Saresma 2017: 14). Populismiin liitetään usein demokratian korostamisen lisäksi maahanmuuton vastustaminen, joka puolestaan kytkeytyy rasismiin, rajanvetoon, toiseuttamiseen sekä pelon politiikkaan (mas. 15; Mudde 2007; Wodak 2015). Maahanmuuttoaihetta ovatkin Suomessa pitäneet esillä erityisesti perussuomalaiset (Välimäki 2012: 264). Useat Perussuomalaisten ehdokkaista ovat profiloituneet maahanmuuttoa vastustavien näkemystensä kautta, ja maahanmuuttovastaisen liikehdinnän ensimmäisen vuosikymmenen johtohahmona voidaan pitää Perussuomalaisten tuolloista europarlamentaarikkoa Jussi Halla-aho (Mäkinen 2016: 248). Suomessa erityisesti Perussuomalaisiin liitetty populistinen ja maahanmuuttovastainen retoriikka on vaikuttanut myös kansalaiskeskusteluun, ja

esimerkiksi tämän tutkimuksen aineistossa käytetään paljon samanlaisia argumentteja, strategioita ja nimeämisen keinoja kuin Perussuomalaisten maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa, joka on julkaistu osana puolueen eduskuntavaalikampanjaa vuonna 2015 (ks. Herneaho 2018), sekä perussuomalaisten kirjoittamissa blogeissa (ks. Sakki & Pettersson 2016). Toisaalta maahanmuuttovastaisen politiikan murtautuminen valtavirtaan on kytkeytynyt internet-aktivismiin ja verkkoa on hyödynnetty organisointiin ja kampanjoihin (Mäkinen 2016: 249).

Perussuomalaisten suosion kasvu ei luonnollisestikaan ole tapahtunut tyhjiössä, vaan oikeistopopulistiset puolueet ja erilaiset äärioikeistolaiset liikkeet ovat kasvattaneet suosiotaan koko Euroopassa (ks. esim. Mudde 2007; Wodak & KhosraviNik 2013; Wodak 2015; Pöyhtäri 2018: 96–97). Äärioikeistolaisten ja oikeistopopulististen puolueiden suosion merkittävä kasvu näkyi esimerkiksi vuoden 2009 Europarlamenttivaaleissa (Wodak & KhosraviNik 2013: xvii). Perussuomalaisten menestys ja populistisen maahanmuuttopolitiikan läpimurto on kuitenkin ollut Suomessa poikkeuksellisen nopea ja voimakas muuhun Eurooppaan verrattuna (Pyrhönen 2015: 5–6). Suomalainen maahanmuuttokeskustelu ja populistinen retoriikka kytkeytyvät vahvasti siihen liikehdintään ja retoriikkaan, jota on havaittavissa ympäri Eurooppaa, ja keskustelussa lainataan ja kierrätetään paljon aineksia kansainvälisestä keskustelusta.

Se, mistä politiikassa kiistellään ja mistä mediassa puhutaan, vaikuttaa siihen, mistä kansalaiset keskusteleivat. Yhteiskunnalliset muutokset ja poliittinen keskustelu vaikuttavat siihen, millaista keskustelu esimerkiksi verkon keskustelupalstoilla on. Kärjistynyt yhteiskunnallinen tilanne heijastuu suoraan verkkokirjoitteluun. Verkkovihatutkimukset ovat osoittaneet, että vuonna 2015 verkkoviha muuttui entistä poliittisemmäksi, ja erityisesti terrorismiin, etnisyyteen, uskontoon ja poliittisiin mielipiteisiin liittyvää vihaa oli vuonna 2015 enemmän kuin sitä aiempina vuosina. (Kaakinen & Oksanen 2018: 162.) Tällainen verkkoviha näkyy myös selkeästi tämän tutkimuksen aineistossa, ja osa viesteistä on selvästi tulkittavissa vihapuheeksi, joka kohdistuu etenkin tiettyihin etnisiin ja uskonnollisiin ryhmiin. Toisaalta verkkokeskustelu vaikuttaa myös politiikkaan ja muuhun julkiseen keskusteluun.

1.3 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisin kielellisin keinoin maahanmuuttokeskustelussa konstruoidaan todellisuutta keskustelijoiden yhteistyönä. Tarkastelun kohteena on, miten maahanmuuttajia ja muita ryhmiä rakennetaan, miten keskustelussa argumentoidaan sekä miten ilmaistaan eri- ja samanmielisyyttä. Tätä kaikkea voi kutsua myös keskustelun *retoriikaksi*. Tarkoitan retoriikalla kaikkia niitä kielenkäytön keinoja, joilla omaa näkökantaa ja väitteitä pyritään vahvistamaan sekä joilla pyritään vaikuttamaan viestin

lukijoihin. En tee tässä tutkimuksessa faktantarkistusta, koska tutkimuksen fokus on muualla. En siis ota kantaa siihen, ovatko keskusteluissa esitetyt väitteet totta.

Ensimmäisenä tavoitteena on selvittää, millaista ryhmää maahanmuuttajista rakennetaan ja miten. Koska tutkimassani keskustelussa puhe keskittyy ihmisiin ja ihmisryhmiin, on luontevaa valita tarkastelun kohteeksi se, miten näitä ihmisiä ja ihmisryhmiä nimitään. Nimeämisessä on kyse siitä, millaisia nimityksiä valitaan, kun viitataan maailman ilmiöihin. Nimityksen valintaan vaikuttaa kirjoittajan näkökulma ja mielipide nimeämisestä henkilöstä, ja valinnalla voi myös tietoisesti tuoda esiin tiettyjä asenteita. Koska ihmiset ovat toimivia ja ajattelevia olentoja, liittyy ihmisten kuvaamiseen oleellisesti se, millaisissa toiminnoissa ja rooleissa heidät esitetään. Niinpä toinen tarkastelunäkökulma on, millaisissa toiminnoissa ja semanttisissa rooleissa heidät keskustelussa esitetään. Toimintojen ja roolien valinta kertoo suhtautumisesta ihmisryhmiin ja niiden valinnalla voidaan niin ikään tietoisesti rakentaa ryhmistä tietynlaista kuvaa.

Toisena tavoitteena on selvittää, mitä muita ryhmiä keskustelussa esiintyy ja millaisiksi nämä rakennetaan. Näistä tarkastelen ensin keskustelun sisällä rakentuvia ryhmiä: miten ja millaisia ryhmiä keskustelun osapuolet rakentavat toisistaan? Keskustelun osapuolten lisäksi tarkastelen muita keskustelussa taajaan nimettyjä ryhmiä, joita ovat muun muassa suomalaiset, poliitikot ja media.

Kolmantena tavoitteena on kuvata keskustelun tyypillisiä argumentteja sekä kartoittaa niitä keinoja ja strategioita, joilla omia kantoja perustellaan ja vahvistetaan sekä omia väitteitä pyritään todistamaan. Aineiston viestit ovat vahvoja kannanottoja, mielipiteen ilmauksia, jotka pyrkivät vaikuttamaan ja vakuuttamaan, joten argumentointi ja vaikuttamisen keinot ovat keskeisessä roolissa. Myös ryhmien konstruointi ja ryhmiin liitettävät mielikuvat ja asenteet toimivat osana argumentointia perustelemassa ja vahvistamassa asenteita, mielipiteitä ja argumentteja.

Neljäntenä tavoitteena on selvittää, miten konstruointeihin ja kannanottoihin keskustelussa suhtaudutaan: asetutaanko niiden kanssa saman- vai erimielisiksi ja millaisin keinoin nämä tehdään? Tällöin päästään tarkastelemaan niitä keinoja, joilla keskustelijat rakentavat yhteenkuuluvuutta samanmielisten kanssa ja toisaalta erottautuvat niistä, jotka ovat eri mieltä.

Tutkimuksen tavoitteet voi jakaa neljään osaan, jotka jakautuvat edelleen tutkimuskysymyksiksi. Tutkimuskysymykset ovat:

- 1) Miten maahanmuuttajaryhmät kielellisesti ja diskursiivisesti rakentuvat keskustelussa?
 - 1a) Miten maahanmuuttajaryhmiä nimitään ja miten nimeämistä käytetään osana argumentointia?
 - 1b) Millaisissa toiminnoissa ja semanttisissa rooleissa eri ryhmät esitetään?
- 2) Miten keskustelun osapuolet konstruivat toisensa?

- Mitä muita ryhmiä keskustelussa esiintyy?
- 3) Millaisia väitteitä ja argumentteja keskustelussa esiintyy? Millaisia argumentointistrategioita käytetään?
 - 4) Miten argumentteihin ja kannanottoihin suhtaudutaan: Miten keskustelijat ilmaisevat eri- tai samanmielisyyttään toisten keskustelijoiden kanssa?

Ensimmäiset (1) kysymykset koskevat maahanmuuttajaryhmien konstruointia ja toiset (2) keskustelun osapuolten sekä muiden keskustelussa esiintyvien ryhmien konstruointia. Kolmannet (3) kysymykset koskevat argumentointia ja argumentoinnin strategioita sekä neljäs (4) eri- ja samanmielisyyden osoittamista. Tutkimuskysymysten järjestys kuvaa analyysin järjestystä, joka etenee sana- ja lausetason analyysistä laajempien rakenteiden ja kokonaisten viestien analyysiin ja lopulta viestien välisen vuorovaikutuksen analyysiin. Tavoitteena on muodostaa kokonaiskuvaa keskustelulle tyypillisistä kielellisistä keinoista. Esitän analyysin tässä työssä neljässä luvussa, joista kukin vastaa yhteen kysymysryhmään.

Olen aiemmin tutkinut maahanmuuttokeskustelun nimityksiä ja rooleja pro gradu -tutkielmassani (Lahti 2015), jonka aineistona on Suomi24-palstan maahanmuuttoaiheisia keskusteluja vuodelta 2013. Niinpä tässä tutkimuksessa pääsen laajentamaan näkökulmaani. Joissain kohdin olen myös vertailut tämän tutkimuksen havaintoja pro gradu -tutkielmassa tehtyihin havaintoihin, joskaan systemaattinen vertailu ei ole mahdollista, sillä pro gradu -tutkielma ja sen aineisto on huomattavasti suppeampi.

1.4 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT JA SUHDE AIEMPAAN TUTKIMUKSEEN

Tutkimus on lähtökohdiltaan diskurssintutkimusta. Diskurssintutkimus on tutkimussuuntaus, jota käytetään eri tieteenaloilla ja jonka alla on mahdollista käyttää erilaisia menetelmiä (esim. Angermüller, Maingueneau & Wodak 2014; Johnstone 2008; Schiffrin, Tannen & Hamilton 2001; Jokinen, Juhila & Suoninen 2016; Pietikäinen & Mäntynen 2019). Tässä tutkimuksessa tarkastellaan erityisesti kielellisiä valintoja, joilla päästään käsiksi merkitysten rakentumisen tarkasteluun. Diskurssintutkimus on merkityksiin pohjaava tutkimussuuntaus, jossa kielenkäyttö nähdään sosiaalisena toimintana ja diskurssit tilannekohtaisina. Kielen avulla luodaan sosiaalista todellisuutta, ja myös sosiaalinen todellisuus luo kielenkäyttöä. (Esim. Pietikäinen & Mäntynen 2019: 13–26; Fairclough 1992).

Tutkimus on monimenetelmäistä lingvististä tekstianalyysia, jossa hyödynnetään erilaisia analyysivälineitä ja johon on myös yhdistetty keskusteluanalyysin välineitä. Koska verkkokeskustelussa on sekä kirjoitetun että puhutun kielen piirteitä, ovat sen tutkimuksessa hyödyksi niin teksti- kuin keskusteluanalyttiset analyysivälineet (Virtanen & Juvonen 2018: 208–209).

Tekstianalyysin välineillä päästään tarkastelemaan viestien sisäistä rakennetta ja retoriikkaa, kun taas keskusteluanalyysin välineet ovat hyödyllisiä kuvattaessa sitä, miten vuorovaikutus rakentuu viestien välillä. Teoriataustaa, kielikäsitystä ja menetelmiä kuvaan tarkemmin luvussa 3.

Koska tutkimuksen kohteena on verkossa tapahtuva vuorovaikutus, kytkeytyy se osaksi tutkimuskenttää, jossa tutkitaan ihmisten välistä vuorovaikutusta erilaisilla digitaalisilla, uuden teknologian mahdollistamilla alustoilla. Tähän tutkimuskenttään on viitattu monenlaisilla nimityksillä (ks. Helasvuo, Johansson & Tanskanen 2014: 7–8). Vanhin tähän tutkimusalueeseen viitaaava nimitys on *tietokonevälitteinen viestintä* (*computer-mediated communication*, CMC), joka juontuu amerikkalaisesta lähestymistavasta ja jonka merkittävänä edustajana tunnetaan Susan Herring (ks. esim. Herring toim. 1996; Herring, Stein & Virtanen toim. 2013). Uutta mediaa koskevan sosiolingvistisen tutkimuksen piirissä on käytetty nimitystä *digitaalinen diskurssi* (ks. esim. Thurlow & Mroczek toim. 2011). Helasvuo ym. (mp.) puhuvat *digitaalisen viestinnästä* ja *digitaalisesta vuorovaikutuksesta*, kun taas Matikainen (2006: 178) käyttää termiä *verkkovuorovaikutus*. Puhun tässä tutkielmassa verkossa tapahtuvasta vuorovaikutuksesta, jolla korostan sitä, että kyse on ennen kaikkea vuorovaikutuksesta, jota koskevat samat peruseräatteen kontekstista riippumatta, mutta tapahtuessaan verkossa teknologia asettaa sille omanlaisensa rajoitteet ja mahdollisuudet. Tämän lisäksi käytän termiä *verkkokeskustelu*, jolla viitataan tarkemmin tämän tutkimuksen aineiston kaltaiseen keskusteluun, jota käydään erilaisilla nimenomaan keskusteluun suunnitelluilla alustoilla.

Verkossa tapahtuvan vuorovaikutuksen tutkimus on vakiintunut omaksi tutkimusalakseen. Sen tutkimuksesta on tehty katsauksia ja kokoomateoksia (ks. esim. Herring ym. toim. 2013; Georgapoulou & Spilloti toim. 2015; Bou-Franch & Garcés-Conejos Blitvich toim. 2019), ja alalla julkaistaan omia tieteellisiä aikakauslehtiä (esim. *Journal of Computer-Mediated Communication*, *Internet Pragmatics*, *Language@Internet*). Suomeksi on esitetty koostetusti verkon tutkimusmenetelmiä ja eettisiä lähtökohtia (Laaksonen, Matikainen & Tikka toim. 2013) sekä katsaus digitaaliseen vuorovaikutukseen kielentutkimuksen näkökulmasta (Helasvuo ym. toim. 2014). Yksi uusista tutkimussuuntauksista on niin sanottu digitaalinen keskusteluanalyysi, jossa verkkokeskustelujen käytänteitä tutkitaan käyttämällä keskusteluanalyysin menetelmiä mutta digitaalisen vuorovaikutuksen omista lähtökohdista (Virtanen, Rahtu & Shore 2018: 22; ks. Giles, Stommel, Paulus, Lester & Reed 2015; Arminen, Licoppi & Spagnolli 2016; suomeksi Kääntä 2016).

Verkossa tapahtuvaa vuorovaikutusta on viime vuosina Suomessa tutkittu esimerkiksi institutionaalista verkkokeskustelusta (Kääntä 2016), sanomalehden verkkosivujen lukijakommenteista (Jaakola 2018) sekä blogeista (Virtanen & Juvonen 2018). Käännän (2016) tutkimusaineistona on verkko-oppimisympäristössä käytyjä keskusteluharjoituksia, ja aineisto on teknisesti samankaltaisesti rakentuvaa verkkokeskustelua kuin tämän tutkimuksen aineisto. Aineistoissa on silti merkittäviä eroja, jotka selittyvät muun muassa

keskustelujen kontekstien eroilla. Keskustelut eroavat esimerkiksi instituutio-naalisuuden sekä osallistujaroolien ja toiminnan osalta olennaisesti. Käännän aineiston keskusteluissa opiskelijat pyrkivät jatkuvuuteen, yhteisymmärrykseen ja yhteiseen tavoitteeseen, kun taas tämän tutkimuksen aineistossa ei pyritä yhteisymmärrykseen niiden keskustelijoiden kanssa, jotka ovat asiasta eri mieltä. Aineistossani samanmielisten kanssa kyllä rakennetaan yhteistä maailmaa ja yhteistä ymmärrystä, mutta erimielisiä kohtaan ollaan avoimen hyökkääviä. Aineistossani on myös runsaasti viestejä, jotka on kirjoitettu viestiketjun osaksi mutta niitä ei ole sidottu selkeästi keskusteluun eivätkä ne vie keskustelua varsinaisesti eteenpäin, vaan jäävät enemmän tai vähemmän irralliseksi. Yhteiskunnallisiin ja poliittisiin aiheisiin liittyvät keskustelut perustuvatkin hyvin usein irrallisten erimielisten mielipiteiden esittämiseen eivätkä yhteisymmärryksen rakentamiseen (Johansson, Jantunen, Heimo, Ahonen & Laippala 2018: 96–97; Johansson 2017: 5; Kleinke 2010). Tämän tutkimuksen tavoite on toisaalta tarkastella sitä, miten todellisuutta konstruoidaan ja argumentaatiota rakennetaan samanmielisten kanssa yhdessä, ja toisaalta sitä, miten erottaudutaan erimielisistä. Se, että kyseessä on verkossa tapahtuva, kirjoitettu vuorovaikutus, on oleellista, sillä se luo kontekstin, jossa tällainen keskustelu on mahdollista.

Suomi24-palstan keskusteluaineistosta on tehty esimerkiksi korpusavusteista diskurssintutkimusta (J. Jantunen 2018; Johansson ym. 2018). Suomi24- ja muut verkkoaineistot kiinnostavat luonnollisesti myös muita kuin kielentutkijoita. Suomi24-keskusteluaineistoja on tutkittu Citizen Mindscapes -hankkeissa, joiden takana on monitieteinen tutkijaryhmä (ks. Citizen Mindscapes -blogi; Harju 2018; Lagus, Pantzar, Ruckenstein & Ylisiurua 2016).

Maahanmuuttoon liittyvää kielenkäyttöä, maahanmuuttajien ja etnisyyden representaatioita sekä esimerkiksi rasistisia ja antisemitistisiä puhetapoja on tutkittu Euroopassa pitkään ja hyvinkin runsaasti. Niinpä tutkimukseni kytkeytyy aiheensa puolesta osaksi tätä tutkimuskenttää. Maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin liittyvä kielenkäyttö on ollut kriittisen diskurssintutkimuksen keskiössä 1980-luvulta lähtien (esim. van Dijk 1987, 1992, 2000b, 2016; Wodak 1993, 2014; Reisigl & Wodak 2001). Maahanmuuttoon liittyviä representointeja on tutkittu runsaasti niin perinteisestä kuin sosiaalisesta mediasta sekä esimerkiksi politiikan kielestä (ks. esim. Viola & Musolff toim. 2019). Hyödynnetty on myös esimerkiksi korpusanalyysin keinoja (esim. Gabrielatos & Baker 2008; O'Regan & Riordan 2018).

Suomessa kielitieteellistä tutkimusta maahanmuuttoon liittyvästä puheesta ei kuitenkaan ole toistaiseksi kovin kattavasti tehty. Tutkittu on kuitenkin esimerkiksi sitä, miten maahanmuutto ja etnisuus esitetään sanomalehdissä (Blomqvist 1996; Kuusisto 2000; Pietikäinen 2000b). Lisäksi on tutkittu vaaliohjelmien maahanmuuttodiskursseja (Herneaho 2016, 2018). Kun aiempi sekä suomalainen että kansainvälinen tutkimus on usein keskittynyt

erilaisiin media- ja politiikan teksteihin, keskittyy tämä tutkimus verkkokeskusteluun, jossa argumentointia rakennetaan yhdessä toisten keskustelijoiden kanssa.

Monilla muilla tieteenaloilla maahanmuuttopuheeseen liittyvää tutkimusta sen sijaan on tehty runsaasti Suomessakin. Tutkittu on esimerkiksi maahanmuuton ja etnisyyden esiintymistä mediassa (esim. Raittila toim. 2002; Horsti 2005, 2013; Keskinen, Rastas & Tuori toim. 2009; Haavisto 2011; Maasilta toim. 2012; Pöyhtäri 2014; Maasilta & Nikunen toim. 2018) sekä maahanmuuttoaiheista kansalaiskeskustelua erilaisilla sosiaalisen median palstoilla (esim. Haara 2012; Horsti & Nikunen 2013; Keskinen 2011; Mäkinen 2013, 2016; Nikunen 2010). Eri tieteenalojen tutkimuksista saa vertailupohjaa lingvistiselle tutkimukselle, minkä lisäksi lingvistinen tutkimus myös tarjoaa oman kielellisiin valintoihin keskittyvän tulokulmansa aiheeseen.

Koska tutkimukseni yhtenä fokuksena on argumentointi ja retoriikka, kytkeytyy tutkimus osaksi tätä kenttää. Argumentointia ja retoriikkaa on suomalaisessa kielentutkimuksessa tutkittu esimerkiksi lehdissä julkaistuja kielijutuista (Mäntynen 2003), alkoholivalistusteksteistä (Sääskilähti 2006), metsäteollisuuden asiakaslehdistä (Volmari 2009), lukiolaisten mielipideteksteistä (Mikkonen 2010) sekä yritysviestinnästä (Virsu 2012). Viestinnällistä vaikuttamista tapahtuu yhä enemmän digitaalisissa ympäristöissä, ja tällaista vaikuttamista sekä tätä tutkivaa alaa on alettu kutsua digitaaliseksi retoriikaksi (Eyman 2015; suomeksi Lehti & Eronen-Valli 2018). Yksi digitaalisen retoriikan tutkimuskohde on verkossa esitetyt argumentit (Lehti & Eronen-Valli 2018: 168), joten tätä tutkimusta voi luonnehtia myös digitaaliseksi retoriikaksi. Suomessa digitaaliseen retoriikkaan lukeutuvaa tutkimusta ovat tehneet esimerkiksi Eronen (2015) sekä Lehti ja Kallio (2017).

Kuten edellä totesin, suomenkielisestä maahanmuuttoaiheisesta verkkokeskustelusta ei ole tehty kattavaa kielitieteellistä tutkimusta. Tämä tutkimus keskittyy kielellisiin valintoihin ja niiden rooliin todellisuuden rakentamisessa. Niinpä tutkimus tuottaa uutta tietoa siitä, miten kielelliset valinnat osallistuvat maahanmuuttopuheen ja sen sisältämien maailmankuvien rakentamiseen. Lisäksi tutkimus tuottaa uutta tietoa verkkokeskusteluissa esiintyvistä argumentointistrategioista sekä siitä, millaisia keinoja keskusteluissa käytetään, kun ilmaistaan suhtautumista toisten keskustelijoiden kannanottoihin, tiimiäytään samanmielisten kanssa ja hyökätään erimielisiä vastaan.

1.5 TYÖN RAKENNE

Seuraavassa luvussa (luku 2) esittelen tarkemmin tutkimuksen aineiston sekä kuvaan niitä verkkokeskustelun ja verkkofoorumien ominaisuuksia, jotka ovat tämän tutkimuksen kannalta oleellisia. Luvussa 3 esittelen tutkimuksen teoreettiset ja metodologiset lähtökohdat. Luvussa 4 käsittelen konstruointia ja kategorisointia: sitä, miten kategoriat syntyvät paitsi ihmismielessä myös kielessä sekä nimeämistä ja semanttisia rooleja kategorisoinnin ja konstruoinnin

keinoina. Luku 4 esittelee ne analyysivälineet ja käsitteet, joita hyödynnän erityisesti lukujen 5–6 analyyseissa.

Luku 5 on ensimmäinen analyysiluku, ja siinä analysoin maahanmuuttajaryhmien konstruointia ensin nimeämisen, sitten semanttisten roolien avulla. Luvussa 6 analysoin muiden ryhmien konstruointia: ensin keskustelun osapuolten ja toisena muiden keskustelussa esiintyvien ryhmien, kuten suomalaisten ja poliitikkojen. Luku 7 käsittelee argumentointia ja retoriikkaa: esittelen ensin aineistolle tyypillisimmät väitteet ja argumentit, minkä jälkeen tarkastelen toistuvia argumentoinnin strategioita sekä argumentoinnin retorisia keinoja. Luvussa 8 huomioni kääntyy yksittäisten viestien tarkastelusta viestien väliseen vuorovaikutukseen: analysoin sitä, miten viesteissä suhtaudutaan toisiin viesteihin eli miten ilmaistaan eri- ja samanmielisyyttä toisten keskustelijoiden kanssa. Tutkielman päättää luku 9, jossa esitän yhteenvedon tutkimuksen keskeisistä tuloksista, arvioin tuloksia ja niiden sovellettavuutta ja yleistettävyyttä sekä pohdin jatkotutkimusaiheita.

2 AINEISTONA VERKKOKESKUSTELUT

Tässä luvussa kerron aineistoni keräämisestä, rajauksesta, laajuudesta ja muista sen tutkimuksen kannalta oleellisista piirteistä. Kuvailen myös keskustelualustan teknisiä ominaisuuksia sekä verkkokeskustelujen erityispiirteitä, käytänteitä ja ilmiötä yleisemmin sekä erityisesti Suomi24-palvelussa. Loppussa pohdin aineistooni liittyviä eettisiä kysymyksiä.

2.1 AINEISTONA SUOMI24

Tutkimuksen aineistona on Suomi24-palvelun keskustelufoorumien viestiketjuja, joiden aiheena on maahanmuutto. Suomi24 on Suomen suosituin sosiaalisen median¹ palvelu (ks. esim. FIAM). Sen palveluita ovat muun muassa Keskustelu, Treffit, Posti ja Chat. Keskustelupalsta jakautuu 21 aihealueeseen, ja jokainen aihealue jakautuu edelleen useisiin ala-aihealueisiin. Tämän tutkimuksen aineisto koostuu keskusteluista, jotka on käyty keskustelufoorumien Maahanmuutto-aihealueella. Maahanmuutto-alue kuuluu Yhteiskunta-aihealueen alle (Yhteiskunta-aihealueeseen kuuluu Maahanmuutto-ala-aihealueen lisäksi 37 muuta ala-aihealuetta). Maahanmuutosta ja maahanmuuttajista puhutaan luonnollisesti muidenkin aihealueiden ja ala-aihealueiden keskusteluissa, esimerkiksi otsikoiden Globalisaatio, Ihmisoikeudet, Isänmaallisuus, Kehitysmaat ja kehitysapu, Maailman menoa, Poliitikka, Rasismi, Terrorismi, Uskonnot ja uskomukset alla. Olen kuitenkin valinnut aineistokseni keskusteluketjuja ainoastaan Maahanmuutto-aihealueelta, sillä näin olen voinut olettaa, että jokainen viestiketju liittyy jollakin tavalla maahanmuuttoon, ja ketjut on voinut kerätä systemaattisesti arvioimatta etukäteen sitä, puhutaanko niissä maahanmuutosta. Tällöin en ole myöskään itse tehnyt määrittelyjä ja rajauksia sen suhteen, mikä keskustelu koskee maahanmuuttoa ja mitkä rajataan aiheen ulkopuolelle, vaan jokaisen keskusteluketjun aloittaja on liittännyt aloituksensa juuri tähän aihepiiriin lähettäessään aloitusviestin Maahanmuutto-nimiselle aihealueelle.

Tätä tutkimusta varten on kerätty kaikki sellaiset Maahanmuutto-aihealueen viestiketjut, jotka on aloitettu elokuussa 2015 ja joihin on tullut yli 10 vastausta. Aineistoksi on valittu ketjut, joissa on useampi vastaus, jotta niissä mahdollisesti näkyy se, miten keskustelijat kommentoivat toisilleen. Ajankohdan rajaus perustuu siihen, että on haluttu tutkia nimenomaan niitä keskusteluja, jotka ovat motivoituneet siitä, kun turvapaikanhakijoiden määrä alkoi

¹ Sosiaalinen media on eräänlainen yleiskäsite, jolla tarkoitetaan erilaisia uuden median palveluita, joissa voidaan jakaa sisältöjä tai joissa käyttäjät voivat viestiä keskenään (Suominen 2013: 15). Sosiaalisen median käsitteestä ja määrittelyistä ks. esim. Suominen 2013; Laaksonen, Matikainen & Tikka 2013: 13–15.

voimakkaasti kasvaa elokuussa 2015. Verkossa tapahtuva keskustelu sekä uutisten ja turvapaikanhakijatilanteen kommentointi myös selkeästi kiihtyi ja tuli entistä epäasiallisemmaksi elokuun 2015 aikana. Tästä voi pitää osoitukseksi sitä, että syyskuun alussa 2015 Nyt.fi-sivusto ilmoitti sulkevansa kommenttiosionsa kokonaan kahdeksi viikoksi (HS Nyt-liite 1.9.2015) sekä MTV ja Verkkouutiset ilmoittivat sulkevansa kommentointimahdollisuuden maahanmuuttoa koskevissa jutuissa verkkosivuillaan (MTV Uutiset 1.9.2015; Verkkouutiset 1.9.2015).

Suomi24-palvelun ja sen aineiston omistaa Aller Oy. Suomi24-palvelun aineisto avattiin vapaaseen tutkimuskäyttöön vuonna 2015 Kuluttajatutkimuskeskuksen, Allerin, FIN-CLARIN:in, Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan Menetelmäkeskuksen sekä CSC-Tieteen tietotekniikan keskuksen yhteistyönä. Aineisto, joka sisältää kaikki Suomi24-palvelun keskustelut, on tallennettu Kielipankkiin. Suomi24-aineistoa voi käyttää Kielipankin Korpikäyttöliittymän kautta tai sen voi ladata kokonaisuudessaan tutkimuskäyttöön. (Lagus ym. 2016: 5, 11.) Tätä tutkimusta varten aineisto on ladattu Kielipankista ja siitä on kerätty tämän tutkimuksen aineistoon kuuluvat keskusteluketjut. Keskusteluketjuihin on myös tutustuttu Suomi24-sivustolla, sillä siellä on ollut mahdollista tarkastella keskusteluja aihealueittain, tutustua aineistoon kontekstissaan sekä tarkastella viestiketjujen ulkonäköä ja rakentumista.

Käytän tässä tutkielmassa käsitettä *viestiketju* viittaamaan yhteen viestien ketjuun alustalla olevana tuotoksena ja käsitettä *viesti* yhteen ketjussa olevaan viestiin.² Analyysien yhteydessä käytän viestiketjusta myös usein käsitettä *keskustelu*, jolla korostan tuotoksen sijaan toimintaa, jota viestiketjussa tapahtuu, siis keskustelua. Tällöin puhun viesteistä myös vastauksina ja kommentteina, jolloin korostuu se, mikä viestien funktio on ketjussa: vastata ja kommentoida.

Yhteensä aineistooni kuuluu 117 viestiketjua, joissa on yhteensä 2 412 viestiä. Saneina aineiston laajuus on noin 116 000 sanetta, kun mukaan lasketaan viestien sisältö ja nimimerkit (ei siis esimerkiksi viestiin automaattisesti tulevaa päivämäärää ja kellonaikaa). Ketjujen pituudet vaihtelevat: lyhimmissä aineistooni kuuluvissa ketjuissa viestejä on 11 (aloitusviesti ja 10 vastausta), pisimmässä ketjussa viestejä on 59. Keskimäärin viestiketjussa on viestejä 21 (keskiarvo viestiä/ketju), ja tyypillisimmin viestiketjussa onkin viestejä 11–30. Viestien pituus vaihtelee suuresti (pisin viesti sisältää yli 500 sanaa, lyhimmat viestit vain kaksi sanaa), mutta tyypillisimmin viestit koostuvat 15–50 sanasta ja 2–4 virkkeestä. Keskiarvo on 48 sanaa/viesti. Olen merkinnyt viestiketjut koodilla K1–K117, ja viittaaan analyysini esimerkeissä ketjuihin näillä koodilla. Viestiketjujen koodit ja otsikot löytyvät liitteestä.

² Esim. Kääntä (2016) käyttää käsitteitä *keskusteluketju* ja *vuoro*, jotka korostavat enemmän verkkokeskustelun vuorovaikutuksellista puolta.

Pro gradu -tutkielmaani varten keräämäni aineisto, johon jossain kohdin vertaan tämän tutkimuksen havaintoja, on kerätty Suomi24-foorumilta syksyllä 2013. Pro gradu -tutkielman aineistoon kuuluu viisi keskusteluketjua ja 312 viestiä. Aineisto on kerätty samalta Maahanmuutto-aihealueella. (Aineistosta tarkemmin ks. Lahti 2015.)

Suomi24 on vain yksi niistä monista foorumeista ja kanavista, joilla maahanmuuttoon liittyvää keskustelua on käyty ja käydään. Suomi24 on kuitenkin kävijämääriltään Suomen suosituin keskustelupalsta, ja myös maahanmuuttoon liittyvä keskustelu on ollut siellä hyvin vilkasta. Suomi24:n lisäksi suosituja keskustelupalstoja ovat muun muassa Vauva.fi (<https://www.vauva.fi/keskustelu>), Demi (<https://www.demi.fi>) ja Ylilauta (<https://ylilauta.org>)³ sekä erityisesti maahanmuuton kritisoimiseen keskittyvä Hommaforum (<https://hommaforum.org>). Keskustelufoorumien lisäksi maahanmuuttoon liittyvää keskustelua on käyty vilkkaasti esimerkiksi eri uutisivustojen (mm. Iltasanomat, Iltalehti, Helsingin Sanomat, MTV, Yle) kommenttiosioissa sekä Facebookissa ja Twitterissä. Eri palvelujen keskustelujen kartoittaminen ja vertailu olisi kuitenkin oma tutkimustehtävänsä, joten tässä tutkimuksessa keskityn Suomi24-foorumin keskusteluihin.

2.2 VERKKOKESKUSTELUN ERITYISPIIRTEITÄ

Vaikka tutkija olisi kiinnostunut vain keskustelun tuottaman tekstin sisällöstä, tutkimusasetelman kannalta merkityksellisiä ovat kaikki sellaiset käytännöt, jotka täytyy tuntea voidakseen ymmärtää ja seurata keskustelua (Laaksonen & Matikainen 2013: 201). Tämä tutkimus ei menetelmiltään ole tietokonevälitteisen diskurssin analyysia (esim. Herring 2004), jossa menetelmänä on tyyppillisesti sisällönanalyysi. Aineiston kuvauksen kannalta tietokonevälitteisen diskurssin analyysin lähtökohta on kuitenkin oleellinen: alustan tekniset ominaisuudet vaikuttavat siihen, millaista keskustelua voi olla. On otettava huomioon keskustelun alusta ja sen tarjoamat mahdollisuudet ja rajoitteet sekä käytännöt, koska ne mahdollisesti vaikuttavat keskusteluun.

Tietokonevälitteisen diskurssin analyysin taustalla vaikuttavat samat teoreettiset taustaoletukset kuin laajemmin diskurssintutkimuksessa. Näiden lisäksi tietokonevälitteisen diskurssin analyysiin sisältyy oletus koskien verkko- viestintää: tietokonevälitteistä diskurssia saattavat muokata, mutta eivät välttämättä muokkaa, järjestelmien tekniset ominaisuudet (Herring 2004: 4). Verkkokeskustelun mahdollistaa tekninen alusta, jolla keskustelu käydään, ja koska alustoja on teknisesti monenlaisia, myös keskustelun käytänteet voivat vaihdella alustasta toiseen. Alustat tarjoavat käyttömahdollisuuksia eli **affor-**

³ Vauva.fi keskittyy erityisesti odotukseen, lapsiin ja vanhemmuuteen liittyviin teemoihin, ja Demi keskittyy erityisesti nuoria kiinnostaviin aiheisiin, kuten kehoon, ihmissuhteisiin ja opiskeluun. Molemmilla palstoilla voi kuitenkin käydä keskustelua mistä tahansa aihepiiristä ja keskustelujen aiheet vaihtelevatkin laidasta laitaan.

dansseja, jotka voivat olla alustalle suunniteltuja tai käyttäjien itse oivaltamia (Hutchby 2001; Virtanen ym. 2018: 22). Affordanssin käsite on alkujaan peräisin Gibsonin (1979) ekologisen psykologian teoriasta, jossa sillä on viitattu kaikkiin niihin materiaalsiin resursseihin, joita ympäristö tarjoaa oliolle. Suomeksi on käytetty myös termiä *tarjouma*. Affordanssit eivät suinkaan koske pelkästään verkkokeskustelua, vaan kaikki ympäristön osat ja tapahtumat tarjoavat ihmisen toiminnalle omanlaisiaan affordansseja. (Ks. esim. Arminen & Raudaskoski 2003: 281–285; Virtanen ym. 2018: 22.) Käsite on kuitenkin viime vuosina ollut käytössä erityisesti teknologiavälitteisen vuorovaikutuksen tutkimuksessa, kun on kiinnitetty huomiota siihen, minkälaisia käyttömahdollisuuksia erilaiset alustat tarjoavat.

Aineistoni keskustelujen kannalta oleellisia affordansseja tarjoavat esimerkiksi keskustelualustan julkisuus, asynkronisuus ja mahdollisuus kirjoittaa anonyymina. Keskusteluihin vaikuttavat osaltaan myös keskustelua koskevat säännöt ja moderointi. Kaikki nämä vaikuttavat (tai saattavat vaikuttaa) siis siihen, millaiseksi keskustelu muodostuu. Kuvaan näitä seuraavaksi lyhyesti. Myös keskustelualustan tekniset ominaisuudet, kuten se, miten viestiketjut aloitetaan, miten niihin vastataan ja miten nämä ketjut ja niihin kuuluvat viestit asettuvat alustalle, vaikuttavat keskustelun muodostumiseen. Näitä käsitelen tarkemmin luvussa 2.3.

Suomi24-palvelun keskustelupalsta on julkinen eli se on kaikkien nähtävissä, ja sinne voi kirjoittaa kuka tahansa. Sivustolle voi rekisteröityä, jolloin keskusteluun voi kirjoittaa rekisteröidyllä nimimerkillä, mutta rekisteröityminen ei ole pakollista. Suurin osa keskustelijoista osallistuukin keskusteluun rekisteröitymättöminä keskustelijoina, jolloin jokaisen viestin lähettämisen yhteydessä erilliseen nimimerkkikenttään kirjoitetaan nimimerkki.⁴ Anonyymiyys antaa mahdollisuuden esittää sellaisiakin näkemyksiä ja tunteita, joiden esiin tuominen kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa tai muuten tunnistettavasti olisi sosiaalisesti mahdotonta tai kasvoja uhkaavaa (Harju 2018: 53). Aineistoni keskusteluissa toistuvat jonkin verran samat nimimerkit, mutta ehdottomasti suurin osa viesteistä on kuitenkin eri nimimerkkien kirjoittamia. Rekisteröidyn nimimerkin kohdalla on oletettavaa, että kirjoittaja on koko ajan sama henkilö. Rekisteröityjä nimimerkkejä keskusteluissa on kuitenkin vain muutama, ja rekisteröimättömien nimimerkkien kohdalla on mahdollista, että sama henkilö kirjoittaa eri nimimerkeillä ja toisaalta samalla nimimerkillä voi kirjoittaa useampi henkilö. Niinpä eri nimimerkkien määrä ei välttämättä kerro mitään siitä, kuinka monta todellista henkilöä keskustelussa keskustelee.

Verkossa tapahtuva keskustelu on ollut tapana jakaa **synkroniseen** ja **asynkroniseen** eli reaaliaikaiseen ja ei-reaaliaikaiseen keskusteluun. Aineis-

⁴ Käytäntö muuttui huhtikuussa 2019 siten, että vain rekisteröityneet käyttäjät voivat käyttää keskustelussa nimimerkkiä. Muiden keskustelijoiden viestien nimimerkiksi tulee automaattisesti *Anonyymi*. (Suomi24 Blogi.) Tämän tutkimuksen aineistossa nimimerkkiä on ollut vielä mahdollista käyttää, vaikka ei ole rekisteröitynyt sivustolle.

toni verkkokeskustelussa on kyse asynkronisesta keskustelusta, joka tarkoittaa sitä, ettei keskustelijoiden tarvitse olla keskustelualustalla läsnä samaan aikaan. Synkronisessa keskustelussa, kuten chatissa, osallistujat sen sijaan ovat alustalla läsnä samanaikaisesti.⁵ (Ks. esim. Baron 2010: 15–25; Crystal 2001: 11–12; Matikainen 2006: 179.) Julkiset asynkroniset keskustelut, kuten tämän tutkimuksen aineistoon kuuluvat keskustelut, voivat periaatteessa jatkua vuosiakin, eikä välttämättä ole mahdollista määritellä, milloin keskustelu on lopullisesti päättynyt (Virtanen ym. 2018: 23). Aineistoni keskustelut ovat tämän tutkielman kirjoittamisen hetkellä edelleen olemassa niin, että niitä voisi kuka tahansa jatkaa. Kuitenkaan niihin ei ole syksyn 2015 jälkeen tullut uusia viestejä.

Asynkronisten keskustelujen viestit ovat usein pidempiä sekä kielellisesti kompleksisempia kuin (kvasi)synkronisesti tuotetut tai puhutun vuorovaikutuksen lausumat. Ne muistuttavat todennäköisemmin monologia tai kirjettä. (Kääntä 2016: 38; Virtanen ym. 2018: 23.) Asynkronisen keskustelun viesti saattaa hyödyntää perinteisistä kirjoitetuista teksteistä tuttuja jäsentelykeinoja, kuten otsikointia ja kappalejakoa (Virtanen ym. mp.). Tämän tutkimuksen aineiston viestit hyödyntävät toisinaan tällaisia jäsentelykeinoja, mutta eivät suinkaan aina, sillä viesti voi olla myös yksi ilmaus tai yksi lause (esim. *eli?*; *hyvä kannanotto*; *ei jumalauta*; *niin on*). Asynkronisuus tarjoaa kuitenkin mahdollisuuden pitkiin ja kompleksisiin kokonaisuuksiin sekä viestin jäsentelyyn.

Verkkokeskustelulle ominainen piirre on **polylogisuus** eli se, että meneillään on samanaikaisesti useita rinnakkaisia ja eriasteisesti toisiinsa limittyviä keskusteluja (Giles ym. 2015: 49; Virtanen ym. 2018: 23). Aineistossani on yleistä, että yhden viestiketjun sisällä käydään useita rinnakkaisia keskusteluja. Tämä on mahdollista paitsi alustan teknisiä ominaisuuksia hyödyntämällä (ks. kuva 2 s. 30) myös esimerkiksi aiempien viestien referoinnilla ja puhuttelulla.

Suomi24-palvelussa on säännöt, joiden mukaan palvelussa ei saa esimerkiksi esittää rasistista, loukkaavaa tai laitonta materiaalia (Suomi24). Suomi24-foorumia moderoidaan, eli moderoinnit voivat poistaa sääntöjen vastaisia viestejä palvelusta. Moderointi tapahtuu jälkikäteen pääasiassa kävijöiltä tulleiden pyyntöjen perusteella. Moderaattorin poistamasta viestistä jää palveluun näkyviin tieto kommentin olemassaolosta ja ajankohdasta, mutta kommentin teksti on poistettu ja korvattu virkkeellä: ”Suomi24:n ylläpito on poistanut viestin sääntöjen vastaisena”. (Lagus ym. 2016: 9–10.) Aineistossani on 37 kohtaa, joista ylläpito on poistanut viestin, eivätkä nämä poistetut viestit sisälly aineistooni.

⁵ Tosin useissa chateissakin osallistujat näkevät vain toistensa valmiit viestit, joten kyse on ennemminkin kvasisynkronisesta keskustelusta (ks. Garcia & Jacobs 1999: 339). Lisäksi selkeä kahtiajako synkroniseen ja asynkroniseen on uusien alustojen ja käyttömahdollisuuksien mukana entisestään hämärtynyt ja jaottelun tarpeellisuutta on kyseenalaistettu (esim. Herring & Androutsopoulos 2015: 130; Salomaa 2019: 61–62).

2.3 ALUSTAN TEKNISET OMINAISUUDET SEKÄ KETJUJEN ALOITUKSET, KESTO JA NOPEUS

Kuvaan tässä alaluvussa lyhyesti, miten viestiketjujen aloitukset näkyvät Suomi24:n keskustelualueella, miten niihin vastataan ja miten ketjun viestit asettuvat ketjuun. Kuvaan myös aineistolleni tyypillisiä aloituksia sekä keskustelujen kestoa ja nopeutta.

Kuvassa 1 on kuvakaappaus erään aineistoon kuuluvan viestiketjun aloitusviestistä Suomi24-keskustelupalstalla. Kuvassa näkyy alussa viestiketjun otsikko (*MENKÄÄ KATSOMAAN SREBASTIAN TYKKYSEN FB-SIVUA*), jonka jälkeen on keskustelijan nimimerkki (*jokkeweeti*) sekä päivämäärä ja kellonaika, jolloin viesti on lähetetty. Tämän jälkeen on itse viesti. Viestin alapuolella on painikkeet, joista viestin voi jakaa tai ilmiantaa, ja näiden alapuolella on painike, josta aloitusviestiin voi kirjoittaa vastauksen. Alhaalla näkyy lisäksi, kuinka monta vastausta kyseiseen aloitukseen on siihen mennessä tullut (kuvakaappaus on otettu 13.4.2018).

Kuva 1 Viestiketjun aloitus.

Kuvassa 2 on kuvakaappaus siitä, miten aloitukseen kirjoitetut vastaukset näkyvät alustalla. Kuvassa ensin näkyvä viesti (nimimerkiltä *ksbjdläokj*) on kirjoitettu vastauksena aloitusviestiin. Sen alla on viesti (nimimerkiltä *allah-bullahmuhamed*), joka on kirjoitettu vastauksena tähän. Viesti on merkitty vastauksena vastausviestiin niitä yhdistävällä väkäsellä sekä viestilaatikon erilaisella ulkomuodolla (sivureunat puuttuvat). Seuraava viesti (nimimerkiltä *Bror-Erik*) on taas kirjoitettu vastauksena aloitusviestiin ja näkyy siten taas omana viestilaatikkonaan. Alustalla on siis mahdollista vastata ketjun aloitusviestiin tai johonkin keskustelun keskellä olevaan viestiin. Tästä syntyy toisinaan polylogisuutta, kun saman ketjun sisällä syntyy alakeskusteluja tiettyjen viestien alle. (Suomi24-foorumien arkkitehtuurista, kävijöistä ja keskusteluista tarkemmin ks. Lagus ym. 2016; käyttäjien kokemuksista ks. Harju 2018.)

 ksbjdläökj
13.8.2015 22:30

On länsimaisen kulttuurin mukaista, että ihminen esiintyy omilla kasvoillaan yleisillä paikoilla.

Jokunen vuosi sitten jopa lakiin lisättiin naamioitusmiskielto (joka siis koskee mielenilmauksia, eli niihin ei SAA naamioitua, vaan on näytettävä oma naama tunnistettavasti).

Vastustan ihan täysin naisten täyskaapuja. Ne ovat peittävydessään ensinnäkin vaarallisia, ja toisekseen ne eivät kuulu Eurooppaan. Ne muodostavat myös työnteolle esteen, kuten kaikki muutkin ns. kulttuuripuvut. Eivät kuulu nyky maailman arkiasuksi siis.

Eivätkä ne kuulu oikeastaan mihinkään. Ne ovat pelkkä joidenkin heikka-aavikkokansojen typerä tapa, samaa sarjaa naisten (ja miesten) ympärileikkausten kanssa. Koraani ei käske ketään pukeutumaan niin, että vain silmät pilkistävät, jos sitäkään.

Kommentoi   [Jaa](#) [Ilmianna](#)

1 VASTAUS:

 allahbullahmuamed
13.8.2015 22:41

Islam ei kuulu sivistysvaltioihin.

Kommentoi   [Jaa](#) [Ilmianna](#)

+ LISÄÄ KOMMENTTI

 Bror-Erik
13.8.2015 23:22

Menkääs ny rasistinatipojat sinne Tynkkysen tykö ni teitä jytkytetään ihan puoluehengessä ja hurraa huudoin :) Da!

  [Jaa](#) [Ilmianna](#)

+ LISÄÄ KOMMENTTI

 Kaavunalta
14.8.2015 4:32

Uteliaisuuttani kysyn, mitä nämä kaapurovat tekevät työkseen ja maksavatko koskaan veroja? Onko niistä ylipäätään koskaan mitään hyötyä suomalaiselle yhteiskunnalle?

Kommentoi   [Jaa](#) [Ilmianna](#)

2 VASTAUSTA:

Kuva 2 Viestiketjun rakentuminen.

Analyysissa esitän aineistoesimerkit tekstimuodossa niin, että niissä on näkyvissä vain viestin sisältö (tai osa siitä) ja nimimerkki silloin, kun se on analyysin kannalta oleellista. Jos esimerkkeihin sisältyy nimimerkki, olen kursivoinut sen, jotta se erottuu itse viestistä. Aineistoesimerkeissä ei ole näkyvissä aikaleimaa tai muotoiluja.

Aineiston keskusteluketjujen aloitukset ovat keskenään hyvinkin erilaisia: ne eroavat pituudeltaan, funktioltaan, sisällöltään ja sävyiltään. Aloitusviesti voi olla esimerkiksi kysymys, ehdotus, hyperlinkki, kopio uutisesta, tilanteen kuvailu, kommentti johonkin toiseen keskusteluun, provosointi tai vitsi. Tyyppisin aloitus on sellainen, jossa kommentoidaan jotakin ajankohtaista uutista, tapausta tai kannanottoa. Kimmoke aloittaa keskustelu tulee siis jostakin keskustelufoorumien ulkopuolisesta lähteestä tai tapahtumasta. Esimerkiksi kuvassa 1 näkyvä aloitus on saanut kimmokkeen Sebastian Tynkkysen⁶ Facebook-sivulla käynnissä olevasta keskustelusta, ja aloitusviestissä kehoitetaan viestin lukijoita menemään lukemaan kyseistä keskustelua sekä kerrotaan oma kanta keskusteluun: *Ite oon sitä mieltä* –. Yleistä on, että kun aloituksessa viitataan johonkin meneillään olevaan keskusteluun tai esimerkiksi jaetaan linkki uutiseen, sitä koskevasta asiasta kerrotaan oma mielipide.

Yhdessäkään aineiston viestiketjussa ei ole varsinaista lopetusviestiä, jossa esimerkiksi tehtäisiin yhteenveto tai julistettaisiin keskustelu päättyneeksi. Keskusteluissa ei yleensä myöskään päädytä mihinkään lopputulokseen eikä kysymyksiin välttämättä tule vastauksia. Keskustelut vain lakkaavat jossakin kohtaa olemasta aktiivisia niin, ettei niihin enää tule uusia viestejä. Puhun tästä keskustelun päättymisenä, vaikka periaatteessa on mahdollista, että joku päättyy esimerkiksi vuosia myöhemmin keskusteluun ja lisää siihen viestin, jolloin ketju alkaa taas kerätä viestejä.

Keskustelut ovat lyhytikäisiä: aineistoni 117 viestiketjun keskimääräinen kesto on 3,3 vuorokautta. Noin puolet (51 %) aineistoni keskusteluista on päätynyt ensimmäisen tai toisen vuorokauden aikana. Tämä on linjassa sen kanssa, kuinka pitkäikäisiä keskustelut keskimäärin ovat koko foorumilla (ks. Lagus ym. 2016: 29). Koko foorumilla suuri osa viestiketjuista päättyy ensimmäisen vuorokauden aikana (mp.), mutta aineistossani on kuitenkin huomattavasti enemmän niitä keskusteluja, jotka päättyvät toisen kuin ensimmäisen vuorokauden aikana. Tähän vaikuttaa se, että olen jättänyt aineistostani pois sellaiset viestiketjut, joissa on alle 10 vastausta – pidemmät ketjut todennäköisesti myös jakautuvat vähän pidemmälle aikavälille. Lyhytikäisyys on yhteydessä alustan rakenteeseen: vanhemmat ketjut hautautuvat nopeasti, kun uusia keskusteluketjuja aloitetaan.

⁶ Sebastian Tynkkynen oli vuonna 2015 Perussuomalaisten Nuorten puheenjohtaja sekä Perussuomalaisten 3. varapuheenjohtaja (Sebastian Tynkkysen verkkosivut). Nimen virheellinen kirjoitusasu viestin otsikossa (*Srebastian Tykkynen*) voi olla lyöntivirhe tai tahallinen keino välttää nimen kirjoittamista, jos esimerkiksi epäillään, että tiettyjä sanoja sisältäviä viestejä moderoidaan herkemmin. Vuonna 2015 Suomi24:ssä ei ole ollut käytössä automoderointia, jossa tietokone tunnistaa tietyt sanat, joten sen kiertämisestä ei ole kyse. Keskustelijat sen sijaan ovat itse toisinaan epäilleet, että tiettyjä sanoja sisältäviä viestejä tarkkaillaan ja poistetaan foorumilta herkemmin.

2.4 KESKUSTELUN OSAPUOLET, SISÄLTÖ JA SÄVY

Pääosa aineistoni keskustelijoista on viestien perusteella maahanmuuttoon negatiivisesti suhtautuvia, mutta joukossa on myös maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia puolustavia viestejä ja keskustelijoita. Keskustelu on pääasiassa vastustajien ja kritisoijien pelikenttä, jota erimielinen kommentti välillä tulee häiritsemään ja provosoimaan – kyse ei siis ole niinkään kahden eri mieltä olevan osapuolen keskustelusta tai väittelystä. Oleellista on myös se, että niin sanottujen maahanmuuton vastustajien kritiikki ja vihamielisyys kohdistuu tyypillisesti kiintiöpakolaisiin, turvapaikanhakijoihin, humanitaariseen maahanmuuttoon ja ”erilaisesta” kulttuurista tuleviin sekä näihin liittyvään politiikkaan. Keskustelussa *maahanmuuttajilla* viitataankin lähes poikkeuksetta pakolaisiin, turvapaikanhakijoihin ja Euroopan ulkopuolelta tuleviin, joten aineistossa maahanmuuton ja maahanmuuttajien kritisoiminen tarkoittaa useimmiten näiden ryhmien vastustamista. Toistuvaa on myös tulijoiden motiivin ja statuksen kyseenalaistaminen. Vastustus ja kritiikki kohdistuvat siis erityisesti tiettyihin ryhmiin, ei välttämättä kaikkeen maahanmuuttoon, mutta työperäisestä, muista länsimaista tapahtuvasta maahanmuutosta ei aineiston keskusteluissa käytännössä ollenkaan puhuta (ks. myös Mäkinen 2016: 260). Kun siis aineistossa puhutaan *maahanmuutosta* ja *maahanmuuttajista*, puhutaan ennen kaikkea pakolaisista, turvapaikanhakijoista ja muista kuin länsimaista tulevista.

Olen jakanut aineiston viestit karkeasti kahtia sen perusteella, suhtaudutaanko niissä maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin enemmän positiivisesti vai negatiivisesti. Positiivisesti suhtautuvia kutsun maahanmuuttoa puolustaviksi ja negatiivisia maahanmuuttoa vastustaviksi ja kritisoiviksi. Niin sanottuja maahanmuuttoa vastustavia viestejä aineistossa on noin 81 % ja puolustavia viestejä noin 13 %. Loput viesteistä (n. 7 %) ovat sellaisia, joita ei voi luokitella kumpaankaan edelliseen ryhmään, vaan ne ovat maahanmuuttoon suhtautumisessaan neutraaleja tai asiaan liittymättömiä kommentteja tai sellaisia, joista en ole osannut tulkita, mitä kantaa ne edustavat. Olen laskenut vastustaviksi viesteiksi kaikki sellaiset, joissa yhdestäkin maahanmuuttajaryhmästä puhutaan negatiiviseen sävyyn. Katson siis vastustaviksi myös sellaiset viestit, joissa kyllä hyväksytään joidenkin etnisten tai maantieteellisten ryhmien tai esimerkiksi korkeasti koulutettujen tulo, mutta joissa toisiin ryhmiin suhtaudutaan vihamielisesti ja näiden tulo haluttaisiin estää.

Käyttämäni nimitykset *maahanmuuttoa vastustavat* ja *puolustavat* eivät ole ongelmattomia, mutta olen päättänyt käyttää niitä kuvaamaan sitä, että aineiston viestit jakautuvat hyvin selvästi kahteen vastakkaiseen leiriin eikä välimuotoja tai eri näkökulmia punnitsevia viestejä käytännössä juurikaan ole. Nimityksillä *maahanmuuttovastainen* ja *maahanmuuttoa vastustava* en jaottele tai määrittele itse keskustelijoita maahanmuuttovastaisiksi, vaan tarkoitan niillä aineistossa rakentuvaa keskustelun osapuolta, joka rakentuu viesteissä, joissa ilmaistaan vastustavaa kantaa maahanmuuttoon tai

negatiivisia asenteita maahanmuuttajia kohtaan. Lisäksi vastustus, negatiivisuus ja kritiikki kohdistuvat siis erityisesti tiettyihin ryhmiin. Nimityksiä *maahanmuuton puolustaja* ja *maahanmuuttoa puolustava* käytän niin ikään kuvaamaan keskusteluissa rakentuvaa osapuolta, joka rakentuu viesteistä, joissa kritisoidaan maahanmuuttovastaisia mielipiteitä. Viesteissä, joita kutsun puolustaviksi, ei ole siis välttämättä aina kyse niinkään maahanmuuton puolustamisesta, vaan esimerkiksi rasismien vastustamisesta tai maahanmuuttajien oikeuksien puolustamisesta.

Aineiston viestien jaottelu kahteen vastakkaiseen ryhmään on tehty aineiston analyysin pohjalta. Aluksi lähdin olettamuksesta, että keskusteluista löytyy eri sävyjä ja välimuotoja, mutta aineiston analyysi osoitti, että viestit jakautuvat hyvin selvästi kahteen vastakkaiseen luokkaan. Viestit, joita ei ole voinut luokitella sen enempää vastustaviin kuin puolustaviinkaan, eivät tyypillisesti ole sellaisia, joissa pohdittaisiin ilmiötä eri näkökulmista, yhdisteltäisiin eri näkemyksiä tai pyrittäisiin yhteisymmärrykseen ja rakentavaan keskusteluun. Sen sijaan ne ovat pääasiassa sellaisia, joissa on päädytty puhumaan jostakin muusta asiasta kuin maahanmuutosta ja maahanmuuttajista. Niissä esimerkiksi kommentoidaan keskustelua metatasolla (*tää on niin tätä*), aletaan puhua keskustelussa nousseista muista aiheista (*Kokoomuksen äänestäjää tapaa eniten Cheekin keikoilla; No aika uskomatonta, jos ihmislihaa on kebabissa ollut, luulisi ylittävän suomalaistenkin medioiden uutiskynnyksen*) tai esimerkiksi pyydetään tarkennusta aiempaan viestiin (*Mitäh?*).

Aineiston keskustelijoista merkittävän suuri osa on keskenään samaa mieltä ja samanmieliset keskustelijat luovat omaa yhteisöä ja vahvistavat yhteistä ajatusmaailmaansa sekä vastaavasti ymmärtävät huonosti eri tavalla ajattelevia. Tapahtuu siis eräänlaista heimoistumista, joka on sosiaalisessa mediassa yleistä (ks. esim. Karvonen 2014: 32–33). Verkko keskustelijat muodostavat usein eräänlaisia samanmielisten kerhoja, ja verkon keskustelut saattavat olla siinä mielessä vinoutuneita, että niihin osallistuvilla on muita negatiivisempia tai vahvempia mielipiteitä asioista (Hakala & Vesa 2013: 224). Tämä ei kuitenkaan tämän tutkimuksen kannalta ole ongelma, sillä tutkimuksessa ei oletetakaan, että aineiston keskustelut muodostaisivat jollakin tavalla edustavan otoksen suomalaisten mielipiteistä tai asenteista yleensä. Kun keskustellaan foorumilla, jolla on pääasiassa samanmielisiä keskustelijoita, keskustelijoille itselleen voi syntyä tietynlainen kattavuuden harha, käsitys siitä, että enemmistö on heidän kanssaan samaa mieltä, vaikka näin ei todellisuudessa olisikaan (Pöyhtäri, Haara & Raittila 2013: 44–46; Cammaerts 2009: 557).

Vain pieni osa keskustelualustan kävijöistä osallistuu keskusteluun. Niinpä keskustelun todellisen yleisön määrittäminen tai havaitseminen on mahdotonta, sillä mukana on ns. lurkkijoita eli pelkkiä lukijoita, joiden osallistuminen ei näy (Matikainen 2006: 179). Tunnetun teesin mukaan sosiaalisen median käyttäjistä 90 % on lurkkijoita, 9 % osallistuu keskusteluun välillä ja vain 1 % tuottaa sisältöä aktiivisesti (Nielsen 2006). Keskustelussa puhutaan koko

ajan maahanmuuttajista ulkoapäin, kolmannessa persoonassa, eli keskusteluun ei rakennu maahanmuuttajien itsensä positiota. Maahanmuuttajat itse eivät siis osallistu keskusteluun tai mikäli osallistuvat, eivät kielellisesti rakenna itseään osaksi maahanmuuttajaryhmää. Maahanmuuttajien itsensä poissaolo vaikuttaa tyypilliseltä tämän aiheisille keskusteluille: saman ovat havainneet myös esimerkiksi maahanmuuttokeskustelua Helsingin Sanomien verkkokeskusteluissa tutkinut Haara (2012: 58) ja rasismia internetin keskustelupalstoilla tutkinut Pekkinen (2005: 7) sekä Horsti ja Nikunen (2013: 500).

Tyyliltään kielenkäyttö on arkista ja epämuodollista. Verkkokeskustelupalstojen kielenkäyttöä on luonnehdittu nykyaikaiseksi vernakulaariksi ilmaisuksi tai julkiseksi kansankieleksi (Coupland 2014; Johansson 2017: 7). Lisäksi vapaamuotoisessa keskusteluketjussa merkityksistä neuvottelu on monella tapaa läsnä. Esimerkiksi pääväitteiden ja -näkökulmien nimeäminen on joistakin viesteistä hankalaa (ks. myös Jaakola 2018: 152). Kaikki aineiston viestit eivät myöskään ole koherentteja: niiden funktiota tai suhdetta muuhun viestiketjuun voi olla hankalaa tulkita. Niinpä aineistoa lukiessa ja analysoidessa niin kutsuttu suopeuden periaate joutuu välillä koetukselle. Periaatteen mukaan lukija pyrkii lukemaan tekstiä mahdollisimman järkevänä ja johdonmukaisena. Suopeuden periaate sallii tietynlaisten virheiden tunnistamisen ja sivuuttamisen (esim. kielioppi- ja lyöntivirheet). Pienet ristiriitaisuudet ja kömmähdykset on mahdollista sivuuttaa, koska voimme olettaa, ettei kirjoittaja ole tarkoittanut niitä. (Kakkuri-Knuutila & Ylikoski 1998: 31–32.) Olen pyrkinyt aineistoa analysoidessa nojaamaan suopeuden periaatteeseen ja tulkitsemaan viestejä mahdollisimman koherentteina, mutta ihan aina tämä ei ole ollut mahdollista, sillä jotkin viestit sisältävät niin paljon epäjohdonmukaisuuksia ja ristiriitoja, että on ollut mahdotonta tulkita, mitä kantaa viesti edustaa tai mikä on sen pääväite.

Verkossa tapahtuva vuorovaikutus näyttää usein olevan vihamielisempää ja loukkaavampaa kuin kasvokkainen keskustelu. Yksi esimerkki tästä on fleimaus (*flaming*), jolla tarkoitetaan tyypillisesti vihamielisyyden osoittamista esimerkiksi halventamalla, kiroilemalla tai käyttämällä muuten loukkaavaa kieltä (Moor, Heuvelman & Verleur 2010).⁷ Aineistossani käytetään paljon halventavaa ja loukkaavaa kieltä ja pyritään siis syöttämään fleimejä eli aiheuttamaan tunnereaktioita lukijassa. Osa viesteistä täyttää myös niin sanotun vihapuheen kriteerit. Vihapuheelle ei kuitenkaan ole olemassa mitään yleisesti hyväksyttyä määritelmää eikä käsitettä ole määritelty Suomen lainsäädännössä. Useimmin teot, joita voidaan pitää vihapuheena, täyttävät esimerkiksi sellaisten rikosten kuin kiihottaminen kansanryhmää vastaan tai uskonrauhan rikkominen tunnusmerkit. Kyse voi olla myös esimerkiksi julkisesta kehottamisesta rikokseen, kunnianloukkauksesta, laittomasta uhkauksesta tai vainoamisesta. (Henttonen, Kivinen, Rasila, Sammalmaa & Vihavainen 2015: 21–23; ks. myös Vitikka 2014.) Myös monet Suomi24-palstan keskustelijat itse ovat käyttäjäkyselyssä kuvanneet keskustelupalstaa epämiellyttäväksi

⁷ Fleimaukselle on annettu muunkinlaisia määritelmiä, näistä kootusti esim. Moor ym. 2010: 1536.

sekä kritisoineet siellä esiintyvää vihapuhetta, törkeyttä ja häirintää (Harju 2018: 62–65). Verkkovihaa ja vihapuhetta, niiden vaikutusta yhteiskunnalliseen ilmapiiriin sekä suhdetta journalismiin ja sananvapauteen ovat tutkineet esimerkiksi Pöyhtäri ym. (2013). (Vähemmistöryhmiin kohdistuvasta vihapuheesta ja sen vaikutuksista ks. myös Oikeusministeriön selvitys 2016; toimenpiteistä vihapuheen kitkemiseksi ks. Sisäministeriö 2019.)

Tekstien perusteella ei aina pystytä päättelemään, onko kirjoittaja vilpittön vai onko tavoitteena esimerkiksi provosoida tai trollata. Se ei kuitenkaan tämän tutkimuksen kannalta ole oleellista, sillä tarkastelun kohteena ovat viesteissä ilmenevät kielenkäytön tavat, eivät kirjoittajien motiivit tai intentiot. Aineistossani on olemassa esimerkiksi trollaamisen mahdollisuus, mutta sitä ei voi, eikä tarvitse, sen erityisemmin erotella. Trollaus on tahallista epäkohteliaisuutta, aggressiivisuutta, huijaamista tai manipulointia verkkoviestinnässä. Yleensä tarkoituksena on saada aikaan konflikti tai syventää olemassa olevaa konfliktia, ja trollaajan motiivina on saada tästä hupia. (Hardaker 2013: 79; myös Hardaker 2010.) Trollaamisesta puhutaan myös informaationsodan välineenä, jolloin on kyse poliittisesti motivoituneesta trollaamisesta. Trollit ovat esimerkiksi systemaattisesti levittäneet sosiaalisessa mediassa positiivista Venäjä-kuvaa, häiriköineet, vääristelleet tietoja ja hyökänneet niitä kohtaan, jotka ovat puhuneet Venäjästä kriittisesti. (Ks. S. Jantunen 2015.)

2.5 EETTISET KYSYMYKSET

Aller Oy on luovuttanut Suomi24-aineiston vapaaseen tutkimuskäyttöön. Aineisto on tallennettu Kielipankkiin (<https://www.kielipankki.fi/>), josta rekisteröityneet yliopistokäyttäjät voivat ladata tiedoston tutkimustarkoituksiin. Aineisto on tarkoitettu ei-kaupalliseen opetus- tai tutkimustarkoitukseen. (Lagus ym. 2016: 5, 11.)

Nimimerkki voi joissakin tutkimuksissa olla tarpeen suojata. Tällöin voidaan käyttää suullisen vuorovaikutuksen aineistojen tutkimuksen tapaan pseudonyymejä, jotta keskustelijoiden anonymiteetti turvataan (Helasvuo ym. 2014: 18). Tässä tutkimuksessa en ole nähnyt tarpeelliseksi korvata nimimerkkejä pseudonyymeillä kolmesta syystä. Ensinnäkin suurin osa nimimerkeistä on rekisteröimättömiä eli niiden kautta ei pääse käsiksi kirjoittajan tietoihin, eikä yksikään aineistoni nimimerkki sisällä kirjoittajan nimeä tai muita tietoja, joiden avulla nimimerkin voisi yhdistää tiettyyn henkilöön. Toisekseen aineistoni rekisteröityihin nimimerkkeihin ei ole liitetty henkilö- tai muita tietoja tai profiili on aineiston keruuhetken jälkeen kokonaan poistettu. Kolmanneksi nimimerkkeihin sisältyy toisinaan analyysin ja viestin tulkinnan kannalta oleellista tietoa tai nimimerkki voi olla osa viestin sisältöä tai kannanotto itsessään – niinpä tarkastelen nimimerkkiä osana viestiä, ja nimimerkit kuuluvat aineistooni.

Tutkimukseen vaikuttavat lait ovat auttamattomasti digitaalista aikaa jäljessä, eikä Suomessa ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin ohjeistus ota

erikseen kantaa verkkotutkimukseen (Laaksonen 2018). Vapaasti saatavilla olevia, julkisia verkkoaineistoja on mahdollista käyttää kuin mitä tahansa julkaistua materiaalia (Turtiainen & Östman 2013: 56). Kun tutkimuksen fokus on sisällöissä, kuten tässä tutkimuksessa, voidaan sosiaalisen median aineistot rinnastaa julkistetuiksi tiedoiksi, jolloin tutkittavien erillistä suostumusta ei vaadita. Suostumusten kerääminen on käytännössä mahdotontakin, kun kyseessä on verkkoalusta, jolla keskustelua käydään anonyymina. (Laaksonen 2018.) Koska keskustelu käydään anonyymina eikä rekisteröityihinkään nimi-merkkeihin ole liitetty minkäänlaisia henkilö- tai muita tietoja, katson, että kirjoittajien anonymiteetti on taattu eikä heille koidu tutkimuksesta haittaa. Analyysi keskittyy aina viestien sisältöön ja niiden kielellisiin valintoihin, ei kirjoittajien ominaisuuksien tai motiivien spekulointiin.

Aineisto sisältää loukkaavaa, syrjivää ja rasistista sisältöä, jota joudun analyysien yhteydessä toistamaan toistamaan. Silloin se on kuitenkin alistettu analyysin esittämisen tarkoituksiin. Kaiken loukkaavan sisällön esittämättä jättäminen vääristäisi analyysia. Yksittäiset, kaikkein loukkaavimmat ja laittomiksi tulkitsemiani aineiston kohdat (esimerkiksi tappamiseen yllyttäminen) on kuitenkin jätetty tietoisesti toistamatta. Tällaisia on koko aineistossa kuitenkin vain muutama, joten niiden toistamatta jättäminen analyysin yhteydessä ei vääristä analyysia. Tutkimuksessa kiinnitetään muutenkin huomiota toistuviin, aineistolle tyypillisiin kielellisiin keinoihin eikä esitellä systemaattisesti koko aineistoa.

3 TEORIA JA METODIT

Tämä tutkimus on lähtökohdiltaan diskurssintutkimusta. Diskurssintutkimuksessa tutkimuksen kohteena se, miten ja mitä asioita kielellä tehdään. Keskeistä on kielenkäytön ja yhteiskunnan suhde sekä ajatus, että merkitykset rakentuvat diskursiivisesti ja tilannesidonnaisesti. (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 13–26.) Tässä tutkimuksessa on kyse kielenkäytön tutkimuksesta, eli tarkastelun kohteena ovat erityisesti kielelliset valinnat. Niiden tarkastelun kautta päästään käsiksi merkitysten rakentumisen tarkasteluun, sillä kielellinen jäsenitys kertoo merkitysjäsenyyksestä. Diskurssintutkimus perustuu konstruktivistiseen kielinäkemykseen ja korostaa kielen funktionaalisuutta, joten tutkimuksen teoreettisena taustana on konstruktivistinen ja funktionaalinen kielinäkemys ja näihin perustuvat kieliteoriat. Diskurssintutkimuksessa on mahdollista käyttää monenlaisia tutkimusmenetelmiä. Tässä tutkimuksessa analyysin menetelmänä on lingvistinen tekstianalyysi, jossa edelleen hyödynnetään erilaisia analyysivälineitä.

Esittelen ensin yleisemmin tämän tutkimuksen taustalla vaikuttavaa kielinäkemystä, siihen nojaavaa diskurssintutkimusta sekä systeemis-funktionaalista kieliteoriaa. Sitten esittelen diskurssintutkimuksen yhtä haaraa, kriittistä diskurssintutkimusta, jonka näkökulma on oleellinen tämän tutkimuksen aineiston kannalta. Tämän jälkeen esittelen argumentaatioteoriaa ja uutta retoriikkaa, suhtautumisen teoriaa sekä keskusteluanalyysia, jotka muodostavat tämän tutkimuksen teoreettis-metodisen kehyksen. Lopuksi kuvaan analyysin menetelmiä, prosessia ja työvaiheita.

3.1 KONSTRUKTIVISTINEN KIELINÄKEMYS JA KIELEN FUNKTIONAALISUUS

Sosiaalinen konstruktivismi on yleisnimi tutkimussuunnille, joissa tarkastellaan sosiaalisen todellisuuden ja merkitysten rakentumista. Keskeinen ajatus on, että todellisuus rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, jossa kieli ja muut semioottiset merkkijärjestelmät ovat tärkeässä roolissa. (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 21–22; Berger & Luckmann 1994.) Kieli ei siis pelkästään heijasta todellisuutta, vaan osallistuu (muun sosiokulttuurisen toiminnan kanssa) myös sen konstruointiin. Sosiokulttuuriset rakenteet ja kategoriat, kuten esimerkiksi sukupuoli, rotu ja etnisyys, ovat rakentuneet sosiokulttuurisen toiminnan, mukaan luettuna kielenkäytön, kautta. Kieltä on tarpeen tutkia, koska se rakentaa ja muokkaa todellisuuttamme (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 22.).

Sosiaalinen konstruktivismi on peruslähtökohta diskurssintutkimukselle, jossa on kiinnostuttu tutkimaan sitä, miten sosiaalinen todellisuus rakentuu diskursiivisesti. Diskurssintutkimuksen perusajatus on, että kielenkäyttö on

aina paitsi kielellistä myös sosiaalista toimintaa. Tämä ajatus nousee kielen funktionaalisuutta korostavasta tutkimusperinteestä. Funktionaalisen lähestymistavan lähtökohtana on kielen tehtävä merkitysten välittäjänä vuorovaikutuksessa, ja kielenkäyttöä tarkastellaan sosiaalisena ilmiönä. Tämä eroaa suuntauksesta, joka kuvaa kielen abstraktia muotojärjestelmää ja jonka tutkimuskohteena on kielen koodi ja rakenne autonomisena systeeminä. (Luukka 2000: 135.) Diskurssintutkimus nojautuu siis funktionaaliseen kielikäsitteeseen, jonka mukaan kielelliset merkitykset ovat tilannesidonnaisia ja syntyvät sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Diskurssintutkimuksen näkökulmasta kieli on resurssi, jota voi käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja eri aikoina. Niinpä merkityksiä tuotetaan eli maailmaa merkityksellistetään eri tavoin eri tilanteissa. Kieli ei järjesty pelkästään kieliopin luonnollisten normien mukaisesti, vaan siihen vaikuttavat myös diskursiiviset ja sosiaaliset normit, arvot ja säännöt. (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 15–17; ks. myös Gee 2001; Johnstone 2008.)

Diskurssintutkimukselle oleellinen termi on **diskurssi**. Usein siitä erotetaan kaksi eri merkitystä (Gee 2001: 6–7; Johnstone 2008: 2–3; Pietikäinen & Mäntynen 2019: 34–36). Yleisenä käsitteenä *diskurssilla* tarkoitetaan kaikkea kielellistä ja semioottista toimintaa, jolla on vuorovaikutuksellisia ja sosiaalisia ehtoja ja seurauksia. Erityisellä ja monikollisella käsitteellä *diskurssit* taas tarkoitetaan kiteytyneitä kieliyhteisön jäsenten tunnistettavissa olevia tapoja, joilla asioita, ilmiöitä ja tapahtumia merkityksellistetään ja kuvataan tietystä näkökulmasta ja tietyllä tapaa. Tällaisia voidaan erottaa esimerkiksi määritteellä, kuten feministinen diskurssi, sovinistinen diskurssi. (Pietikäinen & Mäntynen mp; Fairclough 1992: 127–128.) Tässä tutkimuksessa puhun maahanmuuttodiskurssista, jolla tarkoitan sitä aiheensa puolesta rajautunutta kielenkäyttöä, jota aineistoni edustaa ja johon on vakiintunut tietynlaisia merkityksellistämisen tapoja. Maahanmuuttodiskurssin sisällä voidaan edelleen tunnistaa erilaisia diskursseja, kuten esimerkiksi rasistinen diskurssi, maahanmuuttovastainen diskurssi, talousdiskurssi ja ihmisoikeus- tai humanitaarinen diskurssi (ks. Herneaho 2018). Diskurssit risteävät ja voivat olla osittain päällekkäisiä. Tämän tutkimuksen tavoitteena ei kuitenkaan ole tunnistaa ja analysoida erilaisia aineistossa ilmeneviä diskursseja. Niinpä kun puhun maahanmuuttodiskurssista, viittaan sillä tutkimukseni kohteeseen – siis yksinkertaisesti maahanmuuttoaiheiseen kielenkäyttöön, johon on vakiintunut omanlaisiaan merkityksellistämisen tapoja.

Koska diskurssintutkimus tarkoittaa sitä, että kielenkäyttöä tarkastellaan sosiaalisena toimintana ja kieltä tutkitaan käytössä, on **konteksti** tutkimukselle keskeinen käsite. Ilmausten tulkinta, ymmärtäminen ja käyttö riippuvat kieltä ympäröivästä todellisuudesta, siis kontekstista. Kielen ilmaukset ovat resursseja, joiden merkityspotentiaalia voidaan aktivoida ja hyödyntää eri tilanteissa ja eri aikoina, erilaisissa konteksteissa, eri tavoin. Kontekstilla voidaan viitata hyvin eritasoiisiin ilmiöihin asiayhteydestä yhteiskunnalliseen tilaan. (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 37–40; ks. Norén & Linell 2007; Virtanen 2015: 33–35.)

Tässä tutkimuksessa tarkastelen yksittäisiä kielellisiä ilmauksia ensinnäkin tilanteisissa konteksteissa. Näitä ovat välitön tekstiyhteys eli konteksti (ks. Shore 2012: 136) ja toisaalta sekventaalinen konteksti eli se, millaisessa suhteessa keskustelupalstan viesti on muihin viesteihin. Kontekstina on myös intertekstuaalinen konteksti eli se, millaisen kontekstin aineiston viestit rakentavat itselleen viittaamalla muihin teksteihin ja diskursseihin (Mäntynen 2003: 29; Virsu 2012: 53). Laajan kontekstin tutkimukselle muodostaa se sosiaalinen, kulttuurinen ja yhteiskunnallinen tila, jonka puitteissa kielenkäyttö toteutuu. Yhtenä kontekstina on anonyymien kirjoittamisen mahdollistava verkkokeskustelualusta, joka luo sellaisen tilan, jossa tutkimusaineiston kaltainen keskustelu on mahdollista ja johon on vakiintunut omanlaisiaan kielenkäytön tapoja. Tätä kontekstia olen kuvannut tarkemmin luvussa 2. Vaikka Suomi24-palvelun keskustelupalsta on kaikille avoin, siellä myös rakentuu ja rakennetaan yhteisöllisyyttä aktiivisten, samanmielisten keskustelijoiden kesken. Tämä mahdollistaa tietynlaisen kielenkäytön, joka rakentaa yhteistä todellisuutta ja jossa jaetaan yhteisiä merkityksiä. Toisaalta on olemassa konteksti, jonka muodostaa yhteiskunnallinen tilanne sekä historiallis-kulttuurinen hetki ja paikka. Tämä vaikuttaa aineiston keskusteluun monin tavoin, mutta suuri osa tästä vaikutuksesta on analyysin ulottumattomissa. (Ks. Virsu 2012: 53; Virtanen 2015: 34.) Aineiston tulkinnan kannalta on kuitenkin merkittävää tietää, millaiseen yhteiskunnalliseen tilanteeseen ja historialliseen aikaan ja paikkaan se sijoittuu, vaikka aineistosta onkin mahdotonta analysoida ja osoittaa, mitkä kontekstin tekijät siihen ovat milläkin tavalla vaikuttaneet. Esimerkiksi kriittisessä diskurssitutkimuksessa (esim. Fairclough 1992) kielenkäytön ja yhteiskunnallisen kontekstin suhde on erityisessä fokuksessa.

Funktionaalisista kieliteorioista tunnetuin lienee Hallidayn systeemifunktionaalinen kieliteoria (ks. esim. Halliday & Matthiessen 2013). Systeemifunktionaalisessa kieliteoriassa oleellista on näkemys, että kielellä on samanaikaisesti useampia tehtäviä ja että kieli on järjestelmä, joka tarjoaa erilaisia valinnan mahdollisuuksia eli kielelliset resurssit, joiden avulla voidaan eri tilanteissa luoda merkityksiä. Erilaiset valinnat siis mahdollistavat erilaisia merkityksiä. (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 22–24; Halliday & Matthiessen 2013: 23–24.) Systeemifunktionaalisen teorian mukaan kielestä voidaan erottaa kolme **metafunktioita** eli tehtävää, jotka säätelevät kielellisten valintojen muotoa ja merkitystä. Nämä ovat ideationaalinen, interpersoonainen ja tekstuaalinen metafunktio. Ideationaalisessa metafunktiossa on kyse siitä, miten kieltä käytetään konstruoimaan kokemus- ja mielikuvitusmaailmaamme. Interpersoonaisessa metafunktiossa on kyse siitä, miten kieltä käytetään luomaan ja ylläpitämään sosiaalisia suhteita sekä miten kieltä käytetään suhtaututtaessa omiin ja toisten sanomisiin. Tekstuaalisessa metafunktiossa on kyse siitä, miten kieltä käytetään luomaan tekstejä, jotka ovat sekä sisäisesti yhtenäisiä että suhteessa tilanteisiin, joiden osia ne ovat. (Halliday & Matthiessen 2013: 30–31; Shore 2012: 145–148.)

Tämän tutkielman ensimmäisessä ja toisessa analyysiluvussa painottuu kielen ideationaalisen metafunktion tarkastelu, kun analyysin kohteena on se,

miten maailmaa ja ihmisryhmiä konstruoidaan kielellä, ketkä ovat tekstin aktiivisia toimijoita ja ketkä toiminnan kohteita. Lisäksi toisessa analyysiluvussa painottuu kielen interpersonainen metafunktio, kun tarkastellaan sitä, millaista kuvaa keskustelun osapuolet rakentavat toisistaan. Kolmannessa analyysiluvussa fokus on erityisesti kielen tekstuaalisessa metafunktiossa, kun analyysin kohteena on viestien jäsentely, sekä ideationaalisessa, kun tarkastellaan argumentointia. Neljännessä analyysiluvussa keskiössä on interpersonainen metafunktio, kun analysoidaan keskustelijoiden välisten suhteiden rakentumista sekä keskustelijoiden suhtautumista toistensa sanomisiin. Tienkään metafunktiot ja niiden tarkastelu eivät ole toisistaan erillisiä, vaan kaikki metafunktioista ovat läsnä kaikissa analyyseissä, sillä kielelliset ilmaukset edustavat aina kaikkia kolmea metafunktiota samaan aikaan. Eri metafunktiot vain painottuvat eri tavalla eri kohdissa analyysia.

Diskurssintutkimuksessa käytetään erilaisia tutkimusmenetelmiä, jotka ovat lähtökohtia, kehyksiä, joita ei yleensä voi suoraan sellaisenaan soveltaa aineistoon (Lehti, Haapanen & Kääntä 2018: 7). Tämän tutkimuksen teoreettisen ja metodisen kehyksen diskurssintutkimuksen sisällä muodostavat kriittinen diskurssintutkimus (esim. van Dijk 1993; Fairclough 1989), uusi retoriikka (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1971), systemis-funktionaalinen suhtautumisen teoria (Martin & White 2005) sekä keskusteluanalyysi (esim. Heritage 1984; Tainio toim. 1997). Näistä suhtautumisen teoriassa sekä keskusteluanalyysissa teoria ja menetelmä ovat hyvin lähellä toisiaan ja niiden välinen liitto on pitkälle kehitelty (Lehti ym. 2018: 7). Valittuja teorioita ja metodeja yhdistää se, että ne kaikki nojaavat sosiaaliseen konstruktivismiin ja näkevät kielen osallistuvan todellisuuden rakentumiseen. Kielenkäyttö nähdään niissä sosiaalisena toimintana sekä merkitykset vuorovaikutuksessa syntyvinä. Teoriat ja metodit on valittu niin, että niiden avulla aineistosta saadaan kuvattua ja luokiteltua niitä seikkoja, jotka siinä on nähty relevanteiksi tarkastella, eli ihmisryhmien konstruointia, argumentointia ja retoriikkaa sekä eria ja samanmielisyyden ilmaisemista. Kriittisen diskurssintutkimuksen näkökulma vaikuttaa tämän tutkimuksen taustalla: tätä tutkimusta ovat motivoineet samanlaiset tavoitteet kuin tyyppillisesti kriittistä diskurssintutkimusta.

Tarkastelen ihmisryhmien konstruointeja tässä tutkimuksessa nimeämisen ja semanttisen roolien avulla. Ne molemmat ovat kielellisiä valintoja, joilla maailmaa jäsennetään ja selitetään ja joilla tuotetaan diskursseja (Johnstone 2008: 54–59). Näkemys kielestä järjestelmänä, joka tarjoaa erilaisia valinnan mahdollisuuksia, jotka mahdollistavat erilaisia merkityksiä, on oleellinen funktionaalisessa tutkimusperinteessä ja siten myös diskurssintutkimuksessa. Nimeämisestä puhutaankin usein diskurssintutkimuksessa keskeisenä kielellisenä toimintana (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 99).

Argumentoinnin analyysissa nojaan uuteen retoriikkaan, sillä se tarkastelee kielenkäyttöä vaikuttamisen näkökulmasta ja se näkee argumentoinnin inhimillisenä, ei loogisena tai formaalina päättelynä. Oleellista on myös se, että uusi retoriikka on luonteeltaan analyyttistä ja kuvailevaa eikä normatiivista.

(Mäntynen & Sääsilahti 2012: 195–196.) Uuden retoriikan ja sosiaalisen konstruktivismiin yhtymäkohdista kertoo esimerkiksi se, että Perelmanin teoriassa yksi argumentointitekniikoiden päätyyppi on todellisuuden rakennetta luovat argumentit, joissa eksplikoidaan argumentoinnin todellisuutta rakentava ominaisuus (mas. 198).

Kun tarkastelen sitä, miten aineiston keskustelijat ilmaisevat suhtautumistaan toistensa kannanottoihin, käytän metodina erityisesti suhtautumisen teoriaa, jonka avulla on mahdollista päästä luokittelemaan erilaisia sitoutumisen ja asennoitumisen keinoja. Suhtautumisen teoria on kehitetty systeemifunktionaalisen kehyksen sisällä, joten se nojaa samoihin taustaoletuksiin kielen funktionaalisuudesta. Keskustelijoiden välistä vuorovaikutusta analysoidessa tarpeellinen menetelmä on lisäksi keskusteluanalyysi, jossa keskustelua tarkastellaan puheenvuoroina, joilla tehdään jotakin suhteessa toisiinsa.

Osa analyysivälineistäni tulee kognitiivisen kielentutkimuksen piiristä. Kognitiivinen kielentutkimus nähdään niin ikään yhdeksi funktionaalisen kielitieteen koulukunnaksi. Sen kiinnostuksen kohteena on kytkeä lingvistiikan tutkimustuloksia muuhun ihmisen kognitiota kuvaavaan tutkimustietoon (Jaakola 2012: 537). Koska yhtenä tutkimukseni lähtökohtana on ihmisryhmien rakentuminen ja representaatiot kielessä ja koska kategorisointi on yksi ihmismielen keskeisiä prosesseja, on luontevaa ammentaa sellaisesta tutkimusperinteestä, jonka lähtökohtana on, että kielen rakenne on yhteydessä ihmisen muuhun kognition. Kognitiivisen kielentutkimuksen näkemys korostaa kielen merkitystä jäsentävää ja maailmankuvaa rakentavaa tehtävää. (Esim. Langacker 2008; Evans & Green 2006; suomeksi Leino 1993; Onikki-Rantajääskö 2010; Jaakola 2012.) Funktionaaliseen suuntaukseen lukeutuvista erilaisista teoriakehyksistä kumpuavat analyysikäsitteet eivät ole keskenään ristiriidassa. Kunkin käyttö on perusteltua suhteessa tarkasteltavaan kieleniilmistöön, ja analyysit asettuvat osaksi yhtenäisen kokonaiskuvan rakentamista.

Esittelen seuraavaksi kriittistä diskurssintutkimusta, uutta retoriikkaa, suhtautumisen teoriaa sekä keskusteluanalyysia. Painotan esittelyssä erityisesti niitä puolia, jotka ovat relevantteja tämän tutkimuksen aineiston analyysin kannalta. Kognitiivisen kielentutkimuksen käsitteitä tulee esiin luvussa 4, jossa esittelen ne lähtökohdat ja käsitteet, joita hyödynnän kategorisoinnin ja konstruoinnin tarkastelussa.

3.2 KRIITTINEN DISKURSSINTUTKIMUS JA TUTKIJAN POSITIO

Diskurssintutkimuksen alle sijoittuu kriittinen diskurssintutkimus (tai kriittinen diskurssianalyysi)⁸, jonka tutkijoina tunnetaan erityisesti Norman Fairclough (esim. 1989, 1992, 2003), Teun A. van Dijk (esim. 1993, 1998, 2008) ja

⁸ Aiemmin tutkimussuuntauksesta on käytetty nimeä *kriittinen diskurssianalyysi* (*Critical Discourse Analysis*, CDA), mutta nyttemmin on alettu suosia nimeä *kriittinen diskurssintutkimus* (*Critical*

Ruth Wodak (esim. 2006, 2009). Kriittinen diskurssintutkimus keskittyy tarkastelemaan kielenkäytön ja vallan suhteita, kielenkäytön ideologisuutta sekä kielenkäytön suhdetta sosiokulttuuriseen muutokseen. Tutkimukset lähtevät usein liikkeelle jostakin yhteiskunnallisesta ongelmasta, kuten epätasa-arvosta tai diskriminoinnista. Niinpä kriittinen diskurssintutkimus yhdistää sekä kielitieteellistä että yhteiskuntatieteellistä diskurssintutkimusta. (Ks. esim. Fairclough & Wodak 1997; Wodak & Meyer 2016; Flowerdew & Richardson 2018; suomeksi Pietikäinen 2000a; Solin 2012.) Kriittisen diskurssintutkimuksen alla käytetään useita erilaisia lähestymistapoja, jotka nojaavat erilaisiin niin kielitieteellisiin (kuten systeemis-funktionaaliseen teoriaan, pragmatiikkaan ja kognitiiviseen kielentutkimukseen) kuin ei-kielitieteellisiin teorioihin. Metodeina käytetään kvalitatiivisen tekstianalyysin lisäksi esimerkiksi diskurssi-pragmaattista analyysia, korpuslingvistiikkaa ja etnografiaa. (Ks. Wodak & Meyer toim. 2016; Flowerdew & Richardson toim. 2018.)

Maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin liittyvät representaatiot sekä rasisitiset ja syrjivät puhetavat ovat olleet kriittisen diskurssintutkimuksen keskiössä (esim. van Dijk 1987, 1992, 2000b, 2016; Wodak 1991, 1993, 2014, 2017; Reisigl & Wodak 2001). Viime vuosina painopiste on usein ollut maahanmuuttovastaisten, oikeistopopulististen ja äärioikeistolaisten liikkeiden (esim. Wodak, KhosraviNik & Mral toim. 2013; Wodak & Richardson toim. 2013; Richardson & Colombo 2014; Wodak 2015, 2017) sekä median (esim. Viola & Musolff toim. 2019) kielenkäytössä. Maahanmuuttodiskurssin analyysissa kriittiseen diskurssintutkimukseen on yhdistetty myös kognitiivista kielentutkimusta (Hart 2011; kriittisen diskurssintutkimuksen ja kognitiivisen kielentutkimuksen yhdistämisestä ks. Stockwell 1999; Dirven, Polzenhagen & Wolf 2007; Núñez-Perucha 2011; Hart 2015). Edellisistä poiketen Blommaertin ja Verschuerenin (1998) tarkastelun kohteena on ollut ”suvaitsevaisen enemmistön” (*tolerant majority*) käyttämä kieli. Heidän analyysinsa osoittaa, että itseään suvaitsevana pitävän enemmistön kieli ja retoriikka ilmentää pohjimmiltaan hyvin samanlaista suvaitsemattomuutta kuin mitä äärioikeistolaiset rasisisti- ja nationalistiryhmät usein ilmaisevat eksplisiittisesti.

Kriittisen diskurssintutkimuksen kentästä, metodeista ja tämänhetkisistä suunnista on ilmestynyt useampi kokoomateos (Cap & Hart toim. 2014; Flowerdew & Richardson toim. 2018; Wodak & Meyer toim. 2016). Fennistiikassa kriittistä diskurssintutkimusta on hyödynnetty muun muassa politiikan diskurssin tarkasteluun (Heikkinen 1999) sekä sen tarkasteluun, miten maahanmuuttoa ja etnisyyttä representoidaan mediassa (Blomqvist 1996; Kuusisto 2000; Pietikäinen 2000b) ja millaisia maahanmuuttodiskursseja vaalimateriaaleista löytyy (Herneaho 2016, 2018).

Discourse Studies, CDS) korostamaan sitä, ettei kyseessä ole diskurssianalyysin metodi, vaan yksi diskurssintutkimuksen näkökulma, joka yhdistää monenlaisia metodeja ja lähestymistapoja (van Dijk 2008: 2, 2016: 63; Flowerdew & Richardson 2018: 1–2). Kriittisen diskurssintutkimuksen nähdään kehittyneen omaksi tutkimussuunnakseen Fowlerin (esim. Fowler, Hodge, Kress & Trew 1979) ja Kressin (esim. 1989) kehittämästä kriittisestä lingvistiikasta (Critical Linguistics, CL) (Flowerdew & Richardson 2018: 1).

Tämän tutkimuksen aineisto edustaa puhetta, jossa on selvästi syrjiviä, rasisia sekä epäoikeudenmukaisuutta ja epätasa-arvoa ylläpitäviä puhetapoja. Aineistossa on kyse puheesta, jossa puhutaan toisista ihmisistä, joille ei anneta omaa ääntä. Kriittisen diskurssintutkimuksen lähtökohtia ei siten voi sivuuttaa. Kriittiseen diskurssintutkimukseen liittyy lisäksi tutkijan oman position eksplikointi. Van Dijk (1993: 252–253) mukaan kriittistä diskurssintutkimusta tekevän tutkijan tulee kertoa näkökulmansa, periaatteensa sekä tavoitteensa niin tieteenalansa sisällä kuin laajemmin yhteiskunnassa.

Tähän tutkimukseen ja omaan positiooni liittyy kaksi keskeistä tutkimusallista valintaa: aiheen valinta sekä käsittelytapa. Koska olen tutkinut aihetta jo pro gradu -tutkielmassani, on minulla ollut aiempaa perehtyneisyyttä aiheeseen eli tätä tutkimusta ei ole aloitettu ilman ennakkokäsityksiä tutkittavien keskustelujen sisällöistä ja sävystä. Olen myös kokenut aiheen niin merkitykselliseksi, että olen päättänyt jatkaa sen parissa työskentelyä pro gradu -tutkielman jälkeen. Tutkijana yhtenä tavoitteenani on tuoda esiin epätasa-arvoa ja syrjintää ylläpitäviä ja tuottavia puhetapoja, jotta näitä tapoja voisi mahdollisuuksien mukaan purkaa. Kriittisen diskurssintutkimuksen näkökulma ja tavoite edistää tasa-arvoa on siten motivoinut tätä tutkimusta ja tutkimusaineiston valintaa. Tutkimus on motivoitunut halusta tuoda esiin niitä kielellisiä keinoja, joilla maahanmuuttodiskurssissa konstruoidaan todellisuutta, ja näihin kielenkäytön tapoihin liittyviä ongelmia.

Kielentutkijana tarkasteluni keskittyy kielellisiin valintoihin: teen kielitieteellistä analyysia. Käsittelytapani on toteava ja olen pyrkinyt kiihkottomaan, neutraaliin otteeseen, jolla tuon ilmi havaintoni aineistosta, analysoin aineiston kielellisiä valintoja ja teen niiden pohjalta päätelmiä. Loppuluvussa pohdin tutkimuksen laajempaa merkitystä. Kielellisiin valintoihin keskittymiseen liittyy se, etten tee tässä tutkimuksessa faktantarkistusta enkä myöskään arvioi esitettyjä mielipiteitä. Paikoin on kuitenkin syytä osoittaa se, missä käytetyt keinot voidaan lukea niin kutsuttuihin argumentointivirheisiin tai missä tullaan rajalle, jossa rikotaan hyviä tapoja. Tutkijanpositioni taustaoletuksena on lähtökohta lakien ja ihmisoikeuksiin perustuvien kansainvälisten sopimusten noudattamisesta.

3.3 ARGUMENTOINTI JA RETORIikka

Argumentaatioteoria ja retoriikka ovat paitsi osa tämän tutkimuksen teoriakehystä myös metodeita, joita hyödynnän argumenttien ja argumentointistrategioiden analyysissa. Argumentointia tutkitaan useilla tieteenaloilla, kuten filosofiassa, yhteiskuntatieteissä, oikeustieteessä, kasvatustieteissä ja kielitieteessä. Tässä tutkimuksessa näkökulma on kielitieteellinen. Kiinnostukseni kohteena on argumentoinnin retoriikka eli se retoriikan taso, joka kiinnittää huomion niihin keinoihin, joilla pyritään muuttamaan tai vahvistamaan yleisön käsityksiä asioista (muut retoriikan tasot ovat puheiden retoriikka sekä

kielikuvien retoriikka) (Palonen & Summa 1996: 10). Argumentointia painottavan modernin retoriikkatutkimuksen käynnistäjinä pidetään Chaïm Perelmania ja Stephen Toulminia (mas. 10–11).

Retoriikan tutkimuksella ja diskurssianalyysillä voidaan joidenkin tutkijoiden mukaan nähdä yhtäläiset juuret (esim. Johnstone 2008: 265), kun taas toiset tutkijat painottavat näiden alojen erillisiä kehityskulkuja (esim. Fahnestock 2011: 10). Joka tapauksessa yhtäläisyyksiä on havaittavissa: Sekä diskurssintutkimus että retoriikan tutkimus nojaa sosiaaliseen konstruktivismiin, ja molemmat korostavat kielenkäytön roolia todellisuuden rakentumisessa. Molemmat tarkastelevat kielenkäyttöä sosiaalisena toimintana ja jaettuina merkityksinä, ja kielelliset merkitykset nähdään molemmissa tilannesidonnaisina ja vuorovaikutuksessa syntyvinä. (Lehti & Eronen-Valli 2018: 157–160; Mäntynen & Sääskilahti 2012: 197–198.) Retoriikan tutkimuksessa hyödynnetään monesti diskurssintutkimuksen menetelmiä niin, että diskurssintutkimuksen tuloksia tarkastellaan vaikuttamisen näkökulmasta (Lehti & Eronen-Valli 2018: 60). Suhteen voi nähdä myös niin, että retoriikan tutkimus mielletään diskurssintutkimuksen osa-alueeksi (ks. Potter 1996) tai toisinpäin niin, että diskurssianalyysi ja diskurssit ovat alisteisia retoriikalle ja retorille analyysille (Virsu 2012).

3.3.1 ARGUMENTOINNIN TEORIOITA

Argumentoinnin tutkimus voi painottua joko formaaliseen suuntaan, jolloin on kysymys argumenttien pätevyyden tutkimisesta tai arvioimisesta, tai retoriseen suuntaan, jolloin on kysymys retoristen keinojen merkityksestä vakuuttavuuden lähteenä (Palonen & Summa 1996: 11). Tämä tutkimus painottuu retoriseen suuntaan. Olen siis kiinnostunut ennen kaikkea argumentoinnin retoriikasta eli siitä, miten argumenttien perustelut on muotoiltu ja esitetty ja mitä muita kielen keinoja käytetään argumenttien vahvistamiseen.

Argumentaatioteorioiden kenttä on laaja, ja siihen kuuluu esimerkiksi klassinen aristoteelinen argumentaatioteoria, erilaisia virhepäätelmäteorioita, argumentointimalleihin perustuvia teorioita ja pragmadialektinen argumentaatioteoria (Mikkonen 2010: 52; ks. myös Ilie 2017a). Eri teorat keskittyvät tarkastelemaan esimerkiksi argumentoinnin rakennetta, kulkua, virhepäätelmiä ja diskurssiin kuuluvia implisiittisiä elementtejä (van Eemeren, Grootendorst & Henkemans 1996: 12).

Tämän tutkimuksen taustalla on ennen kaikkea Perelmanin ja Olbrechts-Tytecan uusi retoriikka ja sen näkemys argumentoinnista. Nimitys *uusi retoriikka* viittaa moderniin retoriikan tutkimukseen, joka ponnistaa klassisesta retoriikasta, mutta ei tarkastele kielenkäyttöä pelkästään tyylikeinona tai puhetaitona, vaan vaikuttamisen näkökulmasta (Mäntynen & Sääskilahti 2012:

195).⁹ Uusi retoriikkaa korostaa kaiken yhteiskunnallisen, poliittisen ja yhteisöllisen elämän retorisuutta, joten sen juuret ovat retoriikan yhteiskuntafilosofisessa haarassa (Puro 1998: 86–88). Argumenttien tarkastelussa käytän myös kriittisen diskurssintutkimuksen diskurssi-historiallisessa lähestymistavassa usein hyödynnettyä *topoksen* käsitettä (Reisigl & Wodak 2001, 2016; Wodak 2001; Wodak & Boukala 2015; Boukala 2016, 2018). Termi on peräisin aristoteelisesta retoriikasta, mutta diskurssi-historiallisessa lähestymistavassa se on määritelty osittain uudelleen, sisältöön liittyväksi päättelysäännöksi. Esittelen käsitteen ja analyysissä hyödynnettävät topokset tarkemmin luvussa 7. Lisäksi hyödynnän muuta uudesta retoriikasta ammentavaa tutkimusta (esim. Kakkuri-Knuutila toim. 1998).

3.3.2 PERELMANIN JA OLBRECHTS-TYTECAN ARGUMENTAATIOTEORIA

Perelmanin suurimpana ansiona pidetään sitä, että hän kumosi retoriikan pelkkään kaunopuheisuuden rajoittuvan merkityksen ja toi retoriikan takaisin päättelyn ja vakuuttamisen tutkimukseksi (Summa 1996: 64). Perelman kartoittaa systemaattisesti sitä, miltä luonnollisella kielellä esitetyt argumentit näyttävät todellisissa argumentoivissa teksteissä tai keskusteluissa. Perelmanin aineistona on monipuolinen joukko argumentoivia tekstejä, poliittikkojen ja filosofien kirjoituksia, kaunokirjallisuutta, uskonnollisia tekstejä ja sanomalehtien pääkirjoituksia, joista erilaisia argumentoinnin rakenteita luonnehditaan ja tyypitellään. Näin saadaan aikaan eräänlainen taksonomia niistä kielen resursseista, joita voidaan käyttää vakuuttavuuden tuottamiseen. (Summa 1996: 63–64.) Oleellista Perelmanin ajatuksissa on retoriikan tarkastelu argumentaationa ja analyysikehikon esittäminen sille, millaisista osatekijöistä argumentoivan tekstin vakuuttavuus voi koostua. Perelmanin näkökulma kyseenalaistaa muodon ja sisällön vastakkaisuuden ja esittää ne toisiinsa kietoutuneina päättelyn ja vakuuttamisen elementteinä. Niinpä sellaiset elementit, jotka on totuttu yhdistämään puheen tai kirjoituksen ulkoiseen muotoon (esim. kielikuvat, asioiden esittämisjärjestys, korostukset), osoittautuvatkin argumenttien sisällöllisiksi osatekijöiksi, vakuuttamisen keinoiksi. (Mas. 65.)

Perelman ja Olbrechts-Tyteca (1971) jakavat argumentoinnin kolmeen osaluueeseen: argumentoinnin viitekehykseen, lähtökohtiin ja tekniikoihin. Viitekehykseen kuuluu **yleisö**, jonka merkitys on keskeinen Perelmanin retoriikanäkemyksessä (Summa 1996: 67). Perelman (1996: 21) määrittelee yleisöksi kaikki ne, joihin puhuja haluaa argumentaatiolla vaikuttaa. Perelman erottaa toisistaan universaaliyleisön ja erityisyleisöt. Universaaliyleisö viittaa koko ihmiskuntaan tai ainakin sen järjellisiin jäseniin. (Mp.) Erityisyleisö taas on sellainen, jonka koostumus tiedetään ja jonka odotuksiin tai intresseihin voidaan

⁹ Uuden retoriikan nousu ajoittuu 1950-luvulle, jolloin ilmestyivät uuden retoriikan keskeisimmät teokset Kenneth Burkelta (1950), Chaïm Perelmanilta ja Lucie Olbrechts-Tytecalta (1958) sekä Stephen Toulminilta (1958) (Summa 1996: 51–52).

näin ollen vedota (Summa 1996: 67). Universaaliyleisön ja erityisyleisöjen erottelun Perelman perustaa suostuttelun ja vakuuttamisen vastakkaisuuteen: erityisyleisölle suunnatut esitykset tähtäävät suostutteluun, universaaliyleisölle suunnatut vakuuttamiseen. Perelman siis kuvaa suostuttelun ja vakuuttamisen eroa juuri yleisöjen kautta ja hylkää ajatuksen siitä, että suostuttelu perustuisi tunteisiin ja vakuuttaminen järkeen. (Perelman 1996: 24–25.) Tämän tutkimuksen kannalta yleisön käsite on kiinnostava siltä kannalta, kenelle viestit on pääsääntöisesti suunnattu ja keihin argumentaatiolla halutaan vaikuttaa. Rakentuuko yleisöksi esimerkiksi samanmieliset vai erimieliset keskustelijat, vai onko argumentaatio suunnattu yleisesti ”kelle tahansa”?

Argumentoinnin lähtökohtia ovat **esisopimukset** (premissit), jotka ovat sellaisia elementtejä, joiden varaan argumentointi rakentuu. Aineistossani suurimmalla osalla keskustelijoista on samanlaiset taustatiedot, oletukset, arvot ja ideologiat. Nämä ovat esisopimuksia, joihin keskustelijat nojaavat: puhujan (kirjoittajan) on onnistuakseen lähdeittävä liikkeelle sellaisista väitteistä, jotka yleisö valmiiksi hyväksyy (Perelman 1996: 28, Perelman & Olbrechts-Tyteca 1971: 65). Perelman ja Olbrechts-Tyteca (1971: 66, 83) jakavat esisopimukset kahteen ryhmään: todellisuutta koskeviin lähtökohtiin eli tosiasioiden, totuuksiin ja oletuksiin, sekä suositeltavuuteen tai toivottavuuteen liittyviin lähtökohtiin eli arvoihin, hierarkioihin ja lokuksiin.

Kolmanteen osa-alueeseen kuuluvat argumentoinnin kulku ja tekniikat. Argumentoinnin kulku kuvaa sitä, missä tekstikohdassa tekstin pääväite sijaitsee (Perelman 1996: 166). Argumentointitekniikat Perelman ja Olbrechts-Tyteca (1971: 190–191) jakavat kahteen pääryhmään: assosiatiivisiin eli sidomuotoisiin ja dissosiatiivisiin eli erottelumuotoisiin tekniikoihin. Assosiatiivisissa tekniikoissa yhdistetään erilaisia asioita ja dissosiatiiviset tekniikat perustuvat yhteenkuuluviksi nähtyjen tai vastustajien yhdistämien asioiden erottamiseen. Assosiatiiviset tekniikat jakautuvat kvasiloogisiin, todellisuuden rakenteeseen perustuviin ja todellisuuden rakennetta luoviin argumentteihin. Argumentointitekniikoita kuvaan tarkemmin luvussa 7.

Perelmanin ja Olbrechts-Tytecan argumentaatiotekniikoiden luokittelusysteemi on hyvin hienosyinen, ja toisaalta heidän teostaan on kritisoitu vaikeaselkoisuudesta ja tulkinnanvaraisuudesta (Summa 1996: 73). Kuitenkin, kuten Summa (mp.) toteaa, teos on ainutlaatuinen käsikirja luonnollisella kielellä tapahtuvan argumentoinnin mahdollisista taktiikoista, ja sen käsitesysteematiikka on osoittautunut toimivaksi analyysivälineeksi konkreettisesti retoriikka-analyysissa. Perelmanilaista uutta retoriikkaa ovat suomalaisessa kielentutkimuksessa hyödyntäneet Mäntynen (2003), Sääskilahti (2006) ja Mikkonen (2010), joiden tutkimukset osoittavat sen toimivaksi analyysin pohjaksi. Olen valinnut analyysin lähtökohdaksi perelmanilaisen luokittelun, koska olen halunnut kohdistaa tarkastelun fokuksen argumentoinnin keinoihin eli retoriikkaan, en niinkään argumenttien formaaliseen puoleen ja arviointiin.

3.4 SUHTAUTUMISEN TEORIA

J. R. Martinin ja P. R. R. Whiten kehittämän suhtautumisen teorian (*appraisal theory*) lähtökohtana on, että kaikkea kielenkäyttöä voidaan pitää asenteellisena. Kiinnostuksen kohteena on, miten puhuja tai kirjoittaja hyväksyy tai paheksuu, intoilee tai inhoaa, kehuu tai kritisoi sekä kuinka kuulijat tai lukijat positioidaan jakamaan valittu näkökulma. Teoria on tapa tarkastella, millaisin kielellisin keinoin ilmaistaan tunteita, makuja ja normatiivisia arvioita, miten puhuja/kirjoittaja konstruoi itselleen tietyn kirjoittajaidentiteetin tai -persoonallisuuden, kuinka asetutaan saman- tai erimieliseksi toisten äänien kanssa sekä kuinka tekstiin konstruoidaan kuviteltu tai ideaalinen yleisö. (Martin & White 2005: 1, 92.) Suhtautumisen teoria kokoa siis yhteen sellaisia kielellisiä keinoja ja aineksia, joita on tarkasteltu muun muassa affektiivisuuden, modaalisuuden (episteemisen modaalisuuden ja evidentialisuuden) ja intensiteetin otsikoiden alla (mts. 2).

Suhtautumisen teoria on kehitetty laajemman systeemis-funktionaalisen kehyksen sisällä (Martin & White 2005: 7) ja keskittyy kielen interpersoonaiseen metafunktoon. Teorian keskeisenä lähtöajatuksena on Bahtinin ja Vološinovin ajatus kielen dialogisuudesta ja moniäänisyydestä: kaikki verbaalinen viestintä, sekä kirjoitettu että puhuttu, on saanut vaikutteita jostakin aiemmin sanotusta ja suhteutuu aiemmin sanottuun sekä samaan aikaan ennakoitavia, todellisten, mahdollisten tai kuviteltujen vastaanottajien, vastauksia (Martin & White 2005: 92–93; Bahtin 1986 [1953]; Vološinov 1990 [1929]).

Moniäänisyys onkin aineistoni keskeinen piirre. Aineiston keskusteluissa esiintyy paljon ilmauksia ja väitteitä sekä esimerkiksi kertomuksia ja tilastoja, jotka on kopioitu, lainattu ja kierrätetty muista kielenkäyttötilanteista. Keskusteluissa kaiutetaan ja lainataan esimerkiksi uutisia, blogikirjoituksia, aineksia muista verkkokeskusteluista, poliitikkojen kannanottoja ja arkikeskusteluja. Moniäänisyys kytkeytyy intertekstuaalisuuteen ja interdiskursiivisuuteen: aineiston viestit ovat yhteydessä muihin teksteihin ja muihin diskursseihin.

Suomen kielen tutkimuksessa suhtautumisen teoriaa ovat hyödyntäneet esimerkiksi Katajamäki (2006, 2007, 2018), Mikkonen (2010), Juvonen (2014) ja Virtanen (2015). Teoriaa on hyödynnetty viime vuosina myös esimerkiksi useissa pro gradu -tutkielmissa (esim. Romppanen 2015, Penttilä 2015, Heinonen 2016, Salokanto 2017). Teoria soveltuukin hyvin monenlaisen aineistojen analyysiin ja sitä hyödyntämällä pääsee tarkastelemaan monenlaisia kielenilmiöitä, kuten asennetta, asioiden ja ihmisten arvottamista sekä sitoutumista.

Suhtautumisen teoriassa suhtautumisen ilmaisemisen systeemi ja resurssit muodostuvat kolmesta alasytemistä: asennoitumisen (*attitude*), sitoutumisen (*engagement*) ja asteittaisuuden (*graduation*) systeemistä (Martin & White 2005: 35–38; termien suomennokset Juvonen 2007). Sitoutumisen systeemi tarkastelee sitä, miten tekstiin konstruoidaan muita ääniä, aiempia

ilmauksia, vaihtoehtoisia näkemyksiä ja ennakoituja vastauksia. Asennoitumisen systeemiin kuuluvat tunne (*affect*), inhimillisen toiminnan arvottaminen (*judgement*) ja asia-arvottaminen (*appreciation*)¹⁰. Näistä tunteiden alasysteemi tarkastelee sitä, miten positiivisia ja negatiivisia tunteita ilmaistaan, inhimillisen toiminnan arvottaminen sitä, miten ilmaistaan asennetta esimerkiksi ihailtavaa tai kritisoitavaa käytöstä kohtaan sekä asia-arvottaminen sitä, miten ei-inhimillisiä asioita ja esineitä arvioidaan. Kolmas systeemi, asteittaisuus, on sisäkkäinen sitoutumisen ja asennoitumisen systeemien kanssa, sillä sekä sitoutumisen että tunteiden, ihmisten arvottamisen ja asia-arvottamisen ilmaukset voivat olla eriasteisia ja niiden intensiteettiä voidaan vahvistaa tai vähentää. (Martin & White 2005: 42–43, 97, 135–136.)

Tässä tutkimuksessa hyödynnän suhtautumisen teoriaa ensisijaisesti eria ja samanmielisyyden osoittamisen keinojen analyysissä luvussa 8. Teoriasta hyödynnän sitoutumisen systeemiä, asennoitumisen systeemiin kuuluvaa inhimillisen toiminnan arvottamista sekä asteittaisuutta. Esittelen seuraavaksi lyhyesti nämä systeemit, joita analyysini ensisijaisesti hyödyntää.

3.4.1 SITOUTUMINEN

Sitoutumisen systeemissä tarkastellaan niitä tapoja, joilla kirjoittaja tai puhuja osoittaa tekstissä kuuluvat äänet sekä sen, miten hän suhtautuu ja sitoutuu näihin ääniin. Kirjoittaja voi asettua tekstin muiden äänien kanssa samanmieliseksi tai erimieliseksi tai hän voi suhtautua niihin epävarmasti tai neutraalisti. (Martin & White 2005: 93.)

Sitoutumisen ilmaukset jaotellaan yksi- ja moniäänisiksi. Ilmaus on yksiääninen silloin, kun se ei viittaa toisiin ääniin tai näkökulmiin, moniääninen taas viittaa tai sallii dialogisia vaihtoehtoja (Martin & White 2005: 99–100). Moniääninen sitoutuminen jaetaan dialogiseen laajentamiseen (*dialogic expansion*) ja dialogiseen supistamiseen (*dialogic contraction*). Dialogisessa laajentamisessa avataan tilaa muille näkökulmille ja äänille, kun dialogisessa supistamisessa taas haastetaan, torjutaan tai rajoitetaan muita ääniä. (Mts. 102.)

Dialoginen laajentaminen käsittää harkitsemisen (*entertain*) sekä lähdeainnattua (*attribute*), jotka voivat olla neutraaleja (*acknowledge*) tai etäännyttäviä (*distance*). Harkitsemisessa kirjoittaja tai puhuja osoittaa, että useat kannat ovat mahdollisia, ja antaa dialogista tilaa (joko enemmän tai vähemmän) näille muille mahdollisille kannoille. (Martin & White 2005: 104, 111.) Analysoin luvussa 8 nimenomaan sitä, miten aineistoni keskustelijat sitoutuivat toisiin keskustelijoihin. Niinpä dialogisen laajentamisen keinoja ei juuri

¹⁰ Muut käsitteiden suomennokset ovat Katajamäen (2007: 100), mutta inhimillisen toiminnan arvottaminen on Mikkoselta (2010); Katajamäki käyttää tästä ilmausta *ihmisten arvottaminen*. Juvonen (2007: 432) käyttää termejä *tunne*, *inhimillisen toiminnan moraalinen arviointi* ja *ei-inhimillisten asioiden ja esineiden arviointi*.

näy aineistossa tältä osin. Esimerkiksi neutraaleja ja etäännyttäviä lähdemainintoja toki keskustelussa käytetään, mutta näillä viitataan lähes aina joihinkin keskustelun ulkopuolisiin lähteisiin. Tällaisia tapauksia tarkastelen lähemmin auktoriteettiin vetoamisen yhteydessä luvussa 7.3.7.

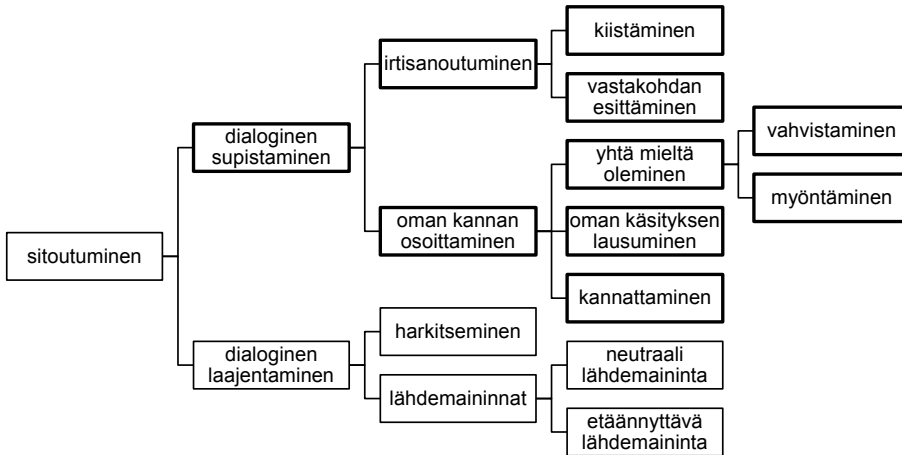
Dialoginen supistaminen jakautuu irtisanoutumiseen (*disclaim*) ja oman kannan osoittamiseen (*proclaim*). Irtisanoutumisessa on kyse siitä, että jokin dialoginen vaihtoehto suoraan hylätään, syrjäytetään tai osoitetaan soveltumattomaksi. Irtisanoutumiseen kuuluvat kiistäminen (*deny*) ja vastakohtan esittäminen (*counter*). Kiistäminen kiellon avulla esittää vaihtoehtoisen positiivisen kannan ja hylkää sen. Vastakohtan esittäminen esittää väitteen korvaavana tai syrjäyttävänä ja se toimii dialogisesti samoin kuin kiistäminen: se kutsuu dialogiin vastakohtaisen kannan, joka sitten hylätään. (Martin & White 2005: 97–98, 117–121.)

Oman kannan osoittamisessa dialogiset vaihtoehdot haastetaan tai ne pyritään voittamaan; dialogisia vaihtoehtoja rajoitetaan. Oman kannan osoittamiseen kuuluvat yhtä mieltä oleminen (*concur*), joka jakautuu edelleen vahvistamiseen (*affirm*) ja myöntämiseen (*concede*), oman käsityksen lausuminen (*pronounce*) sekä kannattaminen (*endorse*). Yhtä mieltä olemisessa kirjoittaja ilmaisee samanmielisyyttään toisen äänen kanssa tai osoittaa, että hänellä on sama tieto asiasta. Myöntäminen esiintyy usein vastakohtan esittämisen kanssa: ne muodostavat parin, jossa kirjoittaja ensin osoittaa samanmielisyyttä, mutta lisää heti perään varauksen tai vastakkaisen väitteen.¹¹ Oman käsityksen lausuminen sisältää sellaiset ilmaukset, jotka sisältävät kirjoittajan painotukset tai eksplisiittiset kirjoittajan lisäykset ja väliintulot. Kannattamisessa kirjoittaja konstruoi toiset äänet oikeiksi, päteviksi, kiistattomiksi tai muuten hyväksyttäväiksi. (Martin & White 2005: 98, 121–127.)

Kuviossa 1 on yhteenveto sitoutumisen systeemistä ja resursseista. Kuvio mukailee Martinin ja Whiten (2005: 134) esitystä. Kaikki kategoriat eivät ole yhtä relevantteja tämän tutkimuksen fokuksen ja aineiston valossa ensinnäkin siksi, etten tarkastele aineistosta systemaattisesti kaikkea sitoutumisen ilmaisemista ja toisekseen siksi, että Martin ja White ovat laatineet teoriansa englanninkielisten mediatekstien pohjalta, joten kaikki resurssit eivät ole suomenkielisessä verkkokeskusteluaineistossa samalla tavalla läsnä. En myöskään Martinin ja Whiten tapaan luettele ja listaa niitä kaikkia yksittäisiä ilmauksia, joita eri keinoissa käytetään, koska kyse on ennemminkin konstruktioista kuin tietyistä ilmauksista. Samanmielisyyttä tarkastellessani relevantiksi nousevat erityisesti yhtä mieltä olemisen sekä kannattamisen resurssit. Erimielisyyden tarkastelussa taas oleellisia ovat irtisanoutumiseen kuuluvat kiistäminen ja vastakohtan esittäminen sekä oman käsityksen lausuminen. Käytössä ovat siis ennen kaikkea dialogisen supistamisen resurssit, mikä jo osaltaan kuvaa tutkimani keskustelun luonnetta: tilaa dialogisille vaihtoeh-

¹¹ Myöntämistä ja siihen liittyvää vastakohtaa on käsitelty myös myönnyttelymuotin kautta (Niemi 2010), joka perustuu kardinaalikonsessiivin (*cardinal concessive*) malliin (Couper-Kuhlen & Thompson 2000). Myönnyttelymuottia käsitelen tarkemmin alaluvun 8.3.1 lopussa.

doille, muille näkökulmille ja äänille ei juuri anneta, vaan oma näkökulma pyritään tarjoamaan ainoana vaihtoehtona. Kuvioon on merkitty paksummalla kehyksellä tämän tutkimuksen kannalta oleelliset resurssit.

Kuvio 1 Sitoutumisen systeemi.

Sitoutumisen systeemi tarkastelee nimenomaan tekstin sisäistä dialogisuutta (mts. 113, 135), mutta tässä tutkimuksessa käytän sitä sen tarkasteluun, miten keskustelijat sitoutuvat toisiin keskustelijoihin ja toistensa kommentteihin. Niinpä keskustelun ulkopuolelta tulevat lähteet ja äänet sekä sen tarkastelu, miten keskustelijat näihin sitoutuvat, jäävät tarkastelun ulkopuolelle.

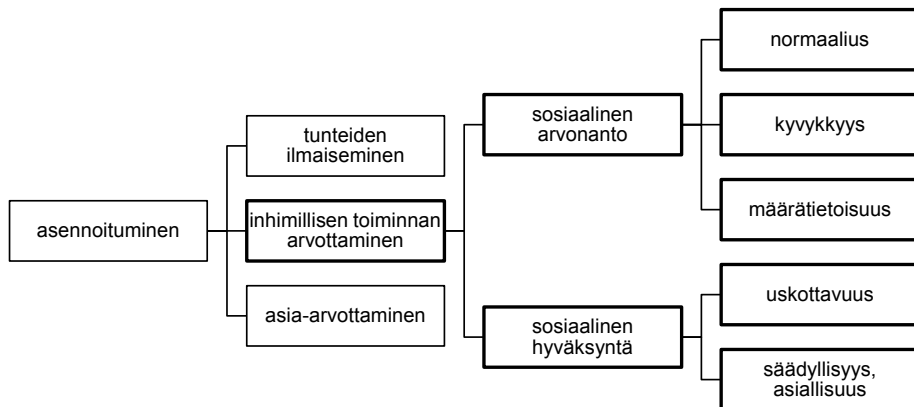
3.4.2 INHIMILLISEN TOIMINNAN ARVOTTAMINEN

Asennoitumisen systeemiin kuuluu tunteiden ilmaiseminen, inhimillisen toiminnan arvottaminen ja asia-arvottaminen. Näistä kolmesta alasytemistä tässä tutkimuksessa painottuu inhimillisen toiminnan arvottaminen, jota hyödynnä tarkastellessani toisten keskustelijoiden kehumista sekä henkilöön kohdistuvia argumentteja.

Inhimillisen toiminnan arvottaminen on suhtautumisen teoriassa jaettu kahteen osaan: sosiaaliseen arvonantoon (*social esteem*) ja sosiaaliseen hyväksyntään (*social sanction*). Sosiaaliseen arvonantoon kuuluvat normaaliuden (*normality*), kyvykkyyden (*capacity*) ja määrätietoisuuden (*tenacity*) arviointi, sosiaaliseen hyväksyntään taas uskottavuuden (*veracity*) ja asiallisuuden/säädylisyyden (*propriety*) arviointi. (Martin & White 2005: 52–53; suo-

mennokset Mikkonen 2010: 72.) Arvonannon resursseissa on siis kyse taitojen, kykyjen, lahjakkuuksien, taipumusten ja kiinnostusten arvioinnista, kun hyväksynnässä taas on kyse eettisyyteen, totuudellisuuteen ja luotettavuuteen liittyvistä arvioinneista. Jos inhimillisen toiminnan arvottamisen kahtiajakoa vertaisi katolisiin oppeihin, sosiaaliseen arvontoon liittyvät negatiiviset arviot olisivat lähellä veniaalisyntejä ja sosiaaliseen hyväksyntään liittyvät vakavampia kuolemansyntejä (Martin & White 2005: 53).

Kuviossa 2 on yhteenveto inhimillisen toiminnan resursseista. Kuvio on laadittu Martinin ja Whiten (2005: 53) ja Mikkosen (2010: 74) taulukoiden pohjalta. Kuvion resursseista kaikkia esiintyy aineistossani, mutta eniten painottuu kyvykkyys ja sen jälkeen uskottavuus.

Kuvio 2 Inhimillisen toiminnan arvottaminen.

3.4.3 ASTEITTAISUUS

Asteittaisuuden systeemi on päällekkäinen sitoutumisen ja asennoitumisen systeemien kanssa. Sitoutumisen ja asennoitumisen ilmauksia voidaan vahvistaa asteittain, ja ilmaukset voivat olla enemmän tai vähemmän negatiivisia tai positiivisia. Asteittaisuutta ilmaistaan esimerkiksi erilaisten intensiteettisanojen, intensiteettimääritteiden, astemääritteiden, adverbien, partikkeleiden, päätteiden ja toiston avulla (Mikkonen 2010: 75; VISK § 664–666, 675–677, 839, 1725, 1737).

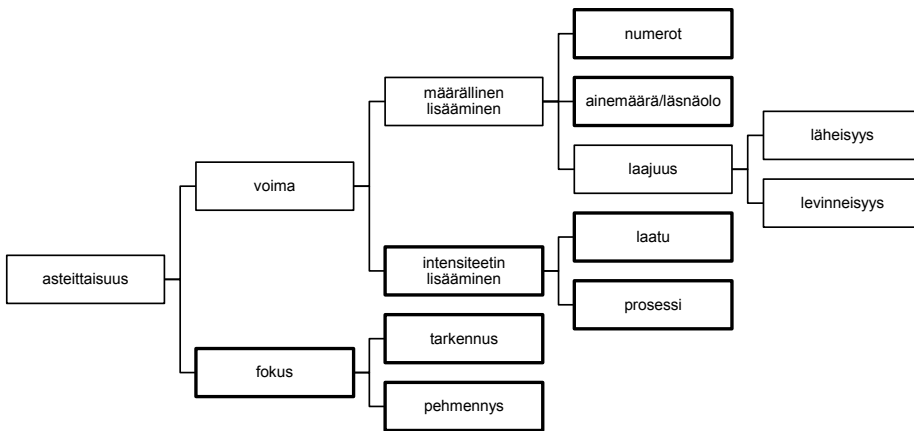
Sitoutumisen systeemissä asteittaisuus koskee kirjoittajan intensiteetin astetta tai sitä, kuinka vahvasti tämä sitoutuu ilmaukseen (Martin & White 2005: 135–136). Esimerkiksi oman käsityksen lausumisen voi tehdä epävarmemmin (*sanoisin, että velkaa on otettava*) tai varmemmin (*väitän, että hyöty on suurempi*).

Asennoitumisen systeemissä vahvistaminen voi koskea voimaa (*force*), jolloin on kyse intensiteetin tai määrän lisäämisestä, tai fokusta (*focus*), jolloin

lisätään prototyypillisyyttä ja tarkkuutta (Martin & White 2005: 137). Prototyypillisyyteen liittyvä asteittaisuus eli fokus koskee tyypillisesti kategorioita, jotka eivät ole skalaarisia vaan selvärajaisia joko-tai-kategorioita. Fokusta voi lisätä eli tarkentaa (*oikea pakolainen*) tai vähentää eli pehmentää (*ns. suomalainen*). (Mts. 137–138.)

Voima koskee sekä intensiteetin että määrän astetta. Intensiteettiin kuuluvat laadun (*melko kummallista, todella paska maa*) ja prosessien (*hiukan harmittaa, ärsyttää helvetisti*) asteittaisuus. Määrän arviointi koskee entiteettejä, ja tähän kuuluvat numerot ja muut määrän ilmaukset (*suuri määrä eristyneitä*), epätarkat läsnäoloon ja entiteetin ainemäärään liittyvät mitat, kuten koko ja paino (*valtava ongelma, pieni kansa*) sekä laajuuteen liittyvät levinneisyys ja läheisyys. (Martin & White 2005: 140–141, 150–151.)

Asteittaisuuden resurssit on esitetty kuviossa 3. Kuvio on laadittu Martinin ja Whiten (2005: 154) ja Mikkosen (2010: 77) kuvioiden pohjalta. Tämän tutkimuksen kannalta merkittävimpiä asteittaisuuden resursseja ovat laatuun ja prosessiin liittyvä intensiteetin lisääminen sekä numeroihin ja ainemäärään liittyvä määrällinen lisääminen. Myös fokuksen tarkentamista ja pehmentämistä esiintyy. Tämän tutkimuksen kannalta tärkeimmät resurssit on merkitty kuvioon paksummalla kehyksellä.

Kuvio 3 Asteittaisuuden systeemi.

En tarkastele asteittaisuutta analyysissä systemaattisesti erikseen, mutta otan sen huomioon, kun aineistoesimerkeistä nousee esiin kohtia, joissa jonkin ilmauksen intensiteettiä vahvistetaan tai vähennetään tai joissa ilmauksia asetetaan skaalalle. Tällainen on aineistossa yleistä.

3.5 KESKUSTELUNANALYYSI

Keskustelunanalyttiset analyysivälineet ovat tarpeen, kun analysoidaan verkkokeskustelusta viestien välistä vuorovaikutusta. Verkkokeskustelun osallistajat käsittelevät omia ja toistensa viestejä puheenvuoroina, jotka ovat toisiinsa toiminnallisesti sidoksissa (ks. Virtanen & Juvonen 2018: 181). Lähestymistapaa, jossa keskustelunanalyttisiä käsitteitä ja käsityksiä hyödynnetään ja kehitetään verkkokeskustelun vuorovaikutuksen tarkasteluun, on alettu kutsua digitaaliseksi keskustelunanalyysiksi. Kyse on siitä, että keskustelunanalyttisiä käsitteitä hyödynnetään sellaiseen aineistoon, jota määrittävät erilaiset periaatteet kuin kasvokkaisia keskusteluja. (Kääntä 2016: 30–31.) Tässä tutkimuksessa olen hyödyntänyt keskustelunanalyysin käsitteistä erityisesti sekvenssijäsennykseen kuuluvaa *vierusparin* käsitettä sekä myötäilevyyteen liittyviä käsitteitä *samanlinjaisuus* ja *myötäsukaisuus*. Niitä periaatteita ja ominaisuuksia, jotka määrittävät verkossa tapahtuvaa vuorovaikutusta, on käsitelty luvussa 2.

Keskustelunanalyysin peruslähtökohtia on ajatus, että kielelliset ilmaukset ovat ennen muuta toimintaa, kuten kysymistä, kertomista, valittamista ja kannan ottamista (Tainio 1996: 81). Erityisesti kannan ottamisen toiminta korostuu tässä tutkimuksessa. Kannanotto on sellaista kielellistä toimintaa, jolla arvioidaan jotakin henkilöä, asiaa tai tapahtumaa (Pomerantz 1984: 57, Goodwin & Goodwin 1987: 6, Tainio 1996: 83).

Keskustelunanalyysin lähtökohta on, että vuorovaikutus on rakenteellisesti järjestäytyntä eikä mitään keskustelun yksityiskohtaa voi ennalta pitää satumanvaraisena tai merkityksettömänä (Raevaara 1997: 75; Heritage 1984: 241). Vuorovaikutuksen rakenteellisuudella tarkoitetaan paitsi puheenvuorojen sisäistä rakennetta myös keskustelun sekventiaalista rakennetta eli sitä, miten peräkkäiset puhetoiminnat liittyvät toisiinsa. Vieruspari on sellainen kahden vuoron kokonaisuus, jossa vuorojen välinen kytkös on erityisen vahva ja konventionaalistunut. (Raevaara mp.; Heritage 1984: 261; Goodwin & Heritage 1990: 288.) Vierusparien selkeimpiä kiteytyymiä on esimerkiksi tervehdyksen ja vastatervehdyksen muodostama jakso, mutta vieruspareina pidetään myös sellaisia vähemmän kiteytyneitä kokonaisuuksia kuin kysymys ja vastaus, ehdotus tai pyyntö ja sen hyväksyminen tai torjuminen sekä kannanotto ja samanmielisyyden tai erimielisyyden ilmaiseminen (Raevaara 1997: 76). Näistä oleellinen tämän tutkimuksen kannalta on kannanotto ja sitä seuraava samanmielisyyden tai erimielisyyden ilmaiseminen, ja tällaisen vierusparin analyysiin perustuu luku 8. Kysymys ja vastaus -rakennetta tarkastelen erityisesti alaluvussa 8.2.3.

Kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa keskustelijat orientoituvat tiettyyn viitekehukseen esittäessään puheenvuoroja ja tulkitessaan toistensa puhetta. Kun puhuja esimerkiksi esittää kysymykseksi tunnistettavan vuoron, syntyy odotus siitä, että vastaanottaja esittää seuraavana vuorona vastauksen. Kysymystä ei tietenkään aina seuraa vastaus heti tai ollenkaan, mutta vastauksen

puuttuminen on kuitenkin sellainen asiointi, joka vaatii selityksen. Jos kysymykseen ei vastata, sen esittäjä voi osoittaa vastauksen puuttumisen poikkeukselliseksi ja odotuksia rikkovaksi esimerkiksi toistamalla kysymyksen, muotoilemalla sen uudestaan tai täsmentämällä sitä. (Raevaara 1997: 78–79.) Vierusparin jälkijäsenen viivästyminen tai esittämättä jättäminen on siis merkki ongelmasta kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa. Verkkokeskustelussa sitä ei kuitenkaan välttämättä tulkita näin eikä esimerkiksi kysymykseen vastaamatta jättämistä yleensä tulkita ongelmalliseksi (Kääntä 2016). Oleellista on lisäksi lähtökohta, ettei ilmauksella sinänsä yksistään ole tarkkaa merkitystä tai funktiota, vaan kunkin ilmauksen ja vuoron merkitys määrittyy siitä, miten sitä keskustelussa käsitellään ja millaisen merkityksen keskustelijat itse sille antavat (mas. 83). Toisin sanoen esimerkiksi se, onko jokin vuoro vastaus kysymykseen vai ei, määrittyy siitä, käsitelläänkö sitä keskustelussa vastauksena. Jokainen vuoro on tulkinta kuluneen keskustelun kulusta ja ennakoijaa. Olen soveltanut tätä ajatusta verkkokeskusteluaineistooni.

Kun tuotetaan edellisen vuoron rakenteen kanssa sopuosinnussa oleva vastaus, on kyse *samanlinjaisuudesta* eli linjaan asettumisesta. Samanlinjainen vastaus tuottaa siis pyydetyn toiminnon, esimerkiksi vastauksen kysymykseen tai kannanoton, joka myötäilee edellistä kannanottoa preferoidussa muodossa. Samanlinjaisuuden voidaan olettaa hyväksyvän myös edellisen vuoron mahdolliset presuppositiot. (Tieteen termipankki 20.4.2018: Kielitiede:samanlinjaisuus; Stivers, Mondada & Steensig 2011: 21.) *Erilinjaisuus* on samanlinjaisuuden vastakohta: vastaus ei myötäile rakenteeltaan edellistä vuoroa. Erilinjaisuudesta on siis kyse esimerkiksi silloin, kun kysymykseen ei tuoteta vastausta vaan muunlainen vuoro, tai silloin, jos kannanottoa ei myötäillä vaan se esimerkiksi kyseenalaistetaan kysymyksellä.

Samanlinjaisuuden lisäksi toinen myötäilevyyden tyyppi on affektiivinen myötäilevyys, jota kutsutaan *myötäsukaisuudeksi* tai *affiliaatioksi*. Affilioiva vastaus mukautuu edellisen puhujan asenteeseen, osoittaa empatiaa ja/tai myötäilee edellisen toiminnon preferenssiä. Sen vastakohta on *disaffiliaatio* eli *vastasukaisuus*. (Stivers ym. 2011: 21; Steensig 2012: 1; Tieteen termipankki 23.4.2018: Kielitiede:myötäsukaisuus.) Samanlinjaisuus on relevanttia aina: kaikki, mitä sanotaan, on osa jotakin toimintaa ja sanotulla on rakenne, joka seuraavan puhujan täytyy jollakin tavalla käsitellä. Affiliaatio sen sijaan on relevanttia vain sellaisten ilmausten jälkeen, jotka ilmaisevat asennetta tai joilla on tiettyjä toimintapreferenssejä. (Steensig 2012: 2.)

Suhtautumisen teorian yhteydessä esitelty sitoutuminen on siis ennen kaikkea sitä, kun tuetaan ja kannatetaan edellä esitettyä – sitoudutaan edellä esitetyn vuoron sisältöön. Samanlinjaisuus taas on rakenteellinen keino myötäillä edellä esitettyä ja myötäsukaisuus on affektiivista myötäilyä. Sitoutumisen, samanlinjaisuuden ja myötäsukaisuuden keinoja tarkastelen luvussa 8.

3.6 METODIT JA ANALYYSIN TYÖVAIHEET

Tutkimus on menetelmiltään lingvististä tekstianalyysia, jossa hyödynnän yllä esiteltyjä teorioita, lähestymistapoja ja metodeita. Lisäksi hyödynnän konstruoinnin tarkastelussa roolisemantiikkaa, jota esittelen seuraavassa luvussa

Analyysin työvaiheet noudattelevat hermeneuttista kehää, jossa tietoa rakennetaan osien ja kokonaisuuksien tarkastelun kautta. Ensin olen luonut tutkimusaineiston kokonaisuudesta esiyymmärryksen, jonka perusteella olen voinut tarkastella yksittäisiä asioita, kuten tiettyjä ilmauksia ja esittämisen tapoja. Yksittäisten ilmausten tarkastelu on taas muokannut ymmärrystäni kokonaisuudesta. (Ks. Pietikäinen & Mäntynen 2019: 215–217; Haaparanta & Niiniluoto 2016: 69–70.) Esiymmärryksen perusteella olen muodostanut alustavia tutkimuskysymyksiä, jotka ovat muuttuneet ja tarkentuneet sitä mukaa, kun ymmärrykseni kokonaisuudesta on tarkentunut. Analyysi on myös ollut aineistolähtöistä sikäli, että olen lähtenyt liikkeelle ilman tiukkoja ennako-asetelmia tai määritelmiä (ks. Eskola & Suoranta 1998: 15). Tarkoitin tällä sitä, että tarkasteltavia kategorioita tai luokitteluja ei ole ennalta päätetty, vaan niihin on päädytty aineistosta tehtyjen havaintojen perusteella. Aineistosta ja sen luonteesta on luonnollisesti kuitenkin ollut tietoa ja ennakkokäsityksiä jo ennen analyysin aloittamista, sillä olen analysoinut samankaltaista aineistoa pro gradu -tutkielmassani, minkä lisäksi maahanmuuttoon liittyvä keskustelu ja sen affektiivisuus on ollut näkyvissä kaikkialla sosiaalisessa mediassa. Lähtökohtana on ollut jonkinlainen esiyymmärrys siitä, millaiset asiat aineistossa toistuvat ja mitä halutaan selvittää. Tällaisia ovat olleet ryhmistä puhuminen, argumentointi sekä keskustelijoiden välinen vuorovaikutus, joita koskevat tutkimuskysymykset ovat tarkentuneet aineistosta tehtyjen havaintojen perusteella. Havaintojen ryhmittely, luokittelu ja nimeäminen on perustunut valittuihin teorioihin ja metodeihin. Yksittäisten havaintojen ja niiden ryhmittelyn perusteella olen edennyt yleisimpiin väitteisiin. (Ks. Eskola & Suoranta 1998: 59–62.)

Analyysiprosessi on alkanut koko tutkimusaineiston tarkalla lukemisella, minkä jälkeen olen tarkastellut nimeämistä sekä rooleja ja toimintoja ensin pienemmästä aineisto-otannasta. Olen jakanut nimitykset ryhmiin, ja tämän jälkeen olen testannut luokittelua koko aineistoon merkitsemällä nimitykset aineistoon käyttämällä Atlas.ti-ohjelmaa. Samoin olen toiminut toimintojen ja roolien suhteen. Olen merkinnyt niin ikään argumentointistrategiat sekä eri- ja samanmielisyyden keinot aineistoon Atlas.ti-ohjelmaa käyttäen. Olen kerännyt strategiat ja keinot erilliseen tekstitiedostoon ja luokitellut ne ryhmiin samankaltaisten kanssa. Alussa luokittelujen pohjina ovat olleet argumentointistrategioiden suhteen Perelmanin ja Olbrechts-Tytecan luokittelusysteemi sekä eri- ja samanmielisyyden keinojen suhteen suhtautumisen teorian luokitte-
lut. Aineistoa lukemalla ja uudelleen läpikäymällä olen testannut luokitteluja ja palannut täsmentämään ja muokkaamaan niitä. Uusien lukukertojen jälkeen olen esimerkiksi osittain jaotellut tai nimennyt luokitteluja uudestaan,

yhdistänyt niitä sekä luonut uusia luokkia. Teoriataustasta ja metodeista nousevat luokittelut ovat siis toimineet luokittelun lähtökohtana, mutta eivät ole määränneet luokkien lopullista muotoa, joka on syntynyt edellä kuvattujen teorioiden sekä aineistosta tehtyjen havaintojen perusteella.

4 KATEGORISOINTI JA KONSTRUOINTI

Tässä luvussa esittelen ne lähtökohdat, käsitteet ja metodit, joita hyödynnän, kun analysoin ryhmien konstruointeja. Ensin puhun kategorisoinnista, ja sen alla sosiaalisesta kategorisaatiosta ja esittelen käsitteet *sisäryhmä* ja *ulkoryhmä*. Sisäryhmän ja ulkoryhmän käsitteet kulkevat mukana koko tutkielman läpi. Tämän jälkeen esittelen kategorisaatioon liittyvät käsitteet *prototyyppi* ja *stereotyyppi*. Sitten puhun kielellisistä valinnoista, joista keskityn nimeämiseen sekä rooleihin.

4.1 KATEGORISOINTI

Koko tutkimukseni lähtee liikkeelle kategorisoinnista ja sen tutkimuksesta: siitä, miten ihminen luo kategorioita ja kategorisoi maailman olioita. Selvitäkseen maailmassa kaikilla olennoilla – kuten ihmisellä – on oltava kyky järjestellä erilaisia olioita ryhmiin. Ryhmittely, kategorisaatio, pelkistää monimutkaista maailmaa niin, että ihminen pystyy toiminaan kompleksisessa fyysisessä ja sosiaalisessa ympäristössä. (Taylor 2003: xi.) Kategorisaatio koskee kaikkia olioita, niin myös ihmisiä. Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena on ihmisiin ja ihmisryhmiin liittyvä kategorisaatio. Sosiaalinen kategorisaatio on kognitiivinen prosessi, jota käytetään erottelemaan sosiaalisia ryhmiä toisistaan (Pälli 2003: 40). Kognitiivisen prosessin lisäksi kategorisaatio on myös vuorovaikutuksellinen ja konstruktiiivinen prosessi, jossa kategorioita rakennetaan yhdessä kielellisessä vuorovaikutuksessa (ks. Möttönen 2016). Tässä tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena ei ole kategorisointi kognitiivisena toimintona, vaan se, miten kategoriat näkyvät kielessä ja toisaalta miten kategorisaatiota rakennetaan kielellä maahanmuuttodiskurssissa.

4.1.1 SISÄRYHMÄ JA ULKORYHMÄ

Sosiaalipsykologian sosiaalisen identiteetin teoriasta (ks. Tajfel 1981; Tajfel toim. 1982; Turner & Giles toim. 1981; Turner, Hogg, Oakes, Reicher & Wetherell 1987) ovat peräisin käsitteet *sisäryhmä* ja *ulkoryhmä*. Niitä on hyödynnetty paljon esimerkiksi kriittisessä diskurssintutkimuksessa, kun on tarkasteltu rasismia ja syrjintää (ks. esim. van Dijk 1987: 195–202; Reisigl & Wodak 2001: 11). Fennistiikassa Pälli (2003) on hyödyntänyt sisäryhmän ja ulkoryhmän käsitteitä tarkastellessaan ihmisryhmien diskursiivista rakentumista. Sosiaalisen kategorisaation perusajatuksiin kuuluu se, että yksilöllä on ryhmiä, joihin hän samastuu (sisäryhmät) ja ryhmiä, joihin hän ei kuulu tai katso kuuluvansa (ulkoryhmät). Sisä- ja ulkoryhmien määrittelyyn liittyy olennaisesti suosimisen käsite: sisäryhmää suositaan ja ulkoryhmää hyljeksitään. Lisäksi

sisäryhmän yhteisöllisyys tulkitaan positiiviseksi ja sisäryhmä nähdään erillisten yksilöiden heterogeenisena yhteisönä, kun taas ulkoryhmän yhteisyys saa negatiivisia piirteitä ja ulkoryhmä nähdään homogeenisena sosiaalisena kategoriana. (Deschamps 1982: 90; Simon 1993; Brewer 1993; Pälli 2003: 41.) Sisäryhmän jäsenenä ihmisellä on tapana tehdä yleistyksiä ulkoryhmistä yksittäisten ulkoryhmän jäsenten sekä yksittäisten tapahtumien perusteella. Tällainen yleistämisen malli pätee normaalisti vain negatiivisissa asioissa. (Van Dijk 1987: 198.) Stereotyyppeihin nojaava ajattelu ja ulkoryhmän kategorisointi siis helposti yhdistyvät.

Diskursiivinen näkökulma kiinnittää huomiota siihen, miten kategorisaatiota käytetään diskurssissa, ei niinkään kategorisaatioon kognitiivisena toimintona (Potter & Wetherell 1987: 137). Tällöin kategorisaatio voidaan ymmärtää puhetapana, välineenä, jolla kielellisesti kohdellaan asioita samanlaisina. Diskursiivisesta näkökulmasta yksilön nähdään käyttävän kategorisaatiota hyväkseen luokitellessaan muita yksilöitä ryhmiin ja antaessaan näille ryhmille ominaisuuksia. Kategorisaation käyttö ei tällöin heijasta olemassa olevia kategoriarajoja, vaan kategorisaation avulla tuotetaan sosiaalisen maailman erotteluja. (Pälli 2003: 43; Edwards 1997: 204.)

Sisä- ja ulkoryhmien kategorisointiin sekä ryhmärajojen rakentamiseen on kielessä monenlaisia keinoja (ks. esim. Hart 2010: 56). Sisäryhmä–ulkoryhmä-polarisaatio reaalistuu kielenkäytössä monella tavalla ja monella tasolla (van Dijk 2008: 5). Tässä tutkimuksessa sisä- ja ulkoryhmiin jaottelu tulee ilmi kaikissa analyysiluvuissa. Jaottelu ilmenee ja sitä tuotetaan nimeämisen strategioissa sekä siinä, millaisissa toiminnoissa ja rooleissa ryhmät esitetään. Ihmisiä jaotellaan esimerkiksi suomalaisiin ja maahanmuuttajiin (ks. luku 5) tai kansalaisiin ja eliittiin (ks. luku 6), ja näin muodostettujen ulkoryhmien toimintaa, ominaisuuksia ja ajattelua kuvataan yksinkertaistettuina, yleensä negatiivisina. Lisäksi jaottelu näkyy argumentoinnin strategioissa, esimerkiksi yleistämään pyrkivien havaintojen, kokemusten ja kertomusten esiin tuomisessa (luku 7). Sisä- ja ulkoryhmiä rakennetaan myös keskustelun osapuolten välille: samanmielisten kanssa rakennetaan sisäryhmää ja erimielistä ulkoryhmää, joka ajattelee väärällä tavalla (luvut 6 ja 8).

4.1.2 PROTOTYYPPI JA STEREOTYYPPI

Kognitiivisen teorian mukaan kategorisointi tapahtuu **prototyyppien** avulla. Roschin tutkimuksiin (ks. esim. Rosch 1973, 1978) perustuvan prototyyppiteorian perusidea on, että kategoriat rakentuvat prototyyppisten jäsenten tai kategorian ”parhaiden esimerkkien” ympärille: niiden, joilla on eniten korreloivia, tyypillisiä ominaisuuksia. Näistä muodostuu kategorian ”ydin”. Kategorian vähemmän prototyyppisillä jäsenillä taas on vähemmän yhteisiä ominaisuuksia ryhmän jäsenten kanssa. Kategorioilla ei myöskään usein ole selviä rajoja. (Evans & Green 2006: 265–266; Taylor 2003: xiv.) Ryhmän jäsenet ovat yhteydessä toisiinsa perheyhtäläisyyden (Wittgenstein 1981 [1953]) kautta: kategorian kaikilla jäsenillä ei välttämättä ole yhteisiä ominaisuuksia

kaikkien jäsenten kanssa, mutta jokaisella on yhteisiä ominaisuuksia sitä lähimpien kategorian jäsenten kanssa. Prototyypin käsitettä käytän analyysissäni sen analysoimiseen, millaiseksi hahmottuu prototyyppinen maahanmuuttaja: millainen on *maahanmuuttajat*-ryhmän tyypillinen jäsen?

Analysoin myös aineistossa rakentuvia **stereotyyppettä**. Kun prototyyppi kuvaa sitä, millainen on ryhmän tyypillinen jäsen, stereotyyppit ohjaavat näkemään tyypilliset ryhmän ominaisuudet yksilössä, vaikka ryhmään kuuluvalla yksilöllä ei niitä olisikaan (Kuusisto 2000: 38). Käsitys (vähemmistö)ryhmän jäsenestä määräytyy siis usein sen mukaan, mikä on käsitys kyseisestä vähemmistöryhmästä yleensä (Liebkind 1996: 209). Ulkoryhmistä (eli ryhmistä, joihin yksilö ei kuulu tai katso kuuluvansa) on tyypillistä tehdä yleistyksiä yksittäisten ulkoryhmän jäsenten perusteella, ja niinpä näkemys ulkoryhmästä on usein stereotyyppi. Stereotyyppissä korostuu siis ryhmän homogeenisuus toisin kuin prototyyppiin perustuvassa luokittelussa. Analysoin aineistoistani paikoittain sitä, miten ulkoryhmä kategorisoidaan ja miten siitä tehdään yleistyksiä yksittäisten jäsenten perusteella.

4.2 KIELELLISET VALINNAT

Kieli tarjoaa erilaisia valinnan mahdollisuuksia eli kielelliset resurssit, joiden avulla eri tilanteissa luodaan merkityksiä. Jokainen kielellinen valinta on valinta siitä, miten maailmaa jäsennetään ja selitetään. Jokainen valinta sisältää jonkin tavan hahmottaa maailmaa. Valintoja tehdään esimerkiksi sen suhteen, miten maailman ilmiötä nimetään, miten toimintoja, toimijoita ja tapahtumia representoidaan, miten varmana tieto esitetään sekä millaisia ääniä kielelliseen esitykseen sisällytetään ja miten ne esitetään. (Johnstone 2008: 54–63.) Tässä tutkimuksessa tarkastelen ihmisryhmien konstruointeja nimeämisen ja roolien avulla. Tarkastelen siis erityisesti niitä kielellisiä valintoja, jotka liittyvät ihmisryhmien nimeämiseen sekä toimintojen ja toimijoiden esittämiseen. Hyödynnän tässä esiteltyjä lähtökohtia ja käsitteitä luvuissa 5 ja 6.

4.2.1 NIMEÄMINEN

Diskurssintutkimuksessa puhutaan usein nimeämisestä keskeisenä kielellisenä toimintana. Nimeämisessä eli kielellisessä kategorioinnissa on kyse siitä, millaisia nimityksiä valitaan, kun viitataan maailman ilmiöihin. Valittuun nimitykseen vaikuttaa kirjoittajan tai puhujan näkökulma, ja valitulla nimityksellä voidaan tarkoituksellisesti vahvistaa oman mielipiteen välittymistä. (Kalliokoski 1996: 20; Pietikäinen & Mäntynen 2019: 99.) Nimeämisen osana voidaan erotella myös luokittelu, joka ilmentää yhtä kielen perustehtävää: luokittelemme maailman ilmiötä ryhmiin ja annamme näille luokille nimiä. Luokittelu on aina mukana, kun käytämme kieltä. Luokittelut ovat valinnan tulosta, ja kun kuvaamme jotakin tiettyä ilmiötä tietyllä ilmauksella nostamme siitä esiin vain tietyn puolen. Oleellista on sen tarkastelu, mitä on valittu ja mitä

jätetty valitsematta ja millainen kuva ilmiöstä rakentuu näiden valintojen seurauksena. (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 99–100; Lee 1992: 8–9.)

Eriytyisen tehokkaasti nimeämistä voi hyödyntää esimerkiksi sukupuoleen tai syntyperään perustuvana diskriminoinnin keinona: sillä voi vahvistaa erilaisia stereotyyppioita (Kalliokoski 1996: 20). Henkilöiden ja ryhmien kielellistä identifiointia halventavasti, alentavasti tai loukkaavasti nimeämällä on pidetty kielellisen ja retorisen syrjinnän yksinkertaisimpana ja helpoimpana muotona (Reisigl & Wodak 2001: 45). Nimityksellä voidaan viitata olemassa olevaan ryhmään, jolloin oleellista on se, millaista nimitystä valitaan käyttää: valittu nimitys kuvaa ryhmää jostakin tietystä näkökulmasta (korostaa esimerkiksi maantieteellistä tai etnistä alkuperää, ihonväriä, erottelua (kanta)suomalaisiin, jotakin toimintaa jne.). Nimityksellä voidaan myös luoda kategoria, jota ei vakiintuneesti ole (esim. *elintasosurffaajat*, *älypuhelinpakolaiset*) (ks. Pälli 2003: 137–138).

Kun jotakin ihmistä tai ihmisryhmää voi nimetä monella eri tavalla, riippuu valittu nimitys puhujan näkökulmasta. Lisäksi siihen vaikuttaa muun muassa puhujan mielipiteet nimeämisestä henkilöstä, ryhmästä tai ryhmän toiminnasta (van Dijk 2000b: 39). Nimityksen valinnalla voi myös tietoisesti tuoda esiin tiettyjä asenteita tai aktivoida tiettyjä tietokehyksiä. Puhujan valitsema kielellinen ilmaus toimii lukijalle tai kuulijalle herätteenä, joka aktivoi tämän omia ajatteluprosesseja: sillä saadaan herätettyä kuulijassa se tietotausta ja ne arvot ja asenteet, jotka hänen mielessään kuhunkin sanaan liittyvät (Mäntynen & Onikki 1997: 620). Esimerkiksi valinta siitä, sanotaanko *maahanmuuttaja*, *muukalainen* vai *elintasosurffaaja*, kuvaa puheena olevaa asiaa eri näkökulmasta sekä ilmaisee ja herättää erilaisia tietotaustoja ja asenteita. Jokainen sananvalinta tuo mukanaan aikaisempien käyttökontekstien ja -tapojen painolastia (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 23–24; Bahtin 1986 [1953]).

Valintaa ja näkökulmaa voi kuvata myös **kehysten** kautta. Kehyssemanantiikan kehittäjänä tunnettu Fillmore (1977, 1982, 1985; Fillmore & Atkins 1992) esittää, että kehys on kokemuksen skemaattistus, tietorakenne. Kognitiivisen lingvistiikan perusajatuksiin kuuluu, ettei kielellistä merkitystä ja maailmantietoa voi erottaa toisistaan (Evans & Green 2006: 206). Ensyklopedinen (eli maailman)tieto vaikuttaa ratkaisevasti siihen, miten sanoja käytetään, ja vastaavasti kielellisen ilmauksen tulkinta riippuu hyvin usein siitä, millaista tietoa meillä on maailmasta (Taylor 2003: 87). Sanaan liittyvä ensyklopedinen tieto muodostaa sanalle kehyksen, monimutkaisen tietorakenteen, johon kuuluu se maailmantieto ja kokemus, jota meillä on tietystä käsitteestä. Tietyn ilmauksen merkitystä ei voi myöskään ymmärtää erillään sen kehyksestä (Evans & Green 2006: 222; Fillmore 1985: 224). Kehys on osin yhteisesti jaettu ja osittain se vaihtelee eri ihmisten välillä. Tässä tutkimuksessa olen kiinnostunut intersubjektiivisesti jaetuista kehyksistä, joista ilmauksen käytöyhteys yleensä paljastaa jotakin.

Eri sananvalinta aktivoi eri kehyksen, ja sananvalinta voi kehystään vasten saada negatiivisen tai positiivisen tulkinnan. Esimerkiksi aineistossa esiintyviä nimityksiä *maahanmuuttaja*, *sosiaalipummi*, *loinen*, *ulkomaalainen* ja *muslimi* voidaan käyttää viittaamaan samaan yksilöön, mutta ne eroavat huomattavasti sen suhteen, millaisia taustatietoja ja -oletuksia ne aktivoivat. Näin kieli edustaa usein tiettyä näkökulmaa, josta emme kielenkäyttäjinä välttämättä ole tietoisia. (Evans & Green 2006: 230.) Bahtinin mukaan kieli koostuu erilaisista kielistä tai kielimuodoista, jotka ovat spesifejä näkökulmia maailmaan ja siten jäsentävät maailmaa eri tavalla. Niinpä erilaiset kielimuodot, siis erilaiset kielenkäytön tavat, edustavat tiettyä perspektiiviä ja näköpiiriä todellisuuteen. (Lähteenmäki 2002: 186.) Näkemys kielestä järjestelmänä, joka tarjoaa erilaisia valinnan mahdollisuuksia, jotka mahdollistavat erilaisia merkityksiä, on oleellinen myös Hallidayn systeemis-funktionaalissa kieliteoriassa. Tästä eteenpäin viitataan käsitteellä (tulkinta- ja tieto)**kehys** niihin taustatietoihin, mielikuvuihin ja tietorakenteisiin, joita eri kategorianimitykset aktivoivat.

Olemassa olevaa ilmausta on myös mahdollista käyttää – ja aineistossani usein käytetäänkin – (hieman) eri merkityksessä kuin missä sitä konventionaalaisesti tai virallisesti käytetään. Näin keskustelijat jatkuvasti laajentavat merkityksiä ja määrittelevät termejä uudestaan. Näin myös kehykset muuttuvat ja laajentuvat.

Aineistossani esiintyy paljon sellaisia nimityksiä, jotka ovat tyypillisiä vain tietylle – eli tässä tapauksessa maahanmuuttoaiheiselle – keskustelulle. Kun jokin ilmaus esiintyy usein ja tyypillisesti tietyssä kontekstissa (esim. *elintasoturisti* tai *suvakki* aina maahanmuuttokeskustelussa ja negatiivisessa sävyssä), alkaa se aktivoida taustakseen näitä kehyksiä. Niinpä ennen pitkää pelkkä sanan lausuminen alkaa aktivoida näitä kehyksiä (kuulijan/lukijan mielessä). Toisaalta diskurssin näkökulmasta eri nimitykset kertovat eri diskurssien olemassa olosta, ja yksittäinen, tiettyyn diskurssiin kuuluva ilmaus voi esiintyessään aktivoida kokonaisen diskurssin (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 80, 95). Esimerkiksi *elintasoturisti* voi aktivoida maahanmuuttovastaisen diskurssin.

Käytän aineiston tulkinnassa myös korpuslingvistiikasta tuttua **semanttisen prosodian** käsitettä (Sinclair 1966; Louw 1993). Semanttinen prosodia on eräänlainen merkitysaura, joka sanoja ympäröi (J. Jantunen 2004: 25–26). Semanttinen prosodia, tai konnotatiivinen sävy, syntyy, kun ilmaus esiintyy tiheään vain negatiivisten tai positiivisten kollokaattien kanssa. Jos esimerkiksi varsinaiselta merkitykseltään neutraali nimitys *muslimi* esiintyy pääasiassa aina sellaisissa konteksteissa, joissa puhutaan vihamieliseen sävyyn ja negatiivisista ilmiöistä, kuten *rikoksista*, *väkivallasta*, *fanaattisuudesta*, *suvaitsemattomuudesta* ja *terrorismista*, alkaa nimitys *muslimi* kerätä itselleen negatiivista konnotatiivista sävyä (vrt. Mäntynen & Onikki 1997). Ennen pitkää pelkkä sanan *muslimi* kuuleminen voisi alkaa aktivoida kuulijan mielessä negatiiviset mielikuvat. Merkitysaura voi myös olla eri kielenpuhujille erilainen

sen mukaan, millaisiin diskursseihin he osallistuvat: ei esimerkiksi ilmaukselle *muslimi* suinkaan kaikissa diskursseissa ole tyypillistä esiintyä negatiivisten kollokaattien kanssa.¹²

4.2.2 ROOLIT

Siinä, missä tietyn nimityksen käyttö on valintaa, valintoja tehdään myös kielen muilla tasoilla. Näkökulma ja asenteet vaikuttavat paitsi nimitysten valintaan, myös siihen, millaisten toimintojen osallisina ja millaisissa rooleissa puheena olevat henkilöt ja ryhmät esitetään. Kyse on siitä, miten tyypillisesti nominaalilausekkeilla ilmaistut nimitykset asettuvat osaksi lausetta ja tekstiyyhteyttä. Esimerkiksi se, kielennetäänkö tilanne agenttiivisena vai ei-agenttiivisena tapahtumana, riippuu usein näkökulmasta ja tulkinnasta, ei niinkään tilanteen ”objektiivisesta” ominaisuudesta (Lee 1992: 7). Valintoja tehdään sen suhteen, kuka tai mikä esitetään agenttiivisena toimijana, kuka tai mikä toiminnan kohteena vai jätetäänkö toimijat kokonaan eksplikoimatta esimerkiksi nominalisaation avulla (Johnstone 2008: 54–56). Roolisuhteiden ilmaisuun käytetyt kielelliset muodot paitsi heijastavat kielenulkoisessa maailmassa vallitsevia suhteita myös rakentavat niitä (Laitinen 1992: 66). Esittelen seuraavaksi semanttisten roolien teoriaa, sen jälkeen agenttiivisuutta jatkumoluonteisena käsitteenä ja lopuksi niin kutsuttuja myyttisiä rooleja.

4.2.2.1 Semanttiset roolit

Verbit ovat valenssillisia, eli niillä on kyky saada oheensa tietty määrä tietynlaisia seuralaisia, joita kutsutaan sanan täydennyksiksi. Kullakin täydennyksellä on oma roolinsa suhteessa verbin tarkoittamaan tapahtumaan tai tilaan. Yleistyksiä näistä verbi- tai verbiryhmäkohtaisista rooleista kutsutaan **semanttisiksi rooleiksi**. (VISK § 446.) Kun lauseenjäsenet kuvaavat verbin täydennysten syntaktista funktiota, kuvataan semanttisilla rooleilla suhteen merkitystä. Näillä rooleilla on semantiikassa monia muitakin nimityksiä, kuten temaattiset roolit (ks. Saeed 2016: 149). Rooleja on käsitelty runsaasti kirjallisuudessa, mutta mitään yhtä yleisesti vakiintunutta roolistoa ei ole olemassa (VISK § 446). Semanttisten roolien käsite on heterogeeninen, ja semanttisten roolien määritelmät vaihtelevat paljon sen mukaan, kuka niitä on määritellyt ja mihin tarkoitukseen (Kittilä & Zúñiga 2016: 23), ja eri tutkijat voivat käyttää eri kriteereitä roolien erotteluun (Kittilä, Västi & Ylikoski 2011: 7).

Pohja semanttisten roolien ymmärtämiselle on Fillmoren sijakieliopista (*case grammar*) (1968, 1977), jossa Fillmore analysoi syntaktisia rakenteita

¹² Semanttiselle prosodialle on myös läheistä sukua kirjallisuudentutkimuksen käsite *ambience – tunnelma*, josta syntyy suuri osa lukukokemuksesta. On kyse siitä maailmasta, joka synnytetään kielellä lukijan mielessä. (Harrison, Nuttal, Stockwell & Yuan 2014: 13–14.)

eräänlaisten syntaktis-semanttisten suhteiden, *sijojen (case)* avulla. Tällaisiksi sijoiksi Fillmore (1968: 24–25) hahmottelee *agenttiivin, instrumentaalilin, datiivin, faktiivin, lokatiivin ja objektiivin*. Tästä on kehittynyt edelleen Fillmoren kehysesemantiikka (ks. esim. Fillmore 1982) ja roolisesemantiikka, joka on sittemmin kehittynyt moniin suuntiin ja jota lähestytään monin eri tavoin eri kielioppiteorioissa (ks. esim. Van Valin & LaPolla 1997; Croft 2012; Rozwadowska 1988, 1989; Dixon 2010; Dowty 1991; Goldberg 1995). Esimerkiksi typologisessa tutkimuksessa roolisesemantiikkaa on käytetty sen selittämiseen, millä perustein lausenjäsenet valikoituvat. Roolisesemantiikkaa on myös hyödynnetty tekstintutkimuksessa, vaikkakin enemmän yksittäisissä tapaus-tutkimuksissa kuin teoreettisesti kehitellen. Lyhyt, kattava kuvaus roolisesemantiikan aiemmasta tutkimuksesta, suunnista, lähtökohdista ja avoimista kysymyksistä löytyy esimerkiksi Kittilältä ja Zúñigalta (2016).

Kuten sanottu, mitään yleisesti vakiintunutta roolistoa ei ole olemassa, ja eri tutkijat erottelevat ja määrittelevät roolit eri tavoin. Semanttiset roolit, joita tässä tutkimuksessa hyödynnän, ovat: AGENTTI, PATIENTTI, KOKIJA, HYÖTYJÄ, MALEFAKTIIVI, NEUTRAALI JA VASTAANOTTAJA (myös VASTAANOTTAJA-HYÖTYJÄ). Lisäksi sivuan kohteen, lähteen, auheuttajan ja välineen rooleja. Roolijaossa ja roolien määrittelyssä olen hyödyntänyt Saeedin (2016), Laitisen (1988), Hakulisen ja Karlssonin (1979) sekä Kittilän ja Zúñigan (2010) roolikuvaus- ja määrittelyjä. Seuraavaksi määrittelen nämä roolit lyhyesti.

AGENTTI (tai AGENTTIIVI)¹³ on elollinen, aloitteellinen ja intentionaalinen teon tai toiminnan aikaansaaja, joka on valinnut tietoisesti toimintansa ja kontrolloi sitä. Sen selvin roolivastakohta on KOHDE eli PATIENTTI¹⁴, johon toiminta kohdistuu ja joka esimerkiksi käy läpi muutoksen. PATIENTTILLA ei yleensä ole valinnanvaraa siihen kohdistuvaan toimintaan nähden. (Saeed 2016: 150; Laitinen 1988: 161.) Semanttiset roolit ovat monissa kielissä saaneet myös muodollisia, kieliopillisia hahmoja: sekä suomessa (Laitinen 1988: 161) että englannissa (Saeed 2016: 155) AGENTIT ovat usein subjekteja ja PATIENTIT objekteja. Tosin näin ei siis suinkaan aina ole, ja subjektin asema on mahdollinen lähes kaikille semanttisille rooleille (Laitinen mp.).

KOKIJA on tietoinen kuvastusta toiminnasta tai tilasta, mutta ei kontrolloi sitä, ja toiminta tai tila voi vaikuttaa siihen mentaalisesti. VÄLINE on tekemiseen vaikuttaja, teon välikappale. KOHDE on se, mihin jokin liikkuu joko kirjaimellisesti tai metaforisesti, ja VASTAANOTTAJAA voi pitää yhtenä KOHTEEN tyyppinä; VASTAANOTTAJA ”saa” jotakin. LÄHDE taas on se, mistä jokin liikkuu. (Saeed 2016: 150–151, Andrews 1985: 140.) NEUTRAALI on tilaan tai prosessiin osallistuja, johon tekeminen ei ratkaisevasti vaikuta. NEUTRAALIN roolin saavat esimerkiksi predikaatiivilauseen, omistusrakenteen ja e-lausekkeen kielipilliset subjektit, jotka eivät selvästi ole esimerkiksi AGENTTEJA. AIHEUTTAJAN roolia tarvitaan etenkin kausatiivirakenteen kuvauksessa; AIHEUTTAJA on

¹³ AGENTTI ja AGENTTIIVI tarkoittavat samaa, mutta nimitys vaihtelee lähteestä riippuen. Käytän itse tässä artikkelissa termiä AGENTTI.

¹⁴ Saeedin PATIENTTI vastaa Laitisen KOHDETTA (kun taas Saeedin KOHDE [GOAL] on se, mihin jokin liikkuu). Käytän tässä tutkimuksessa termiä PATIENTTI.

siis tekemisen aiheuttaja tai teettäjä. (Hakulinen & Karlsson 1979: 102.) Tulkitsen AIHEUTTAJAN eron AGENTTIIN niin, ettei AIHEUTTAJA ole intentionaalinen teon aikaansaaja.

HYÖTYJÄ eli BENEFAKTIIVI hyötyy toiminnasta. Se on joku, jonka hyväksi jotakin tehdään. (Saeed 2016: 151.) Sen roolivastakohta on MALEFAKTIIVI, joka on kirjallisuudessa saanut huomattavasti vähemmän huomiota (Kittilä & Zúñiga 2010: 5).¹⁵ MALEFAKTIIVI on siis eräänlainen kärsijä, vastakohtana HYÖTYJÄLLE. Lisäksi HYÖTYJÄN roolin ovat esimerkiksi Van Valin ja LaPolla (1997: 384) jakaneet vielä kolmeen erilliseen hyötyjätyyppiin: *plain beneficiary*, *deputative-beneficiary* ja *RECIPIENT benefactive*. *Plain beneficiary* on ”yleinen” hyötyjä, *deputative-beneficiary* on sellainen hyötyjä, jonka puolesta jokin teko tehdään, ja *RECIPIENT benefactive* sellainen, joka vastaanottaa jotakin. Näin hienojakoinen jaottelu ei ole tarpeellista omassa analyysissäni, mutta totean, että pääosa aineistoni HYÖTYJISTÄ ON VASTAANOTTAJA-HYÖTYJIÄ, joilla on siis sekä hyötyjän että vastaanottajan piirteitä.

Katson, että edellä kuvatulla roolistolla onnistun kuvaamaan aineistoani riittävän tarkasti ja saamaan siitä esiin ne seikat, joita siitä on mielekästä analysoida. Monessa teoriassa on edelleen ratkaisematta se, voiko yksi entiteetti täyttää kahta tai useampaa roolia samanaikaisesti (Saeed 2016: 153). Esimerkiksi Chomskyn *Principles and Parameters* -teoria ei hyväksy useampaa roolia yhtä aikaa (esim. Chomsky 1981), kun taas Jackendoff (1972, 1990) ehdottaa, että useampi kuin yksi rooli yhdelle entiteetille on mahdollista. Itse en näe tämän tutkimuksen puitteissa ongelmaa siinä, että yhdelle entiteetille hahmottuu samanaikaisesti useita rooleja. Niinpä hahmottelen analyysissäni samalle entiteetille useammankin kuin yhden roolin silloin, kun mielestäni useampi rooli on tarpeellinen.

4.2.2.2 Agentiivisuus jatkumoluonteisena käsitteenä

Kuten todettu, semanttisten roolien määrittely ei ole ongelmatonta eivätkä roolien kriteerit, erottelu ja lukumäärä ole lopullisesti ratkaistuja (Saeed 2016: 158–159; Laitinen 1988: 161). Comrien (1989: 59) ehdotuksen mukaan selvästi erillisten roolien sijaan voitaisiin puhua jatkumosta, jonka eri kohtia semanttiset roolit edustavat. Jatkumo on tällöin kontrollin jatkumo: eri kohdat jatkumolla kuvaavat eriasteista kontrollia tapahtumiin (mp.). Myöskään Dowtyn (1991) näkemyksen mukaan roolit eivät ole tarkkoja kategorioita, vaan prototyyppisiä, ja jäsenyys voi olla eriasteista.

Dowtyn (1991: 571–572) mukaan tarvitsemme oikeastaan vain kaksi roolityyppiä kuvaamaan argumenttien valintaa: protoagentti ja protopatientti. Nämä kaksi roolityyppiä Dowty (mp.) esittää näin:

Protoagentti:

¹⁵ BENEFAKTIIVISTA ja MALEFAKTIIVISTA typologian näkökulmasta ks. esim. Kittilä & Zúñiga (toim.) 2010.

- a. tahdonalainen osallistuminen toimintaan
- b. tunteva ja/tai aistiva olento
- c. aiheuttaa tapahtuman tai olotilanmuutoksen toisessa osallistujassa
- d. omavoimainen liike suhteessa toisen osallistujan paikkaan
- e. (on olemassa verbin ilmaisemasta toiminnasta riippumatta)

Protopatientti:

- a. kokee olotilanmuutoksen
- b. kasvava teema
- c. toisen osallistujan vaikutuksen alainen
- d. liike riippuvainen toisesta osallistujasta
- e. (ei ole olemassa verbin ilmaisemasta toiminnasta riippumatta, tai olenkaan)

Protoagentti on siis tyypillisesti elollinen osallistuja, joka osallistuu tahdonalaisesti toimintaan (*John siirsi kiven*), tai olento, joka pystyy tuntemaan ja aistimaan (*John pelkää pimeää*). Toisaalta myöskin elottomat oliot voivat olla agenttiivisia ja toimia aiheuttajana (*Tuuli kaatoi puun*). Prototyypilliseen agenttiin kuuluu kyky liikkua omavoimaisesti. Puhuja voi myös hahmottaa sen olioksi, joka kykenee omavoimaiseen liikkeeseen (*Aallot vyöryivät rantaan*). (Dowty 1991: 572–573; Kolehmainen 2010: 13.)

Protopatientin tarkoite kokee joko olotilan- tai paikanmuutoksen, jonka agentti aiheuttaa (*John siirsi kiven*). Vastaavassa lauseasemassa myös elollinen olio voi saada patientin roolin (*John vei minut kotiin*). Kasvava teema (*incremental theme*) on patientin piirre, joka tarkoittaa sitä, miten verbin ilmaiseman toiminnan vaikutusasteen määrän kasvu heijastuu patientin tarkoitteeseen (*John täytti lasin vedellä, Leikkasin nurmikko*). (Kolehmainen 2010: 13.) Kasvava teema on siis patientin piirre, jolla ilmaistaan sitä, miten verbin ilmaiseman toiminnan edetessä patientille tapahtuu asteittain jotain. Tyypillisesti patientti on myös toisen osallistujan vaikutuksen alainen eikä kykene omavoimaiseen liikkeeseen (mp.). Viimeisin, sulkeissa esitetty kohta kuvaa sitä, miten protoagentti ja -patientti ovat toistensa vastakohtia myös siinä, voivatko ne olla olemassa verbin ilmaisemasta toiminnasta riippumatta. Protoagentti ei ole riippuvainen tapahtumasta, protopatientti sen sijaan on. Esimerkiksi lauseen *John rakensi talon* John on olemassa koko ajan eikä olemassaolo ole riippuvainen tapahtumasta. Talo sen sijaan ei ole olemassa ennen verbin ilmaisemaa toimintaa, ja sen olemassaolo on näin ollen riippuvainen Johnin toiminnasta. (Dowty 1991: 573.)

Kaikki proto-ominaisuuksista voivat esiintyä yksistään (paitsi olemassaolo lienee välttämätön, jos jokin kohdista a–d toteutuu) (Dowty 1991: 572–573). Lisäksi huomionarvioista on, että eri ominaisuusyhdistelmät vastaavat tuttuja roolityyppejä: esimerkiksi tahdonalaisuus + tunteet + muutoksen aiheuttaminen + liike = AGENTTI. KOKIJA taas on tunteet ilman tahdonalaisuutta tai kausatiivisuutta ja VÄLINE kausatiivisuus ja liike ilman tahdonalaisuutta tai tunnekykyä. (Mas. 577.)

Tämän tutkimuksen aineistossa esiintyvien ihmisten ja ryhmien jaottelu eri semanttisiin rooleihin ei aina ole selkeää ja ongelmatonta. Niinpä toisinaan on tarpeellista soveltaa agenttiivisuutta jatkumoluonteisena käsitteenä niin, että tapahtumiin osallistuvat oliot voi hahmottaa sijoittuvan eri kohdille jatkumoa: enemmän tai vähemmän agenttiiviseksi ja näin ollen eri määrin vastuulliseksi toimijoiksi. Aiemmin listattujen semanttisten roolien analysoinnin lisäksi tarkastelen toimintoihin osallistuvien olioiden agenttiivisuuden tai patienttimaisuuden astetta: kuinka agenttiivisena – kuinka aloitteellisena, intentionaalisen ja elollisen – kukin olio kussakin toiminnossa esitetään. Keski-tyn analyysissä erityisesti siihen, kuinka agenttiivisinä maahanmuuttajat esitetään minkäkinlaisen toimintatyypin yhteydessä.

4.2.2.3 Myyttiset roolit

Lingvistisen roolisemantiikan lisäksi roolien analyysiin voi jossakin määrin soveltaa niin kutsuttuja myyttisiä rooleja. Kyseessä on Proppin (1958 [1928]) laatima venäläisten kansansatujen analyysimalli, jolla folkloristit ovat usein kuvanneet kansansatujen roolimaailmaa ja jota A. J. Greimas on abstrahoinut pelkistetyimmälle strukturaaliselle tasolle, myyttiseksi aktanttimaliksi (Laitinen 1988: 167; ks. Propp 1958; Greimas 1980). Proppin analyysimallissa kansansatujen päähenkilöiden luokittelu on tuottanut seitsemän yleistä toimintaroolia: ROISTO, LAHOITTAJA, AUTTAJA, ETSITY HENKILÖ, LIIKKEELLELÄHETTÄJÄ, SANKARI JA VALESANKARI.¹⁶ Nämä kansansatujen myyttiset roolihahmot tuovat omalla tavallaan ilmi kollektiivisen tajunnan sisältämiä, vanhoja uskomuksia, ideologioita, arvoja ja moraalialia. (Laitinen 1988: 167.) Esimerkiksi ansio- ja kotiäitien keskustelua analysoinut Laitinen (mp.) on sitä mieltä, että jotkin myyttisistä rooleista sopivat kuvaamaan äitien maailmankuvaa paremmin kuin lingvistiset semanttiset roolit. Tämä johtuu siitä, että myyttisiin rooleihin liittyy arvovaraus: pelkän AGENTIN sijasta on hyviä AGENTTEJA, kuten SANKARI ja AUTTAJA, sekä pahoja AGENTTEJA, kuten ROISTO. Laitinen (mas. 180) lisää myyttisiin rooleihin vielä UHRIN roolin, jonka hän kokee tarpeelliseksi tutkimansa diskurssin maailmankuvissa, sillä oikeaan maailmaan kuuluu usein myös uhreja, toisin kuin onnellisen lopun saaviin satuihin. Diskurssintutkimuksessa rooleja on tarpeen vaatiessa esitetty useampiakin (esim. Sarhimaa 2006).

Maahanmuuttokeskusteluun liittyy vahvoja arvoja, moraalialia arvioita sekä toimijoita, joita kuvataan hyvinä ja pahoina. Näin ollen myyttisistä rooleista etenkin ROISTO, SANKARI, VALESANKARI ja UHRI sopivat kuvaamaan tiettyjä toimintoihin osallistujia aineistossani. Myyttinen rooli voi ilmetä useampana lingvistisenä roolina. En tulkitse myyttisiä rooleja systemaattisesti yksittäisistä lauseista, kuten lingvistisiä rooleja voi tulkitä, vaan kuvaan myyttiset roolit ennemminkin aineistossani kumuloituvina esittämisen tapoina. Pysyttelen siis pääasiassa lingvistisissä rooleissa, mutta käytän myyttisiä rooleja tukena sellaisissa kohdin, joissa ne tuovat analyysiin relevantin lisänäkökulman.

¹⁶ Proppin analyysimallia on myös kritisoitu, ks. Apo 2018: 297–302.

5 MAAHANMUUTTAJARYHMIEN KONSTRUOINTI

Tässä luvussa tarkastelen sitä, miten maahanmuuttajat aineistossa konstruoidaan. Tarkastelen konstruointia nimeämistä ja semanttisia rooleja analysoimalla. Maahanmuuttajat ovat aineistossa keskustelun kohteena, joten ryhmät rakentuvat ja määrittyvät ulkoapäin, ulkoryhmiksi. Ryhmiä rakentavat kielellisesti ne, jotka eivät itse ole maahanmuuttajia. Näyttää siltä, etteivät maahanmuuttajat itse ole keskustelussa äänessä, mikä on tyypillistä maahanmuutto-keskustelussa yleisemminkin (esim. Blommaert & Verschueren 1998: 24; Haara 2012: 58; Pekkinen 2005: 7; Horsti & Nikunen 2013: 500). Myös esimerkiksi mediassa on tavallista, että pakolaisuutisoinnissa ääni annetaan useammin poliitikoille, asiantuntijoille tai viranomaisille kuin pakolaisille itselleen (Pakolaiset ja turvapaikanhakijat sanomalehdissä 2016).

Käsittelen ensin erilaisia nimityksiä, joilla maahanmuuttajiin aineistossani viitataan. Tämän jälkeen tarkastelen tyypillisimpiä toimintoja ja rooleja, joissa maahanmuuttajat keskusteluissa esiintyvät.

5.1 MAAHANMUUTTAJARYHMIEN NIMEÄMINEN

Maahanmuuttajiin viitataan luonnollisesti aineistossani paljon. Maahanmuuttajia ja maahanmuuttajaryhmiä nimetään monilla eri tavoilla. Tässä alaluvussa vastaan kysymyksiin: Miten maahanmuuttajia nimetään? Minkälaisia kollokaatteja eri nimitysten kanssa esiintyy? Millaisia kehyksiä nimitykset aktivoivat? Miten nimitykset toimivat osana argumentointia?

Kuten edellä olen todennut, nimityksen valintaan vaikuttaa puhujan näkökulma ja nimityksellä voidaan tarkoituksellisesti vahvistaa omaa mielipidettä. Nimitykset välittävät asenteita, ideologioita ja maailmankuvia sekä toimivat osana argumentointia. Erilaisia nimityksiä käytetään erilaisten ryhmien rajaamiseen ja rakentamiseen sekä ryhmien luokittamiseen ja luonnehtimiseen. Nimityksen valinnalla voi esimerkiksi korostaa ryhmän jotakin ominaisuutta (kuten maantieteellistä tai etnistä alkuperää, eroa suomalaisiin, statusta tai toimintaa).

Useimmin maahanmuuttajiin viitataan nimityksillä *maahanmuuttaja* ja *mamu*. Seuraavaksi eniten esiintyvät nimitykset *pakolainen*, *somali* ja *muslimi* ja näiden erilaiset muunnelmat. Melko yleisiä ovat myös nimitykset *tulija* ja *tulokas* sekä *afrikkalainen*, *turvapaikanhakija* ja *ulkomaalainen*. Näiden lisäksi tyypillisiä ovat erilaiset taloudelliseen haittaan ja huonouteen, rikollisuuteen ja vaarallisuuteen sekä ihonväriin viittaavat nimitykset. Taulukossa 1 on esitetty aineistossa yleisimmin esiintyvät nimitystyyppit ja niiden lukumäärät aineistossa.

Taulukko 1. Yleisimmät maahanmuuttajaan viittaavat nimitykset ja niiden lukumäärät aineistossa.

Nimitys	Lukumäärä
<i>maahanmuuttaja ja mamu</i>	506
<i>tulija ja tulokas</i>	97
<i>ulkomaalainen, ulkolainen, muukalainen</i>	53
<i>pakolainen</i>	310
<i>turvapaikanhakija</i>	71
muslimiin viittaavat	316
somaliin viittaavat	311
afrikkalaiseen viittaavat	69
taloudelliseen haittaan ja huonouteen viittaavat	151
ihonväriin ja kehitysmaahan viittaavat	113
rikollisuuteen ja vaarallisuuteen viittaavat	73

Käsittelen ensin nimityksiä *maahanmuuttaja*, *mamu*, *ulkomaalainen*, *tulija* ja *tulokas*, joilla voidaan viitata kehen tahansa Suomeen tulevaan (esim. etnisyydestä, lähtömaasta tai statuksesta riippumatta) ja joita käytetään paitsi puhumiseen ilmiöstä yleisellä tasolla myös vastakkainasettelujen luomiseen. Näiden jälkeen käsittelen nimityksiä *pakolainen* ja *turvapaikanhakija*, joista erityisesti edellistä käytetään aineistossa tyypillisesti sen virallista merkitystä laajemmin. *Pakolais*-kategorian sisällä hahmottuu myös erilaisia pakolaisia: oikeita pakolaisia, ongelmapakolaisia ja huijaripakolaisia. Tämän jälkeen käsittelen nimityksiä, joilla viitataan maantieteelliseen alkuperään, etnisyyteen tai uskontoon. Tällaisia nimityksiä käytetään erityisesti stereotyyppien rakentamiseen ja vahvistamiseen. Näistä huomattavasti yleisimmät ovat *somali* ja *muslimi*. Tämän jälkeen käsittelen erilaisia taloudelliseen hyödyttömyyteen ja haittaan viittaavia nimityksiä, kuten *loinen* ja *elätti*. Sitten käsittelen toiseutta, kuten ihonväriä tai lähtömaan kehittymättömyyttä, korostavia nimityksiä. Viimeisenä käsittelen nimityksiä, jotka viittaavat rikollisuuteen ja vaarallisuuteen.

5.1.1 YLEISET – MAAHANMUUTTAJA JA TULIJA

Kutsun tässä yleisnimityksiksi sellaisia nimityksiä, joilla voidaan viitata kehen tahansa Suomeen tulevaan maahanmuuttajaan, esimerkiksi etnisyydestä, lähtömaasta, motiiveista tai statuksesta riippumatta. Tällaisia ovat muun muassa nimitykset *maahanmuuttaja*, *mamu*, *ulkomaalainen*, *tulija* ja *tulokas*. Näitä käytetään aineistossa laajasti erilaisista maahanmuuttajista. Näitä käytetään

tyypillisesti paitsi puhumiseen yleisellä tasolla myös vastakkainasettelujen luomiseen.

Nimitykset *maahanmuuttaja* ja *mamu* ovat aineistossa kaikkein yleisimpiä. Seuraavissa esimerkeissä niitä käytetään konteksteissa, joissa puhutaan maahanmuutosta yleisellä tasolla, kaiutetaan muita maahanmuuttoon liittyviä keskusteluja ja asetetaan maahanmuuttajat ja suomalaiset vastakkain.

- (1) Muuten, mitä enemmän otetaan **maahanmuuttajia**, sitä enemmän niitä tulee. Suomella on kuuleman talousongelmia. Kaikessa pitää säästää. Ainoa asia, missä ei säästetä, eikä tarvitse säästää, on maahanmuutto. (K8)
- (2) Mitenkähän tuo väite, että **mamut** saavat enemmän tukia, ei muka pidä paikkaansa, kun OECD on pistänyt pari vuotta sitten lukemaa, jonka mukaan **mamut** saavat 4,4 kertaa enemmän sosiaalitukia ja 2,4 kertaa enemmän asumistukea **kuin suomalaiset**? (K117)

Esimerkissä 1 puhutaan maahanmuutosta yleisellä tasolla siinä mielessä, ettei viitata mihinkään tiettyyn tapaukseen tai tiettyihin henkilöihin. Esimerkissä 2 kaiutetaan muita keskusteluja ja viitataan aiempaan väitteeseen (*tuo väite*) ja ulkopuoliseen lähteeseen (*OECD on pistänyt lukemaa*). Samaan aikaan verrataan vastakohtaistaen *mamujen* saamia sosiaalitukia *suomalaisten* saamiin.

Nimitys *mamu* on nimitystä *maahanmuuttaja* affektiivisempi, ja aineistossa se yhdistyy useammin negatiivisiin asenteisiin ja puhetapoihin. *Mamua* käytetään selvästi enemmän maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä (66 % kerroista käytetään nimitystä *mamu*, 34 % nimitystä *maahanmuuttaja*), kun taas maahanmuuttoa puolustavissa viesteissä vastaavasti *maahanmuuttaja* (87 %) on huomattavasti *mamua* (13 %) yleisempi.

Seuraavassa esimerkissä ensimmäisessä viestissä suhtaudutaan negatiivisesti maahanmuuttajiin ja käytetään nimitystä *mamu*. Esimerkin toinen viesti asettuu erimieliseksi ja siinä nimitykset *mamu* ja *mamulauma* on vaihdettu *maahanmuuttajaksi* ja *maahanmuuttajalaumaksi*.

- (3) *gfdgfdgfdg*
[- -] He vain elävät kuplissansa eivätkä tunne joko yhtään **mamua** [- -] Sitten he solvaavat ja haukkuvat niitä suomalaisia rasisteiksi jotka joutuvat sietämään **mamulaumoilta** väkivaltaa, he solvaavat suomalaisia jotka joutuvat jonottamaan tuntikausia terveyskeskuksessa **mamulaumojen** räähkyessä ja juostessa, he solvaavat suomalaisia joiden toimeentuloa kiristetään että kuplaihmiset saavat lisää lemmikkejä elätettäväksi.

Apinat mölyävät

Siis jos yritän suorapuheisesti mutta asiallisesti argumentoida rasistisia mielipiteitä vastaan, se on solvaamista? Mitähän tämän sivuston alatyyliset, kiroja haukkumasanoja vilisevät sekä selvään kansanvihaan kiihottavat kirjoitukset oikein ovat? - Moniko kantasuomalainen on joutunut **maahanmuuttajien** väkivallantekojen kohteeksi? Moniko kantasuomalainen on joutunut toisen kantasuomalaisen väkivallanteon kohteeksi? - En muuten ole terveys-

keskuksessa kertaakaan nähnyt räkyviä enkä juoksevia **maahanmuuttajalaumoja**, mutta jos jonotusaika on pitkä, menehän se sillä tavalla joutuisammin - ehkä ne kantasuomalaiset voisivat liittyä joukkoon :) (K58)

Esimerkin ensimmäisessä viestissä puhutaan terveyskeskuksessa juoksevista *mamulaumoista* ja toisessa viestissä kyseenalaistetaan tällaisten olemassaolo (*en ole kertaakaan nähnyt*), mutta käytetäänkin ilmausta *maahanmuuttajalauma*. Nimitys *mamu* vaihtuu siis nimitykseen *maahanmuuttaja*. Maahanmuuttajia kritisoivaan viestiin erimieliseksi asettuvassa viestissä käytetään siis konventionaalista ja neutraalimpaa nimitystä. Edellisen keskustelijan käyttämän kielen toistaminen osoittaisi sitoutumista vuoroon ja sen ilmaisemaan asenteeseen (Du Bois 2014: 360; Keisanen 2002: 112), joten vastaavasti erilaisen kielen valinta ja edellä käytetyistä ilmauksista irtisanoutuminen voi osoittaa erimielisyyttä. (Erimielisyyttä osoitetaan viestissä myös kysymysten ja kiistämisen avulla, ks. luku 8.3.)

Usein on vaikea varmasti tulkita, keihin tai millaiseen ryhmään nimityksillä *maahanmuuttajat* tai *mamut* tarkalleen viitataan tai minkä ryhmän nimitykset tarkalleen rajaavat. Selvää on vain, kuten esimerkiksi 2 näkyy, että ryhmä *mamut* eroaa ryhmästä *suomalaiset* tai *kantasuomalaiset* ja on oma, erillinen ryhmänsä. Edelleen aineistosta on vaikea päätellä, kuinka pysyvä *maahanmuuttaja*-leima on: onko henkilö aina *maahanmuuttaja* ja ovatko myös hänen lapsensa? Nimitystä *toisenpolven maahanmuuttaja*, joka viittaa selvemmin *maahanmuuttajan* lapseen, käytetään vain harvoin.

Välillä – joskin harvemmin – *maahanmuuttajilla* viitataan kuitenkin selkeästi johonkin tiettyyn ryhmään, esimerkiksi kun *maahanmuuttajista* puhutaan vastaanottokeskusten yhteydessä, nimityksellä viitataan ennen kaikkea turvapaikanhakijoihin. Konventionaalisen *maahanmuuttajan* ja sen laajassa käytössä olevan lyhennelmän *mamun* lisäksi aineistossa esiintyy esimerkiksi sellaisia muunnelmia ja yhdistelmiä kuin *toisenpolven maahanmuuttaja*, *maamutaustainen*, *mamuloinen* ja *maahantunkeutuja*, joista kaksi viimeistä ovat selvästi pejoratiivisia.

Nimitykset *ulkomaalainen*, *vierasmaalainen*, *ulkolainen* ja *muukalainen* korostavat *maahanmuuttajaa* enemmän toiseutta ja erilaisuutta suomalaisiin verrattuna. Niiden näkökulma on vieraassa maassa, kun nimityksessä *maahanmuuttaja* näkökulma on siirtymisessä, Suomen tapauksessa Suomeen siirtymisessä. Ilmauksessa *ulkomaalainen* on komponenttina *ulko-*, joka eksplisiittisestikin viittaa ulkopuolella olemiseen ja ulkoryhmään. Käsite 'ulkomaalainen' on käsitteen 'suomalainen' vastakohta ja ulkomaalaisuus määrittänyt suomalaisuuden puuttumiseksi (Lepola 2000: 328, 354). Vaikka *ulkomaalainen* kuuluu lähtökohtaisesti neutraaliin yleiskieleen, asetelmassa vastakkain asetetaan *suomalaiset* ja vastapuolelle kaikki ne, jotka eivät ole suomalaisia.

- (4) Kyllä asia on niin, että Suomi kuuluu ainoastaan meille Suomalaisille. Ei kenellekään muulle. Piste. Suomi on vain minun, ei kenenkään **ulkomaalaisen**. (K3)

Esimerkissä 4 *suomalaiset* ja *ulkomaalaiset* asetetaan vastakkain sen suhteen, onko heillä oikeus olla Suomessa. Ulkomaalaisen ja suomalaisen käsitteitä käytetään sen erotteluun, ketkä saavat olla Suomessa.

Ulkolainen ja *muukalainen* ovat nimitystä *ulkomaalainen* affektiivisempia. Nimityksellä *ulkolainen* voidaan viitata ihmisten lisäksi muihinkin asioihin, ja *Kielitoimiston sanakirja* (KS) suosittelee sen tilalle mieluummin ilmauksia *ulkomainen* tai *ulkomaalainen* (KS s. v. *ulkolainen*). Vanhahtavansävyinen nimitys *muukalainen* korostaa nimitystä *ulkomaalainen* enemmän vierautta, toiseutta ja outoutta. *Muukalaiset* ovat erilaisia ”meihin” verrattuna, esimerkiksi kulttuurin, tapojen ja uskonnon suhteen.

- (5) Nyt sitten tulee **muukalaisia**, joiden kulttuurikin on ihan **toisenlainen ja tuntematon**. Heidän uskontonsakin on **jotain muuta** kuin suomessa. Ja vielä se, nin jokainen suomalainen joutuu pakosta osallistumaan **muukalaisten** elättämiseen. (K57)

Esimerkissä 5 asetetaan vastakkain *suomalaisten* ja *muukalaisten* kulttuuri ja uskonto. *Muukalaisten* kulttuuri ja uskonto esitetään erilaisena, tuntemattomana ja *jonain muuna*. Lisäksi ryhmät asetetaan vastakkain niin, että toinen on elättäjä ja toinen elätettävä.

Nimitykset *tulija* ja *tulokas* viittaavat eksplisiittisesti (maahan) tulemiseen. *Tulija* on muodostettu *-ja*-tekijäjohtimella verbistä *tulla* ja on siten samantyyppinen kuin *maahanmuuttaja*. Nimitys *tulija* korostaa Suomen näkökulmaa: Suomesta katsottuna esimerkiksi Suomeen tulevat pakolaiset ovat tulijoita. Ilmaus kuitenkin piilottaa sen näkökulman, että he ovat ennen kaikkea myös lähtijöitä – omasta kotimaastaan lähteneitä (Pakolaiset ja turvapaikanhakijat sanomalehdissä 2016).

- (6) Joka ei-työperäiselle **tulijalle** annettu euro on näinä tiukkoina taloudellisina aikoina suomalaisten köyhien, vanhusten ja lasten nykyhetkestä ja tulevaisuudesta pois. (K54)

Esimerkissä 6 näkökulma on Suomessa ja suomalaisissa ja *tulija* asettuu suomalaisen vastakohdaksi ja myös uhaksi suomalaisten hyvinvoinnille. Nimitys *tulija* korostaa tulemistä ja vertautuu siten *suomalaisiin*, jotka ovat Suomessa jo valmiina. Vaikka nimitykset *tulija* ja *tulokas* ovat lähtökohtaisesti neutraaleja, ne esiintyvät aineistossani vain negatiivisissa puheenvuoroissa ja vastustuksen yhteydessä. Näin ollen ne mahdollisesti keräävät negatiivista konnotaatiota.

Nimityksiä *maahanmuuttaja*, *mamu* ja *ulkomaalainen* käytetään sekä maahanmuuttoa vastustavissa että puolustavissa viesteissä. Sen sijaan sellaisia affektiivisia, pejoratiivisia muunnelmia kuin *mamuloinen* tai *maahantunkeutuja* käytetään – kuten voi olettaakin – vain maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä, samaten nimityksiä *ulkolainen*, *muukalainen*, *tulija* ja *tulokas*.

Kuten edellä totesin, *maahanmuuttajien* yhteydessä puhutaan tyypillisesti rahasta, sosiaalieduista ja rikollisuudesta. *Maahanmuuttajan* stereotyyppi rakentuu siis maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä yhteiskunnan varoilla eläväksi rikolliseksi. Lisäksi, jos *turvapaikanhakijoita* tai *muslimeja* jatkuvasti yhdistetään *maahanmuuttajien* kanssa, se voi muuttaa tai pyrkiä muuttamaan aktivoituvia kehyksiä ja stereotyyppistä näkemystä *maahanmuuttajasta*: *maahanmuuttajan* stereotyyppiksi rakentuu tällöin *muslimi* ja/tai *turvapaikanhakija*. Aineistossa ei juuri lainkaan viitata *maahanmuuttajalla* esimerkiksi sellaiseen henkilöön, joka muuttaa työn perässä toisesta länsimaasta.

Kaikille tämän alaluvun nimityksille on yhteistä, että niitä käytetään *suomalaisen* vertailu- ja vastakohtana. Tyypilliset asiat, joissa *suomalaisia* ja *maahanmuuttajia*, *ulkomaalaisia* tai *tulijoita* verrataan, ovat oikeus olla Suomessa ja oikeus saada sosiaalietuja, kulttuuri ja tavat sekä rikosten määrä. Näihin palaan luvussa 5.2.

5.1.2 VIRALLISET TERMIT LAAJEMMASSA KÄYTÖSSÄ – PAKOLAINEN JA TURVAPAIKANHAKIJA

Nimitys *pakolainen* kuuluu yleisimpiin aineistossa esiintyviin nimityksiin. Runsas esiintyminen selittyy ainakin osittain sillä, että se näyttää usein viittaavan turvapaikanhakijoihin, joita keskustelun aikaan tuli Suomeen poikkeuksellisen paljon. Sen sijaan nimitystä *turvapaikanhakija* käytetään aineistossa huomattavasti vähemmän. Termeillä *pakolainen* ja *turvapaikanhakija* on omat viralliset määritelmänsä, mutta termejä ei aineistossani käytetä aina näiden virallisten määritelmien mukaan. Maahanmuuttoviraston määritelmän mukaan *turvapaikanhakija* on henkilö, joka hakee suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta valtiosta. Jos hänelle annetaan turvapaikka, hän saa pakolaisaseman. *Pakolainen* taas on henkilö, joka on saanut pakolaisaseman ja jolla on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi. (Maahanmuuttoviraston sanasto.)

Aineistossa etenkin nimitystä *pakolainen* käytetään tätä virallista merkitystä laajemmin: usein sillä viitataan turvapaikanhakijoihin, joilla ei vielä ole pakolaisasemaa, ja toisinaan sillä viitataan laajasti maahanmuuttajiin yleensä. *Pakolais*-kategorian sisällä hahmottuu myös erilaisia pakolaisia: oikeita pakolaisia, ongelmapakolaisia ja huijaripakolaisia. Seuraavissa esimerkeissä *pakolaisista* puhutaan kontekstissa, jossa puhutaan meneillään olevasta turvapaikanhakijatilanteesta.

- (7) Itse tekisin kyllä selväksi heti alussa pakolaiskeskuksen perustajille, virkavallalle, **pakolaisille**. Että mitä heille siinä vaiheessa tapahtuu jos tyttäreni, taikka tyttöstäväni raiskataan, että silloin saavat varautua siihen että sieltä pakolaiskeskuksesta löytyy 250:n **pakolaisen** ruumit silloin ei kiinnosta paljoa tuleeko poliisit väliin vai ei ja virkavaltakin saa varautua siihen että ruumiita tulee virkavallan edustajistakin ei mulla muuta. (K103)

- (8) Hei Antero. Kai sinäkin ymmärrät että jos leikataan alati kaikkialta ja kansaa painetaan koko ajan säästöpainneiden vuoksi, mutta samalla otetaan tänne enemmän kuin koskaan **pakolaisia**, on yhtälö valmis. Lisäksi he ovat yli-edustettuina rikostilastoissa, saavat erityiskohtelua, etuuksia. (K99)

Esimerkissä 7 *pakolaisilla* viitataan turvapaikanhakijoihin, esimerkissä 8 *pakolaisilla* voidaan tarkoittaa virallisen määritelmän mukaisia pakolaisia, mutta myös mahdollisesti turvapaikanhakijoita tai maahanmuuttajia yleensä. Molemmissa esimerkeissä *pakolaisista* puhutaan vahvasti negatiiviseen sävyyn: heidät esitetään vaarana, uhkana ja taakkana. Tyypillistä onkin, että *pakolaisista* puhuttaessa teemoiksi nousevat rikokset, raiskaukset, etuudet, kustannukset, integroitumattomuus ja laiskuus – *pakolaiset* esitetään ongelmana ja uhkana.

Nimitystä *turvapaikanhakija* käytetään huomattavasti *pakolaista* vähemmän, ja sillä viitataan usein samaan ryhmään kuin *pakolaisilla*: nimitys saattaa vaihtua kesken viestin. Vaikka molemmilla nimityksillä voidaankin viitata samaan ryhmään, niiden näkökulma on erilainen. *Pakolaisessa* on komponenttina *pako*, joka korostaa henkilön pakenemista kotimaastaan. Nimityksessä *turvapaikanhakija* näkökulma sen sijaan on kohdemaassa ja sieltä turvapaikan hakemisessa. Toisinaan nämä kuitenkin myös hahmotetaan eri ryhmiksi, joista puhutaan rinnakkain.

- (9) Huolestuttavaa on myös se että kaikki **pakolaiset ja turvapaikanhakijat** ovat muslimeita joista varmasti osa on kiihkomielisiä joille islam on ainoa oikea uskonto maailmassa ja kaikki muut on väärä uskoisia. (K48)

Esimerkissä 9 käytetään myös väärää yleistystä: kaikki *pakolaiset* ja *turvapaikanhakijat* määritellään *muslimeiksi*. Ryhmä *muslimit* kuvataan tyypillisesti suurimpana uhkana ja vihollisena (ks. alaluku 5.1.3), joten tämä kuvaus sopii myös *pakolaisiin*, jos heidät kaikki määritellään *muslimeiksi*.

Horsti (2005: 178) on kiinnittänyt huomiota siihen, miten turvapaikanhakijat esitetään uutisoinnissa tyypillisesti uhkana terveydelle, järjestykselle ja turvallisuudelle. Tällainen negatiivinen sävy *pakolaisista* puhuttaessa on voinut vaikuttaa myös Tervosen (2000: 80) havaitsemiin nimityksen kantamiin negatiivisiin konnotaatioihin. Kun ilmaus esiintyy tämäntyyppisessä keskustelussa pääasiassa negatiivisten kollokaattien kanssa, se alkaa kerätä itselleen negatiivista konnotatiivista sävyä.

Sen lisäksi, että pakolaisista puhutaan ongelmana ja uhkana, erotellaan *pakolais-kategorian* sisällä ”oikeat pakolaiset” ja ”huijaripakolaiset”. Pakolaisista puhuminen huijareina kyseenalaistaa heidän motiivinsa ja avuntarpeensa: heistä puhutaan, kuin he naamioituisivat avuntarvitsijoiksi, vaikka ovatkin oikeasti vain paremman elintason perässä. Näiden huijareiden vastaakohtana puhutaan *oikeista* ja *todellisista pakolaisista*.

- (10) Suomi ottaa velkaa ja maksaa sillä tämän nykyisen maahanmuuttajaboomin joka vaikuttaa jonkun mafian organisoimalta! **Oikeat pakolaiset** taitavat

olla jossain avun tavoittamattomissa. Vaikuttaa eurooppalaisen sosiaaliturvan häikäilemättömältä hyväksikäytöltä. (K54)

- (11) Siis annamme heille sen välttämättömän, mitä todellisessa hengenvaarassa ja hädässä oleva ihminen selvityäkseen tarvitsee. Tämän yhteiskuntammekin kestää. Ja on varmaa, että **ns. elintasopakolaiset ja muut huijarit** häipyvät maastamme saman tien, jolloin jäljelle jäävät vain **todelliset pakolaiset**. (K75)

Esimerkissä 11 ”huijaripakolaiset” nimetään eksplisiittisesti *ns. elintasopakolaisiksi* ja *muiksi huijareiksi*. Nimityksen *elintasopakolaiset* edessä oleva lyhenne *ns.* (niin sanotut) ilmaisee, että kirjoittaja lainaa ilmausta muualta eikä itse välttämättä allekirjoita ilmausta. Usein *todellinen* tai *oikea pakolainen* kuitenkin kutsuu vastakohtaa implisiittisesti, kuten esimerkissä 10.

Maahanmuuttokeskustelussa on tyypillistä, että ’oikeiden pakolaisten’ ja muiden välillä tehdään selkeä rajanveto: oikeilla pakolaisilla katsotaan olevan oikeus turvapaikkaan, suojeluun ja tukeen, muilla ei (Blommaert & Verschueren 1998: 185). Maahanmuuttokeskustelussa on tyypillistä väittää, ettei suurin osa turvapaikanhakijoista ole todellisia pakolaisia, vaan taloudellisista syistä Suomeen ja muihin länsimaihin pyrkiviä (Haara 2012: 66). Tyypillistä aineistossani on se, että yleensä kaikkia Suomeen tulevia epäillään huijareiksi ja oikeiden avuntarvitsijoiden väitetään jäävän ilman apua (kuten esimerkissä 10 *taitavat olla jossain avun tavoittamattomissa*). Kun Suomeen tulevat määritellään huijareiksi, voidaan näin perustella sitä, ettei heitä tarvitse auttaa.

Yksi tapa kyseenalaistaa pakolaisten motiiveja, tai kyseenalaistaa koko ilmauksen merkitys, on käyttää lainausmerkkejä nimityksen *pakolainen* yhteydessä.

- (12) Tästä maahantulija virrasta pitäisi olla huolestunut, koska lisää on todella tulossa ja paljon.. [- -] Miettikääpä miten voi olla mahdollista että nämä ”**pakolaiset**” saavat sossusta paremmat etuudet kuin kantaväestö. (K75)

Esimerkissä kirjoittaja ilmaisee lainausmerkein, etteivät he, joista pakolaisina puhutaan, ole hänen mielestään ”oikeita pakolaisia” vaan avuntarvitsijoiksi naamioituneita huijareita. Lainausmerkkien käyttö kertoo siitä, että käytetty kategorian nimitys ei ole täysin osuva tai se poikkeaa sovitusta tai totunnaisesta (Pälli 2003: 138). Tällaisia pelotuslainausmerkkejä (*scare quotes*) käytetään tyypillisesti silloin, kun kirjoittaja haluaa etäännyttää itsensä ilmauksesta ja tehdä selväksi, että ilmaus on jonkun toisen suusta. Etäännyttämisen syynä voi olla esimerkiksi, että kirjoittaja pitää ilmausta epäsovivana, tuntemattomana, epäselvänä, epäkuvaavana tai harhaanjohtavana. (Trask 1997.) Lainausmerkeillä siis merkitään osa tekstistä ei-omaksi (Kalliokoski 2005: 247). Bahtinilaisittain kyse on vieraan sanan käytöstä, ja siten on kyse moniäänisyydestä: keskusteluun tuodaan ilmaus muusta kielenkäyttötilanteesta, mutta lainausmerkeillä kyseenalaistetaan aiempi ilmaukselle annettu merkitys (ks.

Bahtin 1991: 280–281). Esimerkissä 12 keskustelija ei siis pidä ilmausta oikeana kuvaamaan puheena olevia henkilöitä, vaan pitää sitä harhaanjohtavana: *pakolainen* ei ole sopiva ilmaus sellaisille, joita nyt tulee Suomeen ja jotka *saavat sossusta paremmat etuudet kuin kantaväestö*.

Ryhmä *pakolaiset* eroaa ryhmästä *maahanmuuttajat* siinä, että *maahanmuuttajilla* (ja *mamuilla*) viitataan usein kaikkiin Suomessa jo oleviin ja Suomeen tuleviin maahanmuuttajiin, kun taas *pakolaiset* ovat pääasiassa niitä, jotka keskustelujen aikaan (syksy 2015) ovat juuri tulleet tai ovat tulossa. Tosin ryhmät ovat välillä myös päällekkäiset. *Pakolaiset* myös konstruoidaan pahempina huijareina sekä suurempana uhkana ja taloudellisena kuluna kuin *maahanmuuttajat*. Maahanmuuttoa puolustavissa viesteissä oiotaan käsityksiä vain *pakolaisten* määrästä ja kustannuksista, mutta ei oteta kantaa siihen, voisivatko *pakolaiset* olla muuta kuin taloudellinen haitta.

- (13) Maahanmuuton kustannuksista puhuttaessa pitää muistaa, että maahanmuuttajat ovat paljolti työikäistä väkeä, joista suurin osa tulee länsimaista. He siis tekevät töitä ja maksavat veroja. **Pakolaiset** taas eivät millään maksa valtiolle miljardeja, heitä on Suomessa niin vähän. Tiedätkö ressurkka itsekin mistä kuluista puhut, kun kirjoittelet maahanmuuton kuluista? (K99)

Esimerkin 13 viestissä kritisoidaan aiemman keskustelijan esittämiä väitteitä maahanmuuton kuluista. Viestissä muistutetaan, että maahanmuuttajat ovat pääasiassa työtä tekeviä ja että pakolaisia Suomessa on vain vähän. Tämän jälkeen tuleva lause, etteivät pakolaiset *millään maksa valtiolle miljardeja*, implikoi, että *pakolaiset*, toisin kuin *maahanmuuttajat* yleensä, eivät tee töitä, ja valtio maksaa heidän elämisensä. Näin sekä puolustavissa että vastustavissa viesteissä pakolaisuus rakentuu talouden kannalta huonoksi maahanmuutoksi. Tätä tukee vaaliohjelmiä analysoineen Herneahon (2018: 195, 200–203) huomio, että pakolaisia tai turvapaikanhakijoita ei yleensä yhdistetä taloudelliseen hyötyyn, vaan heidän oikeuksiaan puolustettaessa vedotaan enemmän ihmisoikeuksiin. Tosin esimerkissä 13 ei vedota sen enempää ihmisoikeuksiinkaan, vaan keskitytään kiistämään aiemman keskustelijan väitteitä ja esittämään tämä tyhjänä (*tiedätkö ressurkka itsekään mistä – – puhut*).

5.1.3 ALKUPERÄ, ETNISYYS JA USKONTO – AFRIKKALAINEN, SOMALI JA MUSLIMI

Laajan, yleisen maahanmuuttajaryhmän sisällä maahanmuuttajia erotellaan ja nimetään esimerkiksi maantieteellisen alkuperän, kansalaisuuden, etnisyyden ja uskonnon perusteella. Huomattavasti yleisimmät näistä nimityksistä ovat *somali*, *muslimi* ja *afrikkalainen*. Alkuperään ja etnisyyteen liittyviä nimityksiä käytetään erityisesti yleistysten ja stereotyyppien luomiseen ja ylläpitämiseen.

Maantieteellinen alkuperä on muussakin keskustelussa havaittu yleisesti käytetyksi maahanmuuttajien luokitteluperusteeksi (Blommaert & Verschueren 1998: 45–46). Myös Pällin (2003: 142) mukaan kansalaisuuden perusteella tehdyt luokittelut ovat hyvin yleinen sosiaalisen kategorisaation tarkoitealue. Alkuperään tai etnisyyteen viittaavan nimityksen käyttö korostaa ryhmän maantieteellistä ja/tai etnistä alkuperää, ja näin ollen alkuperä toimii ryhmän merkittävimpänä piirteenä. Tällöin ulkoryhmä erotetaan sisäryhmästä eri kansalaisuuden perusteella tai sillä perusteella, että ulkoryhmä on maantieteellisesti ”muualta” (Hart 2010: 57–58). Alkuperään viittaavan nimityksen käyttö myös rakentaa kaikista samaa alkuperää olevista homogeenista ulkoryhmää.

Blommaertin ja Verschuerenin (1998: 102) mukaan maahanmuuttokeskustelussa seurataan tarkkaan kansallisia valtion rajoja sen sijaan, että puhutaisiin esimerkiksi laajemmista etnisistä ryhmistä. Osittain samanlaisen, osittain erilaisen huomion voi tehdä aineistostani: kansallisuusryhmät määrittyvät usein tietyn maan kansalaisuuden perusteella, kuten *irakilaiset*, *virolaiset* ja *pakistanilaiset*, mutta tämän lisäksi ryhmä rajataan toisinaan koko maanosan perusteella, kuten *afrikkalaiset* tai *aasialaiset*. Etenkin nimitys *afrikkalainen* esiintyy usein sen sijaan, että käytettäisiin jonkin tietyn Afrikan valtion kansallisuusnimitystä. Afrikkalaisia siis usein käsitellään yhtenä ryhmänä. Tästä poikkeuksena on *somali*, joka esiintyy aineistossa usein. Nimityksen *somali* tiheä esiintyminen ei ole yllättävää, sillä Suomeen on saapunut turvapaikanhakijoita huomattavasti enemmän Somaliasta kuin muista Afrikan valtiosta (Maahanmuuttovirasto). Suomeen kuitenkin tulee ihmisiä useista Afrikan valtioista, eikä julkisuudessaakaan yleensä esitetä tarkkoja tietoja heidän lähtömaistaan.

Somalin lisäksi toistuvasti aineistossa esiintyvät kansallisuusnimitykset *irakilainen* ja *syrialainen* sekä etnisyyteen viittaavaa *arabi*. Myös *venäläinen* ja *virolainen* esiintyvät useamman kerran, mutta niillä viitataan yleensä edelleen Venäjällä ja Virossa asuviin kansalaisiin, ei Suomeen tulleisiin maahanmuuttajiin, joten en keskity tässä niiden tarkasteluun. Koko maanosaan viittaavat nimitykset *afrikkalainen* ja *aasialainen* esiintyvät myös toistuvasti.

Kuten edellä totesin, alkuperään viittaavien nimitysten käyttöön liittyvät usein erilaiset stereotyyppit: etniset tai maantieteelliset ryhmät kuvataan jonkin niille tyypilliseksi hahmotetun ominaisuuden mukaan. Esimerkiksi *afrikkalaisista* rakennetaan kuvaa ryhmänä, joka sotii, on lukutaidotonta tai muuten osaamatonta sekä lisääntyy nopeasti.

- (14) Se on totta minäkin olen kuullut koko ikäni että kehitysapua pitää antaa afrikkaan milloin mihinkin. Ja ainoa mitä sillä on saavutettu niin **afrikan väkiluku on tuplaantunut** ja elinikä vähän pidentynyt. Edelleenkin **afrikkalaiset eivät omista/hoida viljelmiä siellä, teollisuus on ihan kuralla**. Ja nyt ollaan sitten asuttamassa kaikki **afrikan kehitysmaa muslimit** eurooppaan (K54)

Esimerkissä 14 *afrikkalaisista* puhutaan homogeenisena ryhmänä, joka ei osaa hoitaa asioitaan. Afrikkalaisista puhutaan kehitysmaalaisina ja muslimina, mikä lisää negatiivisia mielikuvia, sillä aineiston keskusteluissa *muslimeihin* suhtaudutaan todella kielteisesti.

Ehdottomasti yleisin kansallisuusnimitys aineistossa on *somali*, joka eri variaatioineen esiintyy aineistossa yhtä usein kuin nimitykset *pakolainen* ja *muslimi* (ks. taulukko 1, s. 54). Nimityksestä esiintyy muun muassa sellaisia yhdyssanailmauksia kuin *somalinaiset*, *somalimiehet* ja *somalinuorukaiset* sekä erilaisia puhekielisiä pejoratiivisia muunnelmia, kuten *somput* ja *sompanssit*. Nimitys *somali* esiintyy myös metaforisessa ilmauksessa *somalitulva*, joka tuo ilmi sen, miten maahanmuuttajat tai pakolaiset luonnehditaan luonnonkatastrofien kaltaisiksi (ks. Blomqvist 1996: 132–133).

Vaikka kansallisuusnimitykset ovat lähtökohtaisesti neutraaleja, osa niistä on saanut ajan myötä kielenkäytössä negatiivisia konnotaatioita. Esimerkiksi Tervosen (2000: 70–71) mukaan *somali* vaikuttaa kantavan myös negatiivisia konnotaatioita. Tervosen tutkimus on kuitenkin vuodelta 2000, 15 vuotta ennen tämän tutkimuksen aineistoa, joten konnotaatiot ovat voineet tutkimuksen jälkeen muuttuakin. Aineistossani *somaleista* puhutaan kuitenkin tyypillisesti vahvasti negatiiviseen sävyyn. *Somalit* kuvataan toistuvasti ryhmänä, joka ei tee töitä ja on tullut Suomeen vain sosiaalietujen perässä.

- (15) Ja sitten on islamilaisesta afrikasta tulleet esimerkiksi **somalit**, he **eivät tee töitä**, käyvät silloin tällöin koulussa koska kouluttajat tietävät kuka on rasisti jos somali ei saa todistusta. **Heitä ei kiinnosta mikään muu kuin raha ja uhrina oleminen.** (K8)
- (16) No eiköhän toi 20000 **sompanssin** populaatio ole hyvä esimerkki minkä kanssa ollaan tekemisissä. Eivät lähde ikinä mihinkään täältä, **olemme statuksen takia ikuisesti elatusvelvollisia**, ehkä ensimmäiset lähtee kun saavat eläkkeen koska tonnin eläke on kova sana sompanssi maassa. En viitsi tai viitsimpäs toistaa vielä nämä, tänne täysin **sopeutumaton uskonto ja kulttuuri** joiden varjolla voi tehdä mitä vaan. Sokerina vielä pohjalla **rikollisuus, ylimielisyys ja haluttomuus sopeutua edes suomalaisen yhteiskuntaan.** (K106)

Esimerkeissä 15 ja 16 *somaleiden* ja *sompanssien* yhteydessä puhutaan työtömyydestä, elättämisestä, sopeutumattomuudesta ja rikollisuudesta.

Esimerkissä 16 käytetty nimitys *sompanssi* on kontaminaatio sanoista *somali* ja *simpanssi*, ja sillä verrataan somaleja simpansseihin ja asetetaan näin heidät ihmistä alempaan asemaan, eläimiksi. Tämän metaforan taustalla on olemisen suuren ketjun (*great chain of being*) metafora (Lakoff & Turner 1989: 160–213), jossa kaiken olevaisen hahmotetaan olevan hierarkkisessa järjestyksessä niin, että ylimpänä ovat ihmiset, jonka jälkeen tulevat eläimet, kasvit ja eloton luonto. Niinpä ihmisen vertaaminen eläimeen asettaa tämän hierarkiassa alempaan asemaan. Afrikkalaisia on verrattu apinoihin muissakin rasistisissa kuvauksissa (ks. esim. Haslam 2006: 252). (Eläimiin rinnastamisesta ks. myös alaluku 5.2.4.)

Usein aineistossa esiintyy myös nimitys *muslimi* sekä sen erilaiset muunnelmat ja muut muslimeihin viittaavat nimitykset. *Muslimeilla* viitataan islamiuskoisiin ja aineistossani sitä käytetään samaan tapaan kuin kansallisuusnimityksiä: stereotyyppoiden ja yleistysten luomiseen ja vahvistamiseen. Ryhmä *muslimit* on myös osittain päällekkäinen ryhmän *somalit* kanssa (suurin osa somaleista on muslimeja), joten molemmilla nimityksillä voidaan viitata samaan ryhmään. Tietenkin *muslimeja* on muissakin kansallisuuksissa, ja aineistossani *muslimi* viittaaakin välillä somaliin, välillä esimerkiksi Lähi-idästä kotoisin olevaan maahanmuuttajaan tai pakolaiseen.

Konventionaalisen *muslimi*-nimityksen lisäksi aineistossa esiintyy esimerkiksi sellaisia sanan (pejoratiivisia) muunnelmia kuin *musulmaanit*¹⁷ ja *mus-sut* sekä muun muassa ilmaukset *kaapunainen* (tai *kaapuakka*, *-ämmä* tai *-rouva*) ja *ählämi*.

- (17) Kouluttamattomien luku ja kirjoitustaidottomien raiskareiden tänne tuominen on tyhmintä mitä voi tehdä. Kohta on maa täynnä suvaitsemattomia mm. homoja vihaavia ja naisia alistavia **musulmaaneja**. (K99)
- (18) Uteliaisuuttani kysyn, mitä nämä **kaapurovat** tekevät työkseen ja maksavatko koskaan veroja? Onko niistä ylipäättään koskaan mitään hyötyä suomalaiselle yhteiskunnalle? (K44)
- (19) No mitäs luulet? Saisi karsimaattisena Oikeana Johtajana kansamme rakentamaan itsenäisen vahvan Suomen, maan jonne ei kuulu loisivat sopeutumattomat **ählämit** eikä toki myöskään tahallaan lorvailevat kantasuomalaiset. (K74)

Nimitykset *kaapunainen* ja *ählämi* eroavat edellisistä siinä, että ne eivät ole muunnelmia *muslimi*-sanasta; ne eivät siis viittaa eksplisiittisesti muslimeihin, vaan ne ovat metonymisia ja perustuvat joihinkin yleisiin käsityksiin ja stereotyyppioihin tyypillisestä muslimien pukeutumisesta ja puheesta. Ymmärtääkseen keihin *kaapunaisilla* viitataan, täytyy myös lukijalla olla samanlainen käsitys siitä, miltä tyypillinen musliminaisen vaatetus näyttää. Laajassa käytössä oleva, halventava nimitys *ählämi* juontaa arabinkielisestä tervetulo-toivotuksesta أهلا وسهلا (ahlan wa-sahlan), ja sillä viitataan yleensä Lähi-idästä kotoisin oleviin, yleensä muslimeihin, jotka asuvat Suomessa (Wikisanakirja s. v. *ählämi*). Näin on myös aineistossani.

Kuten esimerkeistä 17–19 käy ilmi, muslimeista rakennetaan keskustelussa ryhmää, joka on suvaitsematon, vihaava, sopeutumaton, loisiva ja työtä teke-mätön. Muslimeista puhuttaessa nousee keskusteluun usein myös rikollisuus, mikä on yleistä muuallakin Euroopassa käytävässä maahanmuuttokeskustelussa (esim. Blommaert & Verschueren 1998: 67, van Dijk 2000b) (ks. myös alalukuja 5.1.6 ja 5.2.3). Lisäksi *muslimit* kutsuu keskusteluun *Euroopan* tai

¹⁷ Sana *musulmaani* pohjautuu persian sanaan *musulmán*. Se mielletään nykyään vanhentuneeksi. (Hämeen-Anttila 2001: 24.) Nykyisessä keskustelussa vanha ilmaus on otettu uuteen, pejoratiiviseen käyttöön.

länsimaisen kulttuurin. Eurooppa ja länsimainen kulttuuri nostetaan muslimien vastakohtaksi samalla tavalla, kuin suomalaiset nousee maahanmuuttajien vastakohtaksi.

- (20) Minä en voi sietää islamia. Etenkään Suomessa. En voi käsittää, kuinka hampaattomat päättäjät ympäri Euroopan maita sallivat näiden **kehitysmaa-mamu-muslimien** tulla maahan. Esi-isät taistelivat muinoin verissäpäin ja pitivät tämän karsean uskonnon poissa. Rakensivat valistuneen **hyvinvointi-Euroopan** muslimimaailman jäädessä tuon karsean uskonnon johdosta takapajulaksi. Nyt tuo pöyristyttävä uskonto tunkee **sivistys-Eurooppaan** ja tyhemmännkin pitäisi ymmärtää, että katastrofi siitä vielä tulee. (K8)

Esimerkissä 20 puhutaan *hyvinvointi-Euroopasta* ja *sivistys-Euroopasta*, jolle *muslimimaailma*, *islam* ja *kehitysmaa-mamu-muslimit* ovat uhka. Muslimimaailmasta ja Euroopasta rakennetaan vastakohtat myös sivistyksen ja hyvinvoinnin suhteen: *muslimimaailma* on *kehitysmaa* ja *takapajula*, kun taas Eurooppa on *hyvinvointi-* ja *sivistys-Eurooppa*.

On yleistä, että muslimit ja islam esitetään uhkana ja vaarana (esim. Bangstad 2011, 2015; Horsti 2017; Morey & Yaqin 2011; Silverstein 2005: 366), ja islamin uhka on yleinen teema erityisesti äärioikeistolaisten ja oikeistopopulististen puolueiden kannanotoissa (esim. Wodak 2015). Muslimeihin kohdistuvaa vihamielisyyttä on kutsuttu islamofobiaksi, joka nähdään yhtenä rasismin muotona. Islamofobiaan kuuluu ajatus, että islam luo kulttuurin, joka on seksistinen, misogyninen, väkivaltainen ja epädemokraattinen, sekä että muslimit eivät pysty ajattelemaan rationaalisesti (Kumar 2012: 42–60; ks. myös Horsti 2017). Aineistossani pääosa viesteistä, joissa puhutaan *muslimeista*, on vihamielisiä, ja vihamielisistä viesteistä pääosa koskee *muslimeita*. Joukossa on kyllä muutama maahanmuuttoa ja *afrikkalaisia* ja *muslimeita* puolustavakin viesti.

- (21) On perin kohtuutonta niputtaa koko **Afrikka** ja **muslimit** huonoiksi ihmisiksi vain muutaman tunarin perusteella. Jos **afrikkalaisilla** sekä **muslimeilla** on vaikeuksia sopeutua täysin päinvastaiseen kulttuuriin, niin miksi siitä pitää kettuilla kun voisi tuntea myötätuntoa ja olla rohkaiseva? (K8)

Esimerkissä 21 noudetaan vastustamaan vääriä yleistyksiä ja stereotyyppioita. Merkittävää on kuitenkin se, että tässä maahanmuuttajaryhmiä puolustavassakin viestissä puhutaan *afrikkalaisten* ja *muslimien* kulttuurista *täysin päinvastaisena kulttuurina* ja nostetaan esiin sopeutumattomuus (*vaikeuksia sopeutua*).

Maantieteelliseen alkuperään, etnisyyteen ja uskontoon viittaavia nimityksiä käytetään esimerkkien antamiseen sekä erityisesti erilaisten stereotyyppien rakentamiseen ja vahvistamiseen. Yleisimmät tämän ryhmän nimityksistä aineistossani ovat afrikkalaisiin, somaleihin ja muslimeihin viittaavat ni-

imitykset. Näistä kaikista kolmesta ryhmästä luodaan vahvasti negatiivista kuvaa maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä, ja erityisesti *muslimeista* rakennetaan kuvaa yhteiskuntamme pahimpana vihollisena ja suurimpana uhkana.

5.1.4 TALOUDELLINEN HYÖDYTTÖMYYS JA HAITTA – LOINEN JA ELINTASOPAKOLAINEN

Taloudellista hyödyttömyyttä ja haittaa korostavat esimerkiksi sellaiset nimitykset kuin *loinen*, *pakolainen*, *elätti*, *pummi*, *onnenonkija*, *elintasopakolainen*, *elintasosurffaaja* ja *älypuhelinpakolainen*. Nämä ovat joko metaforisia (kuten *loinen*) tai yhdistelemällä luotuja epäkonventionaalisia metonymisia tai metaforisia nimityksiä (kuten *elintasosurffaaja*, *älypuhelinpakolainen*). Kaikki tämän alaluvun nimitykset liittyvät tulijan motiivien kyseenalaistamiseen sekä taloudellisen hyödyttömyyden korostamiseen.

Nimitykset *loinen*, *elätti* ja *pummi* ovat vanhoja nimityksiä, jotka on nyt laajennettu maahanmuuttajiin viittaaviksi. Ne korostavat henkilön hyödyttömyyttä ja muiden kustannuksella elämistä.

- (22) Ehdottomasti vastustan tätä nuorten muslimimiesten hyysäämistä. Kuinkahan monta lisäbudjettia näiden **loisten** takia vielä joudutaan tekemään? (K64)
- (23) ”Jonkun päässä tällainen ajatus vain on syntynyt. Nämä teot kumpuavat huono-osaisuudesta. Todennäköisesti he elävät rankkaa arkea. ” Mitä vitun rankkaa arkea nämä **elätit** elävät? Jokaikisellä on hyvin tiedossa, että sossu turvaa tulevaisuuden eikä ikinä tarvitse itse tehdä mitään. (K38)

Esimerkissä 22 esiintyvällä nimityksellä *loinen* on pitkä historia viittaamassa metaforisesti (hyödyttömäksi koettuun) henkilöön (ks. Laitala 2017: 78–79). Sitä on käytetty maaseudun tilattomaan väestöön kuuluneesta henkilöstä, joka on asunut isäntäväkensä taloudessa (KS s. v. *loinen*). Parasiittimetaphora on tuttu myös esimerkiksi Hitlerin retoriikasta (ks. esim. Musolff 2007, 2008, 2014). Nimitys *loinen* luo kuvan ihmisestä, joka hyötyy ”isännästään” ja aiheuttaa tälle haittaa.

Esimerkin 23 viestin alussa on lainaus uutisesta, joka käsittelee nuorista koostuvaa jengiä, joka on pahoinpidellyt ja ryöstänyt lapsia. Esimerkissä esitettävä lainaus on sitaatti uutisessa haastatellulta ylikomisariolta. Komisario on esittänyt tapahtumien yhdeksi syyksi huono-osaisuuden ja rankan arjen, ja esimerkin viesti kyseenalaistaa tämän näkemyksen. Viestissä nuorista käytetään nimitystä *elätit*, joka konstruoi heidät yhteiskunnan varoilla eläviksi, hyödyttömiksi ja helpolla pääseviksi, ja siten kyseenalaistetaan uutisessa annettu luonnehdinta huono-osaisuudesta.

Nimitykset *onnenonkija*, *elintasopakolainen*, *elintasosurffaaja* ja *älypuhelinpakolainen* luovat kuvan, että henkilö on tullut kirjoittajan mielestä väärin motiivein eli rahan ja paremman elintason perässä. Nämä ovat ”huijaripakolaisia”, jotka ovat vastakohta ”oikeille” pakolaisille. Sellaiset moniosaiset

yhdyssanat kuin *elintasosurffaaja* ja *turvapaikkalainen* ovat pääasiassa vakiintumattomia, samanmielisten kesken maahanmuuttokeskustelussa kehitettyjä ilmauksia, jolloin kyse on siitä, että ryhmästä ei käytetä olemassa olevaa, yleiskieleen vakiintunutta ilmausta – joko sellaista ei ole tai sitä ei haluta käyttää. Tällöin nimeämisellä luodaan kategoria tai tehdään se ainakin näkyväksi. Mahdollisuudet tämänkaltaiseen nimeämiseen ovatkin käytännössä rajattomat (Pälli 2003: 138). Tällaiset nimitykset luonnehtivat samalla kuin luokittelevat.

Nimityksille on tyypillistä yhdistää virallisia, vakiintuneita ilmauksia (*turvapaikka*, *pakolainen*) laiskuuteen, huvitteluun ja paremman elintason perässä tulemiseen liittyviin ilmauksiin (*loinen*, *surffaaja*, *elintaso*). Nämä yhdyssanat aktivoivat ja sekoittavat erilaisia kehyksiä: *turvapaikkalainen* aktivoi turvapaikanhakijoihin ja pakolaisuuteen liittyvät sekä loiseläimiin liittyvät kehykset, ja nämä sekoittuvat ja ilmaus saa kokonaan uuden merkityksen, joka ei ole vain sen osien säännönmukainen summa. Myös uusia kategorioita luodaan tai vakiintuneita laajennetaan ja määritellään uudestaan. Esimerkiksi *pakolainen*-kategoriaa muokataan ja määritellään uudestaan, kun sen eteen liitetään ilmaus *elintaso* -: konventionaalisen pakolais-kategorian merkitys siirretään koskemaan niitä, jotka ovat tulleet paremman elintason perässä, eivät paenneet sotaa tai ihmisoikeusrikkomuksia.

- (24) Ei ole tosissaan mukavaa, kun meidän evakkoja verrataan Välimeren laittomasti ylittäviin **elintasopakolaisiin**. Onhan niiden joukossa toki henkensä edestä pakenevia, mutta paljon on näitä **elintasoinkkareita**. (K41)

Nimityksillä korostetaan sitä, että henkilö on tullut (kirjoittajan mielestä) ”väärin” perustein: oikean hädän sijaan vain tavoittelemaan parempaa elintasoaa. Retoriikka on samaa, jota käsittelemme jo aluvuossa 5.1.2: huijarit naamioituvat avuntarvitsijoiksi – henkensä edestä pakeneva on ’oikea pakolainen’, tällaiseksi naamioituva mutta vain parempaa elintasoaa tavoitteleva on ’huijaripakolainen’. Esimerkin 24 nimitys *elintasoinkkari* kaiuttaa nimitystä *elämäntapainkkari* eli *elämäntapaintiaani*, joka syntyi 1990-luvun alussa viittaamaan muun muassa Kittilässä asuneeseen ryhmään (ks. esim. HS Kuukausiliite 29.10.2016). *Elämäntapaintiaani* ei viitannut alun perinkään intiaaniin vaan nimitystä käytettiin metaforisesti korostamaan ryhmän elämäntapaa.

Metonymistia nimitystä *älypuhelinpakolainen* käytetään niin ikään tulijan motiivien kyseenalaistamiseen.

- (25) Just näin. Propagandakoneisto käyntiin heti Tanskan malliin. Ilmapiihän on jo valmiiksi vittuuntunut näihin **älypuhelinpakolaisiin** jotka vissiin viestittelee toisilleen missä maassa on parhaat hotellit ja taskuraha! (K99)

Keskustelun aikaan julkisessa keskustelussa kummasteltiin ja kritisoitiin sitä, että Suomeen tulleilla turvapaikanhakijoilla oli älypuhelimia. Tämä keskustelu poiki myös nimityksen *älypuhelinpakolainen*, jolla viitataan pakolaiseen,

jolla on älypuhelin – ilmeisesti vastoin totuttuja käsityksiä siitä, millainen tyyppillinen pakolainen on ja mitä tämä omistaa. Älypuhelimien käytön ei nähty olevan sopivaa ”oikealle” turvapaikanhakijalle, ja esimerkiksi europarlamentaarikko Jussi Halla-aho käytti ilmausta *iPhone-mies*, jolla hän ilmeisesti pyrki osoittamaan, ettei näiden ihmisten hätä olisi aito. (Pellander & Kotilainen 2017.) Nimitys *älypuhelinpakolainen* siis kirvoittaa taustakseen tämän keskustelun.

Lisäksi, kuten esimerkissä 25, *älypuhelinpakolainen* käyttää älypuhelin-taan viestittääkseen toisille, missä maassa on parhaat oikeudet ja etuudet. *Älypuhelin* liittyy siis myös etujen ja mukavuuksien saamiseen ja vaatimiseen sekä tiedon levittämiseen. Turvapaikanhakijoiden älypuhelimien onkin nähty symboloineen pelkoja ja uhkakuvia hyvin verkostoituneista turvapaikanhakijoista, jotka osaavat hakea turvapaikkaa ”sopivista” kohteista. Nämä uhkakuvat perustuvat ajatukseen siitä, ettei turvapaikanhakijan kuuluisi olla tietoinen omista mahdollisuuksistaan. (Nikunen 2018: 45.) Nimitys *älypuhelinpakolainen* siis kyseenalaistaa turvapaikanhakijan hädän ja oikeuden turvapaikkaan sekä luo uhkakuvan verkostoituneesta ja tietoa hakevasta ja välittävästä turvapaikanhakijasta. Nimitys *älypuhelinpakolainen*, samoin kuin puhuminen *elintasopakolaisista* ja *elintasosurffaajista*, kytkeytyy maahanmuuttokeskustelussa toistettaviin ikään kuin itsestään selviin väitteisiin, että Suomessa olisi joitakin erityisiä ”vetovoimatekijöitä” tai että Suomen maahanmuuttopolitiikka olisi erityisen ”leväperäistä” ja näin ollen pakolaiset tulisivat juuri nimenomaan Suomeen (Pöyhtäri ym. 2013: 38–39).

Osa tämän alaluvun nimityksistä esiintyy ainoastaan maahanmuuttokeskustelussa, ja tarkemmin vain maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä, eivät koskaan viesteissä, joissa maahanmuuttoon suhtaudutaan positiivisesti. Vaikka tällaisia nimityksiä kehitellään koko ajan uusia, niissä toistuu samoja osia (*elintaso*, *loinen*) ja ne muistuttavat toisiaan siinä määrin, että ne on helppo tunnistaa tähän diskurssiin kuuluviksi negatiivisiksi nimityksiksi. Näin ollen pelkkä nimityksen *elintasosurffaaja* tai *turvapaikkalainen* esiintyminen aktivoi maahanmuuttovastaisen diskurssin kehityksen. Tällöin ilmauksen osien merkitykset ja niiden kehukset (surffaamisen tai loiseläinten kehys) jäävät taka-alalle ja aktivoitumatta.

Helsingin slangia tutkinut Paunonen (2006: 344, 357) on havainnut, että slangissa esimerkiksi ’maalaista’ tarkoittavat metaforiset yhdyssanat perustuvat usein produktiiviseen muodostusmalliin. Vaikka yksittäiset metaforiset yhdyssanat ovat melko lyhytikäisiä, analogiset mallit, joiden mukaan ilmaukset on muodostettu, ovat säilyneet muuttumattomina ja produktiivisina vuosikymmenien ajan. Paunosen mukaan ilmiössä on kyse slangille yleisemminkin ominaisesta ilmiöstä: uusia ilmauksia muodostetaan olemassa olevien analogisten mallien perusteella. Tällöin puhutaan analogisista semanttisista sarjoista. (Mp; analogisista sarjoista ks. myös Malmivaara 2004; Onikki-Rantajääskö 2001.) Ilmaukset *elintasosurffaaja*, *turvapaikkalainen*, *elintasoinkari*, *elintasopakolainen* ja *älypuhelinpakolainen* onkin muodostettu saman

analogisen mallin perusteella. Yksittäinen ilmaus saattaa olla uusi, lyhytikäinen tai vain kertaluontoisesti esiintyvä, mutta analoginen malli on toistuva. Näistä *elintasopakolainen* on suhteellisen vakiintunut; se löytyy esimerkiksi *Kielitoimiston sanakirjasta* (KS s. v. *elintasopakolainen*) ja on siinä määritelty halventavaksi. Vähemmän vakiintuneet *elintasosurffaaja* ja *elintasoinnkari* on mahdollisesti muodostettu sen pohjalta. Näistä molemmat toimivat pejoratiivisessa tehtävässä, ja niihin assosioituu mielikuvia esimerkiksi hyvinvointivaltion hyväksikäytöstä, paremman elämän tavoittelusta ja hyödyttömyydestä.

Valitsemalla nimitys, joka korostaa taloudellista hyödyttömyyttä ja haittaa sekä hyväksikäyttöä, vahvistetaan näkemystä siitä, että maahanmuuttajat ovat Suomelle taloudellinen haitta eivätkä he ole oikeita avuntarvitsijoita. Tällaisia nimityksiä käytetään perusteluina negatiivisille asenteille sekä vaatimuksille maahanmuuton rajoittamiseksi.

5.1.5 TOISEUS – TUMMAIHOINEN JA KEHITYSMAAIHMINEN

Käsittelen tässä sellaisia nimityksiä, jotka viittaavat joko maahanmuuttajan ihonväriin ja etnisyyteen (*musta, tumma, tummaihoinen, neguri, nekeri, mutiainen*) tai maahanmuuttajan lähtömaahan jonkinlaisena kehitysmaana (*kehitysmaan asukki, kehitysmaamuslimi, kehitysmaaihminen, hiekka-avikkokansa, hiekkaneekerit*). Yhteistä näille on, että molemmat korostavat merkittävää erilaisuutta ja toiseutta suomalaisen nähden. Toiseuttamisessa on kyse siitä, että ryhmä rakennetaan paitsi erilaiseksi myös alemmaksi (Löytty 2005: 162). Lisäksi suuri osa näistä ilmauksista on hyvin vahvasti pejoratiivisia.

Ihonvärin maininnalla on keskustelussa monia tehtäviä: suomalaisuuden kiistäminen, erilaisuuden korostaminen, vastenmielisyyden ilmaiseminen sekä vertaaminen valkoihoisiin, jolloin luodaan vastakohtia. Valkoisuutta ei tyypillisesti puhuta eksplisiittisesti, vaan se rakentuu vertailukohdaksi implisiittisesti. Seuraavassa esimerkissä kommentoidaan tapausta, jossa poliisi on tiedottanut eräästä raiskaustapauksesta epäiltyjen olevan kantasuomalaisia.

(26) **Tummaihoiset ”Kantasuomalaiset”** [otsikko]
darkfinish

Juupa juu taas se nähtiin, en kommentoi enempää.

Karjupukki

Kerro vaan lisää, esimerkiksi lähde olisi kiva?

Hans Landa

Juutalaistrolli pyytää lähteitä, koska tietää ettei juutalaisomisteiset mediat kerro totuutta. Totuuden voi kuitenkin päätellä siitä, että poliisi tutkiin näiden raiskareiden osallisuutta 25. heinäkuuta ja 2. elokuuta sattuneisiin joukkoraiskausyrittäisiin, mitä ei luonnollisesti tehtäisi tilanteessa joissa epäilty-

jen ihonvärit poikkeavat. Heinäkuun ja elokuun yritykset olivat **tummaihoisten** tekemiä. **Poliisin ”kantasuomalaiset” ovat siis tummaihoisia maahanmuuttajataustaisia.** (K98)

Esimerkin keskusteluketjun aloitusviestissä väitetään, että raiskauksesta epäillyt ovat tummaihoisia, ja pidetään tätä ristiriitaisena siihen nähden, että poliisi on tiedottanut epäiltyjen olevan kantasuomalaisia. Raiskausrikoksia koskeviin uutisointeihin onkin jo pitkään liittynyt sosiaalisessa mediassa keskustelua, jossa arvuutellaan tekijän taustaa ja alkuperää. Tähän liittyy näkemys, jonka mukaan valtamedia tarkoituksella pimittäisi tietoja maahanmuuttajien suojelemistarkoituksessa. (Pöyhtäri 2018: 104.)

Nimitys ”kantasuomalaiset” on lainausmerkeissä, joilla kirjoittaja merkitsee sen kiistanalaiseksi ja ei-omaksi, implikoiden esimerkiksi, että kantasuomalaiset eivät voi olla tummaihoisia. Esimerkin kolmas viesti selventää, mihin perustuu se päättely, että kyseiset epäillyt olisivat tummaihoisia: puheena olevan tapauksen yhteyttä selvitetään aiempaan raiskaustapaukseen, jossa epäilyt ovat olleet tummaihoisia. Viestissä päätellään, että uudemman rikoksen epäiltyjen ihonvärin on pakko olla sama: *poliisi tutkii – – mitä ei luonnollisesti tehtäisi tilanteessa joissa epäiltyjen ihonvärin poikkeavat.* Tästä edelleen päätellään, että ne, jotka poliisi nimeää *kantasuomalaisiksi*, ovat *tummaihoisia maahanmuuttajataustaisia.*

Esimerkissä ihonväristä puhuminen liittyy tekijöiden taustan arvuuttelun lisäksi sen määrittelyyn, ketkä ovat *kantasuomalaisia* ja ketkä eivät. Tummaihoisuus ja kantasuomalaisuus asettuvat ristiriitaan keskenään: henkilö ei voi olla samaan aikaan kantasuomalainen ja tummaihoinen. Sen epäily ja päättely, että poliisi kutsuu tummaihoisia kantasuomalaisiksi, liittyy virkavalan ja median kritisointiin ja vääristelyä syyttämiseen – tätä käsittelem myös alaluvussa 6.2.4. Kategorisointia ihonvärin perusteella käytetään siis myös suomalaisista erottuvan ryhmän rakentamiseen.

Esimerkissä 26 esiintyvät ilmaukset *juutalaistrolli* ja *juutalaisomisteinen media* osoittavat, miten keskustelussa lainataan elementtejä kansainvälisestä retoriikasta. Eurooppalaisten oikestopopulististen ja äärioikeistolaisten puolueiden puheesta on havaittu juutalaisvastaisia piirteitä (esim. Mudde 2007: 79–84; Wodak 2015: 97–124). Esimerkissä vihjaillaan juutalaisten kontrolloivan mediaa, ja yksi nykyajan antisemitismin merkittävä osa onkin erilaiset salaliittoteoriat, joissa juutalaisten oletetaan kontrolloivan muun muassa kansainvälistä lehdistöä, pääomaa ja poliittista valtaa (Byford 2011: 95–96; Reisigl & Wodak 2001: 103; Wodak 2015: 101–102). Antisemitismi voidaan määrittellä juutalasiin kollektiivisesti kohdistuvaksi piilevien ja kestävien vihamielisten käsitysten rakenteeksi, joka ilmenee paitsi yksilöiden asenteina myös kulttuureissa myytinä, ideologiana, kansanperinteenä ja kuvitteluna. Antisemitismillä on yli kaksituhattu vuotinen historia, jonka aikana sen on muuttanut muotoaan ja muuntunut aina kulloiseenkin aikakauteen sopivaksi. Toisen maailmansodan jälkeen poliittinen ja rasistinen antisemitismi tuli tiensä päähän, mutta antisemitismi ei suinkaan kadonnut vaan muutti taas muotoaan.

(Kuparinen 2008: 9, 329.) Suomessa antisemitismillä ei ole samanlaista historiaa, joten vihjailut juutalaisten kontrolloimasta mediasta ovat suomalaisessa kontekstissa erikoisia. Tosin viime vuosina Suomessa juutalaisvastaista retoriikkaa ovat levittäneet esimerkiksi maahanmuuttovastaiset vastamediat *MV-lehti* ja *Magneettimedia*, jotka lainaavat suuren osan sisällöstään kansainvälisistä, sekä journalistisista että ei-journalistisista, lähteistä. Suomalaista vastamediaa tuotetaan siis osana kansainvälisiä verkostoja. (Noppi & Hiltunen 2018; ks. Toukola 2017.)¹⁸ Esimerkiksi tätä kautta retoriikka ja sananvalinnat kulkeutuvat edelleen verkkokeskusteluun.

Seuraavassa esimerkissä ihonväristä puhutaan näköhavainnon yhteydessä.

- (27) Itiksessä se **NÄKY PARHAITEN...mustat pummit ja notkujat** ovat vallanneet paikan ...Kaapuakat kakaroineen viettää laatu-aikaa Mäkkärissä .Aamutakkiäjät ovat vallanneet kahvilat....Kuka haluaa mennä BASAARIIN OSTOKSILLE KUKA? (K11)

Esimerkissä 27 puhutaan Itiksessä (Helsingin Itäkeskuksessa sijaitseva kaupakeskus) näkyvistä *mustista pummeista ja notkujista*. Ihonväri on jotain, jonka voi nähdä, ja täten pelkän näköhavainnon avulla voi luokitella ihmiset ryhmiin. Esimerkissä mainitaan myös *kaapuakat* ja *aamutakkiäjät*, eli ryhmiä nimetään ihonvärin lisäksi poikkeavana pidetyn pukeutumistyylin perusteella. Ihonvärin ja pukeutumisen korostaminen korostaa ulkonäöllistä erilaisuutta *suomalaisiin*, ja koko Itistä verrataan lopuksi basaariin. Erikoisena pidetyn pukeutumisen ja käyttäytymisen kuvailua käsittelen lisää alaluvussa 5.2.4.

Sellaiset nimitykset kuin *kehityskaamuslimit*, *kehityskaaimiset* ja *hiekkaaavikon asukkaat* luonnehtivat lähtömaata sekä rakentavat puheena olevista ryhmistä kuvaa jollakin tavalla alkukantaisina, sopeutumattomina ja tyhminä. Kehityskaaman korostaminen toimii vastakohtana kehitykselle ja sivistykselle.

- (28) Ja kun muslimien määrä (siis näiden **kehityskaamuslimien**) ylittää 5% kaupunkilaisista, voidaan sanoa sivistykselle hyvästit. Valkoinen pako maaseudulle tulee kiihtymään ja **kehityskaaimiset** ottavat näin kaupungin haltuunsa. (K64)
- (29) Meille ei loppupeleissä pärjää **hiekkaaavikon asukkaat**, joiden ÄO on alle 100. (K16)

¹⁸ Niin kutsuttujen vastamedioiden tarkoitus on niiden itsensä mukaan kertoa asioista, joita ”valtamedia” ei käsittele tai käsittelee yksipuolisesti. Suomen vastamedioista tunnetuin ja kiistellyin on *MV-lehti* (nyk. MV-media), joka levittää selkeän rasistisia puhetapoja sekä vahvistaa yleistä epäluottamusta. (Ks. esim. Haasio, Ojaranta & Mattila 2017; Noppi & Hiltunen 2018; Tuomola 2018; Ylä-Anttila, Bauvois & Pyrhönen 2019.) *MV-lehden* perustaja Ilja Janitskin tuomittiin lokakuussa 2018 vankeusrangaistukseen yhteensä 16 eri teosta liittyen *MV-lehden* toimintaan. Kirjoitusten on katsottu sisältävän mm. loukkaavaa ja rasistista sisältöä sekä valheellisia tietoja. (Ks. esim. Yle Uutiset 18.10.2018.)

Esimerkissä 28 *kehitysmaamuslimit* konstruoidaan sivistyksen vastakohdaksi ja sen tuhoajiksi (*voidaan sanoa sivistykselle hyvästit*) ja luodaan uhkakuva, jossa *kehitysmaaihmiset* ottavat suomalaisten paikan kaupungeissa. Esimerkin 29 viestissä näkemys on päinvastainen: *hiekkaaavikon asukkaat* esitetään niin tyhminä, etteivät he pärjää suomalaisille. Molemmissa esimerkeissä tulijoista rakentuu tyhmä ja sivistymätön kuva, mutta kun ensimmäisessä he uhkaavat sivistystä ja suomalaisia, toisessa korostetaan sitä, ettei heistä todellisuudessa voi olla uhkaa tyhmyytensä takia (*ÄÖ on alle 100*).

Kehitysmaasta tulemisen korostaminen rakentaa kuvaa sivistymättömistä ja sopeutumattomista ihmisistä. Usein tähän liittyy myös jonkinlainen huonomuus: heidän yhteydessään puhutaan esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidottomuudesta, alkukantaisuudesta ja hyödyttömyydestä. Näin rakennettua kuvaa voidaan käyttää maahanmuuttovastaisuuden perustelemiseen: maahanmuuttajia ei pidä ottaa Suomeen, koska he ovat liian erilaisia eivätkä ole hyödyksi Suomelle.

5.1.6 VAARALLISUUS – ROISTO JA TERRORISTI

Maahanmuuttajia nimitetään myös erilaisilla vaarallisuutta ja rikollisuutta korostavilla nimityksillä, kuten *rikollinen*, *roisto*, *raiskaaja*, *terroristi* ja *sotilas*. Näistä nimityksiä *rikollinen*, *roisto* ja *raiskaaja* käytetään rakentamaan maahanmuuttajista kuvaa rikosten tekijöinä.

- (30) Rajat kii!!!! Omillakin tää asiat päin h...ttiä, niin sittenkö joku **rikolliset** tänne höösättäviksi!!? EI KÄY! (K21)
- (31) Niin justinsa!tänne tulee vaan kaikki potentiaaliset **raiskaaja-terroristit** eli ne mamut jotka tuolla ostareilla ja asemilla kyttäävät kulmien alta meidän vaimoja ja tyttäriä kun jotain kaikille vapaata lihakimpaletta. (K10)

Esimerkissä 30 vaaditaan maahantulon estämistä rajat sulkemalla (*Rajat kii!!!!*), ja kun maahantulijoita kutsutaan *rikollisiksi* näyttää oma vaatimus oikeutetummalta. Viestissä myös luodaan vastakkainasettelu *omien* ja tänne tulevien *rikollisten* välille. Esimerkissä 31 väitetään, että Suomeen tulevat ainoastaan *raiskaaja-terroristit*, jotka ovat uhka naisille ja tytöille. Raiskaus onkin yleisin rikos, josta aineistossa maahanmuuttajien yhteydessä puhutaan. Myös muussa tutkimuksessa on havaittu, että pelot voidaan esittää huolena naisten ja lasten puolesta (Sihvola 2008: 47), ja turvapaikanhakijoihin liittyvistä peloista yksi useimmin esiin nostetuista on huoli naisten ja tyttöjen turvallisuudesta (Keskinen 2011; Maasilta 2018: 63; Pöyhtäri 2018). Feministitutkija Youngin (2003: 3) mukaan ajatus naistaan suojelevasta miehestä on osa patriarkaalisuuden suojelun logiikkaa, jolle on ominaista se, että perheen tai kansakunnan johtajat esittävät itsensä suojeelijoina (ks. Saresma 2017).

Nimityksiä *terroristi* ja *sotilas* käytetään rakentamaan maahantulijoista, erityisesti muslimeista, kuvaa, että heidän tarkoituksenaan on tuhota Suomi ja suomalaiset.

- (32) Isis salakuljettaa **terroristeja** Eurooppaan pakolaisina, ja mitäköhän varten? Meinaavatkohan ihan lomailemaan tulla? (K69)
- (33) Eivät ole sotakarkureita, vaan **sotilaita. Koulutettuja tappajia**, jotka odottavat lisää väkeä. Saavat piakkoin hyökkäyskäsken, ja siitä alkaa valtava siviilien joukkoraiskaaminen ja silmitön tappaminen/kiduttaminen. (K67)

Esimerkissä 32 pakolaisten sanotaan olevan *terroristeja*, joita Isis salakuljettaa. Retorisilla kysymyksillä implikoidaan, että tulijat eivät tule lomailemaan eli että heillä on jokin salainen agenda. Uhkakuvia luodaan myös esimerkiksi 33, jossa tulijat määritellään *sotilaiksi* ja *koulutetuiksi tappajiksi*. Kansainvälisen terroristin hahmo on liitetty turvapaikanhakijan hahmoon niin, että on mahdollista olettaa, että turvapaikkaa hakevat voivat olla huijareita eli itse terroristin toimeenpanijoita (Ahmed 2003: 209–210).

Tulijoiden nimeäminen *rikolliseksi*, *raiskaajiksi*, *terroristeiksi* ja *sotilaiksi* vahvistaa ja perustelee negatiivisia, jopa vihamielisiä asenteita maahanmuuttajia kohtaan sekä saa vaatimukset maahanmuuton rajoittamisesta näyttämään perustelluilta. Tulijoiden esittäminen vaarallisina rikollisina ja terroristina voi myös herättää lukijassa pelkoa.

Tämän tutkimuksen aineistossa on enemmän vaarallisuutta ja erilaisuutta korostavia nimityksiä sekä enemmän pejoratiivisia ja halventavia, vahvoja negatiivisia asenteita välittäviä nimityksiä kuin pro gradu -tutkielmani (Lahti 2015) aineistossa vuodelta 2013. Vuoden 2013 aineistossa ei esiinny ollenkaan sellaisia nimityksiä kuin *roisto*, *raiskaaja*, *terroristi*, *sotilas*, *musta*, *tummaiho*, *neekeri*, *neguri*, *kehitysmaamuslimi*, *hiekkaaavikon asukas*, *kaapuämmä* tai *kaapuakka*, jotka tämän tutkimuksen aineistossa esiintyvät. Vanhemman aineiston suppeuden vuoksi kovin yleistäviä päätelmiä ei voi tehdä, mutta vaikuttaa siltä, että asenteet ovat koventuneet ja puhutavat muuttuneet entistä asiattommiksi. Puheessa myös korostuu entistä enemmän uhka ja vaara. Lisäksi vuoden 2013 aineistossa esiintyy paljon enemmän eri kansallisuusnimityksiä, kun taas tämän tutkimuksen aineistossa keskustelu sen sijaan keskittyy enemmän tiettyihin ryhmiin, kuten *muslimeihin*, *somaaleihin* ja *pakolaisiin*.

5.2 MAAHANMUUTTAJARYHMIEN TOIMINTOJA JA ROOLEJA

Tässä luvussa tarkastelen niitä keskeisiä toimintoja, joissa maahanmuuttajat tyypillisesti esiintyvät. Tarkastelen toimintoja siitä näkökulmasta, millaisissa semanttisissa rooleissa maahanmuuttajat niissä ovat. Tämä luku vastaa kysy-

myksiin: Millaisissa toiminnoissa maahanmuuttajaryhmät tyypillisesti kuvataan? Millaisia semanttisia rooleja maahanmuuttajat saavat? Millaisissa toiminnoissa maahanmuuttajat ovat tyypillisesti AGENTTEJA? Entä missä toiminnoissa PATIENTTEJA? Mitä tämä kertoo keskustelussa rakennettavista maailmankuvista ja asennoitumisesta eri ihmisryhmiin?

Olen jaotellut toiminnot teemoittain ryhmiin: 1) maahantulo, 2) rahan saaminen ja hyödyttömyys, 3) rikokset, väkivalta ja levottomuudet sekä 4) tyypillinen käyttäytyminen ja sopeutumattomuus. Käsittelen jokaisen alaotsikon alla niitä tyypillisiä verbejä ja rakenteita, joilla toimintoja kuvataan, sekä analysoin niitä erilaisia rooleja, joissa maahanmuuttajaryhmät kunkin toiminnon ja verbin yhteydessä esitetään. Nämä neljä ryhmää ovat syntyneet sen perusteella, millaiset tyypilliset teemat aineisto-otannasta nousivat esiin, kun poimin siitä kaikki ne toiminnot, joiden yhteydessä maahanmuuttajat esiintyvät. Koska ei ole mahdollista käsitellä erikseen jokaista aineiston kohtaa, jossa maahanmuuttajat esiintyvät, olen valinnut tyypillisimmät teemat. Niinpä tämän tarkastelun ulkopuolelle jää yksittäisiä toimintoja, jotka eivät liity mihinkään yllä olevista teemoista. Kuten jaottelusta voi huomata, toimintojen yhteydessä toistuvat samanlaiset teemat ja näkökulmat kuin nimeämisen yhteydessä: talous, hyödyttömyys, vaarallisuus ja erilaisuus.

Herneaho (2018) on tunnistanut eduskuntapuolueiden vaaliohjelmien maahanmuuttoa käsittelevistä osuuksista neljä erilaista diskurssia: talous-, ihmisoikeus- ja turvallisuusdiskurssi sekä nationalistinen diskurssi. Jos näitä diskursseja vertaa jaotteluuni, joka on tehty toimintojen mukaan, niin voi ajatella niiden yhdistyvän seuraavasti: rahan saamisen ja hyödyttömyyden toiminnot liittyvät selvästi talousdiskurssiin; rikokset, väkivalta ja levottomuudet turvallisuusdiskurssiin sekä tyypillinen käyttäytyminen ja sopeutumattomuus osittain nationalistiseen diskurssiin. Ihmisoikeusdiskurssia hyödynnetään aineistossani vain vähän.

Viimeisessä alaluvussa käsittelen lyhyesti erikseen niitä rakenteita, jotka jäävät agenttiivisuus–patienttisuus-jatkumon ulkopuolelle eli joissa roolit ovat neutraalit. Tällaisia ovat pääasiassa *olla*-verbilliset rakenteet (esim. *kaapukat ovat pelkkiä rasitteita*), joiden lisäksi käsittelen sellaisia rakenteita, joissa ryhmänimitys on genetiivimääritteenä (esim. *mamutaustaisten rikostilastot*). Tällaisillakin rakenteilla on merkittävä rooli näkökulman rakentajina ja asenteiden välittäjinä, sillä ne luonnehtivat, luokittavat ja toimivat viitepisteinä.

5.2.1 MAAHANTULO

Maahanmuuttajat esiintyvät usein erilaisten maahantuloa kuvaavien verbien, kuten siirtymis- ja kuljettamisverbien yhteydessä (verbiluokittelut Pajunen 2001). Maahantulosta puhutaan joko niin, että maahantulijat esitetään agenttiivisina toimijoina, jotka tulevat itse, tai niin, että tulijat ovat PATIENTTEJA, jotka tuodaan tai vastaanotetaan. Näiden verbien yhteydessä puheena olevista maahanmuuttajaryhmistä käytetään kaikenlaisia nimityksiä: maahantulosta

puhuminen ei keskity ainoastaan joihinkin tiettyihin ryhmiin. Agenttiivisina maahanmuuttajaryhmät esitetään esimerkiksi sellaisten siirtymisverbien kanssa kuin *tulla*, *muuttaa*, *hakeutua* ja *vyöryä*, joista viimeinen on metaforisesti käytettynä muita selvästi affektiivisempi.

- (34) Vierasmaalaiset **tulevat** suomeen tarkoituksella tietäen miten heikko laki maassamme on. (K16)
- (35) Kun Suomessa ja Ruotsissa pakolainen saa saman verran riihikuivaa käteen, kuin Virossa on keskipalkka, niin hokkus, pokkus, kaikki **muuttavat** joko Suomeen tai Ruotsiin. (K102)
- (36) Varsinkin suurimmissa kaupungeissa koska, vaikka niitä vietäisiin mihin korpeen tahansa ne **hakeutuvat** muutaman vuoden päästä asuinalueille missä on paljon muslimeita eli kasvukeskuksiin. (K48)
- (37) Tästä näkee mitä onnistunut maahanmuutto ja kulttuurin rikastaminen on - suomalaiset Minnesotassa - se oli ennenkuin somalit **vyöryivät** Minnesotaan. (K18)

Maahan tuleminen on oleellinen osa maahanmuuttajuutta, joten ei liene yllättävää, että erilaiset tulemista ilmaisevat verbit toistuvat aineistossani. Maahan tuleminen ja muuttaminen on myös yksi niistä muutamista toiminnoista, joissa maahanmuuttajat esitetään aloitteellisina, omavoimaisina ja elollisina toimijoina, AGENTTEINA.

Esimerkkien 34–36 *tuleminen*, *muuttaminen* ja *hakeutuminen* esitetään omavalintaisena ja aktiivisena toimintana, minkä lisäksi toimijoiden aloitteellisuutta ja omavoimaisuutta korostetaan muillakin keinoin jokaisessa esimerkissä. Esimerkissä 34 käytetään ilmausta *tarkoituksella*, jolla korostetaan intentionaalisuutta ja suunnitelmallisuutta. Esimerkissä 35 esitetään, miten alun perin Viroom tulleet maahanmuuttajat *muuttavat* joko Suomeen tai Ruotsiin, ja siis implikoidaan sitä, miten maahanmuuttajat ”tietävät”, minne kannattaa muuttaa, ja muuttavat oma-aloitteisesti sinne. Esimerkissä 36 korostetaan, että *ne* (eli *muslimit*) *hakeutuvat* itse oma-aloitteisesti ja suunnitelmallisesti sinne, minne haluavat, huolimatta siitä, minne heidät alun perin viedään. *Muslimit* ovat siis siirreltävässä PATIENTIN roolissa (*vietäisiin*), josta muuttuvat omavoimaisiksi AGENTEIKSI, jotka liikkuvat itse minne haluavat. Kaikissa esimerkeissä 34–36 oleellista on liikkumisen suunnitelmallisuus: maahanmuuttajat tietävät, että haluavat juuri Suomeen ja kasvukeskuksiin – liikkumisen päämäärää ei kuvata sattumanvaraisena vaan hyvin suunniteltuna.

Esimerkin 37 verbi *vyöryä* kuvaa tapahtuman henkilöt, *somalit*, vähemmän agenttiivisina kuin edellä olevat esimerkit. Metaforinen *vyöryä*-verbi rakentaa *somaleista* luonnonvoiman kaltaisen, ei-toivotun massan, joka liikkuu hallitsemattomasti. Metafora kytketty maahanmuuttodiskurssissa laajemminkin käytettävään luonnonkatastrofisanastoon (esim. Charteris-Black

2006; El Refaie 2001; Blomqvist 1996; Sinijoki 2013). Luonnonkatastrofime-
tafora esittää maahanmuuttajat ei-samaistuttavina objekteina ja kantaväestön
puolestaan katastrofin uhreina (Charteris-Black 2006: 569). *Vyöryä*-verbin
kaltaisia affektiivisiä tulemisverbejä käytetään ainoastaan maahanmuuttoa
vastustavissa viesteissä, neutraalia *tulla*-verbiä käytetään vastustavien lisäksi
myös maahanmuuttoa puolustavissa viesteissä.

Edellä olevissa esimerkeissä maahanmuuttajaryhmät ovat nominatiivisub-
jekteja. Tuleminen voidaan esittää myös eksistentiaalilauseella, jolloin ryhmät
ovat e-subjekteja.

- (38) Selvästi joku hyötyy maahanmuutosta, mutta kuka? Kuka saa rahaa kun
tänne **tulee kehitysmaiden asukkeja?** ”Jos haluat löytää syylliset, seuraa
rahaa”. (K29)
- (39) Ruotsi on vuosikausia ollut avoin ja suorastaan kutsunut maahanmuuttoon.
Ärsyttää helvetisti, että nyt Ruotsin kautta **punkee tänne ihmisiä.** (K105)

Esimerkkien 38–39 subjektit *kehitysmaiden asukit* ja *ihmiset* eivät näyttäyty
niin agenttiivisina kuin esimerkkien 34–36 subjektit. Laitisen (1988: 162) mu-
kaan semanttisen kontrollin aste näyttää heijastuvan jossain määrin predikaa-
tin persoonataivutukseen ja aktanttien sijanvalintaan. Lisäksi Kolehmainen
(2010: 15) on havainnut, että sääverbien yhteydessä eksistentiaalilauseiden
partitiivissa ilmaistut osallistujat sijoittuvat agenttimaisuuden ja patientti-
maisuu-
den välimaastoon, sillä niitä eivät selvästi koske toisaalta mitkään pro-
toagentin ja toisaalta myöskään mitkään protopatientin piirteet. Näin on jos-
sain määrin myös esimerkeissäni 38–39: *kehitysmaiden asukit* ja *ihmiset* ei-
vät hahmotu kovin intentionaalisiksi, omavoimaisiksi toimijoiksi, vaan en-
nemmin joksikin paikasta toiseen siirtyviksi ryhmiksi.

Esimerkeissä ei korostu tekijöiden toiminta vaan ryhmien liike *tänne*.
Vaikka eksistentiaalilauseen verbi ilmaisisi perusmerkityksessään toimintaa,
tämä piirre jää e-lauseella taka-alalle (Kolehmainen 2010: 23). Esimerkeille
38–39 on yhteistä se, että molemmissa paikanilmaus tai tulemisen reitti tulee
ennen verbiä ja subjektia. Eksistentiaalilauseen muottiin kuuluukin se, että
lause alkaa paikanilmauksella (VISK § 893). Esimerkissä 38 paikanilmaus
tänne esitetään ensin ja tärkeimpänä: näkökulma on täällä Suomessa, josta
käsin katsotaan tänne tulevia maahanmuuttajia. Esimerkissä 39 on ensin il-
maus *Ruotsin kautta*, jolla ilmaistaan tulemisen reitti. Näkökulma tulee ilmi
myös esimerkin 38 verbistä *tulla*, joka on deiktinen liikeverbi, jolla koodataan
liikettä suhteessa puhujan näkökulmaan (Pajunen 2001: 207). Osaltaan sana-
järjestykseen vaikuttaa myös informaatorakenne: molemmissa esimerkeissä
tarkastelun kohteena oleva virke alkaa edellisestä virkkeestä (tai viestistä) tu-
tulla asialla.

Edellä olen kuvannut niitä tapauksia, joissa maahanmuuttajat kuvataan
agenttiivisina. Tällaisissa tapauksissa korostuu maahanmuuttajien suunnitel-
mallisuus sekä tulemisen reitit ja määränpää. Maahantulo kuvataan kuitenkin

lähes yhtä usein niin, että maahanmuuttajat ovat PATIENTTEJA, toiminnan kohteita, eivät aloitteellisia, omavoimaisia toimijoita. Toiminnan, tässä tapauksessa siirtämisen, kohteina heidät kuvataan muun muassa sellaisten verbien kanssa kuin *ottaa, tuoda, ottaa vastaan* ja *vastaanottaa*. Verbit kuvaavat toimintoja, joissa maahanmuuttajat tuodaan ja päästetään maahan. Tällöin korostuu heitä ottavan tahon toiminta, valinnanmahdollisuus ja vastuu.

- (40) Saati sitten tämä että **otetaan** ihmisiä tänne niin paljon, ettei oma kulttuurimme kestä sitä taakkaa. (K3)
- (41) Mutta se auttamistapa, että heitä **tuodaan/vastaanotetaan** tänne kalliin kustannustason maahan suhteettomia joukkoja omaan väestöömme suhteutuen ei ole järkevä auttamistapa. (K75)

Esimerkeissä 40 ja 41 maahanmuuttajat *otetaan, tuodaan* ja *vastaanotetaan* eli he ovat toiminnan kohteina. Maahanmuuttajia ei kuvata omavoimaisina, aloitteellisina tai suunnitelmallisina toimijoina. Heidät esitetään otettavana ja siirreltävänä massana, ei erilaisia tarpeita ja ominaisuuksia omaavina yksilöinä.

Kiinnostavaa on myös se, ettei toimijaa tai toimijoita ilmaista eksplisiittisesti, vaan käytetään yksipersonaista passiivia. Yksipersonaisella passiivilauseella kuvataan tilanteita, joissa on tekijä tai muu vastaava keskeinen osallistuja, mutta sen identiteetti jää auki (VISK § 1315). Shoren (1986: 17) mukaan kyse on indefiniittisestä verbikategoriasta, joka mahdollistaa agentin häivyttämisen. Esimerkeissä onkin selvää, että *ottamisen, tuomisen* ja *vastaanottamisen* toteuttaa jokin toimija, mutta sitä ei spesifioida.

Ottamisen, tuomisen ja vastaanottamisen verbit esiintyvät tyypillisesti maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä, mutta myös maahanmuuttoa puolustavissa viesteissä käytetään toisinaan verbiä *ottaa* tässä yhteydessä.

- (42) Kyllä Suomeen **voidaan ottaa** maahanmuuttajia. Uskonnollinen fanaattisuus loppuu, kun saadaan kaikille koulutusta. (K4)

Esimerkin 42 viesti on vastaus aiempiin viesteihin, joissa vastustetaan maahanmuuttoa ja muslimeita. *Voidea*-verbi ilmaisee dynaamista modaalisuutta: toiminta esitetään mahdollisena, *maahanmuuttajien* ottaminen on mahdollista. Myös positiivisesti maahanmuuttajien tulon suhtautuvassa viestissä *maahanmuuttaja* rakentuu PATIENTIKSI, joka otetaan maahan ja jolle ei esitetä omavoimaisuutta tai intentionaalisuutta. Tässäkin esimerkissä esimerkkien 40–41 tavoin käytetään yksipersonaista passiivia eikä tekijää, sitä joka *voi ottaa*, spesifioida. Myös modaalisuuden lähde jää spesifioimatta, jolloin sanoja *ottaa* auktoriteetin aseman.

Maahanmuuttajien tulon kuvaaminen ”ottamisena” korostaa Suomen näkökulmaa, ja siihen liittyy myös ajatus Suomen tekemästä valinnasta (esim. *Suomi ottaa pakolaisia pahimmista mahdollisista paikoista*, K50). Tällöin

maahanmuuttajia ei nähdä omavoimaisina toimijoina tai esimerkiksi pakolaisia sotaa pakenevina ihmisinä, vaan jonakin, mikä voidaan ottaa tai olla ottamatta ja minkä ottamispaikka voitaisiin valita.

Tuomisen ja vastaanottamisen lisäksi maahanmuuttajia kuvataan PATIENTEINA toiminnoissa, joissa heidät käännytetään tai karkotetaan. Näitä toimintoja kuvataan muun muassa verbeillä *käännyttää*, *karkottaa* ja *palauttaa*. Nämä verbit esiintyvät ainoastaan maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä.

- (43) Paras tapa on **käännyttää** nämä roistot takaisin ja jo täällä olevatkin **karkottaa** täältä. Kukaan ei heitä kaipaa. (K16)

Esimerkissä 43 maahanmuuttajat, joihin viitataan nimityksellä *roistot*, esitetään käännyttämisen ja karkottamisen kohteina, joilla ei ole valtaa osallistua itseään koskeviin päätöksiin ja joille ei konstruoida omia intentioita. *Roistoiksi* nimeäminen vahvistaa negatiivista suhtautumista maahantulijoihin ja saa käännyttämisen näyttämään oikeutetummalta.

Myöskään esimerkissä 43 toimijaa tai toimijoita ei ole eksplisiittisesti ilmaistu. Esimerkin viestiä edeltävässä viestissä veloitetaan Suomen valtiota (*Suomen valtion on sisällytettävä peruskouluun – – itsepuolustuskoulutus*), joten esimerkin viestissä käännyttäminen ja karkottaminen tarkoitetaan mahdollisesti niin ikään Suomen valtion tehtäväksi.

Maahantulosta puhuttaessa yleistä on SÄILIÖ-metafora sekä SISÄLLÄ ja ULKONA olon skeemat. Valtio hahmottuu SÄILIÖKSI, rajatuksi alueeksi, jonka sisällä ja ulkopuolella oloa halutaan kontrolloida (ks. esim. Hart 2010; Charteris-Black 2006). VALTIO ON SÄILIÖ -metaforaan perustuvat puheet *auki olevista ovista* ja vaatimuksista laittaa *rajat kiinni*.

Maahantulon yhteydessä puhutaan usein myös (suurista) lukumääristä: useissa yllä olevissa esimerkeissä korostetaan tulijoiden ja otettavien lukumäärää. Esimerkeissä esiintyvät määränilmaukset *kaikki*, *paljon* ja *suhteettomia joukkoja* sekä puhutaan *vyörymisestä* ja suuresta *taakasta*, jota kulttuurimme ei kestä. Niinpä maahantulosta puhumiseen liittyy usein näkemys siitä, että maahantulijoita on liian paljon, mikä nähdään uhkana paitsi taloudelle ja turvallisuudelle myös suomalaisuudelle. Tulijoiden määrän korostaminen liittyy pelkoon syrjäyttämisestä: määrä nähdään niin suurena, että maahanmuuttajat voivat viedä suomalaisten paikan. *Vyöryistä* ja hallitsemattomista masoista puhuminen rakentaa myös uhkakuva: Suomi ja suomalaiset ovat vaarassa.

5.2.2 RAHAN SAAMINEN JA HYÖDYTTÖMYYS

Talouteen, rahaan ja työntekoon liittyvä retoriikka on tyypillistä maahanmuuttoon liittyvälle puheelle (esim. Haara 2012: 66; Mäkinen 2013; Herneaho 2018). Tämä näkyy myös aineistoni verbeissä ja niiden kuvaamissa toiminnoissa: suuri osa aineistossa kuvatuiista toiminnoista liittyy rahaan ja sen saamiseen. Tässä alaluvussa käsittelen siis sellaisia verbejä, joilla kuvataan töiden

tekemistä, itsensä elättämistä, elätettävänä olemista ja taloudellista hyödyttömyyttä.

Työntekoa ja verojen maksua, itsensä elättämistä, elämistä, elätettävänä olemista sekä rahan ja etuuksien saamista kuvaavien verbien yhteydessä *maahanmuuttajat* ovat sekä (eriateisia) AGENTTEJA ja PATIENTTEJA että HYÖTYJIÄ, KOHTEITA ja VASTAANOTTAJIA. Agentiivisina maahanmuuttajat kuvataan esimerkiksi sellaisten ilmausten yhteydessä kuin *tehdä töitä/työkseen* ja *maksaa veroja*. Työntekoa kuvaavat verbit ovat kuitenkin maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä usein kysymys- tai kieltolauseissa, etenkin kun puhutaan *muslimeista* ja *somaleista*.

- (44) Uteliaisuuttani kysyn, **mitä** nämä kaapurovat **tekevät työkseen** ja **mak-savatko** koskaan **veroja**? (K44)
- (45) Sinähän tässä stereotyyppioita viljelet kuin ammattilainen, mun tuttavapiirin afrikkalaiset tulee eri puolilta afrikan mannerta ja heitä on kahdenlaisia, he jotka **ovat tulleet tekemään töitä ja opiskelemaan**, yksi jopa vammai-nen, heillä on ongelmia kielen kanssa, ei pahemmin muuta. Ovat kuin muut suomalaiset. Ja sitten on islamilaisesta afrikasta tulleet esimerkiksi somalit, he **eivät tee töitä, käyvät silloin tällöin koulussa** koska kouluttajat tietävät kuka on rasisti jos somali ei saa todistusta. (K8)

Esimerkissä 44 kysytään *kaapurovien* työnteosta ja verojen maksamisesta. Kysymyksellä haastetaan mahdollista vastapuolta ja samalla implikoidaan oma käsitys siitä, etteivät *kaapurovat* tee töitä tai maksa veroja. Olennaista esimerkissä onkin juuri työnteon ja verojen maksamisen kyseenalaistaminen. Työnteko ja verojen maksaminen on aktiivista toimintaa, ja työtä tekevä maahanmuuttaja olisi agenttiivinen, mutta koska työnteko ja verojen maksaminen kyseenalaistetaan, ei maahanmuuttajille rakennu kovin agenttiivista roolia täl-laisissa kysymyslauseissa.

Esimerkissä 45 verrataan kahta maahanmuuttajaryhmää, joista toinen *on tullut tekemään töitä ja opiskelemaan* ja toinen *ei tee töitä*. Ne *afrikkalaiset*, jotka ovat tulleet tekemään töitä ja opiskelemaan, kuvataan hyvinä AGENTTEINA, jotka kaiken lisäksi ovat *kuin muut suomalaiset – maahanmuuttajan ”hyvyttä”* mitataan siis sillä, miten paljon tämä muistuttaa *suomalaista*. Jos työtä tekevä suomalainen hahmottuu suomalaisen prototyyppiksi, niin työtä tekevä maahanmuuttaja on lähempänä ”suomalaisuutta” (ks. Lahti 2015: 39). Näiden vastakohdaksi kuvataan *islamilaisesta afrikasta tulleet esimerkiksi somalit*, joiden agenttiivisuus kumotaan. Työn tekemisellä erotellaan ”hyvät” ja ”huonot” maahanmuuttajat.

Maahanmuuttajan hyvyys määrittyy siis työnteon kautta. Harjula (1996: 200) on havainnut, miten vammaisia koskevissa teksteissä työnteko rakentuu ihmisarvon, normaaliuden ja onnistumisen mittariksi: vammaisuuden tarkas-telun kautta nousee selkeästi esiin työnteon merkitys suomalaisessa yhteis-kunnassa. Samalla tavalla maahanmuuttokeskustelussa korostuu työnteon merkitys ja työnteko tosiaan rakentuu ihmisarvon mittariksi (ks. myös Lahti

2015: 39, Anttila 2009: 23; Mäkinen 2016: 257–258). Maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä hyvinä AGENTTEINA, töitä tekevinä maahanmuuttajina mainitaan *aasialaiset* ja *vietnamilaiset*, jotka rakentuvat vastakohtaksi ROIS-TOIKSI rakentuville *muslimeille* ja *somaleille* (ks. esimerkki 48 alempana).

Seuraavassa esimerkissä *maahanmuuttajat* esitetään töitä tekevinä ja veroja maksavina toimijoina.

- (46) Maahanmuuton kustannuksista puhuttaessa pitää muistaa, että maahanmuuttajat ovat paljolti työikäistä väkeä, joista suurin osa tulee länsimaista. He siis **tekevät töitä ja maksavat veroja**. Pakolaiset taas eivät millään maksa valtiolle miljardeja, heitä on Suomessa niin vähän. (K99)

Esimerkin viesti on vastaus ketjuun, jossa puhutaan *maahanmuuttajien* aiheuttamista kustannuksista, ja keskustelija esittää viestissään suurimman osan maahanmuuttajista hyvinä AGENTTEINA, jotka eivät aiheuta kuluja, vaan päinvastoin tekevät töitä ja maksavat veroja. Tällaisen kuvan rakentaminen yleisesti maahanmuuttajista on kuitenkin aineistossani harvinaista, sillä maahanmuuttoa puolustavat viestit ovat harvassa. Esimerkissä 46 agenttiivisuus kuitenkin niin ikään fokusoituu tiettyyn maahanmuuttajaryhmään, länsimaista tuleviin. *Pakolaiset* esitetään tästä erillisenä ryhmänä ja kulueränä, kun implikoidaan, että he eivät tee töitä.

Osittain agenttiivisia maahanmuuttajat ovat myös sellaisten maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä käytettävien verbien kanssa kuin *odottaa rahoja*, *elellä*, *elää tuilla* ja *loisia*, joiden kuvaamat toiminnot näyttäytyvät vähemmän aktiivisena toimintana kuin esimerkiksi työnteko. Näissä toiminnoissa kuvataan toistuvasti *somaleita*. Eleleminen ja eläminen on aktiivisen toiminnan sijaan enemmänkin olemista, ja esimerkiksi *loisia*-verbi on Pajusen (2001: 117) luokittelussa negatiivisen arvolutauksen sisältämä elämisverbi. Frekventatiivijohdin verbissä *elellä* tuo sävyn, että eläminen on huoletonta. Osassa näistä kuvataan elämisen keino ja sitä kautta niistä tulee intentionaalista ja tavoitteellista toimintaa, mutta toisaalta verbien kautta hahmottuu ehkä ennemminkin HYÖTYJÄN roolia muistuttava osanottaja.

- (47) ”Somput” ym Afrikasta tulleet taas **odottavat sossun rahoja**, kun **tietävät** ettei rahan eteen välttämättä yhtään mitään. (K4)
- (48) Eli esim: vitnamilaiset yrittävät, tekevät töitä, ovat kohtelijaita ja rikokset ovat pääsääntöisesti talousrikoksia. Kun taasen somalit suurimmaksi osaksi **elävät 90% yhteiskunnannan tuilla**, ovat ylimielisiä ja halveksivat sinua vapaamielisen kulttuurisi ja väärän uskontosi takia. (K4)

Molemmissa esimerkeissä 47–48 toimijat (*”somput”* ja *somalit*) sijoittuvat jonnekin agenttiivisuuden ja patienttimaisuuden välimaastoon, mutta kuitenkin lähemmäksi AGENTTIA. Oleellista on se, kuinka suunnitelmallisesti toimija on hakeutunut tilanteeseen, jossa odottaa tukija ja elää niillä. Ainakin esimerkissä 47 rahojen odottaminen kuvataan tietoiseksi, suunnitelluksi toiminnaksi sanomalla, että *”somput” tietävät, ettei rahan eteen [tarvitse tehdä] mitään*.

Esimerkissä 48 yhteiskunnan tuilla eläviä *somaleita* verrataan *vietnamilaisiin*, jotka kuvataan töitä tekevinä ja yrittävinä. *Vietnamilaiset* rakentuvat siis *somaleita* ”paremmiksi” ja aktiivisemmiksi AGENTEIKSI, taas työnteon kautta.

Toiminnan kohteena, PATIENTTINA, maahanmuuttajat ovat muun muassa sellaisten verbien ja ilmausten yhteydessä kuin *elättää*, *laittaa töihin* ja *asettaa etusijalle*, jotka esiintyvät myös vain maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä.

- (49) Valtion budjetista **elätetään** pakolaista vain kolme vuotta, mutta kunnan budjetista hyvässä lykyssä seuraavat 60-70 vuotta. (K110)
- (50) Ainakaan Viron laki ei tunne positiivista syrjintää, niin kuin Suomen ja Ruotsin, missä pakolainen **asetetaan etusijalle** esim. asunnon ja työpaikan saamisessa. (K102)

Esimerkeissä 49–50 *pakolainen* on patienttimainen toiminnan kohde, jota ei kuvata ollenkaan omavoimaisena tai aloitteellisena toimijana: *pakolainen* ei osallistu itsensä elättämiseen tai pyri itse etusijalle. Esimerkeissä on taas käytetty yksipersonaista passiivia: toimijaa tai toimijoita ei eksplisiittisesti ilmaista. Elättäminen tapahtuu *valtion* ja *kunnan budjetista* eli verorahoista, joten elättäjiksi hahmotuvat implisiittisesti veronmaksajat. Esimerkissä 50 etusijalle asettajana on *laki*, taustakehyksessä sen hahmotetut laatijat.

Suurimmassa osassa rahan liittyvistä toiminnoista maahanmuuttajat kuvataan kuitenkin HYÖTYJÄN sekä KOHTEEN ja VASTAANOTTAJAN roolissa: he *saavat rahaa, etuuksia, erityiskohtelua ja tukia* sekä heille *löytyy, riittää, annetaan, myönnetään ja maksetaan rahaa*. Myös nämä ilmaukset esiintyvät vain maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä, ja näiden ilmausten yhteydessä toistuvat useimmin nimitykset *pakolaiset* ja *mamut*.

- (51) Miksi mamuilla on iphonet, niken/adidaksen vaatteet? ne **saat rahaa** ja kantasuomalaiset kärsii. (K99)
- (52) Miettikääpä miten voi olla mahdollista että nämä ”pakolaiset” **saavat sosusta paremmat etuudet** kuin kantäväestö. (K75)

Esimerkeissä 51–52 *mamut* ja ”*pakolaiset*” ovat HYÖTYJÄN roolissa. Rooli ei ole kovin agenttiivinen, vaan sijoittuu jonnekin AGENTIN ja PATIENTIN välimaastoon. Oleellista on taas se, kuinka suunnitelluksi rahan ja etuuksien saaminen hahmotetaan tai kuvataan. Jos maahanmuuttajan ajatellaan olevan ”rahan saajan” roolissa tarkoituksella, hahmotuu tälle agenttiivisen roolin lisäksi ROISTON rooli – sosiaalietujärjestelmän hyväksikäyttöä pidetään huonona, tuomittavana toimintana.

Maahanmuuttajia verrataan rahan ja etuuksien saannissa *suomalaisiin* (*kantasuomalaiset* ja *kantäväestö*), jotka *kärsivät* ja saavat vähemmän etuuksia – suomalaiselle rakentuu MALEFAKTIIVIN ja myyttinen UHRIN rooli, HYÖTYJÄN ja myyttisen ROISTON roolin vastakohtaksi (*suomalaisten* rooleista lisää luvussa 6). *Maahanmuuttajat* ja *suomalaiset* asetetaan siis vastakkain ja

vastakohtaisuutta rakennetaan HYÖTYJÄN ja MALEFAKTIIVIN sekä myyttisten ROISTON ja UHRIN vastakkaisilla rooleilla. Myös esimerkiksi Mäkinen (2013: 17) on havainnut, että maahanmuuttovastaisessa keskustelussa rakennetaan vastakkainasettelua, jossa tyypillisesti ”mamuille” jaetaan rahaa ja ”kantasuomalaiset” joutuvat kärsimään.

Seuraavissa esimerkeissä maahanmuuttajat ovat allatiivissa (*pakoloisille* ja *heille*), ja allatiivilausekkeen tarkoite ilmaisee toiminnasta hyötyjää eli vastaanottajaa tai kokijaa (VISK § 1257).

- (53) valtio elää velaksi, kiristää veroja ja leikkaa omilta kansalaisiltaan, mutta **pakoloisille löytyy** aina **rahaa**. (K110)
- (54) Ja jos joku ei vielä tiennyt niin kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneistakin aiheutuu mm. käsittelykuluja, vievät poliisin resursseja ja viime kuussa tulleen asetuksen mukaan **heille maksetaan** 100-1000€. (K99)

Esimerkeissä 53–54 maahanmuuttajilla on edelleen HYÖTYJÄN rooli, ja lisäksi KOHTEEN ja VASTAANOTTAJAN rooli: se, jolle rahat annetaan. Vastaanottaminen onkin usein myös hyötymistä (Kittilä & Zúñiga 2010: 2), ja rooli on näin ollen VASTAANOTTAJA-HYÖTYJÄ, jossa yhdistyy hyöty ja vastaanottaminen. Allatiivi onkin yleisin VASTAANOTTAJA-HYÖTYJÄN koodaamisen tapa suomen kielessä (Kittilä 2010: 254). Esimerkissä 53 *kansalaisilla* on VASTAANOTTAJALLE ja KOHTEELLE vastakkainen LÄHTEEN rooli ablatiivissa: heiltä leikataan, eli raha liikkuu *kansalaisilta pakoloisille*.

Myös VASTAANOTTAJAN rooli sijoittuu jonnekin agenttiivisuuden ja patienttimaisuuden välille: rahojen vastaanottaja on elollinen, muttei kovin aloitteellinen tai omavoimainen toimija eikä välttämättä ole suunnitellut toimintaansa. Maahanmuuttaja ei yleensä ole samassa viestissä sekä AGENTTI että VASTAANOTTAJA, eli suunnitelmallisuus ei yleensä yhdisty VASTAANOTTAJAN rooliin. Viesteissä, joissa maahanmuuttaja on VASTAANOTTAJAN roolissa, kritiikki kohdistuu tyypillisesti valtioon ja päättäjiin (esimerkki 53), kun taas silloin, kun maahanmuuttaja on suunnitelmallinen AGENTTI, kritiikki kohdistuu ennemmin maahanmuuttajan toimintaan (esimerkit 47–48).

Yllä olevat tapaukset representoivat maahanmuuttajat, ja erityisesti pakolaiset ja somalit, taakkana, taloudellisena rasitteena ja hyödyttöminä. Hyödyttömyydestä ja tarpeettomuudesta puhutaan myös käyttämällä sellaisia verbejä kuin *tarvita* ja *kaivata* sekä predikatiivirakenteita *olla hyötyä* ja *olla käyttöä*. Nämä verbit ja predikatiivirakenteet ovat tyypillisesti kiello- tai kysymyslauseissa.

- (55) Suomi **ei tarvitse** mitään sosiaaliturvalla loisivia raiskareita! (K99)

Esimerkissä verbi *tarvita* on kieltolauseessa, ja se onkin kieltohakuinen verbi (VISK § 1637). Maahanmuuttajiin viitataan esimerkissä nimityksellä *sosiaaliturvalla loisivat raiskarit*, ja heille hahmottuu PATIENTIN kaltainen rooli: ei intentionaalinen tai omavoimainen, eikä kovin elollinenkaan. Toki nimitys

raiskari viittaa vahvasti intentionaaliseen ja toistuvaan tuomittavaan ja rikolliseen toimintaan, mutta toiminta kätkeytyy tekijäjohtimen *-ri* taakse eikä lause siten pääjäsenten tasolla käsittele toimintaa. Käytetty nimitys vahvistaa kuvaa tulijoiden hyödyttömyydestä ja jopa haitallisuudesta: jos maahantulijat luonnehditaan *loisiviksi raiskareiksi*, on perustellumpaa sanoa, ettei heitä tarvita.

Seuraavassa esimerkissä on käytetty predikatiivirakennetta *olla hyötyä*, joka on kysymyslauseessa.

- (56) **Onko** niistä [kaapurovat] ylipäätään koskaan mitään **hyötyä** suomalaiselle yhteiskunnalle? (K44)

Kysymyslause haastaa vastapuolta esittämään oman näkemyksensä ja samalla implikoi, että *kaapurouvista* ei ole hyötyä yhteiskunnalle. *Kaapuroville* hahmottuu ehkä LÄHTEEN rooli: jokin, josta aiheutuisi hyötyä, mutta joka nyt kyseenalaistetaan. Selvää on kuitenkin, ettei kummassakaan esimerkissä 55 tai 56 maahanmuuttajia (*loisivia raiskareita, kaapurouvia*) esitetä agentiivisina, intentionaalisina tai omavoimaisina toimijoina tai yksilöinä, vaan hyödyttömänä massana, ja heille hahmottuu vain jonkinlainen välineellinen arvo.

Tarvitsemisesta ja hyödyttämisestä puhuttaessa esiin nousee hyötyajattelu: maahanmuuttajien arvo mitataan sillä, onko heille tarvetta ja onko heistä hyötyä Suomessa. Näkökulma on Suomessa ja suomalaisissa, ei esimerkiksi siinä, mitä *maahanmuuttaja* tarvitsee, ja lisäksi hyötyajattelussa mitataan valtaosin taloudellista hyötyä ja haittaa (vrt. esimerkki 34, jossa taloudellisen haitan lisäksi vaarallisuus). Monia yhteiskunnallisia kysymyksiä tarkastellaankin nykyään ensisijaisesti taloudellisesta näkökulmasta ja hyötyajattelu tuntuu olevan hyväksyttävä tapa puhua myös ihmisistä. Tällaisessa keskustelussa maahanmuuttajat nähdään usein pelkästään kustannuksena ja taloudellisena rasitteena, ja maahanmuuttajien asema on kytköksissä heidän tuottamaansa taloudelliseen hyötyyn. (Herneaho 2018: 199; Keskinen, Rastas ja Tuori 2009: 14; Mäkinen 2016: 255) Toisaalta ihmisistä puhuminen taloudellisesta ja kustannusten näkökulmasta ei ole uusi ilmiö: Laitala (2017: 61, 81–82) nostaa esiin, miten 1920- ja 1930-luvuilla ihmisistä, joille on vaadittu pakosterilisointia, on puhuttu taloudellisen haitan ja rasitteen näkökulmasta.

Myös seuraavassa esimerkissä *tulijat* nähdään jonkinlaisena välineellisenä arvona, kun pohditaan, mihin tarkoitukseen heistä olisi.

- (57) Kaikkihan tietävät, että **työvoimaksi tulijoista ei ole**. Miksiköhän heistä sitten on? (K29)

Esimerkissä *tulijoiden* arvo mitataan sillä, onko heistä hyötyä tai onko heille ”käyttöä”. Rooliksi rakentuu VÄLINEEN (*työvoimaksi*) ja LÄHTEEN (*tulijoista*) rooli. Esimerkissä translatiivia käytetään *X:stä on Y:ksi* -rakenteessa, jolla arvioidaan entiteetin (*tulijat*) sopivuutta tiettyyn tehtävään (*työvoimaksi*) (Voutilainen 2011: 66). *Tulijoiden* hyödyttömyys työvoimana todetaan yleiseksi, ”kaikkien” tiedoksi (näistä lisää luvussa 7).

Toisten kustannuksella eläminen, *loisiminen*, rahojen saaminen ja hyödyttömyys ovat teemoja, jotka nousevat keskustelussa esiin etenkin maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä. Työnteko esitetään maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä yleensä kysymys- tai kieltolauseessa, kun puhutaan *somaleista* ja *muslimeista*, jolloin näiden ryhmien aktiivisuus ja agenttiivisuus kyseenalaistetaan. Vastakohtana esitetään *aasialaiset*, joista rakennetaan kuva työtä tekevänä ryhmänä. AGENTIN roolin avulla keskustelussa siis tyyppillisesti jaetaan maahanmuuttajia eri ryhmiin, ”hyviin” ja ”huonoihin”.

Elelemisen, tuilla elämisen ja rahojen odottamisen kaltaiset toiminnot kuvaavat ennemmin olemista kuin aktiivista toimintaa, ja tällaisissa toiminnoissa kuvataan tyyppillisesti *somaleita*. Vaikka maahanmuuttajille, *somaleille*, rakentuukin näissä toiminnoissa AGENTIN rooli, niin he ovat ennemmin huonoja AGENTTEJA, kuten ROISTOJA, kuin hyviä AGENTTEJA. *Elättämisen*, rahan ja etuuksien saamisen ja vastaanottamisen yhteydessä maahanmuuttajat, usein *pakolaiset* tai *mamut*, ovat PATIENTTEJA, HYÖTYJIÄ ja VASTAANOTTAJIA; elollisia toimintoihin osallistujia, mutta eivät kovin dynaamisia tai agenttiivisiä.

Talousnäkökulma on niin vahva, että maahanmuuttajien hyödyllisyyttä ja tarpeellisuuttakin käsitellään useimmiten taloudellisen haitan ja hyödyn näkökulmasta (ks. myös Herneaho 2018: 195–200; Lahti 2015: 74–75). Rahan saamisesta ja tuilla elämisestä puhuminen rakentavat maahanmuuttajista kuvan taakkana (maahanmuuttajat ovat yhteiskunnalle vain taakka), hyödyttöminä (maahanmuuttajista ei ole taloudellista hyötyä), hyväksikäyttäjinä (maahanmuuttajat elävät tarkoituksella yhteiskunnan tuilla) ja taloudellisena haittana (maahanmuuttajien elättämiseen kuluu paljon rahaa). Tämä puhe yhdistyy ajattelutapaan, jota on kutsuttu *hyvinvointisovinismiksi* (*welfare chauvinism*). Hyvinvointisovinismilla viitataan käsitykseen, että hyvinvointivaltion etuudet ja palvelut tulee rajata valtion syntyperäisille kansalaisille (ks. Andersen & Bjørklund 1990; Mudde 2007: 131–132; Keskinen 2016).

5.2.3 RIKOKSET, VÄKIVALTA JA LEVOTTOMUJEDET

Maahanmuuttajien yhteydessä puhutaan usein rikollisuudesta ja levottomuuksista, ja näin rakennetaan kuvaa maahanmuuttajien vaarallisuudesta. Rikosten tekoa, väkivaltaa ja ongelmien aiheuttamista kuvaavien verbien yhteydessä maahanmuuttajat ovat tyyppillisesti AGENTTEJA. Vaarallisuudesta puhuminen jakautuu kahteen eritasoiseen uhkaan: konkreettisempiin rikoksiin, kuten ryöstöt ja raiskaukset, sekä abstraktimpiin, laajempiin uhkakuviin, joihin kuuluvat terrorismin, sotien ja sharia-lakien uhat. Etenkin jälkimmäinen uhka, eli terrorismista, sotaisuudesta ja sharia-laeista puhuminen yhdistyy aineistossa *muslimeihin* ja *somaleihin*.

Rikoksiin liittyvää toimintaa kuvataan muun muassa verbeillä *raiskata* ja *tapella* sekä ilmauksella *tehtailla rikoksia*.

- (58) Myöskin, jos oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on selvittänyt, että ulkomaalaiset **tehtailevat** suhteessa enemmän **rikoksia** kuin suomalaiset, ja niistä juuri Afrikan ja Lähi-idän porukat ovat kaikkein ahkerimpia, niin ei kai ole väärin sanoa, että vastaanottokeskusten myötä lisääntyvät ulkomaalaiset ovat riski rikollisuuden lisääntymisen suhteen? (K117)
- (59) Eivät kyllä kotimaissaankaan **osaa kuin sotia, rähistä, raiskata ja tappella**. Jospa se energia purettas toimeentulon hankkimiseen niin rauhoittuisivat. (K41)

Esimerkeissä 58–59 maahanmuuttajat esitetään AGENTTEINA, aloitteellisina ja intentionaalisina toimijoina. Esimerkissä 58 *ulkomaalaisia* verrataan myös *suomalaisiin* siinä, kuinka paljon he tekevät rikoksia, minkä lisäksi kaikkein ahkerimmiksi rikosten tekijöiksi nimetään *Afrikan ja Lähi-idän porukat*. Aineistossa rikoksiin yhdistetäänkin useimmin *muslimit, somalit, tummaihoiset ja afrikkalaiset*.

Esimerkissä 59 sotiminen, rähiseminen, raiskaaminen ja tappeleminen kuvataan ainoiksi asioiksi, joita maahanmuuttajat osaavat tehdä ja tekevät, ja näin ollen ainoiksi toiminnoiksi, joissa *tulokkaat* (nimitys *tulokkaat* mainitaan viestiketjussa aiemmin) voivat olla agenttiivisia, intentionaalisia toimijoita. Sekä esimerkin 58 *ulkomaalaisille* että esimerkin 59 *tulokkaille* rakentuu vahva ja selkeä ROISTON rooli. Myös esimerkiksi van Dijk (2000b: 48) on havainnut, että maahanmuuttajat representoidaan tyypillisesti normien ja lakien rikkojiksi sekä uhaksi *meille*.

Somalit, muslimit ja *islam* yhdistetään levottomuuteen, kiihkomielisyyteen ja väkivaltaan sekä kuvataan uhkana rauhalle ja järjestykselle.

- (60) Sellasia massamurhaajia islamistit ovat. Islam ei koskaan eikä missään kykene luomaan kestäväää ja rauhallista kulttuuria. (K41)
- (61) Lähiympäristössäni (asunut pian 10v) on **somalimiehet raiskanneet** kimpassa keskellä kesäpäivää kävelytiellä lastenrattaineen kulkeneen äidin. Vanha mies **tyrmättiin kolmen somalinuorukaisen toimesta** nenään lyömällä maahan kevyenliikenteen väylän metsäisellä kohdalla, puhelimen ja rahat ottivat saaliiksi. Pappa joutui käymään ensiavussa, eikä liiku enää aktiivisesti ulkona, tuskin äiti lapsineenkaan. yksi naapurini **pääsi karkuun** ostoskeskuksen parkkipaikan kautta oikauistuaan niinikään **kolmea somalimiestä**. [– –] Ongelma on todellinen, kun **toteuttavat jo sarialakia**, eli vääräuskoisten eliminoimista, joka alkaa pelottelulla, ylivoimalla heikoimpia avstaan väkivaltaa käyttämällä. (K4)

Esimerkissä 60 personifioitu, metonyyminen *islam* on AGENTTI, josta sanotaan, ettei se kykene rauhallisuuteen. Tekijällä *islam* viitataan islaminuskoiisiin, ja islam ja islaminuskoiset yhdistetään saumattomasti islamisteihin, jotka määritellään *massamurhaajiksi*. Koko islamin uskonto ja siihen uskovat rakennetaan uhkaksi kestäväälle ja rauhalliselle kulttuurille – ja *meille*. Tutkimuksissa onkin laajasti havaittu, että kansainvälisessä maahanmuuttajavas-
taisessa diskurssissa rikollisuus ja levottomuudet yhdistyvät usein muslimiei-

hin (esim. Blommaert & Verschueren 1998: 67; van Dijk 2000b; Morey & Yaqin 2011; Wodak 2015) sekä että radikaalisuus ja islamismi voidaan pyrkiä yhdistämään muslimeihin yleensä (Hafez 2017: 399). Silversteinin (2005: 366) mukaan muslimit näyttävätkin vallanneen keskustelussa sen ”pahimman vihollisen” lokeron, joka on aiemmin historiassa kuulunut juutalaisille ja romaaneille.

Esimerkissä 61 kerrotaan kolmesta tapauksesta, jossa *somalit* ovat tehneet rikoksen tai aiheuttaneet uhkaavan tilanteen. Tämän jälkeen sanotaan, että he *toteuttavat sarialakia*, joka määritellään vääräuskoisten eliminoinniksi ja johon yhdistetään pelottelu ja väkivalta. Esimerkissä *somalimiehet* ja *somalinuorukaiset* sekä sen jälkeen kaikki *somalit* ovat AGENTTEJA, sharia-lain toteuttajia.

Rikoksista puhuttaessa nostetaan välillä esiin yksittäistapauksia ja puhutaan ryhmän sijaan yksilöstä ja jostakin tietystä tapahtumasta – kun tyypillisesti keskustelu teemasta riippumatta kulkee yleisellä tasolla ja puhutaan ryhmistä eikä yksilöistä. Esimerkissä 61 kuvataan ensin kolme spesifiä tapausta, ja viestin lopussa siirrytään puhumaan yleisellä tasolla: *somalit* toteuttavat sharia-lakia, pelottelevat ja käyttävät väkivaltaa. Yksittäistapauksista puhuminen tai jonkin tietyn tapauksen kuvailu toimiikin keskustelussa tyypillisesti esimerkkinä, josta yleistetään, ja yksittäisten ihmisten teot yleistetään kosemaan koko ryhmää. Tällaisesta esimerkkien ja havainnolistusten käytöstä sekä yleistämisen ja omiin havaintoihin perustuvasta argumentoinnista puhun lisää argumentoinnin analyysin yhteydessä (luvussa 7).

Tarinoita, jotka kertovat maahanmuuttajien tekemistä rikoksista, heihin liitetyistä ongelmista ja turvallisuuden uhasta, voi kutsua *kriisitarinoiksi*. Verkkokeskusteluissa toistuvat ja kiertävät samanlaiset kriisitarinat. Ahmedin (2003: 192) mukaan tällaiset tarinat pitävät yllä pelon ilmapiiriä, ja niiden tarkoitus on vahvistaa sosiaalisia normeja ja tuoda esiin pelko normien katoamisesta. Yhteistä kriisitarinoille on niiden epämääräisyys ja se, ettei niille esitetä tosiasiaevidenssiä eikä niiden todenperäisyyttä edes haluta testata (Haara 2012: 62; Maasilta 2018: 61). Tietenkin tarinat voivat olla totta, mutta oleellista on se, miten ja miksi ne on päätetty kertoa. Kriisitarinoilla voidaan luoda pelkoa oman yhteisön tai kansakunnan kuolemasta, jolloin niitä käytetään oikeuttamaan vaatimuksia palata arvoihin, joiden katsotaan joutuneen uhatuiksi (Ahmed 2003: 206; myös Saresma 2017).

5.2.4 TYYPILLINEN KÄYTTÄYTYMINEN JA SOPEUTUMATTOMUUS

Rikoksia ja väkivaltaa kuvaavien toimintojen lisäksi *muslimit* ja *somalit* esitetään tyypillisesti AGENTTEINA silloin, kun kuvaillaan muun muassa sellaista pukeutumista, puhetapaa, liikkumista, tekoja ja olemista, jota pidetään kyseisten ryhmien jäsenille tyypillisenä. Tällaisten toimintojen kuvaamiseen käytetään muun muassa ilmauksia *pukeutua kaapuihin*, *lyllertää*, *liikkua keikkuen*, *mökeltää huutokieltään*, *huutaa kehitysmaakielillä*, *nyrpistellä*, *notkua*, *henkailla*, *bailata* ja *mellastaa*.

- (62) Somalit **voisivat pukeutua kaapuihinsa** vain suurimpina juhlapäivinä ja **mökeltää huutokieltään** omista kotoseutujuhliissaan. (K13)
- (63) Työkkärissäkin **käytäisiin nyrpistelemässä**, ja selittämässä kulttuurierolla työhaluttomuutta [- -] Tyttöjen kesken **hihiteltäisiin** kun katsotaisiin youpooipista jihadi-jannujen toimintaa, pientä keppostelua mestausten ja kivitysten merkeissä. [- -] Ruoanlaitto-osuuskin voisi olla. Naiset **lyllertäisivät** mäkkiin ja **valtaisivat** lapsilaumoineen ainakin 4 pöytää. Välillä **keitettäisiin** kotona maissipuuroa vanhojen aikojen muistoksi ja Afrikan sarven ikävän voittamiseksi. [- -] **Päätettäisiin kokeilla** kuivattujen lehmänläjien polttamista partsilla, josko siten **saisi** paremman puuron. (K66)

Esimerkissä 62 on konditionaalimuotoinen ehdotus, joka implikoi, että *somalit* pukeutuvat kaapuihin ja mökeltävät huutokieltä nyt koko ajan, ja *voida*-verbi toimii ehdotuksena ja kehotuksena, miten asia voisi mieluummin olla. *Somalit* ovat AGENTIN roolissa. Nimeämisen yhteydessä käsitellyt nimitykset *kaapuakka* ja *ählämi* viittaavat myös erikoisena pidettyyn pukeutumiseen ja kieleen (ks. lukuja 5.1.3 ja 5.1.5).

Esimerkin 63 viesti liittyy ketjuun, jossa keskustellaan ironisesti ja pilkallisesti siitä, millainen olisi hypoteettinen ”Suomen täydelliset somalalaiset” -niminen televisiosarja. Esimerkissä käytetään passiivin konditionaalialia (*käytäisiin, hihiteltäisiin, keitetäisiin, päätettäisiin*) ja monikon kolmannen persoonan konditionaalialia (*lyllertäisivät, valtaisivat*). Konditionaalilla luodaan kuvitteellinen maailma. Kyse on suunnittelukonditionaalista, jota käytetään esimerkiksi leikeissä suunnitteluun, juonen kehittelyyn ja leikkimaailman hahmotteluun (Kauppinen 1998: 114–115). Esimerkin viestissä kuvitellaan mahdollista televisiosarjaa, ja tässä kehyksessä kuvataan sellaista toimintaa, jota pidetään somaleille tyypillisenä: työhaluttomuus, ”keppostelu”, lyllertäminen ja lapsilaumat, maissipuuron keittäminen ja lehmänläjien polttaminen. Lehmänläjien polttaminen parvekkeella luo kuvaa maahantulijoiden ”kehitysmaalaisuudesta” ja sivistymättömyydestä, joka on törmäyskurssilla suomalaisen ja länsimaalaisen sivistyksen kanssa.

Passiivin takana oleva tekijäjoukko ei ole esimerkissä mitenkään passiivinen, vaan toiminta on agenttiivista, ja passiivilla on geneeristävä tehtävä: ei ole olennaista, ketkä spesifit yksilöt ovat AGENTTEJA. Passiivi vaihtuukin kesken kaiken hetkellisesti monikon kolmanteen persoonaan. Tässäkin *somalit* ovat AGENTTEJA.

Somaleille hahmotellaan jonkinlaista habituaalista ja luonteenomaista käyttäytymistä esimerkeissä 62–63: *somaleista* rakentuu ihmistyyppi, jolle on ominaista tietyt tavat ja tietynlainen käytös. Tavat ja käytös liitetään *somaleihin* yleensä: kuvatut tavat hahmotetaan koko ryhmälle, ei vain joillekin yksilöille. Samanlaista geneeristämistä on yllä analysoimieni rikosten ja ongelmien yhteydessä: *sotiminen, rähiseminen* ja *rikosten tehtailu* hahmotetaan tiettyjen ryhmien tyyppiliseksi käytökseksi ja ainoaksi toiminnaksi, mitä nämä osaavat tehdä. Tällaisen luonteenomaisen käyttäytymisen kuvailu muistuttaa

osittain esimerkiksi sitä, miten pakkosterilisoiduksi vaadittavista kohderyhmistä puhuttiin 1920–30-luvuilla: heistä puhuttiin ikään kuin he muodostaisivat ”ihmistyyppiä”, jolle on ominaista tietyt taipumukset ja tietynalainen käytös (Laitala 2017: 80–81).

Tyypillisenä pidetyn käytöksen kuvailussa käytetään toisinaan eläinmetaforaa (ks. myös lukujen 5.1.3 ja 5.1.4 nimitykset *sompanssi* ja *loinen*). Eläinmetaforan taustalla on olemisen suuren ketjun metafora (Lakoff & Turner 1989: 160–213; Lovejoy 1936) eli hierarkia, jossa ihminen on eläimiä ylempänä. Niinpä maahanmuuttajien esittäminen eläinten kaltaisina asettaa nämä hierarkiassa alemmas. Kyse on myös inhimillisyyden kyseenalaistamisesta ja epäinhimillistämisestä eli dehumanisaatiosta. (Ks. esim. Santa Ana 1999, 2002; Musolff 2007, 2014; Haslam 2006).

Maahanmuuttajien rinnastamista eläimiin havainnollistaa seuraava esimerkki.

- (64) Rumien kaapuämmien elämäntehtävä on pyllistelevien **penikoiden porsiminen**. Ne **ovat jatkuvasti kantavina ja liikkuvat vaikeasti ja raskaan oloisesti sivuille keikkuen** kävellessään kohti Kelaa tai sossua. (K44)

Esimerkin 64 *penikat* sekä *porsia*-verbi viittaavat eläinten lisääntymiseen: *penikka* on yleisimmin koiran pentu, joskin sitä käytetään myös halventavasti lapsesta (KS s. v. *penikka*), verbi *porsia* tarkoittaa porsaiden synnyttämistä (KS s. v. *porsia*). Näin *kaapuämmiin* yhdistetään sekä koirien että porsaiden mielikuvia. Myös esimerkin toisen virkkeen *olla kantavana* assosioituu eläimiin: *kantaa*-verbiä käytetään tiineenä olon merkityksessä vain eläimistä (KS s. v. *kantaa*). Lisäksi kuvaus *liikkuvat vaikeasti ja raskaan oloisesti sivuille keikkuen* muistuttaa tapaa, jolla voidaan kuvata eläinlajin liikkumista. Tällaisella kuvauksella ja eläinmetaforan käytöllä niin ikään rakennetaan kuvaa ja käsitystä ”lajityypillisestä” tai ryhmälle luonteenomaisesta käyttäytymisestä. Lisäksi se toimii epäinhimillistämisen keinona.

Tyypillisenä pidetty käytös ja tavat esitetään myös erikoisina ja outoina – ne näyttävät liian erilaisina verrattuna suomalaisten tapoihin ja kulttuuriin. Ne näyttävät myös ei-toivottuina ja huonompina, mistä kertoo paitsi eläimiin rinnastaminen myös kehotukset vähentää ja rajata kuvatonlaista puheutumista ja puhumista (esimerkki 62). Kyse on vahvoista toiseuttamisen keinoista, joilla ryhmä rakennetaan paitsi erilaiseksi myös alemmaksi (Löytty 2005: 162).

Erikoisen ja tyypillisen käyttäytymisen kuvailuun sisältyy usein ajatus siitä, etteivät maahanmuuttajat, erityisesti somalit ja muslimit, sopeudu tai integroidu Suomeen. Sopeutumisen ja integroitumisen esteeksi esitetään tyypillisesti haluttomuus sekä kulttuuri ja uskonto. Integroitumisesta puhuttaessa käytetään sellaisia (passiivis-automatiivis-)refleksiivisiä johdosverbejä kuin *sopeutua*, *kotoutua*, *integroitua* ja *sulautua*, jotka kuvaavat sitä prosessia, kun maahanmuuttaja *sopeuttaa*, *kotouttaa*, *integroi* tai *sulauttaa* itsensä yh-

teiskuntaan. Oleellista on, että aineistossani nämä verbit ovat yleensä kieltolauseessa. Niitä siis käytetään sen ilmaisemiseen, ettei integroitumista tapahdu.

Yleisesti *U*-vartaloiset johdokset voidaan jakaa refleksiiviseen, automatiiviseen ja passiiviseen merkitystyyppiin. Johdos on merkitykseltään refleksiivinen silloin, kun muutoksen aiheuttaa agentiivinen toimija itselleen, kohdistuen kantaverbin kuvaaman teon tai toiminnan itseensä. Automatiivinen johdos on silloin, kun subjektitarkoite ei ole agentiivinen, vaan edustaa muutoksen kannalta toimimatonta osallistujaa, sen läpikävijää. Merkitykseltään automatiivisen johdoksen subjektitarkoitteella on usein PATIENTIN piirteitä, ja sikäli verbi-ilmaus edustaa monipersoonaista passiivista ja sitä voidaan nimittää johdospassiiviksi. (VISK § 334–336.) (Kattava esitys *U*-johdoksista löytyy Kuloselta 2010.)

Keskeinen merkityspiiri *U*-johdoksissa on myös muutoksen ilmaiseminen: ne ilmaisevat sen lisäksi, että lauseen subjektille tapahtuu jotain, myös sen, että tällöin subjekti kokee jonkin muutoksen. *U*-johtimen keskeinen syntaktinen tehtävä on transitiivisen verbin muuttaminen intransitiiviseksi. Samalla se nostaa subjektiksi KOKIJAN, NEUTRAALIN tai KOHTEEN läpikäymään jotakin muutosta. (Kulonen-Korhonen 1985: 306–307.) Onkin selvää, että aineistoni *U*-johdokset *sopeutua*, *kotoutua*, *integroitua* ja *sulautua* ilmaisevat muutosta, tai ilmaisisivat, elleivät olisi kieltolauseessa: kieltolause ilmaisee, ettei tätä muutosta tapahdu.

Yllä luettelemani *U*-vartaloiset johdokset on hahmotettavissa pääasiassa refleksiiviksi: kohdistaaahan toimija toiminnan itseensä. Toisaalta myös automatiivinen ja passiivinen merkitys on hahmotettavissa, sillä *kotoutuminen* ja *integroituminen* ovat monisyisiä prosesseja, joista vastuu kuuluu myös muille toimijoille. Seuraavissa esimerkeissä puhutaan maahanmuuttajien kotoutumisesta ja integroitumisesta.

- (65) Ongelma on siinä, että monet maahanmuuttajat **eivät edes halua kotoutua**, vaikka apua siihen löytyisi monelta eri taholta. (K8)
- (66) Somalit **eivät edes yritä integroitua** yhteiskuntaan, ainoastaan käyttää kaikki edut hyväkseen ja raiskata nuoria naisia ja lapsia. (K104)

Esimerkkien 65 ja 66 verbit *kotoutua* ja *integroitua* ovat siis paitsi refleksiivisiä, myös automatiivis-passiivisia. Refleksiivisen verbi-ilmauksen subjekti on rooliltaan AGENTTI (ja samalla PATIENTTI), automatiivisen NEUTRAALI ja passiivisen PATIENTTI (V. Koivisto 1995: 38). Näin ollen verbien *kotoutua* ja *integroitua* yhteydessä subjektien roolitus ei ole aivan yksiselitteinen. Partikkeli *edes* verbien *haluta* ja *yrittää* edessä merkitsee asteikon alkupäätä, joka jää saavuttamatta. Toimintaa (kotoutumista ja integroitumista) pitäisi ensin haluta ja yrittää, ennen kuin se voi onnistua. Niinpä ilmaukset *eivät edes halua* ja *eivät edes yritä* ilmaisevat, että toiminta tai prosessi ei pääse edes alkamaan.

Integroida-verbi on proessiverbi, joka kuvaa PATIENTIN muuttumisen yhdestä tilasta toiseen, ei-integroidusta integroiduksi, siirtymisen ulkopuolelta

sisäpuolelle. *Integroimisessa* oleellista on, että AGENTIT ovat sisäpuolella oleva natiivien enemmistö ja PATIENTIT ulkopuolella oleva maahanmuuttajien vähemmistö. Sisäpuolella ovat siis *integroivat* ulkopuolella olevat, eivätkä ulkopuolella olevat ole omavoimaisia toimijoita. Kun verbi muutetaan refleksiiviseksi, muotoon *integroitua*, siirretään vastuu sisäpuolen natiiveilta maahanmuuttajille itselleen. (Blommaert ja Verschuereen 1998: 112–113.)

Kotoutumista, sopeutumista, integroitumista ja sulautumista kuvaavat verbit esitetään aineistossani usein kieltolauseissa ja esimerkiksi verbien *haluta* ja *yrittää* kanssa. Tällöin integroituminen kuvataan toimintana, jota ei haluta tai edes yritetä tehdä (*maahanmuuttajat eivät edes halua kotoutua, somalit eivät edes yritä integroitua*). Integroitumista ei siis kuvata esimerkiksi vaikeana tai mahdottomana joko itse prosessin tai toimijoiden ominaisuuksien takia, vaan toimijat kuvataan haluttomina edes yrittämään. Näin prosessista tehdään maahanmuuttajien omasta halusta riippuvainen, ja vastuu kotoutumisesta ja integroitumisesta asetetaan kokonaan maahanmuuttajille itselleen. Esimerkkien 65 ja 66 *maahanmuuttajat* ja *somalit* ovat siis lähinnä AGENTEJA, sillä toiminta tai toimimattomuus esitetään tahdonalaisena ja harkittuna.

Poikkeuksena on kuitenkin ryhmä *aasialaiset*, joka esitetään maahanmuuttoa vastustavissakin viesteissä hyvin sopeutuvana ryhmänä, vastakohtana muun muassa *muslimeille, pakolaisille ja somaleille*.

- (67) **Aasialaiset sopeutuu** Suomeen hyvin. Miksi muslimit aiheuttavat niin paljon ongelmia? (K4)

Esimerkissä 67 *aasialaiset* ovat AGENTEJA, jotka onnistuvat *sopeutumaan*, toisin kuin *muslimit*. Myös työntekoon liittyvien toimintojen yhteydessä nousi esiin, miten *aasialaiset* kuvataan hyvinä AGENTEINA, vastakohtana muille maahanmuuttajaryhmille, ja AGENTIN roolin avulla erotellaan ja luokitellaan maahanmuuttajia ”hyviin” ja ”huonoihin”.

Tyypillistä siis on, että maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä vastuu integroitumisesta laitetaan maahanmuuttajille itselleen. Eräässä maahanmuuttoa puolustavassa viestissä noustaankin tätä ajattelua vastaan ja esitetään *suomalaiset* vastuullisina *kotouttamisen* onnistumiseen tai epäonnistumiseen. Tällöin verbistä käytetään kausatiivista muotoa *kotouttaa*.

- (68) Kaikkialla muualla on mustat sekä muslimit hyväksytyt osaksi maata, paitsi Suomessa. Tämä on epäreilua heitä kohtaan, sillä muut ihmisryhmät ollaan hyväksytyt. **Jos suomalaiset epäonnistuvat maahanmuuttajien kotouttamisessa, syy lankeaa aina mamuille.** On perin kohtuutonta niputtaa koko Afrikka ja muslimit huonoiksi ihmisiksi vain muutaman tunarin perusteella. (K8)

Esimerkin 68 viestissä vastuu kotoutumisesta siirretään sisäryhmän agenteille, kotouttajille. Näin *suomalaiset* rakentuvat AGENTEIKSI ja *maahanmuuttajat* PATIENTEIKSI.

Yhteenvedona toiminnoista ja rooleista voi sanoa seuraavaa: Maahanmuuttajat ovat AGENTTEJA tyypillisesti rikoksia, väkivaltaa ja levottomuuksia kuvaavissa toiminnoissa, ja näissä maahanmuuttajaryhmistä useimmin esiintyy ryhmä *muslimit*. Ryhmät *muslimit* ja *somalit* esiintyvät agenttiivisina myös sellaisia toimintoja kuvaavien verbien kanssa, joilla kuvaillaan tyypillisenä pidettyä *muslimien* tai *somalien* käytöstä, puhe-, liikkumis- tai pukeutumistapaa. Agenttiivisina maahanmuuttajat esitetään usein myös maahantuloa kuvaavien verbien yhteydessä sekä työnteon ja verojen maksamisen yhteydessä. Työnteon yhteydessä maahanmuuttajien agenttiivisuus kuitenkin usein kyseenalaistetaan ja toisaalta AGENTIN roolin avulla maahanmuuttajaryhmiä jaotellaan ”huonoihin” ja ”hyviin”.

Maahantuloa ja toimeentuloa kuvaavien toimintojen yhteydessä maahanmuuttajat ovat AGENTTIEN lisäksi PATIENTTEJA, HYÖTYJIÄ, KOHTEITA ja VASTAANOTTAJIA. Tällöin toimintojen ja prosessien AGENTIT ovat usein piilossa: käytetään esimerkiksi passiivia tai nollapersoonaa. Maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä sävy on tyypillisesti negatiivinen: nimettömiä, persoonattomia, passiivin taakse kätkeytyviä agenteja moititaan, syytetään ja kritisoidaan – maahanmuuttajien auttaminen, ”elättäminen” ja ”ottaminen” on jonkin nimettömän tahon määräämää, tai sitä haluaa tai siitä hyötyy jokin nimetön, piilossa oleva taho.

Pro gradu -tutkielmani aineisto samalta foorumilta syksyltä 2013 eroaa tämän tutkimuksen aineistosta siten, että aiemmassa aineistossa hyötynäkökulma on enemmän esillä, kun taas tässä uudemmassa aineistossa puhutaan enemmän rikoksista, ongelmista ja erilaisesta käyttäytymisestä. Uudemmassa aineistossa painottuu enemmän myös rahasta puhuminen. Aineistojen suppeuden vuoksi eroista ei voi kuitenkaan tehdä yleistäviä päätelmiä. Erot aineistojen välillä eivät välttämättä selity sillä, että keskustelu olisi ratkaisevasti erilaista vuosina 2013 ja 2015, vaan on mahdollista, että aineistoon valikoituneet keskustelut sattuvat vain koskemaan vähän eri teemoja. Keskustelujen teemoja saattaa silti osaltaan selittää vallinnut tilanne: syksyn 2015 poikkeuksellisen suuri turvapaikanhakijoiden määrä voi selittää sitä, että keskustelut liittyvät paljon senhetkisen tilanteen vuoksi uhkakuviin, kuten rikollisuuteen ja ongelmiin sekä huoleen rahasta ja taloudellisesta tilanteesta. Vuoden 2013 aineiston keskustelut ovat enemmän yleisen tason keskustelua ja niissä puhutaan paljon eri ja erilaisista ryhmistä.

Myös keskustelussa esiintyvien maahanmuuttoa puolustavien ja vastustavien viestien määrällä voi olla vaikutusta siihen, millaiset teemat ja millaiset tavat puhua painottuvat. Vuoden 2015 aineistossa kun positiivisia viestejä on huomattavasti vähemmän kuin vuoden 2013 aineistossa.

5.2.5 ROOLILUOKITUKSESSA NEUTRAALIT: OLLA-VERBILLISET LAUSEET JA GENETIIVIMÄÄRITTEET

Edellä käsiteltyjen tapausten ulkopuolelle jää *olla*-verbi, jonka yhteydessä osallistujalle hahmottuu yleensä NEUTRAALIN rooli. Aineistossani *olla*-verbi esiintyy tyypillisesti predikatiivilauseissa, joilla puheena olevaa ryhmää kuvaillaan, määritellään tai luokitellaan tai joilla ilmaistaan sijaintia. Lisäksi *olla*-verbi esiintyy muun muassa lukumäärää ilmaiseissa kvanttorilauseissa.

Predikatiivilauseessa predikatiivi kuvaa tai luonnehtii lauseen subjektia, eli predikoi siitä ominaisuuden tai luokan. Substantiivipredikatiivia käytetään määritelmässä ja sekä adjektiivi- että substantiivipredikatiivilla esitetään arvioita ja kannanottoja. (VISK § 943–945.) Kannanottojen yhteydessä luonnehdinnat osoittavat aina jotakin puhujan asenteista joko puheenalaista, puhekumppania tai puhetilannetta kohtaan (Tainio 1993: 121).

Seuraavissa esimerkeissä on käytetty predikatiivilauseita, joilla subjekteja määritellään ja luonnehditaan.

- (69) **Kaapuakat ovat pelkkiä rasitteita** Suomelle ja koko maailmalle. (K44)
- (70) **Välimeren pellet ovat pelkkiä loisia** ja kulttuurimme pohjattoman röyhkeitä **solvaajia, uhkaajia** ja kohta **tuhoajia**. Heidän vuoksi jouddumme vielä tarttumaan aseisiin. Se on varmaa. **Sellasia massamurhaajia islamistit ovat**. (K41)
- (71) uskoisin kuitenkin, että **Aasiasta tulleet mamut ovat** kuitenkin **työmotivaatioltaan eri tyyppisiä** kuin Afrikan puolelta tulevat. **Aasialaiset ovat** perinteisesti **yrittäjähenkisiä** ja haluavat työskennellä ihan eri tavalla kuin esim Afrikkalaiset. (K4)

Esimerkeissä 69–70 on taloudellinen näkökulma sekä väkivalta- ja uhka-teema. Maahanmuuttajia määritellään *rasitteeksi, loisiksi, solvaajiksi, uhkaajiksi* ja *tuhoajiksi*. Huomion arvoista on, miten esimerkin 70 viittausketjussa nimitys *Välimeren pellet* vaihtuu nimitykseen *islamistit*. Nämä ryhmät rakentuvat siis viestissä samaksi ryhmäksi: Välimereltä tulevat ihmiset ovat *islamisteja*, jotka edelleen määritellään *massamurhaajiksi*. Nimityksissä *solvaaja, uhkaaja, tuhoaja* ja *massamurhaaja* agenttiivisuus on nimityksessä taustalla: tekijännimitys on muodostettu verbistä.

Sekä esimerkissä 69 että esimerkissä 70 on predikatiivina olevien substantiivien edessä fokusoiva adjektiivimäärite *pelkkä*, joka tarkentaa fokusta ja samalla sulkee muut vaihtoehdot pois ja korostaa, että *kaapuakat* ja *Välimeren pellet* ovat ainoastaan *rasitteita* ja *loisia*, eivät mitään muuta. Kaikki musliminaiset ja Välimereltä tulevat määritellään haitaksi Suomelle, ja haitta on ainoa ominaisuus, joka näille ryhmille rakennetaan. Predikatiivilauseella rakennettua määrittelyä eroavat agenttiivisista rakenteista siten, että predikatiivilauseessa rasitteena olo, loisiminen, solvaaminen, uhkaaminen ja tuhoaminen rakentuvat staattisissa tilalauseissa perustavanlaatuisemmin maahanmuutta-

jien ominaisuuksiksi ja ainoiksi tällaisiksi. *Olla*-verbin käyttäminen preesenslauseessa on tapa esittää väite kiistattomana totuutena (Johnstone 2008: 56–57). Jos virke olisi muotoa *Välimeren pellet loisivat, solvaavat ja uhkaavat*, se jättäisi mahdollisuuden, että puheena oleva ryhmä tekisi muutakin tai että kuvatut toiminnot olisivat senhetkisiä ja voisivat mahdollisesti muuttua. Määritelmä *ovat loisia, solvaajia ja uhkaajia* on sen sijaan lopullisempi, kun se kuvaa henkilöiden ominaisuuksia tekojen sijaan.

Esimerkissä 71 puhutaan työnteosta ja työmotivaatiosta. *Aasiasta tulleita* verrataan *Afrikan puolelta tuleviin* siinä, millaisia he ovat työmotivaatioltaan, minkä lisäksi *aasialaiset* kuvaillaan *yrittäjähenkisiksi*. Taas predikatiivilauseella tehty kuvailu rakentaa työmotivaation jollakin lailla perustavanlaatuisiksi ja pysyväksi ominaisuudeksi: *aasialaisilla* ja *afrikkalaisilla* on erityyppinen työmotivaatio. Erityyppisellä työmotivaatiolla implikoidaan, että *aasialaisilla* on hyvä työmotivaatio, *afrikkalaisilla* huono. Tämän lisäksi yrittäjähenkisyys rakentuu ominaisuudeksi, joka on *aasialaisilla* mutta ei *afrikkalaisilla*. Kyse on essentialisoinnista ja stereotyypeistä: ominaisuudet yhdistetään koko ryhmään.

Maahanmuuttajien lukumäärää ilmaistaan esimerkiksi kvanttorilauseella.

- (72) Tämä johtaa nopeasti siihen, että **tulijoita on** vuosittain Suomeenkin **yli satatuhatta** ja vieläkin enemmän. [– –] Se johtaa nykymuotoisen yhteiskuntamme taloudellisesti, yhteiskunnallisesti ja sosiaalisesti täyteen kaaokseen ja sekasortoon. (K75)

Esimerkissä 72 *tulijat* esitetään lukumääränä, tilastona, ei yksittäisinä, inhimillisinä ihmisinä. Lukumäärien ilmaus liittyy usein uhkakuvilla argumentointiin ja kaltevan tason argumenttiin, jossa oletetaan, että ensimmäisen askeleen ottaminen käynnistää seurausten ketjun, joka johtaa ei-toivottuun asiointilaan. Tilastojen ja lukumäärien käyttäminen argumentoinnin tukena on myös yleistä. Näitä käsitelen tarkemmin argumentointia käsittelevässä luvussa 7. Esimerkissä 72 lukumäärän ilmaiseminen liittyy myös talouden ja uhkien retoriikkaan: tulijoiden suuren määrän väitetään johtavan *taloudellisesti, yhteiskunnallisesti ja sosiaalisesti kaaokseen ja sekasortoon*.

Olla-verbillisten lauseiden lisäksi roolisemantiikan tarkastelun ulkopuolelle jäävät sellaiset lauseet, joissa ryhmä (*maahanmuuttajat* jne.) on genetiivimääritteenä. Käsitelen tällaiset lauseet tässä lyhyesti erikseen, sillä katson, että nämäkin ovat aineistossa kiinnostavia, vaikka jäävätkin agenttiivisuus–patienttisuus-jatkumon ulkopuolelle. Genetiivimäärite on osa lauseketta eikä siten suoraan hahmota lauseen pääjäsenen roolia, joskin toki perinteisesti on puhuttu muun muassa subjekti- ja objektigenetiivistä (esim. VISK § 575–576; ks. myös Jaakola 2004).

Lauseet, joissa maahanmuuttajaryhmät ovat genetiivimääritteenä, käsittelevät pääosin samoja teemoja, joita edellä olen kuvannut: maahantulo; työnteke, elätettävänä oleminen ja aiheutuvat kulut; rikokset ja ongelmat.

- (73) **Kaapuakkojen työllistymisaste** varmasti lähempänä nollaa, joku saattaa jossain monikulttuuri paskassa olla tulkkina toisille kaapuämmille. (K44)
- (74) Hommahan menee niin että valtio maksaa kunnalle **mamun 3 ensimmäisen vuoden kaikki kulut**. (K110)
- (75) Lehdet levittävät propagandaa eli vähättelee **mamutaustaisten rikostilastoja**. (K29)
- (76) Minä ja tuhannet ja taas tuhannet suomalaiset sanovat selkeästi EI etnohelvetille. On aika herätä ja torpata **elintasosurffaajien virta**. Nyt riittää! (K3)

Esimerkeissä 73–76 substantiiveja *työllistymisaste*, *kulut*, *rikostilastot* ja *virta* määrittävät genetiivimääritteet *kaapuakkojen*, *mamun*, *mamutaustaisten* ja *elintasosurffaajien*. Tavallisimmin genetiiviä käytetään ilmaisemaan omistusta tai omistamisen kaltaista kuuluvuutta (VISK § 574), mutta omistamisesta ei ole kyse yhdessäkään yllä olevista esimerkeistä. Viitepistemallin (Langacker 1991: 170–171) mukaan esimerkiksi esimerkin 73 *kaapuakat* hahmottuu viitepisteeksi, jonka kautta puhuja tuo diskurssiin kohteen, *työllistymisasteen*. Genetiivimäärite ilmaisee viitepisteen ja edussana kohteen (Jaakola 2004: 21).

Esimerkeissä 73 ja 75 genetiivimäärite täsmentää, keiden työllistymisasteesta ja rikostilastoista puhutaan. Esimerkissä 74 *mamut* hahmottuvat kuluksen aiheuttajiksi ja esimerkissä 76 *elintasosurffaajat* hahmottuvat osiksi, joista edussanan ilmaisema *virta* koostuu. Esimerkit 73–76 voi tulkita niin, että *kaapuakat* eivät tee töitä, *mamut* aiheuttavat kuluja, *mamutaustaiset* tekevät rikoksia ja *elintasosurffaajat* tulevat kuin jatkuvana virtana – näin esitettyinä ryhmät olisivat AGENTEJA (ja esimerkissä 74 AIHEUTTAJA). Pääjäsenten tasolla lauseet käsittelevät työllistymisastetta, kuluja ja rikostilastoja, ja genetiivi ikään kuin täsmentää sitä, mitä osaa edussanan koko tarkoitteesta tarkastellaan. Lisäksi tekijöiden esittäminen genetiivimääritteenä sisältää presupposition eli ennakko-oletuksen, että on olemassa sellaiset asiat kuin *kaapuakkojen työllistymisaste*, *mamun kulut* ja *mamutaustaisten rikostilastot*. Lauseisiin sisältyvien väitteiden kyseenalaistaminen kyseenalaistaisi siis esimerkiksi vain sen, kuinka paljon mamun kulut ovat tai vähättelevätkö lehdet mamutaustaisen rikostilastoja, mutta ei kumoaisi sitä, että tällaiset kulut ja rikostilastot ovat olemassa. Työllistymisasteesta ja rikostilastoista puhuminen vahvistaa kuvaa, että väitteille on tilastollisia todisteita.

Esimerkissä 76 toiminnan, *torppaamisen*, kohteena on *elintasosurffaajien virta*. Genetiivi hahmottaa virran, joka muodostuu elintasosurffaajista. Metaforinen *virta* kuvaa *elintasosurffaajien* tulemisen hallitsemattomana, jatkuvana ja uhkaavana luonnonvoimana, joka tulisi pysäyttää. Kaikki tulijoiden omavoimaisuus, yksilöllisyys ja elollisuus on häivytetty, ja heidän kuvataan

yhtenäisenä virtaavana massana.¹⁹ Kun maahanmuuttajien tulo esitetään *elintasosurffaajien virtana*, joka *torpataan*, esitetään kahden voiman yhteenotto. Tällaisessa käsitteistyksessä maahanmuuttajat esitetään voimavektorin lähteenä, ja maahanmuuton motiivit jätetään huomiotta (Hart 2011: 278).²⁰

Predikatiivi- ja kvanttorilauseet sekä lauseet, joissa maahanmuuttajat ovat genetiivimäärätteenä, liittyvät siis samoihin puheenaiheisiin kuin yllä olevat toimito ja rooleja käsittelevät luvut: niillä ilmaistaan taloudellista hyödyttömyyttä ja haittaa, työttömyyttä, rikollisuutta ja vaarallisuutta sekä tulijoiden suurta määrää. Predikatiivilauseilla essentialisoidaan jokin asia ihmisryhmien ominaisuudeksi ja genetiivilausekkeilla presupponoidaan edussanan ilmaise-man ilmiöön liittyminen nimenomaan maahanmuuttajaryhmiin. Lukujen käyttöön palaan vielä myöhemmin luvussa 7.3.6.

5.3 YHTEENVETOA

Tämän luvun analyyseistä voidaan huomata, että maahanmuuttajat konstruoidaan tyypillisimmin taloudelliseksi haitaksi, vaaraksi, sopeutumattomiksi sekä yhteiskunnan ja suomalaisuuden uhaksi. Kuvaa taloudellisesta haitasta ja rasitteesta rakennetaan nimeämällä maahanmuuttajia *loisiksi* ja *eläteiksi* sekä kyseenalaistamalla heidän työntekonsa ja esittämällä heidät HYÖTYJINÄ ja VASTAANOTTAJINA, jotka saavat rahaa tekemättä mitään. Lisäksi tulijoista käytetään esimerkiksi nimityksiä *elintasopakolaiset* ja *elintasosurffaajat* rakentamaan mielikuvaa, että he eivät ole oikeita pakolaisia, vaan ovat tulleet hyväksikäyttämään suomalaisten sosiaalietujärjestelmää.

Maahantulijoiden nimeäminen *rikollisiksi*, *roistoiksi* ja *terroristeiksi* sekä heidän esittämisenä AGENTTEINA rikoksia ja väkivaltaa kuvaavien toimintojen yhteydessä konstruoi maahantulijat vaaraksi ja uhaksi. Erityisen vaaralliseksi ja uhkaaviksi rakentuvat *muslimit* ja *somalit*.

Erilaisuuden, toiseuden, alemmuuden ja sopeutumattomuuden mielikuvia rakentavat tulijoiden nimeäminen esimerkiksi halventavasti pukeutumisen mukaan (*kaapuakat*) tai korostamalla lähtömaan erilaisuutta (*kehitysmaamuslimit*, *hiekkaaavikon asukkaat*). Erilaisuutta, toiseutta ja sopeutumattomuutta rakennetaan myös kuvaamalla somaleiden ja muslimien puhumista, pukeutumista ja käyttäytymistä negatiiviseen sävyyn, rajusti yleistämällä ja assosioimalla sitä eläinten käyttäytymiseen (*mökeltää*, *keittää mais-sipuu-roa*, *porsia*). Erilaisuutta ja kaukaisuutta voidaan korostaa myös esimerkiksi nimityksellä *muukalainen*. Sopeutuminen ja integroituminen kuvataan toimintoina, joita tulijat eivät edes halua tai yritä tehdä.

¹⁹ Luonnonvoimiin ja etenkin veteen liittyvät metaforat ovatkin tyypillisiä maahanmuuton kuvaamisessa. Ks. esim. Charteris-Black 2006: 569; van Dijk 1987: 372–373; El Refaie 2001: 359–361; Hart 2010: 147–157; Santa Ana 2002: 68–81; suomeksi esim. Blomqvist 1996; Sinijoki 2013: 35–36.

²⁰ Hart (2011) on soveltanut maahanmuuttodiskurssin analyysiin Talmyn voimadynaamista kuvausta (Talmy 1988, 2000), ja analysoinut sen avulla mm. verbejä *let*, *allow*, *stop*, *block*. Ks. myös Hart 2015.

Osa nimityksistä sekä toiminnoista ja rooleista rakentaa tulijoista kuvaa suomalaisuuden ja suomalaisen yhteiskunnan uhkana. Esimerkiksi *muslimeihin* yhdistetty väkivaltaisuus ja lait, joita heidän oletetaan noudattavan, konstruoidaan uhaksi Suomelle. Tulijoiden lukumäärien korostaminen ja se, että heidät asetetaan etusijalle, rakentavat kuvaa, että heitä on ennen pitkää kantasuomalaisia enemmän ja he pääsevät näin dominoimaan suomalaisia. Tällöin ajatellaan suomalaisten ja suomalaisuuden olevan uhattuina.

Konstruoinnit rakentuvat maahanmuuttoa vastustavien keskustelijoiden yhteistyönä. Vastustavissa viesteissä käytetään samoja ja samanlaisia nimityksiä sekä esitetään maahanmuuttajat samanlaisissa toiminnoissa ja rooleissa. Niissä kierrätetään samanlaista retoriikkaa ja samanlaisia puhetapoja. Yksittäiset viestit ovat usein lyhyitä ja yksi viesti voi sisältää vain yhden tai muutamaa virkettä, mutta asettuessaan osaksi viestiketjua, se osallistuu yhteisten konstruointien ja siten yhteisen maailmankuvan rakentamiseen.

Talouden, vaaran, sopeutumattomuuden, erilaisuuden ja toiseuden sekä yhteiskunnan ja suomalaisuuden uhkien teemat toistuvat argumentoinnissa. Argumentointi perustuu pääasiassa näihin oletuksiin ja ne näkyvät myös erilaisissa argumentoinnin strategioissa. Näitä pääsen tarkastelemaan tarkemmin luvussa 7. Tunnelatautuneilla, kuten pejoratiivisilla, ilmauksilla voidaan herättää lukijoissa tunteita (Corbett 1971: 103). Niinpä monet nimitykset ja toimintojen kuvaukset pyrkivät herättämään lukijassa tunteita, kuten pelkoa ja vihaa, jolloin ne voidaan katsoa yhdeksi retoriikan paatoksen keinoksi (ks. Aristoteles: Retoriikka, II kirja, luvut 2–17).

6 MUIDEN RYHMIEN KONSTRUOINTI

Tässä luvussa käsittelen ensin sitä, miten keskustelun osapuolet – siis maahanmuuttoa vastustavat ja puolustavat keskustelijat – konstruoivat toisensa. Tarkastelen konstruointia nimeämisen sekä roolien ja toimintojen kautta. Toisena tarkastelen sitä, millaisia muita ryhmiä aineistossa nimetään. Tällaisia ovat esimerkiksi suomalaiset, poliitikot, Suomi instituutiona ja media. Tarkastelen sitä, miten nämä ryhmät keskustelussa esitetään, ja pohdin, miksi juuri näistä ryhmistä puhutaan maahanmuuttajien yhteydessä. Tämä luku vastaa kysymyksiin: Miten keskustelun osapuolet nimeävät toisiaan? Millaista toimintaa ja minkälaisia rooleja keskustelun osapuolet rakentavat toisilleen? Mitä muita ryhmiä keskustelussa esiintyy ja millaista toimintaa näihin yhdistetään?

6.1 KESKUSTELUN OSAPUOLET

Aineiston keskusteluissa rakentuu selkeästi kaksi vastakkaista keskustelun osapuolta. Nämä osapuolet muodostuvat ennen kaikkea toistensa rakentamina, esimerkiksi nimeämisen kautta. Eri tavalla ajattelevat rakennetaan *heiksi* tai *teiksi*, homogeeniseksi ulkoryhmäksi, kun taas samalla tavalla ajattelevat ovat omaa heterogeenistä sisäryhmää, jota ei ole tarpeen yksinkertaisesti määritellä tai nimetä. Kun puhun tässä maahanmuuton puolustajista ja vastustajista, tarkoitan niitä ryhmiä ja rooleja, jotka keskustelussa rakentuvat (ks. luku 2.4).

Aineistossa on myös viestejä, jotka eivät ota kantaa itse puheenaiheeseen, ja tällöin niiden kirjoittajaa ei keskustelussa määritellä puolustajaksi eikä vastustajaksi eikä kirjoittaja itse positioi itseään kumpaankaan osapuoleen. Tällaisia viestejä on kuitenkin aineistossa huomattavan vähän. Alla on esimerkki viestistä, joka ei ota kantaa puheena olevaan asiaan vaan kommentoi keskustelua metatasolla. Viesti tiivistää hyvin sen, mistä keskustelussa on kyse.

- (77) Maahanmuutto”keskustelun” osapuolet eivät yleensä kuuntele mitä toisella on sanottavanaan, vaan leimaavat tämän heti kättelyssä joko hölmöksi hyysäriksi tai typeräksi rasistiksi. Tämä on aihe joka polarisoi asenteet voimakkaasti joko myönteiseen tai kielteisen näkökulmaan. Rintamalinjat ”hyysärien” ja ”rasistien” välillä ovat syvät eikä järkevää keskustelua saada usein aikaan. (K5)

Kuten esimerkin 77 viestissä sanotaan, keskustelussa tyypillisesti leimataan, nimitellään ja pilkataan vastapuolta, eikä rakentavaa keskustelua käydä. Tässä alaluvussa tarkastelen siis sitä, millaisin keinoin tämä leimaaminen ja nimitely tapahtuu ja millaisiksi keskustelun osapuolet toisensa rakentavat.

Vastapuoleksi ei konstruoida pelkästään niitä, jotka kyseisessä keskustelussa ovat läsnä, vaan aineistoni keskustelut ja siten niissä rakentuvat osapuolet linkittyvät laajempaan yhteiskunnassa ja monilla foorumeilla käynnissä olevaan maahanmuuttokeskusteluun. Niinpä kun puhutaan esimerkiksi *hyysäreistä* tai *teistä rasisteista*, voidaan viitata samaan aikaan sekä kyseisessä keskustelussa kirjoitaviin että laajemmin kaikkiin niihin, jotka muualla käytävässä maahanmuuttokeskustelussa ovat äänessä. Eri mieltä olevat konstruoidaan siis osaksi laajempaa toista osapuolta.

6.1.1 MAAHANMUUTON PUOLUSTAJIKSI RAKENTUVAT

Maahanmuuton puolustajiksi keskustelussa rakentuu se osapuoli, joka keskustelussa esimerkiksi asettuu vastustamaan maahanmuuton vastustamista ja rasismia sekä puolustaa maahanmuuttajien oikeuksia. Tällaisia keskustelutehjiä nimetään ensinnäkin vihreyteen ja vasemmistoon liittyvillä ilmauksilla ja näistä muodostetuilla yhdyssanoilla, kuten *vasuri*, *punavasurivajakki*, *vasemmistoanarkki* ja *vihervassari*. Puolustajiksi hahmotetut samastetaan siis tiettyyn kohtaan puoluekenttää ja vihervasemmistosta rakennetaan yhtenäinen lohko. Näiden lisäksi usein esiintyvät nimitykset *hyysäri* ja *suvakki* erilaisine muunnoksineen. Muutaman kerran esiintyvät myös sellaiset nimitykset kuin *feministi* tai *femakko*, *kukkahattu(täti)* ja *mokuttaja*. Tyypillistä on, että erilaisia ilmauksia yhdistetään yhdyssanoiksi, kuten *vihervasuri-hyysäri* tai *suvakkihyysäri*.

Hyysäri, *mokuttaja* ja *suvakki* ovat nimityksiä, jotka kumpuavat käsitteistä ”hyysäri”, ”mokutus” ja ”suvaitsevaisto”, jotka on kehitelty aikoinaan Jussi Halla-ahon Scripta-blogin vieraskirjassa (Koivulaakso, Brunila & Andersson 2012: 115). *Hyysäri* viittaa *hyysäämiseen* eli liialliseen auttamiseen ja jonkun sellaisen auttamiseen, joka ei sanojan mielestä sitä ansaitsisi (KS s. v. *hyysätä*). *Mokuttaja* tulee sanasta *mokutus*, joka on monikulttuurisuuden pitämistä hyvänä asiana ja joka nähdään maahanmuuttovastaisessa argumentoinnissa usein uhkana. *Moku* tulee sanasta *monikulttuurisuus*. (Pohjola 2010: 226.)

Nimitys *suvakki* lienee peräisin Fundamentti-blogista (fundamentti.blogs-pot.fi), ja blogin kirjoittaja on omien sanojensa mukaan muodostanut sen sanoista *suvaitsevainen* ja *vajakki*. Sana esiintyi ensimmäisen kerran Fundamentti-blogissa vuonna 2012 ja levisi maahanmuuttoa vastustavien käyttöön samana vuonna. Syksyllä 2015 sana yleistyi laajempaan käyttöön. (Wikisanakirja s. v. *suvakki*; Inkinen 2017: 5.) Vuoden 2013 pro gradu -aineistossa nimitystä ei vielä esiinny, mutta tämän tutkimuksen aineistossa se esiintyy usein. *Suvakin* lisäksi käytetään myös muotoa *suvaitsevainen*.

Ilmauksen *suvakki* mallina on mahdollisesti ollut englanninkielinen nimitys *libtard*, joka on muodostettu sanoista *liberal* ja *retard*. Kyseessä on siis samantyylinen kontaminaatiosana (ks. myös Inkinen 2017: 6–7). *Vajakki* on halventava nimitys, joka tarkoittaa typerää, vajaaälyistä ihmistä (KS s. v. *va-*

jakki). *-kki*-johdinta on usein käytetty ihmisiin viittaavien nimitysten johtimena, ja osa tällaisista nimityksistä on negatiivisesti arvottavia (esim. *pu-nikki*). Pro gradu -tutkielmani (Lahti 2015) aineistossa se esiintyy sellaisissa negatiivissävyisissä nimityksissä kuin *mamukki* ja *holhokki*. Toisaalta kuitenkin *-kki*-johdos voi olla myös deminutiivinen ja sen sisältävät sanat voivat olla affektisen hellitteleviä, kuten *isukki*. Niinpä johdos *-kki* nimityksessä *suvakki* ei yksistään vielä toisi negatiivista sävyä, vaan oleellista on se, mihin nimitykseen *suvakki* assosioituu. Toisaalta sen käyttö selvästi haukkumasanana ja negatiivisissa yhteyksissä on kerännyt sille negatiivista konnotaatiivista sävyä. *Suvakki*-sanan rakennetta, käyttöä ja merkitystä ovat tarkemmin analysoineet Inkinen (2017) sekä Varjonen (ks. Karjalainen 24.4.2017).

Nimitykset *hyysäri*, *suvakki* ja *mokuttaja* ovat levinneet laajasti maahanmuuttoaiheiseen, tai etenkin *-vastaiseen*, keskusteluun ja esiintyvät oikeastaan vain siinä ympäristössä. Niinpä niiden käyttö yksistään voi jo kutsua koko keskustelun ja aktivoida kuulijan mielessä maahanmuuttokeskustelun kehyksen. Nimitykset myös kantavat selvästi vahvasti negatiivisia konnotaatioita ja yhdistyvät negatiivisiin mielikuviiin – niiden semanttinen prosodia on negatiivinen.

Maahanmuuton puolustajat esitetään keskustelussa usein niin, että ryhmän intentiot kuvataan tunnetuiksi, vaikka puhuja ei itse samaistuisi tähän ryhmään. Mentaaliset prosessit, joissa ryhmän näytetään esimerkiksi *haluavan* tai *ajattelevan*, kuvaavat puheena olevan ryhmän homogeenisena kokonaisuutena, jolla on jonkinlainen kollektiivinen mieli (Pälli 2003: 227).

- (78) vain murto-osa suomen kansasta on **suvaitsevaisia ja muutenvaan vasemmistoanarkkeja jotka haluaisi mokuttaa** koko suomen, ja valitettavasti meidän päättäjät on niin munattomia neitejä että myötäilevät tuota 1% (oma arvio). (K8)

Esimerkissä 78 *suvaitsevaisten* ja *vasemmistoanarkkien* intentioita kuvataan verbillä *haluta*. Haluamisen kohteena on Suomen *mokuttaminen* eli monikulttuuriseksi tekeminen.

Myös seuraavassa esimerkissä kuvataan *suvakkihyysäri*n mielipiteet ja ajatukset kuin ne tiedettäisiin varmasti.

- (79) Kirkasotsaisen **suvakkihyysäri**n mielestä kaikki meille ängenneet muslimit ovat ihqua monikulttuuria. Kirkasotsainen **suvakkihyysäri on valmis luopumaan** omista ihanteistaan ja tavoistaan, jotta kehitysmaamuslimeilla olisi hyvä olla täällä. Kirkasotsainen **suvakkihyysäri on** lyhyesti sanottuna **lapsellisen tyhmä**. (K46)

Esimerkissä käytetään yksiköllistä yleistävää NP:tä *suvakkihyysäri*, jolla viitataan yleistäen koko ryhmään. Toiminta ja tila esitetään tällöin koko ryhmän taipumuksena tai tapana (VISK § 1407). Tällaisen kollektiiviyksikön käyttö vahvistaa ryhmän homogeenisyyttä: se korostaa ryhmän olevan joltain tietyltä osin yhtenäinen (Pälli 2003: 187). Nimityksen *suvakkihyysäri* edessä on adjektiivimäärite *kirkasotsainen*, joka viittaa hyväuskoisuuteen. Viestissä on

myös retorisena keinona toisto ja kolmiportainen luettelo: kaikki kolme virkettä alkavat sanoilla *kirkasotsainen suvakkihyysäri*.

Esimerkin 79 lopussa *suvakkihyysäri* luonnehditaan myös *lapsellisen tyhmäksi*. Vastapuolen esittäminen tyhmänä, tietämättömänä tai naiivina onkin yleistä aineistossa. Tyhmyyttä ilmaistaan adjektiivipredikaatiivin lisäksi esimerkiksi käyttämällä kielto- tai kieltämis- muotoja verbeistä *tajuta, ymmärtää ja nähdä* sekä sellaisia ilmauksia kuin *ei ole käsitystä* tai *ei välähdä*.

- (80) Poliitikot eivät toimi ennenkuin paha on jo tapahtunut niin se vaan menee, kaikille suomalaisille ilmaiset kaasusumuttimet ja opetus käyttöön jo koulussa, tähän se mene mutta **Vihervasurihyysärit ei tätä näe.** (K16)
- (81) Mutta ilmeisesti **hyysäreillä ei ole mitään käsitystä** mistä ja miten valtion kirstuun tulee rahaa. (K24)

Tällaisten kognitio- ja näköhavaintoverbien yhteydessä maahanmuuton puolustajat ovat KOKIJAN roolissa, mentaalisen tapahtuman tai tilan tajunnallisina osallistujina. Kun sanotaan, ettei vastapuoli *näe* asioiden oikeaa laitaa tai heillä *ei ole käsitystä* asioista, rakennetaan vastapuolesta tyhmä ja tietämätön kuva. Tällöin vastapuolen argumentit ja näkökulma saadaan myös näyttämään typeriltä, vääriltä ja epätodelta (ks. luku 8.3.4). Myös näissä tilanteet kuvataan siten, että vastapuolen tajunnantiloja pidetään tunnettuina.

Maahanmuuton puolustajien yhteydessä käytetään myös sellaisia kommunikaatioverbejä kuin *kieltää, kertoa, kommentoida, syyllistää, toitottaa, selettää* ja *puolustella*. Näitä käytetään keskustelussa kritisoimaan sitä, miten maahanmuuton puolustajiksi hahmotetut toimivat, argumentoivat ja keskustelevat. Heitä syytetään myös asioiden vääristelystä, keksimisestä ja kaunistelusta.

- (82) Vai **onko hyysärit** jo **kieltäneet** tämänkin puolustautumiskeinon jollain tekosyillä? (K16)
- (83) **Hyysärit toitottaa** jatkuvasti kuin yhdestä suusta että maahanmuuttajat pitää kotouttaa nopeasti Suomeen että oppivat kielitaidon ja saavat töitä. No mistä noille kaikille pakoloisille nyt niitä töitä löytyy, kun talouden alamäelle ei ole loppua näkyvissä ja yt:t pyörii jatkuvasti millon missäkin firmassa. Kuka ne työllistää?? (K28)
- (84) En usko, että Suomen sivustoilta muutenkaan kannattaa lukea mitään ko. tapaukseen liittyvää, kun kuitenkin **vihervasurit trollaa minkä kerkeää ja yrittää vääristellä tapahtunutta** niin paljon ku mahdollista. (K40)

Esimerkin 82 keskustelussa puhutaan Rapex-nimisestä tuotteesta, joka on kehitetty estämään raiskauksia. Esimerkin viestissä liitepartikkeli *-kin* implikoi, että kirjoittajan mielestä *hyysärit* ovat kieltäneet muitakin puolustautumiskeinoja, ja täten on syytä epäillä, että puheena olevakin keino on kielletty. Sävy on syyttävä, ja mahdollista kiellon syytä pidetään *tekosyynä*. Väite linkittyy

maahanmuuton vastustajien retoriikkaan siitä, että *hyysärit* haluavat *suomalaisten* ahdinkoa ja antavat *maahanmuuttajien* tehdä mitä vain.

Esimerkin 83 *toitottaminen* tarkoittaa jonkin tiedon julistamista tai suuriäänistä levittämistä (KS s. v. *toitottaa*). *Hyysärit* siis pitävät suurta ääntä siitä, että maahanmuuttajat pitäisi kotouttaa ja saada töihin, ja tätä toitottamista viestissä pidetään ongelmallisena. Toitottaminen tapahtuu lisäksi *kuin yhdestä suusta* eli *hyysärit* hahmotetaan yhtenäiseksi, yhteiset intentiot omaavaksi ja yhteistä toimintaa toteuttavaksi ryhmäksi.

Esimerkissä 84 *vihervasureita* syytetään trollaamisesta ja vääristelemisestä. Esimerkin viestiketjussa puhutaan Ruotsissa tapahtuneesta puukotuksesta ja arvuutellaan tekijöiden taustoja. Esimerkin viestissä epäillään, ettei Suomen sivustoilta kannata etsiä tietoa tapahtumista, sillä niihin kirjoittavat *vihervasurit*, jotka eivät kerro totuutta. Median syyttämistä pimittämisestä ja vääristelystä käsittelen lisää alaluvussa 6.2.4. Esimerkeissä 82–84 maahanmuuton puolustajat ovat AGENTTEJA ja toiminta keskittyy kommunikointiin.

Hyysäreiksi, *suvakeiksi* ja *vihervasureiksi* nimettyjen toimijoiden toimimisen syyksi esitetään usein se, että nämä hyötyvät maahanmuutosta jotenkin. Keskustelussa siis arvailtaan ja vihjaillaan, että maahanmuuttoa puolustavat varmasti hyötyvät asiasta henkilökohtaisesti, esimerkiksi saamalla työpaikan tai seksuaalista seuraa.

(85) On iso joukko ihmisiä jotka on **saaneet hyvät virat** näiden tiimoilta. Semmonen tekee suvakin kenestä vaan. (K16)

(86) On sen takia ei muita tulekkaan. Ja **saahan** viherpunikki feministit myös **meisseliä**. (K91)

Esimerkeissä 85–86 toimijoille rakentuu HYÖTYJÄN rooli. Esimerkissä 85 viitataan siihen, että maahanmuuton ansiosta monet ihmiset ovat saaneet hyvän viran. Tätä pidetään syynä sille, että jostakusta tulee *suvakki* eli maahanmuuton kannattaja. Maahanmuuton kannattamisen tai puolustamisen syynä nähdään siis se, että siitä saa jotakin henkilökohtaista hyötyä. Esimerkissä 86 hyötynä on *meisselin* saaminen. *Meisseli* viittaa miehen sukupuolielimeen, eli esimerkin *viherpunikki feministi* hyötyy saamalla seksiseuraa.

Esimerkissä 86 on implikaatio, että *viherpunikki feministi* on naispuolinen henkilö. Tyypillisesti maahanmuuton puolustajat konstruoidaankin naisiksi (ks. esim. Inkinen 2017: 12–14; Keskinen 2011: 119; Lahti 2015: 52–53). Sukupuoleen liittyvä toiseus onkin klassinen toiseuden rakennusperuste, ja naiset on perinteisesti yhteiskunnassamme määritelty toisiksi suhteessa miehiin (ks. esim. Beauvoir 1980 [1949]). Suoraan naiseen viittaavat esimerkiksi sellaiset aineistossa esiintyvät nimitykset kuin *kukkahattutäti*, *hyysäriakka* ja *viherpuna-nainen*. Usein viittaukset naisiin ovat implisiittisiä, kun vihjaillaan esimerkiksi seksuaalisesta seurasta. Seuraavassa esimerkissä *suvakkien* toiminta määritellään eksplisiittisesti naisten toiminnaksi.

- (87) Juuri tuota suvakit haluavat..Epäjärjästystä ja eripuraa..Miksi? Suomi on liian turvallinen. Ja joo paatuneinkin vihreä tajusi,ettei sieltä mitään lapsia tule. Kuvakin taisi olla mistä lienee. **Tällaista peliä pelaa vain naiset.** (K69)

Esimerkissä 87 esitetään taas *suvakkien* intentiot tiedettyinä ja kuvattu toiminta määritellään mahdolliseksi vain naisille. Kyse on myös olkinukkeargumentista eli sellaisesta argumentoinnin virheestä, joka perustuu vastustapuolen kannan yksinkertaistamiseen tai vääristelyyn ja tämän muunnellun kannan kumoamiseen. Tällaisella yksinkertaistuksella ja tahallisella väärinymärtämisellä on helppo muokata vastustajan näkökanta sellaiseen muotoon, jonka ”jokainen täysjärkinen ihminen” hylkäisi. (Ylikoski 1998: 166.) Esimerkissä vastapuolen intentiot ja mielipiteet vääristellään sellaiseen muotoon, jota on helppo vastustaa.

Yhdessä viestissä puhutaan *miespuolisista hyysäreistä*. Heihin yhdistetään kuitenkin naismaisia ja homoseksuaalisia piirteitä. *Hyysäri* voi siis olla mies, mutta vain homo- tai naismainen mies.

- (88) Mä en edes tajua mitä se tarkoitti tuolla mutta luin taas pitkstä aikaa US:n ja muiden palstojen foorumeilta kommentteja, kaikissa niissä on kahta eri tyyppiä olevia **miespuolisia hyysäriä**. Nuorehkot, vihreisiin päin kallellaan olevat **hintahtavat sössöttäjät** joiden aivot on korvattu monotonisella mantralla asiasta joista he eivät tajua yhtään mitään koska elävät panssaroidussa vasemmistokuplassaan. Ja keski-ään ylittäneet vanhat **naismaiset miehet** jotka itkee ja inisee jostain lähimmäisenrakkaudesta ja vastuuntunnosta. En tiedä onko noi **estrogenipommimieslajit** ihan tosissaan, vai onko niillä **hölmöläisnaisten aivot** ja **se aika kuukaudesta** mutta niin paljon kuin vihaankin pellepakolaisia ja tätä hurskastelumaratonia, niin olen sitä mieltä kaikki voittavat jos nuo ”**miehet**” korvataan vaikka sitten lähi-idän raiskauskoneilla. (K56)

Esimerkissä 88 kuvaillaan kaksi erilaista miespuolista *hyysäriä*. Toinen on *hintahtava sössöttäjä*, jossa ilmaus *hintahtava* viittaa halventavasti homoseksuaalisiin piirteisiin ja *sössöttäjä* mahdollisesti stereotyyppiseen käsitykseen siitä, millainen on homomiesten puhetapa (ks. Surkka 2016). Toinen miespuolisten *hyysäreiden* ”tyyppi” on *naismainen mies*. Esimerkin lopussa näihin ryhmiin viitataan ilmauksella ”*miehet*”, jossa lainausmerkeillä kyseenalaistetaan ilmauksen sopivuus (ks. ”*pakolainen*” luvussa 5.1.2). Naismaisiin miehiin yhdistetään lähimmäisenrakkaudesta ja vastuuntunnosta *itkeminen* ja *iniseminen*. Miesten tunteellista toimintaa selitetään sillä, että heillä on naisten ominaisuuksia (estrogeeniä, naisten aivot, kuukautiset).

6.1.2 MAAHANMUUTON VASTUSTAJIKSI RAKENTUVAT

Maahanmuuton vastustajia nimetään aineistossa puolustajia vähemmän, sillä keskustelussa on melko vähän maahanmuuttoa puolustavia viestejä ja kuten

edellä olen todennut, nimitykset tulevat vastapuolelta, eivät ryhmältä itseltään.

Maahanmuuton vastustajiksi rakentuvia nimetään tyypillisesti *persuiksi*, *natseiksi*, *rasisteiksi* ja *nationalisteiksi*. Kun puolustajat samastetaan puoluekentällä vihreisiin ja vasemmistoliittoon, samastetaan maahanmuuton vastustajat selkeästi tiettyyn puolueeseen, perussuomalaisiin.

- (89) Ei ole siis suomalaisen kantaväestönkään työllisyys 100%, mutta sitä 100% odotetaan VAIN maahanmuuttajien osalta! Miettikää joskus **Perussuomalaiset** sitä!!! (K79)
- (90) Oletkin tyypillinen pään perseeseen työntänyt **persu-urpo**. Jos nuo ovat tietolähteesi, onnea elämälle. (K48)

Esimerkissä 89 käytetään virallista ilmausta *Perussuomalaiset* ja esimerkissä 90 epävirallista nimitystä *persu*. Molemmissa esimerkeissä puhutellaan suoraan keskusteluun osallistujia monikon 2. persoonan imperatiivilla (*miettikää*) sekä yksikön 2. persoonan käytöllä ja possessiivisuffiksilla (*oletkin, tietolähteesi*).

Esimerkissä 90 *persu* saa peräänsä ilmauksen *urpo*, joka edustaa etunimen appellatiivistumista. Appellatiivistunut etunimi tarkoittaa usein 'tyhmää' (Paunonen 2002; etunimien appellatiivistumisesta ks. myös Sarhema & Sivonen 2015). Tyhmyyteen viittaavilla ilmauksilla halvennetaan vastapuolta ja halutaan saada tämä näyttämään typerältä. Väittelyssä onkin yleistä, että argumentit kohdistuvat toisinaan henkilöön ja vastapuolta jopa haukutaan. Hyökkäyksen kohdistaminen henkilöön osoittaa retoriikassa kuitenkin Perelmanin (1996: 111) mukaan huonoa makua, ja kun argumentoija viittaa joihinkin vastapuolen piirteisiin, jotka ovat keskusteltavalle aiheelle irrelevantteja, on kyse *ad personam*- tai *ad hominem* -argumentointivirheestä (Ylikoski 1998: 162). Samanlaista haukkumista on myös esimerkiksi ylempänä käsittelemäni *suvakki*-sanankäytössä. (Käsittelen aihetta lisää luvussa 8.2.4.)

Maahanmuuton vastustajien yhteydessä käytetään sellaisia kognitio- ja kommunikaatioverbejä kuin *tajuta*, *ajatella*, *kuvitella*, *keksiä*, *väittää*, *huudella* ja *kiitellä*, joilla kuvataan muun muassa kommentoijan mielestä virheellistä tai vääränlaista ajattelua ja virheellisten väitteiden esittämistä. Näiden verbien yhteydessä vastustajilla on AGENTIN ja KOKIJAN rooli.

- (91) Ohhoh kun **jaksatte keksiä** noita lukuja. Ja aina tulee lisää miljardeja, viimeksi **kumipäänatsi väitti** että 2-3 miljardia. Ihan täyttä paskaa. (K110)
- (92) **Kyllä te rasistipojat osaatte kiitellä toisianne** ja näin **kuvitella** itsenne aika polleiksi vaikka totuus on ettei teidän homogeneista joukkiotanne kukaan terve suomalainen voi ottaa muuten kuin huumorin kannalta :) Siis tonttjoukkona joka hipsii alla sillan peloissaan. Eiks je **natsit**? (K8)

- (93) Tietysti **sunkaltainen rasisti noin ajattelee**. Mutta heillä on oppimisvaikeuksia(perustuen tutkimuksiin ja tuloksiin) sekä pahoja ongelmia perheessä/kotimaassaan, johtuen erilaisesta kulttuurista sekä käytösmalleista. (K8)

Esimerkissä 91 kirjoittaja väittää keskustelussa kirjoittavien maahanmuuton vastustajien keksivän lukuja. Nimitys *natsi* saa eteensä liitteen *kumipää*-, joka viittaa sekä yleiseen uusnatsien kaljumuotiin että tyhmyyteen. Ilmauksen *kumipää* taustalla on skeema [pää on aineesta x], joka hahmottaa materiaalisen suhteen. Materiaalin (*kumi*) välittämä ominaisuus on tässä tapauksessa jonkinlainen pehmeys ja kimmoisuus, josta todennäköisesti seuraa, että ihminen on yksinkertaisesti 'tyhmä'. (Malmivaara 2004: 355.)

Esimerkissä *te* ja *kumipäänatsi* ovat AGENTEJA. Verbi *jaksaa* on monikon toisessa persoonassa (*jaksatte*), jolla kirjoittaja viittaa eksplisiittisesti toisiin keskustelijoihin, joita syyttää *lukujen keksimisestä*. Esimerkissä 92 keskustelija niin ikään viittaa keskustelun toisiin keskustelijoihin pronomiinilla *te* ja nimittää *te*-ryhmän *rasistipojiksi*. *Te rasistipojat* rakentuvat AGENTEIKSI ja KOKIJOIKSI: etenkin mentaalinen *kuvitella*-verbi hahmottaa mentaaliseen tapahtumaan osallistujan. *Kuvittelu* kuvaa todellisuudentajun vastakohtaa: sillä kuvataan sellaista ajattelua, joka ei perustu todellisuuteen.

Esimerkeissä 91 ja 92 käytetään modaalisia voimisverbejä *jaksaa* ja *osata*. *Jaksaa*-verbi voi fyysisen energian riittämisen lisäksi viitata psyykkiseen energiaan tai yleiseen periksiantamattomuuteen, ja sarkastisesti sitä voi käyttää viittaamaan henkilön kykyyn pitäytyä pitkään jossakin toiminnassa, ja sitä voi myös käyttää toiminnan kritisoimiseen (Flint 1980: 89). Esimerkissä 91 verbi *jaksaa* ei viittaakaan keskustelun *teidän* fyysiseen tai mentaaliseen kapasiteettiin vaan ennemmin juuri periksiantamattomuuteen. Mukana on myös sarkasmia ja kritiikkiä sitä kohtaan, että puhutellut pitäytyvät itsepintaisesti toiminnassa, jossa *keksivät lukuja*. Mahdollisesti samaan tapaan esimerkissä 92 on käytetty *osata*-verbiä sarkastisesti ja kritisoimaan toimintaa, jossa *rasistipojat kiittelevät toisiaan ja kuvittelevat itsensä polleiksi*.

Esimerkissä 93 kirjoittaja sanoo, että *tietysti sunkaltainen rasisti noin ajattelee*, jolla hän viittaa siihen, miten edellinen keskustelija on kysynyt, ovatko *afrikkalaiset ja mamut vammaisia vai pikkulapsia*, kun tarvitsevat apua ja kärsivällisyyttä. Keskustelija implikoi, että toisen ajattelussa on jotakin väärää tai typerää ja lisäksi että sellainen ajattelu on toisaalta odotuksenmukaista (modaalinen adverbi *tietysti*). *Sunkaltainen rasisti* on taas kokijan roolissa. *Tietysti*-adverbilla (ks. Jaakola 2018) ja lausekkeella *sunkaltainen rasisti* myös määritellään puhuteltava rasistien luokan edustajaksi ja hänen sanomansa tästä automaattisesti seuraavaksi ajattelutavaksi. Vastapuolen ajattelussa hahmotetaan olevan jotakin virheellistä, joka halutaan oikaista. *Rasistien, natsien ja persujen* ajattelu ja intentiot kuvataan tunnettuina, samaan tapaan kuin maahanmuuton puolustajien tajunnantilat. Heidän ajatteluaan ja muuta toimintaansa kritisoidaan ja heidät konstruoidaan tyhmiksi.

Kun puolustajat konstruoidaan naisiksi tai naismaisiksi miehiksi, rakentuvat vastustajat puolestaan miehiksi. Tämä näkyy sellaisissa nimityksissä kuin

rasistinatsipojat, *rasistipojat* ja *peräkamarin pojat*. Lisäksi ilmaus *poika* viittaa miehen epäkypsyyteen ja täten vastapuolen mahdolliseen naiiviuteen. Lisäksi maahanmuuttoa vastustavat rakentuvat viesteissä ahdasmielisiksi, junteiksi ja typeriksi reppanoiksi, joiden asenteet selitetään työttömyydellä sekä koulutuksen ja naisten puutteella (ks. myös Nikunen 2010: 17).

- (94) Suurin osa noista puukko-hulluista ja natseista on **huonosti koulutettuja ja huonotuloisia**, jotka vain kadehtivat ja pelottelevat muita tietämättömyydellään. Kun laittaisivat omat koulutuksensa ja tulotasonsa näkyville, niin kaikki tajuaisivat mistä on kyse. **Äiti tekee ruuat, asutaan vanhempien luona, amiksen just läpi päässeitä, pohjapalkalla.** (K18)
- (95) **Pillunkipeitä kotimaan junttirasisteja** tääl huutelee :D Pelkäävät että maahanmuuttajista tulee uhka,vievät suominaiset heiltä :D ei voi kuin nauraa :DS (K1)

Esimerkissä 94 suurin osa *puukkohulluista* ja *natseista* määritellään huonosti koulutetuiksi ja huonotuloisiksi ihmisiksi, joita äiti ruokkii ja jotka asuvat vanhempiensa luona. Lisäksi heidän sanotaan olevan tietämättömiä ja tästä johdun kateellisia ja pelokkaita. Tunne- ja mielentilat esitetään siis taas tiedettyinä. Esimerkissä 95 maahanmuuton vastustajat nimetään *junttirasisteiksi* ja heihin yhdistetään puute nais- ja seksiseurasta. Nimitys *juntti* on halventava ja tarkoittaa tyhmää ja moukkamaista miestä (KS s. v. *juntti*). Tämän lisäksi esimerkiksi *junttirasistit* esitetään naurunalaisina (*ei voi kuin nauraa*), ja tätä vahvistetaan viestissä kolmella naurua ilmaisevalla tunneikonilla :D. Nikunen ja Pantti (2018: 85) huomauttavat, ettei turvapaikanhakijoista välittämistä yleensä perustella heidän tarpeillaan vaan heidän vastustajiensa kelvottomuudella. Samanlaisen huomion voi tehdä tämän tutkimuksen aineistosta: maahanmuuttoa, turvapaikanhakijoita ja pakolaisia puolustavissa viesteissä keskitytään enemmän vastustajien haukkumiseen ja kelvottomina esittämiseen kuin maahanmuuttajien, pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden näkökulmaan.

Sekä puolustajiin että vastustajiin yhdistetään tyhmyys, ymmärtämättömyys ja asioiden vääristely tai keksiminen, mutta ryhmät rakentuvat vastakohtaisiksi monin muunlaisin tavoin. Puolustajat ovat naisia tai naismaisia, tunteilevia ja joissakin viesteissä heihin yhdistetään esimerkiksi korkeat virat ja eliitti (esim. *kukkahattutädin* hahmo on ylempään keskiluokkaan kuuluva, korkeasti koulutettu nainen, Keskinen 2011: 119). Vastustajat sen sijaan ovat tunteettomia, ennakkoluuloisia ja kouluttamattomia miehiä. Vastapuoli stereotypisoidaan molemmin puolin tietyn suppean kuvan ja yksittäisten ominaisuuksien perusteella, ja vastapuolesta konstruoidaan homogeeninen yhden agendan ympärille koostuva ulkoryhmä.

6.2 MUUT RYHMÄT

Erilaisten maahanmuuttajien ja maahanmuuttajaryhmien sekä keskustelun osapuolten lisäksi keskustelussa mainitaan toistuvasti suomalaiset, poliitikot ja päättäjät, Suomen valtio sekä media. Näiden ryhmien esiintyminen toistuvasti keskustelussa kertoo siitä, että kun puhutaan maahanmuutosta, puhutaan samalla politiikasta, Suomesta (valtiona ja instituutiona), laeista, mediasta ja ennen kaikkea suomalaisista eli me-ryhmästä toiseuden ja ulkoryhmän vastakohtana.

6.2.1 SUOMALAISET

Suomalaiset esiintyvät aineistossa usein. Suomalaisiin viitataan muun muassa nimityksillä *suomalaiset*, *kansalaiset*, *kansa*, *kantasuomalaiset* ja *kantaväestö*. Taulukossa 2 on esitetty suomalaisiin viittaavien nimitysten lukumäärät aineistossa.

Taulukko 2. Suomalaisiin viittaavat nimitykset ja niiden lukumäärät aineistossa.

Nimitys	Lukumäärä
<i>suomalainen</i>	495
<i>(Suomen) kansa</i>	82
<i>kantasuomalainen</i>	68
<i>(Suomen) kansalainen</i>	60
<i>kantaväestö</i>	32
<i>muut</i>	62
yhteensä	794

Nimitys *suomalainen* on aineistossa yhtä yleinen kuin nimitykset *maahanmuuttaja* ja *mamu*. Kun puhutaan ”muista” – maahantulijoista, ulkomaalaisista, eri kansallisuuksista ja etnisistä ja uskonnollisista ryhmistä – samalla tai ennen kaikkea puhutaan myös ”meistä”. Yhtä paljon, kuin keskustelussa on kyse siitä, ketkä ovat ”muita”, on kyse myös sen määritellystä, keitä ”me” olemme. (Ks. Pakkasvirta 2018: 95.)

Nimitys *suomalainen* viittaa yleisesti Suomen kansalaiseen, mutta aineistossani sitä käytetään yleisimmin viittaamaan etnisesti suomalaisiin. Sitä käytetään erottelemaan maahanmuuttajat, muualta kotoisin olevat ”meistä”. Aineistossa käydään myös neuvottelua siitä, kuka on ja voi olla ”suomalainen” – kategorian rajat eivät ole selkeät eivätkä kaikkien mielestä samat.

Erottelujen tekemiseen käytetään aineistossa myös nimitystä *kantasuomalainen*. *Kantasuomalainen* on kielitieteen termi, joka on vanhastaan merkinnyt ’itämerensuomalaista kantakansaa’, eli niitä, jotka ovat puhuneet *kantasuomea*, itämerensuomalaista kielimuotoa (KS s. v. *kantasuomalainen*;

Hurttu 2007). Tämän merkityksen ohelle on kuitenkin sanalle *kantasuomalainen* yleistynyt toinen merkitys: *maahanmuuttaja*-sanana vastakohta (Hurttu 2007). *Kielitoimiston sanakirjankin* mukaan *kantasuomalaisista* käytetään myös 'Suomen kantaväestöstä (maahanmuuttajien vastakohtana)' (KS s. v. *kantasuomalainen*). Näin siis vanha kielitieteen termi on maahanmuutokeskustelun myötä siirtynyt uuteen merkitykseen. Sen funktio on maahanmuuttodiskurssissa tehdä ja korostaa eroa ja toimia vastakohtana 'uussuomalaisiin' eli *maahanmuuttajiin* ja *maahanmuuttajataustaisiin*. *Kantaväestö* taas tarkoittaa jonkin seudun alkuperäistä väestöä (KS s. v. *kantaväestö*), ja sitä käytetään aineistossa *kantasuomalaisen* tapaan: erottelemaan tulijat niin sanotuista alkuperäisistä.

Kansa on keskeinen käsite populismissa, ja populismin nimityskin juontuu latinan kansaa tarkoittavasta sanasta *populus* (Herkman 2019: 29). Mudden (2004: 543) laajasti tutkimuksessa käytetyn määritelmän mukaan populismi on ideologia, jossa yhteiskunta jaetaan kahteen homogeeniseen ja vastakkaiseen ryhmään, "puhtaaseen kansaan" ja "korruptoituneeseen eliittiin", ja jonka mukaan politiikan tulisi ilmentää kansan tahtoa. Oikeistopopulistien retoriikassa maahanmuuttovastaisuus on yhdistynyt eliittien vastustamiseen: tulkintana on, että yhteiskunnalliset eliitit (kuten poliitikot, media, tutkijat) kannattavat maahanmuuttoa omien etujensa vuoksi, vastoin "kansan" tahtoa (Niemi & Houni 2018: 11–12). Tämänkin tutkimuksen aineistossa kaiutetaan tällaista populistisen retoriikan vastakkainasettelua *kansan* ja *eliitin* välillä.

Se, mitä *kansalla* kulloinkin tarkoitetaan ja kuinka *kansa* ymmärretään, vaihtelee eri yhteyksissä. *Kansa*-sanana merkitys ei ole yksiselitteinen (ks. Koski 1993; Johansson ym. 2018). Useimmissa eurooppalaisissa kielissä on kaksi kansaa tarkoittavaa sanaa, latinan mukaisesti *natio*- ja *populus*-sanat, joista *populus* ilmaisee kansanjoukkoa tai ihmisryhmää yleensä ja sillä voidaan tarkoittaa kaikkia kansalaisia hallitsevan luokan vastakohtana. *Natio*-käsite puolestaan ilmaisee kansallisuutta, kansakunnan statusta. Suomen kielessä *kansa* kattaa molemmat merkitykset. (Koski 1993: 242–245.) *Kansa* on ollut Suomessa poliittisen kulttuurin avainkäsitteitä niin kauan kun politiikka on tehty suomen kielellä. Käsitettä ovat Suomessa hyödyntäneet erilaiset poliittiset toimijat mitä erilaisimpiin tarkoituksiin: sen käyttö ja kytkökset ovat monisyiset ja ristiriitaiset. Kansan käsite on ollut kytköksissä kansalaisuuden ja edustuksellisen demokratian läpimurtoon sekä nationalismiin, valtion ja kansakunnan rakentamiseen. Sen avulla on myös ajettu autoritaarisia poliittisia malleja ja käytäntöjä, levitetty vähemmistöjen ja yksilöiden oikeuksia uhkaavia ajattelun- ja toimintatapoja sekä lietsottu vihamielisiä asenteita muita kansoja ja kansallisuuksia kohtaan. (Liikanen 2003: 257–258, 302.)

Kansa-sanaa käyttämällä on ainakin perinteisesti haluttu viitata enemmän valtiolliseen valtaan ja poliittisiin oikeuksiin sekä oikeuksien vaatimiseen kuin etniseen yhteenkuuluvuuteen (Liikanen 2003: 302). Aineistossani *kansa* asetettiin usein valtaapitävien vastakohtaksi – samaan tapaan kuin populistisi-

nessa retoriikassa (ks. esim. Müller 2016: 20; Mudde 2007: 65–69). *Kansalainen* taas viittaa henkilöön valtion jäsenenä (KS s. v. *kansalainen*), ja aineistosani se niin ikään yhdistyy tyypillisesti oikeuksiin ja asettuu päättäjien vastakohtaksi. Samaan aikaan käsitteiden *kansa* ja *kansalainen* käyttöön sisältyi kuitenkin koko ajan vahva näkemys myös etnisyydestä. Suomessa etnisyys ja nationalismi näyttävätkin jokseenkin samana asiana ja valtion kansalaisuus on ymmärretty etnisen ryhmän jäsenyydeksi ja siten kansalaisten oikeuksien on nähty nousevan etnisyydestä. Tämä näkyy myös esimerkiksi siinä, että maahanmuuttajien pelätään vievän vallan suomalaisilta sen sijaan, että maahanmuuttajista tulisi suomalaisia. (Alasuutari & Ruuska 1999: 212.)

Aineistossani ajatus etnisyydestä liittyy sekä nimityksiin *suomalainen* ja *kantasuomalainen* että *kansa* ja *kansalainen*. Nimityksiä *suomalainen* ja *kantasuomalainen* käytetään kuitenkin useammin silloin, kun suomalaisia verrataan maahanmuuttajiin, ja nimityksiä *kansa* ja *kansalainen* useammin silloin, kun ilmaistaan vastakkaisuutta päättäjiin.

Seuraavissa esimerkeissä (*kanta*)suomalaiset ovat muslimien ja maahanmuuttajien vertailukohtina.

- (96) Suomen kansalaisuuden omaava äärimuslimi ei ole **suomalainen**, koska hänen arvonsa ja tapansa toimia elämässä ovat ristiriidassa suomalaisen yhteiskunnan arvojen kanssa. (K98)
- (97) Maahanmuuttajat saa n 4 kertaa enemmän sosiaalietuja **kantasuomalaisiin** verrattuna, kun tuet pannaan suomalaisten tasalle niin säästetään n 600 milj e vuodessa. (K110)

Esimerkissä 96 esitetään eksplisiittinen luokittamisen kriteeri, joka poikkeaa yleisesti käytetystä: *Suomen kansalaisuuden omaava äärimuslimi ei ole suomalainen*, kun yleisesti ja virallisesti Suomen kansalainen on 'suomalainen'. Kategoriana *suomalainen* voi siis epämuodollisessa keskustelussa hahmottaa ja määrittellä eri tavalla eivätkä kategorian rajat ole selkeät tai kaikkien mielessä samat. Samalla voidaan myös esittää riittäviä ja välttämättömiä ehtoja suomalaisuudelle. Esimerkissä 96 verrataan *suomalaisen* ja *äärimuslimin* arvoja ja tapoja, esimerkissä 97 *kantasuomalaisten* ja *maahanmuuttajien* saamia sosiaalietuja.

Suomalaisista puhutaan siis ennen kaikkea maahanmuuttajien vertailu- ja vastakohtana. *Suomalaisille* rakentuu keskustelussa kuitenkin muunkinlaisia tehtäviä ja rooleja. Keskustelussa esiintyvistä ryhmistä *suomalaiset* näyttävät heterogeenisimpänä: ryhmän sisällä hahmotetaan toisinaan erilaisia intentioita ja eri tavoilla toimivia osajoukkoja, vaikkakin tällöinkin esitetään vahvoja yleistyksiä. Tällöin käytetään tyypillisesti mentaalaisia ja kommunikaatioverbejä, kuten *haluta*, *ajatella*, *sanoa* ja *puhua*.

- (98) Minä ja tuhannet ja taas tuhannet suomalaiset sanovat selkeästi EI etnohelvetille. (K3)

(99) Eihän se olisi, mutta muista, että **80% suomalaisista on tätä meininkiä halunneet**. Persuja äänestäneistä voi kenties sanoa, että eivät halunneet, mutta persutkin ovat täydellisesti pettämässä äänestäjänsä. Aiotko ryhtyä taistelemaan 80% suomalaisia, valtiovaltaa, oikeuslaitosta, lehdistöä vastaan? (K75)

(100) Onneksi **suomalaisten enemmistö on kuitenkin sitä mieltä**, että olisi ensin hoidettava oman maan asukkaiden asiat kuntoon ennenkuin aletaan leikkimään koko lähi-idän ja Afrikan väestön kattavaa sosiaalihuoltoa. (K43)

Esimerkeissä 98–100 *suomalaiset* ovat agenttiivisia toimijoita, jotka ovat itse valinneet toimintansa, ajattelunsa ja mielipiteensä. Esimerkeissä hahmottuu osajoukkoja: puhutaan *tuhansista ja tuhansista suomalaisista*, 80 prosentista *suomalaisia* ja *suomalaisten enemmistöstä*. Näin ollen poikkeuksena lähes kaikkiin ryhmiin, joita olen edellä analysoinut, *suomalaisten* kohdalla ryhmää ei hahmoteta kokonaan homogeeniseksi ja ryhmän sisällä hahmotetaan erilaisia intentioita ja eri tavoilla toimivia osajoukkoja, vaikkakin vahvasti yleistäen. Sisäryhmä–ulkoryhmä-jaottelussa oma sisäryhmä nähdäänkin erillisten yksilöiden muodostamana ryhmänä, kun taas ulkoryhmä homogeenisenä keskenään samanlaisten jäsenten joukkona. Kun *suomalaiset* rakentuvat sisäryhmäksi, on odotuksenmukaista, että se kuvataan heterogeenisempänä kuin ne ryhmät, joista puhutaan ainoastaan ulkoa päin. Sisäryhmä–ulkoryhmä-jaottelu toimii myös usealla eri tasolla: toisaalta *suomalaisten* ja *muiden* välillä, toisaalta *suomalaisten* ryhmän sisällä.

Esimerkkien 98–100 viesteissä vastustetaan maahanmuuttoa, ja kiinnostavaa on, miten esimerkissä 98 kirjoittaja lukee itsensä mukaan *suomalaisten* ryhmään, josta rakentaa *me*-sisäryhmää, kun taas esimerkin 99 kirjoittaja ei laske itseään siihen *suomalaisten* enemmistöön, josta puhuu. Esimerkissä 99 enemmistöstä rakennetaan ryhmä, joka on ollut nykyisen maahanmuuttopolitiikan kannalla, kun taas päinvastoin esimerkissä 100 enemmistön mielipiteenä esitetään tiukemman maahanmuuttopolitiikan kannattaminen. (Vrt. myös aiempi esimerkki 78, jossa taas sanotaan, että *vain murto-osa suomen kansasta on niitä, jotka haluaisi mokuttaa suomen*.) *Suomalaisista* ja *suomalaisten* sisällä rakentuu siis maahanmuuttoa vastustavassakin puheessa hyvin erilaisia ryhmiä, joiden halut ja intentiot hahmottuvat erilaisiksi, jopa vastakohtaisiksi. Yhteistä on se, että *suomalaiset* esitetään ryhmänä, jonka mielipiteet ja asenteet tiedetään.

AGENTTEINA *suomalaiset* ovat myös sellaisten verbien yhteydessä kuin *rakentaa*, *luoda*, *pitää huolta*, *toimia* ja *auttaa*, jotka rakentavat *suomalaisille* myyttisen sankarin roolin.

(101) Suomalaiset **ovat** ututteralla työllään useiden sukupolvien ajan **rakentaneet ja luoneet** tämän maan nykyiseen vaurauteen. Maamme kehitys ei ole perustunut mihinkään muiden maiden tai kansojen hyväksikäyttöön, vaan omaan kovaan ahkeruuteemme ja niukkaan, pyytettömään elämäntyyliimme. (K75)

Esimerkissä 101 *suomalaiset* rakentuvat dynaamisiksi AGENTEIKSI ja SANKAREIKSI. SANKARIN roolia korostaa myös se, miten *suomalaisiin* liitetään *uutera työ, kova ahkeruus* ja *niukka, pyyteetön elämäntyyli*. *Suomalaisten* rakentaminen ihailtaviksi SANKAREIKSI toimii myös vertailukohtana: lause *maamme kehitys ei ole perustunut mihinkään muiden maiden tai kansojen hyväksikäyttöön* implikoi, että jokin toinen ryhmä mahdollisesti hyväksikäyttää muita, ja tällaisen ROISTON vastakohtaksi rakennetaan *suomalaiset* SANKARIT.

Toistuvasti *suomalaisia* ja *kansalaisia* myös kehoitetaan tai käsketään toimintaan: pakoreittien tutkimiseen, päättäjien painostamiseen, vaikuttamiseen ja muutoksen puolesta toimimiseen. Tähän käytetään sellaista nesessiivirakennetta kuin *on huolehdittava/ryhdyttävä* ja nesessiiviverbiä *tulee (vaikuttaa/painostaa/ryhtyä)*.

- (102) Nyt tarvitaan päättäjiltä radikaaleja toimia välittömästi. **Kansalaisten tulee painostaa** päättäjiä niihin monin eri tavoin ja suurin joukoin. Muuta keinoa meillä ei ole. Jokaisen asiasta vähänkin huolta kantavan **kansalaisen tulee ryhtyä** heti **toimimaan** muutoksen puolesta! (K75)

Esimerkissä 102 kehotukset on tehty nesessiiviverbillä *tulee* ja lopun kehotusta korostavat adverbi *heti* sekä huutomerkki. Esimerkissä käytetään nimitystä *kansalaiset*, joka kontrastoituu *päättäjiin*, joilta vaaditaan toimia. Velvoittaminen koskee ensimmäisen kehotuksen kohdalla yleisesti kaikkia kansalaisia, toinen kehotus velvoittaa sen sijaan kaikkia niitä, jotka vähänkin ovat huolissaan Suomen tuhoutumisesta. Kehotukset jäävät kuitenkin melko abstraktille tasolle: mitään konkreettisia neuvoja siitä, miten päättäjiä voi painostaa tai millaisilla toimilla muutoksia saataisiin aikaan, ei anneta.

Suomalaiset, kansa, kansalaiset, kantasuomalaiset ja *kantaväestö* esitetään myös ei-agentiivisina PATIENTIN, LÄHTEEN ja MALEFAKTIIVIN rooleissa.

- (103) No nyt sitten **kielletään tavallisilta suomalaisilta** jo mielipiteenilmaisukin maamme medioissa. Ovatko nämä niitä viimeisiä vapaita hengäyksemme julkisesti? (K75)
- (104) valtio elää velaksi, kiristää veroja ja **leikkaa omilta kansalaisiltaan**, mutta pakoloisille löytyy aina rahaa. on tämä vitun hienoa. (K110)
- (105) Verotusta on nostettu ja nostetaan koko ajan uusiin sfääreihin ja tulos ei näy normaalikansalaisen arjessa muutakuin menetyksenä. Miksi mamuilla on iphonet, niken/adidaksen vaatteet? ne saa rahaa ja **kantasuomalaiset kärsii**. (K99)

Esimerkeissä 103–104 *suomalaisilla* ja *kansalaisilla* on LÄHTEEN rooli, ja molemmat ovat ablatiivissa: *suomalaisilta* ja *kansalaisiltaan*. Näissä yhteyksissä ablatiivilausekkeen tarkoite ilmaisee sitä, joka menettää jotakin tai jolta estetään jotakin (VISK § 1255). Lisäksi rooli on kärsivä MALEFAKTIIVI. Kummassakaan esimerkissä 103–104 ryhmät *suomalaiset* tai *kansalaiset* eivät ole agentiivisia, vaan menettäjiä ja tahattomia luovuttajia, joilla ei ole sanavaltaa itseään koskevissa päätöksissä. Esimerkissä 104 vertaus ja vastakohtaisuus

pakoloisiin luodaan sijamuotojen tasolla: *omat kansalaiset* ovat ablatiivissa, eli ne, joilta otetaan, ja *pakoloiset* ovat allatiivissa, eli ne, joille annetaan. Sijamuodot konstruoivat rahan liikkeen ja väylän: *kansalaisilta pakoloisille*.

Esimerkissä 105 *kantasuomalaisille* rakentuu KOKIJAN ja MALEFAKTIIVIN rooli, joka ei myöskään ole kovin agenttiivinen, vaan agenttiivisuuden ja patienttimaisuuden välimaastossa: KOKIJA on elollinen, muttei intentionaalinen toiminnan aikaansaaja. Esimerkeissä 103–105 *suomalaisilla* on lisäksi myyminen UHRIN rooli: heiltä *kielletään, leikataan* ja he *kärsivät*.

Seuraavassa esimerkissä *kansa* on PATIENTTI ja UHRI.

(106) Hei Antero. Kai sinäkin ymmärrät että jos leikataan alati kaikkialta ja **kan-saa painetaan** koko ajan säästöpainneiden vuoksi, mutta samalla otetaan tänne enemmän kuin koskaan pakolaisia, on yhtälö valmis. (K99)

Esimerkissä 106 *kansa* on toiminnan, *painamisen*, kohde, jota ei esitetä intentionaalisenä, omavoimaisena osallistujana. Lisäksi *kansa* hahmottuu homegeniseksi massaksi, ei erillisten yksilöiden joukoksi.

Maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä ryhmästä *suomalaiset* rakentuu kaksi tyypillistä, keskenään hyvin erilaista kuvaa: Toisaalta *suomalaiset* ovat ahkeria, dynaamisia ja agenttiivisia SANKAREITA, jotka pitävät puolensa ”etnohelvettä” vastaan. Toisaalta taas he ovat patienttimaisia UHREJA, joita *kyykytetään* ja joilla ei ole juuri sananvaltaa itseään koskeviin päätöksiin. Yhteistä näille rakentuville kuville kuitenkin on se, että molemmissa *suomalaiset* nähdään hyvinä hahmoina, joiden puolella kirjoittajien sympatiat ovat. Näiden lisäksi rakentuu osasta *suomalaisia* ryhmä, joka on valinnut ja halunnut tukea maahanmuuttoa ja jota kohtaan keskustelijoilta ei näin ollen heru sympatiaa.

Kansa asetetaan vastakohta-asetelmaan *päätäjien* kanssa, *suomalaiset* taas *maahanmuuttajien* ja *pakolaisten* kanssa. *Päätäjien* rooliksi rakentuu AGENTTI ja ROISTO, joka leikkaa *kansalta* ja laiminlyö ja painaa *kansaa*, jolle rakentuu vastakohtaksi PATIENTIN ja UHRIN rooli. (Ks. myös esim. Kantola 2013: 65–67; Johansson ym. 2018: 106–109.) Kansan ja eliitin sekä oman kansan ja maahanmuuttajien välisten jännitteiden luominen sekä ”kansan puolella oleminen” on tyypillistä oikeistopopulistiselle retoriikalle ympäri Eurooppaa (esim. Wodak 2015).

Maahanmuuttajien ja *pakolaisten* kanssa *suomalaiset* asetetaan vastakaisiin aseisiin rakentamalla *maahanmuuttajille* ja *pakoloisille* HYÖTYJÄN, VASTAANOTTAJAN/KOHTEN ja ROISTON roolit, *suomalaisille* taas MALEFAKTIIVIN, LÄHTEEN, UHRIN ja SANKARIN roolit.

Maahanmuuttoa puolustavissa viesteissä *suomalaiset* konstruoidaan pääosin eri tavoin kuin maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä. Kun vastustavissa viesteissä usein korostetaan *suomalaisten* ja *maahanmuuttajien* eroja ja ryhmät esitetään vastakohtina ja vastakkainasetteluissa, puolustavissa viesteissä näitä eroja ja vastakkainasetteluja pyritään vähentämään.

- (107) **Muslimit ja suomalaiset voivat elää ihan hyvin yhdessä**, kuten Suomessa olevat muutkin kansalaisuudet. Fanaattisuutta ja ääriajattelua on ihmisillä, jolla ei ole koulutusta, siis suoraan sanoen junteilla, oli sitten skini tai maahanmuuttaja. (K4)

Esimerkin 107 viestissä asetetaan maahanmuuton vastustajien rakentamaa vastakkainasettelua vastaan ja esitetään, että fanaattisuus ja ääriajattelu liittyvät kouluttamattomuuteen eivätkä ole jotakin *muslimien* tai *maahanmuuttajien* omia ominaisuuksia. Esimerkissä ei rakenneta *suomalaisista* – sen enempää kuin *muslimeistakaan* – mitään tiettyä kuvaa, vaan eri kansalaisuudet hahmotetaan samanlaisiksi ihmisiksi, jotka voivat elää yhdessä, kunhan ovat kouluttautuneet tarpeeksi. Verbi *voida* ilmaisee esimerkissä dynaamista mahdollisuutta. Kouluttamattomista *junteista* rakennetaan ulkoryhmä. Näin siis erottavaksi tekijäksi hahmotetaan koulutus ja sen puute kansalaisuuden tai uskonnon sijaan. Kuitenkin esimerkissä *muslimeista* ja *suomalaisista* puhutaan erillisinä ryhmänä, jotka rinnastetaan ja joihin viitataan kansalaisuutena. Tällöin ei ilmaista esimerkiksi sitä mahdollisuutta, että henkilö voi olla samaan aikaan sekä suomalainen että muslimi.

Maahanmuuttoa puolustavissa viesteissä kyseenalaistetaan *suomalaisten* hyvyttä ja sankaruutta, samoin *suomalaisten* MALEFAKTIIVIN ja UHRIN roolia, kun muistutetaan esimerkiksi, että suomalaisetkin tekevät rikoksia. Lisäksi puhutaan siitä, miten *suomalaiset* ovat aiemmin lähteneet Yhdysvaltoihin ja Ruotsiin paremman elämän perässä, ja tällä osoitetaan samankaltaisuutta Suomeen tulevien maahanmuuttajien ja pakolaisten kanssa.

- (108) Pidetään nyt kuitenkin mielessä, että **raiskauksista ja muista rikoksista suurin osa on edelleen ihan tavallisten suomalaisten tekemiä**. Itse asiassa viimeisimmän tiedon mukaan vain noin viitsen prosenttia rikoksista on maahanmuuttajien aikaansaannoksia. Se, että suomalaisten tekosia ei uutisoida, eikä repostella keskustelupalstoilla samalla innolla kuin ulkomaalaisten tekemiä, ei yhtään vähennä suomalaisten kriminaaliansioita. (K70)
- (109) Voi olla aika heikkoa nootittaa mitään kun **100.000 suomalaista siirtyi 60- ja -70luvulla ruotsiin** työn perässä. **Elintasopakolaisia** oli siis jo silloin. **Mamutettiin** ruotsia ja **oltiin rikostilastojen kärjessä**. (K10)

Esimerkissä 108 muistutetaan, että suomalaiset tekevät suurimman osan rikoksista ja siten kyseenalaistetaan se vastakkainasettelu, että maahanmuuttajat tekisivät enemmän rikoksia kuin suomalaiset. Esimerkissä 109 puhutaan suomalaisista *elintasopakolaisina*, *mamuttajina* ja rikostilastojen kärjessä oljina – siis niin ikään pyritään vähentämään eroa suomalaisten ja suomeen tulevien maahanmuuttajien välillä. Käsitteet *elintasopakolainen* ja *mamutus* lainataan vastapuolelta ja niitä käytetään niiden tavallisesta käytöstä poiketen: maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä niitä käytetään Suomeen tulevien maahanmuuttajien yhteydessä, nyt ne käännetään kuvamaan suomalaisten muuttamista Ruotsiin. Kyse on käsitteiden omimisesta tai käsitteenvaltauksesta (ks. Lehtola 2015: 98), jossa vastapuolen käsite omitaan ja sille annetaan

uusi merkitys. Maahanmuuttoa puolustavissa viesteissä siis pyritään osoittamaan, etteivät ryhmät ole kovin erilaisia (esimerkit 108–109) tai että erot johduttavat muista asioista kuin alkuperästä, kuten esimerkiksi koulutuksesta (esimerkki 107).

6.2.2 PÄÄTTÄJÄT JA POLIITIKOT

Koska maahanmuutto liittyy vahvasti politiikkaan ja maahanmuuttokysymykset ovat poliittisia, ei ole yllättävää, että maahanmuuttoaiheissa keskustelussa puhutaan poliitikoista, päättäjistä, puolueista ja hallituksesta. Aineistossa esiintyvät esimerkiksi sellaiset ryhmät kuin *päättäjät*, *poliitikot*, *hallitus*, *maan johto* ja *eliitti*. Lisäksi mainitaan puolueita, kuten *Perussuomalaiset* tai *persut*, *SDP*, *RKP*, *KD*, *vihreät*, *vasemmistoliitto*, *keskusta* tai *kepu* sekä *koomus*. Nimeltä mainitaan myös poliitikkoja ja kansanedustajia, joista useimmin mainitaan Juha Sipilä, Alexander Stubb, Petteri Orpo ja Timo Soini.²¹

Päättäjistä ja poliitikoista puhutaan pääasiassa negatiiviseen sävyyn. Heitä moititaan vääränlaisesta toiminnasta. Ensinnäkin nämä ryhmät esitetään tyyppillisesti kognitio- ja kommunikaatioverbien yhteydessä, kuten *luulla*, *tietää*, *mieltä*, *ajatella*, *sanoa* ja *hokea*.

- (110) **Politiikkojen on turha luulla**, että he **voivat laittaa** meidät jonkinlaisiksi **maksuautomaateiksi** pakkopaidassa huonoille valinnoilleen. Ehei, ei onnistu! Emme me impivaaralaisetkaan mitään idiootteja ole. (Linnuillakin on siivet). (K18)
- (111) **Maan johto** Soinia lukuun ottamatta **hokevat** monikulttuurisuuden rikkaudesta. Mitä se sitten onkaan? (K29)

Esimerkissä 110 *poliitikot* rakennetaan ryhmäksi, joka *luulee*. Konstruktiio *turha luulla* vihjaa jonkinlaista vastustavaa toimintaa. Esimerkin 111 *hokemissella* tarkoitetaan saman asian jatkuvaa toistamista. Esimerkin 110 *poliitikot* ovat agenttiivisia KOKIJOITA ja esimerkin 111 *maan johto* on AGENTTI. Kummasakaan esimerkissä toiminta ei ole dynaamista vaan mentaalista ja puhumista, joten *poliitikoista* ja *maan johdosta* ei rakennu kovin aktiivista, dynaamista kuvaa. Verbillä *luulla* rakennetaan kuvaa *poliitikkojen* vääränlaisesta ajattelusta ja sen sisältämässä viestissä asetutaan vastustamaan poliitikkojen suunnitelmia. Esimerkin 111 verbi *hokea* kuvaa ei-toivotunlaista puhumista.

Toiseksi *poliitikkojen* ja *päättäjien* yhteydessä käytetään esimerkiksi *myötäillä*-verbiä ja ilmausta *kääntää selkänsä* sekä kieltomuotoja sellaisista verbeistä kuin *uskaltaa*, *kyetä*, *haluta* ja *toimia*.

²¹ Juha Sipilä (Kesk.) oli keskustelun aikaan Suomen pääministeri sekä Suomen Keskustan puheenjohtaja. Keskustan lisäksi hallitukseen kuuluivat Kansallinen Kokoomus ja Perussuomalaiset, joiden puheenjohtajat olivat Alexander Stubb (Kok.) ja Timo Soini (PS). Timo Soini toimi myös ulkoministerinä. Petteri Orpo (Kok.) toimi keskustelun aikaan sisäministerinä.

- (112) Kansalaiset alkavat toimia, jos **poliitikot eivät kykene tai halua** asioita oikaista. (K8)

Esimerkin 112 viestiketjussa puhutaan siitä, miten poliitikot ”antavat” *kehitys-maa-mamu-muslimien* tulla Suomeen, mikä johtaa Suomen tuhoutumiseen. *Poliitikot* eivät rakennu dynaamisiksi, toimiviksi AGENTEIKSI, vaan ennemmin ajatteleviksi mutta toimintakyvyttömiksi toimijoiksi. Kyse on siis kyvyistä, ominaisuuksiin liittyvistä mahdollisuuksista tai asenteista. Viestissä ilmaistaan, etteivät *poliitikot* toimi toivotulla tavalla joko kyvyttömyyttään tai haluttomuuttaan. Viestissä myös ilmaistaan, etteivät *kansalaiset* loputtomasti siedä *poliitikojen* toimettomuutta vaan alkavat itse *toimia*. Toiminta painottuu kuitenkin ennemminkin tulevaisuuteen vaiheverbin *alkaa* avulla. Maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä rakentuu kuva siitä, että *poliitikot* toimivat huonolla ja väärällä tavalla. Lisäksi oleellista on se, miten *poliitikojenkin* intentiot esitetään tiedettyinä: tiedetään, mitä he *luulevat* ja *ajattelevat*. Tämän lisäksi implikoidaan vastarintaa heidän suunnitelmiaan kohtaan.

Sipilä, Stubb, Orpo ja Soini esiintyvät siis poliitikoista useimmin nimeltä. Koska kyse on kolmen eduskuntapuolueen puheenjohtajista ja sisäministeristä, on oletettavaakin, että vastuu poliittisista päätöksistä laitetaan useimmin heidän nimiinsä ja he saavat paljon kritiikkiä. Kolmesta ensimmäisestä puhutaan ainoastaan negatiiviseen sävyyn, ja Soinista puhutaan sekä negatiiviseen että positiiviseen sävyyn.

- (113) Kylmä totuus on, että Suomen kansa nimenomaan mennyt ansaan. Nyt **Stubb ja Sipilä ovat kutsuneet islamistimurhajaat Suomeen** veronmaksajien eläteiksi. Molemmat **uskomattmia pässejä**. Kansa vielä kostaa. Viisas muuttaa nyt heti pois Suomesta. (K52)

- (114) *jytkytjytkyt*

Kuka saatanan mulkku äänesti **SOINIA** teki vielä vittumoisemman teon kun **tämä takiainen hyysää mamuja ja homoja ja tappaa suomen köyhät nälkään**, koominen nimi tuo perussuomalaiset ja persu nyt naapuriin joka laskee sulle tuon yhteenlasku tehtävän niin pääset palstalle itkemään kurjuutasi kuinka **takiainen petti kaikki**.

berce

Soini on ainoa joka on ollut oikeassa joka asiassa. Ei hyysää muuta kuin oman maan kansalaisia ja huonompiosaisia. Olet tottunut mahdottoomaan puna-vihreään politiikkaan joka perustuu velaksi elämiseen. (K23)

Esimerkissä 113 nimetään maahanmuuttajia *islamistimurhaajiksi* ja he ovat PATIENTTEJA. Stubb ja Sipilä ovat AGENTTEJA, joiden toiminnan syyksi laitetaan se, että *islamistimurhaajat* tulevat *eläteiksi*. *Kansa* on MALEFAKTIIVI ja UHRI, joka on mennyt ansaan, mutta jonka ajatellaan nousevan, muuttuvan agenttiiviseksi SANKARIKSI, joka *kostaa* kokemansa vääryydet.

Esimerkissä 114 on yhden keskusteluketjun kaksi peräkkäistä viestiä. Ensimmäisessä moititaan Soinia, joka on viestissä AGENTTI, joka *hyysää mamuja*

ja homoja ja tappaa suomalaiset köyhät. Soinin toiminnasta siis hyötyvät maahanmuuttajat ja kärsivät suomalaiset. Esimerkin toisessa viestissä ollaan Soinin toiminnasta eri mieltä ja määritellään Soini *ainoaksi, joka on ollut oikeassa*. Maahanmuuttajien *hyysääminen* kiistetään ja esitetään, että *oman maan kansalaisia* on nimenomaan autettu. Molemmat viestit vastustavat maahanmuuttoa, mutta Soinin toiminta esitetään niissä huomattavan eri tavalla.

Maahanmuuttoa vastustavassa puheessa poliitikkojen ja päättäjien toiminta hahmottuu siis vääränlaiseksi ja huonoksi (poikkeuksena Timo Soini, jonka toimintaa osassa viesteistä kehuaan). Vaikka ryhmät esitetään agenttiivisina, on niiden toiminta myös enemmän mentaalista ja kykyihin tai asennoitumiseen liittyvää kyseenalaistamista kuin aktiivista toimintaa. Kieltolauseet ja nesessiivinen käsky implikoivat niin ikään tekemättömyyttä. Poliitikkoja moititaan siis heidän ajattelustaan ja mielipiteistään, kannanotoistaan, kyvyttömyydestään ja tekemättömyydestään.

6.2.3 SUOMI

Aineistossa esiintyvät *Suomi* ja *valtio* ovat sellaisia personifioituja metonymisia toimijoita ja instituutioita, joissa kategoria ei ole selvästi inhimillinen. Nämä edustavat hyvin abstraktia ihmis- ja ryhmätarkoitteisuutta, mutta ovat luettavissa sosiaalisiksi kategorioiksi tai jäsenkategorioiksi, sillä ihmiset yleensä käsittelevät näitä kategorioita ihmisryhminä (Pälli 2003: 143).

Suomi ja *valtio* esitetään muun muassa maahanmuuttajien ottajana, erilaisten asioiden maksajana ja *kansalaisten* kurjistajana. Tällöin *Suomi* on pääasiassa agenttiivinen toimija, jonka toimintaa kuvataan esimerkiksi verbeillä ja ilmauksilla *antaa rahaa, maksaa, ottaa velkaa, leikata ja kiristää veroja*. Näiden kaikkien kuvaama toiminta liittyy rahaan – talouden retoriikka näkyy siis vahvasti myös siinä, miten *Suomen* toimintaa kuvataan. Nämä kuvaustavat näkyvät vain maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä.

(115) **valtio elää velaksi, kiristää veroja ja leikkaa** omilta kansalaisiltaan, mutta pakoloisille löytyy aina rahaa. on tämä vitun hieno. (K110)

(116) **Suomi ottaa velkaa ja maksaa** sillä tämän nykyisen maahanmuuttajaboomin joka vaikuttaa jonkun mafian organisoimalta! (K54)

Esimerkeissä 115–116 *valtio* ja *Suomi* esitetään omavoimaisina, intentionaalisina AGENTTEINA. *Valtio* ja *Suomi* viittaavat instituutioihin, ja niistä puhuminen toimijoina viittaa epäsuorasti instituutioissa toimiviin ja niiden toiminoista päättäviin ihmisiin.

Kun *Suomi* esitetään maahanmuuttajien vastaanottajana, käytetään verbiä *ottaa*.

(117) Kanadassa iso osa pakolaisista ja maahanmuuttajista on aasialaisia. He ovat erittäin kovia tekemään työtä ja haluavat olla kanadalaisia. **Suomi** sen sijaan

ottaa pakolaisia pahimmista mahdollisista paikoista. **Suomi voisi hyvin ottaa** enemmän vanhuksia ja naispuoleisia henkilöitä esim. aasiasta mutta sen sijaan **suomalaiset naikkoset valitsevat** nuoria miehiä somaliasta, afganistanista ym (K50)

Esimerkissä 117 *Suomi* on AGENTTI, joka *ottaa*, ja pakolaiset ovat PATIENTTEJA, joita otetaan. Tilanne esitetään niin, että Suomi voisi valita, millaisia pakolaisia maahan tulee. Viestin lopussa jopa käytetään verbiä *valita*, jolla korostetaan näkemystä, että tietynlaisten pakolaisten ottaminen on tietoinen valinta. Suomen toimintaa kritisoidaan siitä, että Suomi ottaa *pahimmista mahdollisista paikoista*, joiksi mainitaan Somalia ja Afganistan. Taas *aasialaiset* konstruoidaan paremmiksi pakolaisiksi työnteen kautta ja sen kautta, että he haluavat integroitua. Viestissä ehdotetaan, että Suomi ottaisi siis mieluummin aasialaisia ja heistä ennemmin vanhuksia ja naisia. Viestissä puhutaan vain Suomen hyödyn näkökulmasta ja pakolaisista puhutaan ikään kuin tuotteina, joita valitaan. Pakolaisuuden syitä ei nosteta ollenkaan esiin eikä pakolaisia myöskään esitetä inhimillisinä yksilöinä, joilla on omat intentiot ja elämäntarinat.

6.2.4 MEDIA

Mediaan, lehtiin ja toimittajiin viittaavat (yleensä metonyymiset) ilmaukset, kuten *media*, *Yle*, *Hesari*, *lehdet*, *Iltalehti*, *Iltasanomat* ja *toimittajat*, esitetään tyypillisesti AGENTTEINA. Ne esiintyvät muun muassa sellaisten, lähinnä kommunikointiin liittyvien, verbien ja ilmausten yhteydessä kuin *pimittää*, *lietsoa*, *manipuloida*, *muokata/rajoittaa mielipiteitä*, *levittää propagandaa*, *rummuttaa yksisilmänäkökulmaa* ja *osata*. Näitä verbejä käytetään vain maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä.

- (118) * Lehdet **levittävät propagandaa** eli **vähättelee** mamutaustaisten rikostilastoja
* mm iltalehti ja iltasanomat **rajoittaa mielipiteitä** ja kantasuomalaisten sananvapautta (K29)
- (119) Jokainen toimittaja on henkilökohtaisesti vastuussa siitä että tietentahtoen **pimitti** totuuden suomalaisilta, että tietentahtoen **muokkasi ihmisten mielipiteitä** ja että tietentahtoen **on ollut kertomatta** kaikista rikoksista - joista suomalaisille olisi pitänyt kertoa!!! (K48)
- (120) Media **lietsoo moraalittomuutta ja muuttaa väärän oikeaksi**. Itsepä-hän ovat tiensä valinneet, kantakoot vastuunsa. (K48)

Kaikissa esimerkeissä 118–120 mediat, median edustajat ja *media* esitetään AGENTTEINA, jotka ovat valinneet toimintansa. Esimerkissä 119 on jokaisen verbin eteen lisätty adverbii *tietentahtoen* [sic], jolla korostetaan sitä, että AGENTTI eli *toimittaja* tarkoituksella ja tietoisesti toteuttaa verbien kuvaavat toiminnot.

Esimerkkien 118 ja 120 *lehdet, iltalehti, iltasanomat* ja *media* ovat selvästi inhimillisiä. Sanan *media* käyttöön liittyykin usein vihjemerkitys ihmisistä viestinnän takana. Lisäksi *mediaan* näyttää liittyvän tietäytyypinen dynaamisuus: subjektina ollessaan se on usein aktiivinen tekijä, johon liittyvät predikaattiverbit kuvaavat dynaamista toimintaa. (Mantila 1996.) Toisaalta kyse on metonymiasta, toisaalta tiedotusvälineen ääntä voi hahmottaa päämiehen eli toimeksiantajan käsitteellä. Goffmanin osallistumiskehikossa päämies eli toimeksiantaja on se, jonka ajatuksia ja arvoja puhe ilmaisee, jonka asemaa lausutut sanat tukevat ja joka on sitoutunut siihen, mitä ilmaistaan (Seppänen 1997: 158; Goffman 1981: 144–145). *Media* konstruoidaan esimerkeissä siis päämiehenä.

Lisäksi media esiintyy kieltolauseissa sellaisten kommunikaatioverbien kanssa kuin *sanoa, myöntää* ja *kertoa*. Näillä kieltomuotoisilla lauseilla tuodaan myös esiin sitä, miten kirjoittajien mielestä media ”pimittää” ja ”manipuloi” eikä ole objektiivinen.

- (121) Iltalehti **kertoi vain vähän** samoin iltasanomat mut Hesari & Yle **eivät** tietenkään punavihreyden takia **sanoneet** mutta kun ilmi kävi että venepakolaisten joukossa on tulossa isis-terroristeja niin asiasta **ei nostettu isompaa haloota** vaikka olisi aihetta. (K48)

Esimerkin 121 viestissä implikoidaan, että medioissa on vähätelty ja piiloteltu pakolaisten mukana tulevia Isis-terroristeja.

Median rooli on kuin myyttinen VALESANKARI: maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä halutaan paljastaa, miten hyvänä, puolueettomana AGENTTINA pidetty media onkin tosiasiaassa epäluotettava moraaliton, propagandaa ja valheita levittävä, manipuloiva ja totuutta pimittävä ROISTO, joka on *punavihreiden* ja *poliittisen johdon* puolella. *Media* siis pimittää *maahanmuuttajia* koskevan oikean tiedon *suomalaisilta punavihreiden* ja *päättäjiä* painostuksesta. Maahanmuuttoon liittyvissä keskusteluissa esiintyy laajemminkin näkemyksiä, joiden mukaan valtamedia pimittää tietoja maahanmuuttajiin liittyvissä asioissa (ks. esim. Kantola 2013: 50; Keskinen 2011: 115; Pöyhtäri 2018: 104). Median kritiikkiin liittyy myös ns. vastamedioiden, kuten *MV-lehden*, käyttö, sillä niiden ajatellaan kertovan asioista avoimesti toisin kuin valtamedian.

6.3 YHTEENVETOA

Keskustelun osapuolet rakentuvat siis toistensa kautta. Tyypillisesti vastapuolesta rakennetaan homogeenistä, yhden agendan ympärille keskittyvää ulkoryhmää, jonka näkemykset pyritään esittämään typerinä ja naiiveina. Maahanmuuton puolustajat konstruoidaan omia hyötyjään ajaviksi, hyväuskoisiksi, vääristeleviksi ja tunteileviksi naisiksi. Vastustajat konstruoidaan enakkoluuloisiksi, kouluttamattomiksi, sivistymättömiksi miehiksi.

Suomalaiset rakentuvat maahanmuuttajien vastakohtaksi ja *kansa* valtaapitävien vastakohtaksi. Suomalaiset ja kansa esiintyvät kärsijöinä, joita kannustetaan toimintaan ja vastarintaan. Suomalaisiin yhdistetään myös ihailtavia piirteitä, ja näin korostetaan suomalaisten erilaisuutta ja erityisyyttä muihin nähden. Maahanmuuttoon positiivisesti suhtautuvissa viesteissä pyritään sen sijaan pienentämään ja kyseenalaistamaan suomalaisten ja muiden ryhmien eroja.

Poliitikkojen ja päättäjien toimintaa arvostellaan kovasanaisestikin. Tyyppillistä on esittää, etteivät päättäjät tee oikeita ratkaisuja ja että he ovat maahanmuuttajien puolella ja kansaa vastaan. Mediaa syytetään vääristelystä ja maahanmuuttajiin liittyvien tietojen pimittämisestä. Konstruoinnista hahmottuu eräänlainen salaliiton paljastaminen. Median sanotaan olevan punavihreiden hallussa tai painostuksen alla, ja täten se myös rakentuu kansan viholliseksi. Kuvat ryhmistä rakentuvat taas keskustelijoiden yhteistyönä. Keskenään samanmieliset viestit käyttävät samanlaisia konstruoinnin keinoja ja rakentavat yhteistä maailmankuvaa (ks. myös luvut 5 ja 7).

Kun maahanmuuttajista puhutaan taloudellisena hättänä, vaarana ja uhkana, rakentuvat suomalaiset niiksi, joihin haitta, uhka ja vaara kohdistuvat. Kun maahanmuuttajiin liitetään ei-toivottuja, erikoisia piirteitä, liitetään suomalaisiin ihailtavia, hyvinä pidettyjä piirteitä (ks. myös Reisigl & Wodak 2001: 45–90). Näin korostetaan ryhmien erilaisuutta ja mahdottomuutta elää yhdessä. Tosin suomalaisten sisällä myös konstruoidaan sisä- ja ulkoryhmää samoin- ja toisinajattelevin välillä. Vahva talouden retoriikka näkyy siinä, miten Suomi kuvataan maahanmuuttajien kulujen maksajana. Rikosten teemaan taas liittyy se, miten median sanotaan pimittävän maahanmuuttajien tekemiä rikoksia. Näitä teemoja käsittelem seuraavaksi argumentoinnin näkökulmasta.

7 ARGUMENTOINTI JA RETORIikka

Edellä olen kuvannut sitä, miten maahanmuuttokeskustelussa konstruoidaan erilaisia ryhmiä. Ryhmien nimeämistä ja esittämistä tietyllä tavalla voidaan käyttää omien asenteiden, mielipiteiden ja argumenttien perustelemiseen ja vahvistamiseen. Tässä luvussa tarkastelen aineistoni viestien argumentointia ja retoriikkaa, joiden osaksi myös nimitykset ja semanttiset roolit asettuvat. Tässä tarkoitan retoriikalla erityisesti argumentoinnin retoriikkaa sekä argumentoinnin retorisia keinoja. Argumentoinnin analyysin avulla pääsen käsiksi siihen, millaisia implisiittisiä väitteitä ja taustaoletuksia keskustelun taustalla on, miten väitteitä perustellaan ja millaisia strategioita käytetään perustelujen muodostamiseen.

Tämä luku vastaa kysymyksiin: Millaisia argumentteja keskustelussa esiintyy? Millaisin strategiain argumentteja perustellaan ja vahvistetaan? Millaisia retorisia keinoja käytetään omien näkökantojen vahvistamiseen? Esittelen ensin argumentoinnin teoriasta ne oleelliset lähtökohdat ja luokittelut, joita käytän analyysissä. Sitten analysoin aineistolle tyypillisimpiä väitteitä ja argumentteja sekä niiden rakennetta. Tämän jälkeen tarkastelen erikseen ensin tyypillisimpiä argumentoinnin strategioita ja sen jälkeen argumentoinnin retorisia keinoja. Luvun lopussa osoitan kahden pidemmän esimerkin kautta, miten luvussa käsitellyt strategiat ja keinot voivat yhdistyä pitkissä viesteissä sekä viestiketjussa viestien välillä. Lopuksi teen yhteenvedon luvun keskeisimmistä havainnoista ja niiden yhteydestä aiempiin analyysilukuihin.

7.1 ANALYYSIN LÄHTÖKOHDAT

Argumentti määritellään kokonaisuudeksi, joka koostuu väitteestä ja vähintään yhdestä tätä väitettä tukevasta perustelusta (Salminen, Laurinen & Marttunen 2002: 266; ks. myös Kakkuri-Knuutila & Halonen 1998: 60–64). Väite on siis se, mikä jonkun halutaan uskovan, ja perustelu tai perustelut ovat se argumentin osa, joka esitetään väitteen tueksi (Kakkuri-Knuutila & Halonen 1998: 63). Väitteen ja perustelun lisäksi argumenttiin voidaan katsoa kuuluvan myös taustaoletukset (esim. Kakkuri-Knuutila & Halonen 1998: 63, Säskilähti 2006: 144). Tässä tutkimuksessa luokittelen argumentiksi kokonaisuuden, jossa on väite, siihen liittyvät perustelut sekä taustaoletukset.

Se, miten argumentin perustelut on muotoiltu, on argumentoinnin retoriikkaa. Seuraavassa alaluvussa esittelen *topoksen* käsitteen sekä topoksia, joita aiemmissa tutkimuksissa on tunnistettu ja joita käytän argumenttien tunnistamiseen ja luokitteluun. Sen jälkeen esittelen Perelmanin ja Olbrechts-Tytecan argumentointistrategioiden luokittelusysteemin, jota hyödynnän, kun tarkastelen sitä, miten perustelut on muotoiltu ja miten niitä vahvistetaan.

7.1.1 TOPOKSET

Kriittisen diskurssintutkimuksen diskurssi-historiallisessa lähestymistavassa (*discourse-historical approach*, DHA) on hyödynnetty käsitettä *topos* (monikossa *topoi*) argumentointistrategioiden analyysissa (Reisigl & Wodak 2001, 2016; Wodak 2001; Wodak & Boukala 2015; Boukala 2016, 2018). Termi *topos* on peräisin Aristoteleen retoriikasta, ja sananmukaisesti se tarkoittaa paikkaa, jossa argumentit sijaitsevat. Suomeksi on käytetty sanaa näkökohta tai näkökulma. (Aristoteles 2002: 205; Kakkuri-Knuutila 1998: 243.) Käytän, Kakkuri-Knuutilan tapaan, tässä tutkimuksessa kuitenkin termiä *topos*, sillä ilmauksia *näkökohta* ja *näkökulma* käytetään myös muissa merkityksissä. Aristoteelisessa retoriikassa *topokset* ovat argumenttien rakennetta ja kielellistä muotoilua koskevia neuvoja sekä päätelmäkaavioita ja niiden soveltamisohjeita. Ne ovat siis jonkinlaisia yleisiä malleja tai argumenttikaavioita, joiden pohjalta voi muodostaa useita eri tapauksia koskevia argumentteja. (Aristoteles 2002: 5, 205.)

Perelman ja Olbrechts-Tyteca (1971) käyttävät *topoksista* niiden latinankielistä nimitystä *locus* (monikossa *loci*). He käyttävät käsitettä *loci* viittamaan yleisiin premisseihin, jotka toimivat arvojen ja hierarkioiden pohjana. Perelmanin lähtökohdassa on kyse siis premisseistä eli esisopimuksista eli siitä, mitä puhuja pitää valmiiksi hyväksyttynä.

Diskurssi-historiallisessa lähestymistavassa *topoksen* käsite määritellään sisältöön liittyväksi päättelysäännöksi, joka yhdistää perustelut johtopäätökseen eli väitteeseen. Ne ymmärretään ikään kuin vakioargumenteiksi, jotka ovat tyypillisiä tietyille aiheille, kuten maahanmuuttokysymyksille (van Dijk 2000a: 97). Kun Aristoteleen *topokset* ovat yleisiä malleja, ovat DHA:ssa käytetyt *topokset* spesifimpiä, tiettyyn diskurssiin liittyviä sisällöllisiä *topoksia*. Useimmiten nämä perustuvat Aristoteleen seuraamusten *topokseen* (Boukala 2018: 111). *Topoksissa* on siis kyse abstraktimman tason argumenttikuvioista, jotka puhuja olettaa hyväksytyiksi ja joita voi siten käyttää muodostaessaan spesifejä argumentteja.

Maahanmuuttoon liittyvän keskustelun tutkimuksessa on havaittu, että ulkoryhmä esitetään suhteessa tiettyihin toistuviin *topoksiin* (Boukala 2018: 112; van Dijk 2000a: 97–98; Hart 2010: 66–67; Reisigl & Wodak 2001: 74–80; Wodak 2001: 74). Taulukossa 3 on esitetty kootusti ne *topokset* ja niihin liittyvät päättelysäännöt, joita hyödynnän tässä tutkimuksessa. Taulukon pohjana on käytetty Reisiglin ja Wodakin (2001: 74–80) sekä Boukalan (2018: 112) englanninkielisiä esityksiä, suomennokset ovat omani.

Taulukko 3. *Maahanmuuttopuheelle tyypilliset topokset ja niihin liittyvät päättelysäännöt.*

Topos	Päättelysääntö/premissi
taakka	Jos tietyt ongelmat kuormittavat henkilöä, instituutiota tai valtiota, on toimittava näiden taakkojen vähentämiseksi.

talous	Jos tietty tilanne tai toimi maksaa liikaa tai aiheuttaa rahan menetystä, täytyy toimia tavalla, joka pienentää kuluja tai auttaa välttämään menetystä.
hyväksikäyttö	Jos oikeutta tai avuntarjousta hyväksikäytetään, oikeutta tulee muuttaa, apu tulee perua tai hyväksikäyttöä vastaan tulee tehdä toimenpiteitä.
vaara ja uhka	Jos poliittiset toimet tai päätökset tuottavat tiettyjä vaarallisia, uhkaavia seurauksia, niitä toimia tai päätöksiä ei tule tehdä. Tai jos on olemassa tiettyjä vaaroja ja uhkia, niiden torjumiseksi on tehtävä jotakin.
kulttuuri	Koska tietyn ryhmän kulttuuri on sellainen kuin se on, tiettyjä ongelmia syntyy tietyissä tilanteissa.
humanitaarisuus	Jos poliittinen toimi tai päätös noudattaa tai ei noudata ihmisoikeuksia tai humanitaarisia arvoja, se täytyy tai sitä ei pidä tehdä.
oikeus	Jos ihmiset/toimet/tilanteet ovat tasavertaisia, heitä/niitä tulee kohdella samalla tavalla.
lukumäärät	Jos lukumäärät todistavat tietyn topoksen, toiminta täytyy toteuttaa tai sitä ei pidä tehdä.
auktoriteetti	X on oikein, X täytyy tehdä tai X täytyy jättää tekemättä, koska A (=auktoriteetti) sanoo, että se on oikein, täytyy tehdä tai jättää tekemättä.
historia	Koska historia on opettanut, että tietyllä toiminnalla on tietyt seuraukset, toiminta täytyy toteuttaa tai olla toteuttamatta tietyssä tilanteessa, joka on verrattavissa historialliseen tilanteeseen.

Taakan, talouden, hyväksikäytön, vaaran ja uhan sekä kulttuurin topoksiin perustuvat monet maahanmuuttoa vastustavat argumentit, joita käsitellen tarkemmin luvussa 7.2.1. Esimerkiksi jos maahanmuuttajat esitetään taakkana, ja taakan topoksen päättelysäännön mukaan taakkojen vähentämiseksi on toimittava, tästä seuraa johtopäätös, että maahanmuuttajien vähentämiseksi on toimittava. Topoksia ja päättelysääntöjä ei usein aineistossa ilmaista eksplisiittisesti, mutta ne ovat esitettävissä muodossa ”jos x, niin y” (jos maahanmuuttajat ovat taakka, niin heidän vähentämisekseen täytyy toimia) tai ”koska y, niin x” (koska maahanmuuttajat hyväksikäyttävät avuntarjousta, apu tulee perua).

Humanitaarisuuden ja oikeuden topoksia hyödynnetään, kun argumentoidaan maahanmuuton puolesta ja puolustetaan pakolaisten oikeuksia. Lukumäärien, auktoriteetin ja historian topokset ja niiden päättelysäännöt näkyvät argumentoinnin strategioissa, joita tarkastelen luvussa 7.3.

Taulukossa 3 esitellyt topokset ovat siis maahanmuuttokeskustelussa yleisiä, abstrakteja vakioargumentteja ja päättelysääntöjä, jotka tyypillisesti oletetaan ennalta hyväksytyiksi, ja näiden pohjalta voidaan muodostaa erilaisia spesifimpiä argumentteja. Kun analysoin aineistolle tyypillisimpiä argumentteja, kiinnitän huomiota siihen, mihin topoksiin ne perustuvat. Maahanmuut-

tajien esittäminen taakkana, taloudellisena hähtana, hyväksikäyttäjänä, vaarana ja uhkana rakentuu argumentoinnissa, jonka osaksi myös edellä käsitellyt nimeäminen sekä toiminnot ja semanttiset roolit asettuvat.

7.1.2 PERELMANIN JA OLBRECHTS-TYTECAN ARGUMENTOINTISTRATEGIAT

Argumenttien lisäksi tarkastelen argumentoinnin retoriikkaa eli sitä, miten argumenttien perustelut on muotoiltu, millaisin keinoin tyyppillisimpiä väitteitä ja argumentteja pyritään todistamaan, vahvistamaan ja edelleen perustelemaan. Kutsun näitä keinoja *argumentointistrategioiksi*. Argumentointistrategioiden luokittelun ja tarkastelun pohjana on Perelmanin ja Olbrechts-Tytecan luokittelusysteemi. Perelman ja Olbrechts-Tyteca (1971: 190–191) jakavat argumentointitekniikat eli -strategiat kahteen pääryhmään: assosiatiiivisiin eli sidosmuotoisiin ja dissosiatiiivisiin eli erottolumuotoisiin. Assosiatiiiviset tekniikat perustuvat erilaisten asioiden yhdistämiseen ja dissosiatiiiviset yhteenkuuluviksi nähtyjen tai vastustajien yhdistämien asioiden erottamiseen. Assosiatiiiviset tekniikat jakautuvat kvasiloogisiin, todellisuuden rakenteeseen perustuviin ja todellisuuden rakennetta luoviin argumentteihin.

Kvasiloogiset argumentit ymmärretään rinnastamalla ne loogiseen tai matemaattiseen ajatteluun. Ne kuitenkin eroavat muodollisesta päättelystä, sillä niissä edellytetään tiettyjen ei-muodollisten väitteiden hyväksymistä. (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1971: 193; Perelman 1996: 59.) Kvasiloogisia argumentaatiotekniikoita ovat muun muassa ristiriitaan ja yhteensopimattomuuteen vetoaminen, samuudella perusteleminen, määritelmien ja tautologioiden käyttö, oikeudenmukaisuuden ja vastavuoroisuuden argumentti, transitiivisuuteen perustuvat argumentit sekä vertailun ja todennäköisyyksien käyttö. Näistä tässä tutkimuksessa painottuvat samuus sekä oikeudenmukaisuuden ja vastavuoroisuuden argumentti.

Todellisuuden rakenteeseen perustuvat argumentit perustuvat todellisuuden eri osien välisiin suhteisiin (Perelman 1996: 60). Useimmat todellisuuteen perustuvat argumentit vetoavat joko peräkkäisyssiteisiin, kuten syy ja seuraus, tai rinnakkaisuussiteisiin, kuten henkilön ja hänen tekojensa suhde (mts. 93). Tämän tutkimuksen kannalta oleellisia ovat peräkkäisyssiteisiin perustuvista argumenteista esimerkiksi syy-seuraussuhteella ja keino-päämääräsuhteella perustelu. Rinnakkaisuussiteisiin vetoavista argumenteista ovat tämän tutkimuksen kannalta oleellisia auktoriteettiin vetoaminen, *ad personam* -hyökkäys sekä yksilön ja ryhmän suhde.

Todellisuuden rakennetta luovissa argumenteissa jostakin tilanteesta tehdään ennakkotapaus, malli tai yleinen sääntö, johon päättely sitten nojataan (Perelman 1996: 60–61). Todellisuuden rakennetta luovia argumentteja ovat esimerkin ja havainnollistuksen käyttö, mallin ja vastamallin käyttö, analogia ja metafora. Tässä tutkimuksessa painottuu esimerkin ja havainnollistuksen käyttö. Myös metaforia käytetään aineistossani argumentointiin. Jätän kuitenkin niiden systemaattisen tarkastelun tämän tutkimuksen ulkopuolelle,

sillä maahanmuuttodiskurssin metaforia on ennestään tutkittu runsaasti (esim. Charteris-Black 2006; El Refaie 2001; Santa Ana 1999, 2002; Blomqvist 1996; Sinijoki 2013), eivätkä aineistoni metaforat ja niiden käyttö merkittävästi eroa aiempien tutkimusten havainnoista.

Dissosiatiiiviset eli erotteluun perustuvat argumentit ovat käsite-erotteluja. Tätä argumentaatiotekniikkaa ei mainita perinteisessä retoriikassa, sillä sitä tarvitaan lähinnä analysoitaessa filosofista ajattelua. Erotteluja ovat filosofiset erottelut sekä vastakohta- ja luokitusparit. (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1971: 191–192; Perelman 1996: 61, 142.) Aineistossani argumentointiin käytetään runsaasti vastakohtapareja, joista yleisin on suomalainen–maahanmuuttaja, lisäksi esiintyy esimerkiksi hyöty–haitta, hyvä–huono, ennen–nyt.

Perelmanin ja Olbrechts-Tytecän argumentaatiotekniikoiden luokittelusysteemi on hyvin hienosyinen, ja toisaalta heidän teostaan on kritisoitu vaikeaselkoisuudesta ja tulkinnanvaraisuudesta (Summa 1996: 73). En hyödynnä hienosyistä luokittelusysteemiä niin, että etsisin aineistosta jokaiseen luokkaan sopivia tekniikoita, vaan olen pyrkinyt löytämään aineistosta toistuvimmat argumentoinnin strategiat ja nimeämään niitä Perelmanin ja Olbrechts-Tytecän luokittelun mukaan. Käytän ohella myös muuta argumentoinnin ja retoriikan teoriaa ja tutkimusta.

Toistuvimmiksi argumentoinnin strategioiksi olen aineistosta tunnistanut vastakkainasettelut ja vertailun, rinnastuksen, uhkakuvat ja kaltevan tason argumentin, geneeristämisen, kokemusten, kertomusten ja havaintojen käytön esimerkkeinä, lukujen ja tilastojen käytön sekä auktoriteettiin vetoamisen.

Vastakkainasettelut perustuvat vastakohtapareihin eli erotteluun perustuviin argumentteihin. Vertailut ja rinnastukset perustuvat samuudella perustelemiseen tai oikeudenmukaisuuden ja vastavuoroisuuden argumentteihin, ja ne ovat siten kvasiilooisia argumentteja. Myös lukujen ja tilastojen käyttöön liittyy vertailuasetelma ja siten niiden yhteydessä käytetään niin ikään kvasiilooisia argumentteja. Uhkakuvat ja kaltevan tason argumentti perustuvat syy-seuraussuhteella perustelemiseen eli peräkkäisyysiteisiin. Kaltevan tason argumentissa oletetaan, että jokin tapahtuma tai päätös johtaa välttämättä johonkin toiseen tapahtumaan tai päätökseen ja näin syntyy seurausten ketju, joka päättyy huonoon, ei-toivottuun asiintilaan (Walton 1995: 54–56; Ylikoski 1998: 169). Oletetaan esimerkiksi, että kun otetaan pieni määrä pakolaisia, on olemassa jokin seikka tai mekanismi, joka aiheuttaa yhä suuremman ja suuremman pakolaisten määrän, joka väistämättä johtaa esimerkiksi yhteiskunnan tuhoutumiseen. Rinnakkaisuussiteisiin perustuvat geneeristäminen, joka perustuu yksilön ja ryhmän suhteeseen, sekä auktoriteettiin vetoaminen, joka perustuu henkilön ja hänen tekojensa suhteeseen. Kokemusten, kertomusten ja havaintojen käyttö esimerkkeinä ja havainnollistuksina ovat todellisuuden rakennetta luovia argumentteja, joissa tilanteesta tehdään malli tai sääntö.

7.2 AINEISTON ARGUMENTIT JA NIIDEN RAKENNE

Aineistoni viestit ovat vahvoja mielipiteen ilmauksia, kannanottoja, joissa esiintyy väitteitä ja perusteluja. Huomionarvoista kuitenkin on, että argumentteja ei ole aina helppo hahmottaa, sillä argumentointi on merkittävästi erilaista kuin esimerkiksi antiikin ihanteet ja klassisessa argumentoinnin teoriassa esitetyt strategiat. Aineistossa esiintyy paljon pelkkiä väitteitä ilman perusteluja, pelkkiä perusteluja ilman väitteitä sekä esimerkiksi selityksiä ja kuvauksia. Aineistoni argumentit rakentuvat usein siten, etteivät väite ja perustelut esiinny peräkkäin tai samassa viestissä. Pääväitettä ei myöskään välttämättä ole eksplisiittisesti ilmaistu. Niinpä argumentointikeinojen tarkastelussa kiinnitän huomioni usein siihen tekstikohtaan, jossa on näkyvissä perustelut, vaikka myös väite ja taustaoletukset kuuluvat argumentin kokonaisuuteen. Kiinnostukseni kohteena kun on nimenomaan argumentoinnin tekniikat eli perustelukeinot, eikä väite aineistossani välttämättä esiinny perustelujen kanssa yhdessä.

Aineistoni keskusteluissa tuntuu rakentuvan vahvasti keskustelijoiden yhteinen maailma useiden yhteisten olettamusten, tietojen ja arvojen varaan. Tällöin sitä, mitä väitetään, ei tarvitse useinkaan juuri perustella. Tietenkään kaikki keskustelun osallistujat eivät jaa tätä samaa yhteistä maailmaa, mutta suurin osa näyttää jakavan, sillä suurin osa yksittäisistä viesteistä on keskenään samanmielisiä ja osallistuu saman maailmankuvan rakentamiseen. Keskustelussa suurimmalle osalle keskustelijoista rakentuu yksimielisyyden ja keskinäisen täydentämisen kautta samanlaiset taustatiedot, oletukset, arvot ja ideologiat – väitteet nojaavat siten yhteisesti jaettuihin esisopimuksiin.

Aineiston viesteille on tyypillistä, että niissä esiintyy paljon väitteitä, kuvataan nykytilannetta ja asiat esitetään jonkinlaisina vallitsevina, kiistattomina, yleisinä totuuksina. Näin konstruoidaan faktoja eli kuvaukset yritetään saada näyttämään kiistanalaisten väitteiden sijaan kiistämättömiltä tosiasioilta, jolloin sosiaalisen todellisuuden konstruktiivinen luonne hämärtyy eivätkä vaihtoehtoiset tavat todellisuuden jäsentämiseksi ole näkyvissä (Jokinen ym. 2016: 341; Potter 1996). Tähän käytetään aineistossa indikatiivimuotoisia preesenslauseita, joilla ilmaistaan esimerkiksi sitä, kuka tekee mitään, miten asiat ovat, kuvaillaan ja määritellään (ks. myös roolien ja toimintojen analyysilukua). Kun väite esitetään jonkinlaisena vallitsevana totuutena, kirjoittaja ei esimerkiksi eksplisiittisesti merkitse sitä omaksi mielipiteekseen, epävarmaksi tiedoksi tai kerro, mistä siinä esitetty tieto on peräisin. On siis kyse yksinäisyydestä: ei avata tilaa muille äänille (ks. Martin & White 2005: 99–100).

Suurin osa yleisinä totuuksina esitettävistä väitteistä on kierrätettyjä: samat tai samankaltaiset väitteet kiertävät muuallakin käytävissä maahanmuutokeskusteluissa ja eri foorumeilla, sekä Suomessa että muissa Euroopan maissa. Väitteitä, argumentteja ja retoriikkaa lainataan muun muassa lehdistä, perussuomalaisten ja maahanmuuttoa kritisoivien blogeista, eurooppalaisten äärioikeistolaisten ja oikeistopopulististen liikkeiden kielenkäytöstä,

erilaisilta foorumeilta ja vastamedioista. Verkkokeskusteluille on pidetty tyypillisenä sitä, että niissä keskustelijat ilmaisevat omien näkemystensä lisäksi kierrätettyjä näkemyksiä ajankohtaisista asioista, joihin heillä ei ole välttämättä mahdollisuutta vaikuttaa (Johansson ym. 2018: 96; Johansson 2017: 6–8). Aineiston viestit ovat interdiskursiivisia, kun ne lainaavat, kierrättävät ja kaiuttavat väitteitä, argumentteja ja kertomuksia muualta, mutta oleellista on, ettei lähdeä merkitä näkyviin. Asiat siis usein esitetään yksiaänisinä, kiistatominina totuuksina. Tällöin ei avata tilaa muille äänille.

Keskustelulle on tyypillistä, että samanmieliset keskustelijat täydentävät toisiaan, lisäävät tietoja toistensa viesteihin ja lisäävät perusteluja samaan pääväitteeseen. Tätä havainnollistaa seuraava esimerkki.

(122) *Dldldl*

Me maksetaan noiden raiskaukset, rikokset, eläminen, perseily, lisäksi nuo saavat tutkitusti herkemmin etuisuuksia kuin kantasuomalaiset. Olisiko aika herätä??

KuukerinNellinLasikukko

Maksamme myös älypuhelimet, kalliit lippalakit ja muut merkkipaatteet, viimeisen päälle polkupyörät ja oikeuden nostaa ”seinästä” rahaa. Ei näe suomalaisella työttömällä perheellä vastaavia. Missä on kiitos?

ei.suomalaisille

Unohdit ilmaiset autokoulut ja autot. Näitä molempiahan tarvitaan ”työnhaakuun”. (K58)

Esimerkissä on yhden viestiketjun kolme peräkkäistä viestiä. Ensimmäisessä viestissä sanotaan, mitä kaikkea *me* (suomalaiset, suomalainen yhteiskunta, veronmaksajat sisäryhmänä) maksavat maahanmuuttajille ja seuraavissa viesteissä lisätään listaan asioita (lisäämistä ja jatkamista samanmielisyyden osoittamisen keinona käsittelen tarkemmin luvussa 8.2.5). Luettelo voi siis rakentua useamman keskustelijan yhteistyönä (Kalliokoski 1989: 195). Esimerkissä keskustelijat esittävät perusteluja sille implisiittiseksi jäävälle väitteelle, että maahanmuuttajat aiheuttavat Suomelle taloudellista haittaa. Keskustelussa nojataan talouden ja taakan topoksiin. Yleistä aineistossa on, ettei yhden viestin sisällä välttämättä ole nähtävissä selkeää väitteen ja sitä tukevan perustelun muodostamaa argumenttia, vaan väitettä, perusteluja ja taustaoletuksia sekä näiden välisiä suhteita on tarkasteltava viestiketjusta ja koko diskurssista laajemmin.

Esimerkin kahdessa ensimmäisessä viestissä toistuu lisäksi samanlainen rakenne: *maksaa*-verbi ja sen jälkeen listaamisen rakenne retorisenä kuviona sekä lopussa retorinen kysymys. Niissä toistuu siis samanlainen toimintokuvio: *maksaa*-verbi, lista, vertaus, kysymys. Kuvion ja rakenteen kierrättäminen osoittaa sitoutumista samaan asenteeseen (ks. Du Bois 2007: 140; 2014). Kiinnostava on myös ensimmäisen viestin ilmaus *tutkitusti*, jota käytetään auktoriteetin tapaan perustelemaan väitettä ja antamaan sille todisteita. Tutkimuksia, joihin vedotaan, ei kuitenkaan tuoda tarkemmin ilmi.

Keskustelussa on toki myös erimielisiä keskustelijoita, jotka tulevat kyseenalaistamaan, haastamaan ja väittämään vastaan. Keskustelu ei siis ole pelkästään samanmielisten, maahanmuuttoa vastustavien, pelikenttä, vaikka suurimmaksi osaksi näin onkin. Käsittelen erimielisyyden ilmaisemista eli esimerkiksi haastamisen ja kyseenalaistamisen keinoja seuraavassa luvussa. Tässä keskityn argumenttien, perustelujen ja argumentointistrategioiden tarkasteluun sekä maahanmuuttoa vastustavista että puolustavista viesteistä. Analyysini keskittyy enemmän maahanmuuttoa vastustaviin viesteihin, sillä niitä on aineistossa merkittävästi enemmän.

7.2.1 VASTUSTAVAT VÄITTEET JA ARGUMENTIT

Maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä argumentoidaan sen puolesta, että maahanmuuttajien tuloa on rajoitettava tai se tulee kokonaan estää tai että pakolaisia ei tulisi ottaa. Tätä ei useinkaan ole yksittäisissä viesteissä eksplisiittisesti ilmaistu, vaan vaatimus hahmottuu koko keskustelun taustalla. Taustalla hahmottuva iso pääväite on jotakuinkin: *Maahanmuuttopolitiikkaa täytyy tiukentaa*. Joissakin viesteissä tiukentaminen on esimerkiksi otettavien pakolaisten määrän pienentämistä tai taustan tarkempaa selvitystä. Joissakin viesteissä taas vaaditaan maahanmuuttajien valitsemista niin, että vain hyödyllisiksi koetut maahanmuuttajat voidaan päästää maahan. Joissakin viesteissä tiukentaminen tarkoittaa yksinkertaisesti sitä, ettei ketään tulisi päästää maahan. Sen lisäksi, että keskusteluissa kritisoidaan maahanmuuttopolitiikkaa ja vaaditaan siihen muutoksia, ilmaistaan monissa viesteissä vahvoja negatiivisia asenteita maahanmuuttajia kohtaan. Niinpä argumentoinnilla pyritään paitsi perustelemaan tiukemman maahanmuuttopolitiikan vaatiminen usein myös oikeuttamaan negatiiviset ja vihamieliset asenteet.

Vaatimusta maahanmuuttopolitiikan tiukentamisesta sekä negatiivisia asenteita maahanmuuttajia kohtaan perustellaan ja oikeutetaan erilaisilla perusteluilla, joista tyypillisimmät, useimmin toistuvat ovat:

- a) maahanmuuttajat ovat taloudellinen haitta
- b) maahanmuuttajat ovat vaarallisia
- c) maahanmuuttajat syrjäyttävät suomalaiset ja ”suomalaisuus” katoaa
- d) maahanmuuttajat ovat liian erilaisia eivätkä sopeudu Suomeen.

Alaväitteet ovat siis sekä perusteluja pääväitteelle että väitteitä itsekin. Nämäkään eivät esiinny aineistossa useinkaan eksplisiittisesti juuri näin, vaan nämä ovat abstraktimpia skeemoja, jotka ilmenevät viesteissä erilaisin argumentein.

Ensimmäisen argumentin mukaan maahanmuuttopolitiikkaa täytyy tiukentaa, koska maahanmuuttajat ovat taloudellinen haitta. Puhutaan esimerkiksi maahanmuuttajien työttömyydestä, maahanmuuton kuluista ja huijaripakolaisista, jotka tulevat vain sosiaalietuuksien perässä. Tässä argumentissa hyödynnetään taakan, talouden ja hyväksikäytön topoksia. Kun maahanmuuttajat esitetään taakkana, ja taakan vähentämiseksi täytyy toimia, tästä seuraa,

että täytyy toimia maahanmuuttajien vähentämiseksi. Kun maahanmuuttajat esitetään niin, että heistä koituu taloudellista haittaa, oikeutetaan sillä maahanmuuttajien tulon estäminen. Kun maahanmuuttajat esitetään sosiaalietujärjestelmän hyväksikäyttäjinä, oikeutetaan sillä heidän oikeuksiensa vähentämistä, heidän auttamisensa rajoittamista sekä toimenpiteitä heidän maahantulonsa estämiseksi.

Toisen argumentin mukaan maahanmuuttopolitiikkaa täytyy tiukentaa, koska maahanmuuttajat ovat vaarallisia. Heidät kuvataan esimerkiksi rikollisina tai terroristeina. Tässä argumentissa hyödynnetään vaaran ja uhan toposta. Kun maahanmuuttajat esitetään vaarana ja uhkana, pyritään sillä oikeuttamaan poliittisten päätösten muuttaminen niin, että maahanmuuttopolitiikkaa tiukennetaan.

Kolmannessa argumentissa maahanmuuttopolitiikkaa vaaditaan tiukemmaksi, koska maahanmuuttajat ovat uhka suomalaisille ja suomalaisuudelle. Maahanmuuttajien pelätään syrjäyttävän suomalaiset, koska heitä tulee ennen pitkää olemaan enemmän. Tämän lisäksi maahanmuuttajilla ajatellaan olevan etuoikeutettu pääsy rajattuihin resursseihin, esimerkiksi että he saavat sosiaalietuja suomalaisia enemmän ja heille annetut etuudet ovat suoraan pois suomalaisilta. Tämä niin ikään hyödyntää uhan toposta sekä Hartin (2010: 67) esittämää syrjäyttämisen toposta. Maahanmuuttajat esitetään uhkana, millä perustellaan heidän tulonsa estämistä tai tiukempaa rajoittamista. Aineistossa esiintyvät vaarat ja uhat voivatkin olla hyvin erilaisia, kuten rikosten ja terrorismin kohteeksi joutuminen, syrjäytetyksi joutuminen tai suomalaisen kulttuurin häviäminen.

Neljännän argumentin mukaan maahanmuuttopolitiikkaa täytyy tiukentaa, koska maahanmuuttajat ovat liian erilaisia suomalaisiin verrattuna eivätkä tämän takia sopeudu Suomeen. Tätä perustellessa kuvataan maahanmuuttajien erikoista käyttäytymistä sekä puhutaan erilaisesta kulttuurista ja uskonnosta. Näiden nähdään aiheuttavan konflikteja suomalaisten ja maahanmuuttajien välillä. Argumentti hyödyntää kulttuurin toposta: kun maahanmuuttajien kulttuuri ja siihen sisältyvät arvot ja normit esitetään erilaisina kuin suomalaisten, osoitetaan sillä, etteivät he pysty sopeutumaan Suomeen.

Näiden perusteluiden a–d esittämiseen ja muodostamiseen käytetään erilaisia keinoja, ja näitä perustellaan, vahvistetaan ja todistetaan edelleen erilaisin keinoin. Näitä keinoja kutsun argumentointistrategioiksi. Esimerkiksi maahanmuuttajien erilaisuutta perustellaan omilla kokemuksilla, vaarallisuutta rikostilastoilla tai taloudellista haittaa tekemällä laskelmia kuluista. Taloudellisen haitan, uhkien ja sopeutumattomuuden kuvaamiseen käytetään myös vertailuja, syy-seuraussuhteilla perustelemista sekä geneeristämistä.

7.2.2 PUOLUSTAVAT VÄITTEET JA ARGUMENTIT

Aineiston maahanmuuttoa puolustavissa viesteissä vastataan aina jo esitettyihin väitteisiin tai argumentteihin. Niinpä puolustaminen ja maahanmuutosta

positiivisesti puhuminen on ennen kaikkea edellä esitettyjen väitteiden ja argumenttien kyseenalaistamista, korjaamista, kiistämistä, kumoamista ja eri mieltä olevien keskustelijoiden haukkumista. Niinpä puolustavissa viesteissä ei useinkaan juuri tuoda esiin omia argumentteja tai näkökulmia, vaan painopiste on erimielisyyden ilmaisemisessa – eli kiistämisessä, kumoamisessa, kyseenalaistamisessa ja henkilöä vastaan hyökkäämisessä. Näitä tarkastelen luvussa 8.

Joitakin argumentteja ja argumentoinnin strategioita kuitenkin löytyy myös maahanmuuttoa puolustavista viesteistä. Kun maahanmuuttoa vastustavien iso pääväite on *maahanmuuttopolitiikkaa on tiukennettava*, puolustavien pääväitteeksi voi hahmottaa: *maahanmuuttajat ovat tervetulleita tai pakolaisia voidaan ottaa*. Näitä pääväitteitä perustellaan seuraavanlaisilla tavoilla:

- e) auttaminen on oikein
- f) maahanmuuttajat eivät juuri eroa suomalaisista
- g) uhat/vaarat/kulut eivät ole suuria.

Maahanmuuttoa puolustavaksi rakentuva osapuoli ei siis pääsääntöisesti esimerkiksi vaadi maahanmuuttopolitiikan höllentämistä tai argumentoi sen puolesta, että maahanmuutto olisi myönteinen tai tarpeellinen asia, vaan puolustettaessa vedotaan enemmän auttamisvelvollisuuteen tai esiin tuotujen uhkien ja ongelmien pienuuteen. Ensimmäisessä perustelussa argumentoidaan, että Suomella on velvollisuus auttaa niitä, jotka apua tarvitsevat, ja voidaan vedota esimerkiksi ihmisoikeuksiin ja ihmisarvoon. Tällöin vedotaan humanitaarisuuden ja oikeuden topoksiin.

Toisessa ja kolmannessa perustelussa hyväksytään ainakin osittain ne oletukset, että maahanmuuttajat ovat taloudellinen rasite, he tekevät rikoksia ja heillä on erilaiset tavat ja kulttuuri. Maahanmuuttajien ja suomalaisten erot esitetään kuitenkin pienempinä kuin maahanmuuttovastaisissa viesteissä ja esimerkiksi ongelmat pyritään hyväksymään sillä perusteella, että myös suomalaisista koituu samanlaisia ongelmia ja haittoja (myös osa ”*kantasuomalaisista*” aiheuttaa taloudellista haittaa ja tekee rikoksia). Vaihtoehtoisesti Suomeen tulevat maahanmuuttajat tai pakolaiset pyritään rinnastamaan niihin suomalaisiin, jotka ovat lähteneet Suomesta Ruotsiin ja Yhdysvaltoihin tavoittelemaan parempaa elämää, ja näin osoitetaan, etteivät Suomeen tulevat maahanmuuttajat juuri eroa suomalaisista. Ryhmien samanlaisuutta perustellaan pääasiassa niin, että pyritään esittämään suomalaiset yhtä ”huonoina” eikä esimerkiksi niin, että maahanmuuttajat esitettäisiin yhtä ”hyvinä” kuin suomalaiset. Kolmannessa perustelussa lukumääriä ja tilastoja pyritään suhteuttamaan ja haittaa ilmentävät luvut pyritään esittämään pieninä.

7.3 ARGUMENTOINTISTRATEGIOITA

Esittelen seuraavaksi aineistolle tyypillisiä argumentoinnin strategioita. Olen kerännyt aineistosta useimmin toistuvat argumentoinnin strategiat ja luokitellut ne Perelmanin ja Olbrechts-Tytecan systeemin mukaan silloin, kun se on ollut mahdollista. Käytän luokittelun ja analyysin tukena myös muuta argumentointiin liittyvää tutkimusta. Strategiat, joita tässä tarkastelen, ovat: 1) vastakkainasettelut ja vertailu, 2) rinnastaminen, 3) uhkakuvat ja kalteva taso, 4) geneeristäminen, 5) havainnot ja kokemukset esimerkkeinä, 6) lukujen ja tilastojen käyttö sekä 7) auktoriteettiin vetoaminen. Jokaisen strategian esittelyn yhteydessä tarkastelen lisäksi sitä, millaisiin perusteluihin kukin strategia tyypillisesti liittyy.

Kaltevan tason argumenttia, olkinukkeja ja hyökkäystä henkilöä vastaan pidetään yleensä argumentointivirheinä. Argumentoinnin virheinä voidaan pitää myös esimerkiksi vääränlaisen auktoriteetin valintaa tai vääränlaista esimerkeistä yleistämistä. (Ks. esim. Ylikoski 1998.) Nämä liittyvät siihen, mitä pidetään hyvänä tai oikeana argumentaationa. Tällä tarkoitetaan sitä, että kytkös taustaoletusten, väitteen ja perustelujen välillä on riittävän vahva eikä sisällä loogisia ristiriitoja. Tässä tutkimuksessa lähestymistapani on kuitenkin ensisijaisesti deskriptiivinen, joten en puhu argumentoinnin virheistä tai systemaattisesti arvioi argumenttien vahvuutta. Tavoitteenani on ensisijaisesti esitellä erilaisia aineistolle tyypillisiä argumentoinnin keinoja ottamatta kantaa niiden ”hyvyyteen” tai ”huonouteen”. Mainitsen kuitenkin strategioiden kohdalla, mitä ongelmia niihin voi liittyä.

Argumentoinnin ja argumentoinnin strategioiden tarkastelu tuo ilmi myös sen, miten maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä rakennetaan yhteistä maailmaa ja yhteistä argumentaatiota. Argumenttien väitteet ja perustelut eivät välttämättä esiinny peräkkäin tai samassa viestissä. Väite saattaa olla viestiketjun alussa tai kokonaan piilossakin, ja eri keskustelijat tuovat keskusteluun eri perusteluita. Väite voi siis jäädä implisiittiseksikin, mutta keskustelijat pitävät sitä selviönä. Yksittäinen keskusteluun osallistuva viesti saattaa esimerkiksi sisältää vain pelkän hyperlinkin, kuvauksen omasta kokemuksesta, esittää lukumääriä tai tilastoja tai vääristellä vastapuolen kantaa, ja yhdessä viestit rakentavat ”yhteistä” argumentaatiota ja perustelevat yhteistä väitettä tai yhteisiä väitteitä.

7.3.1 VASTAKKAINASETTELUT JA VERTAILU

Aineistossa käytetään argumentointiin paljon vahvoja vastakkainasetteluita. Tällöin kaksi asiaa esitetään vastakkain ja niiden välille luodaan jännite, joka yksinkertaistaa tilanteen mustavalkoiseksi joko–tai-asetelmaksi. Vastakkainasettelut perustuvat vastakohtaparien esittämiselle eli ne kuuluvat dissosiativisiin argumentteihin.

Vastakkain asetetaan tyypillisesti ”varsinaisiksi” suomalaisiksi mielletyt (joista puhutaan esim. *kantasuomalaisina*) ja maahanmuuttajat. Useimmiten

vastakkainasettelulla verrataan suomalaisten ja maahanmuuttajien saamia rahoja ja etuja. Tilanne esitetään niin, että maahanmuuttajien saamat edut ovat suoraan pois kantasuomalaisilta.

- (123) Yhä suurempi joukko **työttömiä jää nyt vaille minkäänlaista työllisyystukea**. Työttömien ja työvoimatoimistojen **ahdinko on vain syvennyt** kesän mittaan. Useimmissa te-toimistoissa työllisyysmäärärahat eivät ole täysin loppuneet, koska tuen saamisen kriteereitä **on tiukennettu** jyrkästi kesän aikana. Työttömiin määrärahojen niukkuus **iskee kipeimmin**, koska tuet **on keskitetty vain** vaikeimmin työllistettäville ja pitkäaikaisyrittäjille. **Yhä valtavampi** joukko työttömiä **jää nyt** vaille minkäänlaista työllisyystukea. **Mutta** korvamerkittyä **rahaa on maahanmuuttajien** yritysten startti rahoihin ja auto-yms koulutukseen (K95)
- (124) Tämä suomen touhu on hulvatonta ja byrokraattista, **vaikkakin** ulkomaalaisille kukkaro on avoin, **niin** oman maan kansalaisia rokotetaan kaiken aikaa. (K27)
- (125) **Jos** loiset tarvitsevat enemmän, **lopetetaan** jostain suomalaisilta kirjasto, lähikoulu tai vanhainkoti tai nostetaan kiinteistövero tai poistetaan vanhus-ten kotipalvelut. (K2)

Esimerkissä 123 puhutaan *yhä suuremmasta* ja *yhä valtavammasta joukosta*, joka jää ilman työllisyystukea. Tämän joukon ahdinkoa kuvataan *syventyneenä* ja siihen liitetään tiukennetut tuen saamisen kriteerit ja määrärahojen niukkuuden *iskeminen kipeimmin*. Tähän ahdinkoon ja rahojen niukkuuteen verrataan sitä, miten *maahanmuuttajille* riittää rahaa starttirahoihin, autoihin ja koulutukseen. Esimerkissä siis verrataan sitä, miten yhdelle ryhmälle ei riitä tarpeeksi rahaa ja toiselle ryhmälle sen sijaan tuntuu riittävän. Esimerkissä 124 vastakkain ovat *ulkomaalaiset* ja *oman maan kansalaiset* sekä esimerkissä 125 *loiset* ja *suomalaiset*. Tilanne esitetään esimerkeissä yksinkertaistettuna joko–tai-tilanteena, jossa maahanmuuttajille menevä raha on suoraan pois suomalaisilta työttömiltä, lapsilta, vanhuksilta ja tavallisilta ihmisiltä. Väitteet esitetään kiistattomina totuuksina preesens- ja perfektimuotoisten verbien avulla eikä tiedoille anneta lähteitä.

Esimerkeissä 123–125 monimutkainen ja monitahoinen ilmiö tyypistetään vain puheeksi rahasta. Lisäksi tilanne esitetään niin, että kaikki maahanmuuttajiin menevä raha leikataan suoraan suomalaisilta. Kun tilanne esitetään näin, sillä perustellaan väitteitä, että maahanmuuttajat ovat taakka ja taloudellinen haitta sekä että he vievät suomalaisten paikan. Tilanne esitetään myös epäoikeudenmukaisena: maahanmuuttajia kohdellaan paremmin kuin ”omaa kansaa”.

Rahan ja etujen saamisen lisäksi suomalaiset ja maahanmuuttajat asetetaan vastakkain myös esimerkiksi tapojen, käyttäytymisen, kulttuurin ja vaarallisuuden suhteen.

(126) Meidän pitäisi vaalia **omia perinteitämme ja tapojamme**, eikä ottaa tänne **raakalaismaisia tapoja ja naisten alistamista ihannoivia kulttuureja** ja antaa niiden toimia vapaasti oman maamme laista piittaamatta ja asettamalla itsensä sen yläpuolelle. (K50)

Yhteensopimattomuuden väite perustuu vastakkainasettelulle, jossa suomalaiset ja ”muut” esitetään tavoiltaan, kulttuuriltaan, uskonnoltaan, ominaisuuksiltaan erilaisiksi, vastakohtaisiksi, niin, ettei ryhmien ole mahdollista elää rinnakkain yhdessä. Lisäksi esimerkissä maahanmuuttajat esitetään uhkana sivistykselle, tasa-arvolle, rauhalle ja järjestykselle.

7.3.2 RINNASTAMINEN, OIKEUDENMUKAISUUS JA VASTAVUOROISUUS

Vastakkainasetteluille ja vertailuille läheinen strategia on rinnastaminen. Rinnastamalla kahta yhteismitallista asiaa verrataan keskenään, jotta voidaan osoittaa, että se mikä on totta toisessa, on totta myös toisessa (Kakkuri-Knuutila 1998: 252). Aineistossa rinnastukset toimivat myös usein oikeudenmukaisuuden ja vastavuoroisuuden argumentin keinoina. Oikeudenmukaisuussäännön mukaan samaan luokkaan kuuluvia olentoja tulisi kohdella samalla tavalla (Perelman 1996: 76). Vastavuoroisuuteen perustuvassa argumentissa samaistetaan kaksi oliota tai tilannetta ja osoitetaan, että niitä tulee kohdella samalla tavoin (mts. 77).

Aineistossa rinnastetaan esimerkiksi Suomi ja jokin toinen maa, nykyisyys ja mennyt aika tai kaksi ryhmää (tyypillisesti *suomalaiset* ja *maahanmuuttajat* tai *pakolaiset*). Vertailu voi tapahtua viestissä yhden virkkeen sisällä tai sitä voidaan rakentaa usealla virkkeellä vaikka läpi koko viestin. Rinnastamista käytetään kahdella tavalla: Kahden maan tai ajankohdan rinnastamista toisiinsa käytetään perusteluna sen osoittamiseen, että se, mikä on totta toisessa, on välttämättä totta myös toisessa. Kahden ajankohdan, maan tai ihmisryhmän vertailua käytetään myös perusteluna sille, että oliota (ajankohdista, maita, ihmisryhmiä) tulisi kohdella samoin.

Seuraavassa esimerkissä käytetään perusteluna historiaan rinnastamista.

(127) Joo. Toivoa ei kannata silti vielä heittää, sitä on yritetty aiemminkin esim. ennen 30 -luvun lamaa, mutta se on kaatunut omaan mahdottomuuteensa, **kuten Rooman valtakunta ja muutkin globalisaatioviritelmät**. Vapaa maailmankauppa, joksi sitä 20 -luvulla kutsuttiin, **johti suurlamaan, mihin ollaan nytkin päätymässä**. Sitä seurasi epävakaat ajat, toinen maailmansota ja sen jälkeen vuosikymmeniä kestänyt protektionismin ja kansallisvaltioiden aikakausi, mikä oli länsimaissa taloushistorian nopeimman kasvun ja kehityksen aikaa. Nytkin tämä globalisaatiopyrkimys on joutanut jo länsimaissa kysyntälamaan, jota on viivästytetty luotonannolla kullussektorille ja valtioille. **Jos suunta ei muutu, on edessä suursota ja/tai suurlama**. (K25)

Esimerkissä rinnastetaan nykyinen tilanne ja historiallinen tilanne. Rinnastamista käytetään sen perusteluun, että nykyinen tilanne johtaa samanlaiseen tilanteeseen, kuin se on johtanut historiassakin. Perustelu perustuu myös historian topokseen (ks. taulukko 3 s. 134–135). Historian tapahtumille annetaan yksinkertaiseen syy-seuraussuhteeseen perustuva selitys. Tiedon lähdettä ei tässäkään ole ilmaistu. Kun nykyistä tilannetta verrataan siihen, josta suurlama ja maailmansota ovat seuranneet, pyritään osoittamaan, että ne seuraavat välttämättä nytkin, ellei tilannetta muuteta ajoissa (*jos suunta ei muutu*). Suunnan muuttamisella tarkoitetaan muun muassa EU:sta eroamista ja maahanmuuttopolitiikan tiukentamista.

Seuraavassa esimerkissä Suomen ja Ruotsin tilanne rinnastetaan niin, että oletetaan, että mitä on tapahtunut Ruotsissa, tapahtuu myös Suomessa.

- (128) Toimitaan nyt suomalaiset ennenkuin on liian myöhäistä. **Ruotsi on vaaroittava esimerkki** tuossa naapurissa mihin maan täyttäminen muslimilla johtaa. (K25)

Esimerkissä 128 Ruotsi toimii esimerkkinä huonosta kehityksen suunnasta, johon Suomen esitetään olevan astumassa (ks. Välimäki 2012: 266–267). Suomi ja Ruotsi samastetaan niin, että niitä koskevat samat säännöt: jos maahanmuuttajien tulo on aiheuttanut ongelmia Ruotsissa, aiheuttaa se niitä myös Suomessa. Esimerkkiin sisältyvä argumentti on, että maahanmuuttopolitiikkaa on tiukennettava, koska maahanmuuttajat ovat vaara ja uhka. Tätä perustellaan Ruotsin tilanteella. Esimerkissä ei ollenkaan kuvata sitä, mikä Ruotsissa on huonosti ja mitä muslimien tulo on aiheuttanut, vaan lukijan oletetaan tietävän sen. Rinnastamisella perustelemissa on yleisesti vaarana, etteivät tilanteiden yhtäläisyydet todellisuudessa ole niin suuret ja jotkut piirteet on voitu jättää tahallaan tai vahingossa ottamatta huomioon (Kakkuri-Knuutila 1998: 252).

Seuraavassa esimerkissä on vastavuoroisuuteen perustuva argumentti:

- (129) Jos suomalainen meni mamuksi heidän maahansa vaikka rauhan aikana niin vääräuskoisena kävisi huonosti ja perseaukisena pummina ei sääliä tunnettaisi. (K82)

Esimerkissä 129 vedotaan siihen, ettei suomalaistakaan kohdeltaisi hyvin *heidän [=mamujen] maassaan*. Konditionaalilla konstruoidaan mahdollinen tilanne. Viestiin sisältyvä argumentti on, ettei maahanmuuttajia tarvitse auttaa, koska ei suomalaisiakaan autettaisi muualla. Tälle väitteelle ei kuitenkaan esitetä perusteluja tai lähdettä eikä maissa vallitsevien tilanteiden erilaisuutta muuten tarkastella. Vastavuoroisuuden argumentilla siis perustellaan sitä, ettei Suomenkaan tarvitse suvaita eri uskontoja tai tarjota toimeentuloa muista maista tuleville, koska ei suomalaistakaan suvaittaisi tai elätettäisi muualla.

Maahanmuuttajia puolustavissa viesteissä rinnastamista ja oikeudenmukaisuuden argumenttia käytetään perustelemaan sitä, että kaikkia ihmisiä tulee kohdella samalla tavalla.

(130) Jokaisella ihmisellä, mustalla tai valkoisella, on oikeus ihmisarvoiseen elämään. Sitä ei voi kukaan saavuttaa sotaisessa maassa, joten maahanmuutto Suomeen on hyvä juttu. (K8)

Esimerkissä 130 rinnastetaan *mustat* ja *valkoiset* samanarvoisiksi niin, että molemmilla on samat oikeudet. Tällä perustellaan sitä, että sotia pakenevat ihmiset voidaan ottaa Suomeen, sillä näin turvataan oikeus ihmisarvoiseen elämään. Argumentissa vedotaan oikeudenmukaisuuteen, ihmisoikeuksiin ja humanitaarisuuteen.

7.3.3 UHKAKUVAT JA KALTEVA TASO

Keskeinen aineiston piirre on, että kirjoittajat esittävät tulevaisuuden ennustuksia: skenarioidaan erilaisia uhkakuvia ja dystopioita. Nämä tulevaisuuden skenaariot esitetään ikään kuin väistämättöminä, ellei juuri nyt maahantuli-joiden määrää huomattavasti rajoiteta tai maahantuloa kokonaan estetä. Uhkakuvien luonnilla halutaan pääsääntöisesti osoittaa, että maahanmuuttoa on rajoitettava vahvasti. Erilaiset tulevaisuuden skenaariot toimivat tällöin perusteluina: kuvataan sitä, millainen tulevaisuus on väistämättä edessä, ellei maahanmuuttoa nyt rajoiteta. Uhkakuvilla perustellaan taloudellista haittaa, maahanmuuttajien vaarallisuutta ja ennen kaikkea sitä, että suomalaiset ja suomalaisuus ovat uhattuina ja maahanmuuttajat tulevat viemään suomalaisten paikan.

Uhkakuvien luomisessa käytetään tyypillisesti syy-seuraussuhteeseen perustuvaa kaltevan tason argumenttia. Kaltevan tason argumentissa on oletus, että jokin tapahtuma johtaa välttämättä johonkin toiseen tapahtumaan ja syntyy ketjureaktio, joka johtaa huonoon lopputulokseen. Taustaoletuksena on, että on olemassa jokin mekanismi tai seikka, joka aiheuttaa kyseisen ketjun. (Walton 1995: 54–56; Ylikoski 1998: 169.) Uhkakuvissa maahanmuuttajien ”ottaminen” Suomeen esitetään tapahtumana, joka johtaa välttämättä toiseen tapahtumaan, josta seuraa ei-toivottu lopputulos. Viesteissä ennustetaan esimerkiksi, että väkivalta lisääntyy, suomalaiset ajautuvat ahdinkoon tai heitä aletaan vainota, sananvapaus menetetään, hyvinvointivaltio ”murenee”, ”suomalaisuus” katoaa, islamin lait tulevat Suomeen sekä että pakolaisten tulo johtaa ennen pitkää väistämättä siihen, että Suomessa ja Euroopassa tullaan so-timaan.

Kaltevan tason argumentille tyypillinen kielellinen keino on *jos–niin*-rakenne.

(131) Suurin osa suomalaisista on pakolaisia vastaan. Mutta sananvapaus on rajoitettu herkku ja ihminen saa rasistisen leiman jos rupee ääneen ”hulluja” puhumaan.

Jos pakolaisia ruvetaan ottamaan niin Eurooppa sortuu. (K64)

Esimerkissä on kaltevan tason argumentti tyypillisimmillään: *jos–niin*-rakenteella yhdistetään pakolaisten ottaminen ja Euroopan sortuminen yksinkertaiseksi syy-seuraussuhteeksi. Pakolaisten ottamisen ja Euroopan sortumisen välille oletetaan jokin mekanismi, joka suoraan ja väistämättä aiheuttaa kuvattun kaltaisen kehityskulun. *Jos* on tyypillinen tapa kuvata konditionaalinen synn ja seurauksen suhde (VISK § 1134).

Seuraavissa esimerkeissä *jos–niin*-rakennetta ei ole kirjoitettu näkyviin, mutta tulevaisuuden uhkakuvien taustalla on samanlainen syy-seuraussuhde. Esimerkeissä ennustetaan Suomen ja Euroopan muuttumista ja tuhoutumista, ja sen syyksi pyritään osoittaman maahanmuuttajien ja pakolaisten, erityisesti muslimien, tulo.

- (132) Tällä tulovauhdilla Suomeen tulee n. 40.000 pakolaista/”pakolaista” jo tänäkin vuonna. Tulovauhti on koko ajan voimakkaasti kiihtyvä, eikä sille ole loppua näkyvässä, onhan Afrikassakin miljardeja ihmisiä, joten väkeä kyllä riittää tulemaan, kun ovet Euroopan maihin ja Suomeenkin ovat sepposen selälään auki.

Tämä johtaa nopeasti siihen, että tulijoita on vuosittain Suomeenkin yli sata-tuhatta ja vieläkin enemmän.

Kun katsomme vuosikymmenen/muutamia vuosikymmeniä eteenpäin, niin mihin tämä asukasluvultaan vähäisessä maassamme johtaa?

Se johtaa nykymuotoisen yhteiskuntamme taloudellisesti, yhteiskunnallisesti ja sosiaalisesti täyteen kaaokseen ja sekasortoon.

Ei ole kyse enää suvivirren laulamisesta kouluissa, tms.

Kaikki nykyiset Suomen perusteet tulevat kyseenalaisiksi: Suomen kieleemme asema, uskontomme, perustuslakimme, kansallislaulumme, lippumme, jne.

Tekevätkö silloin Suomen uudet poliittiset johtajat valtiovierailunsa ensin johtaviin muslimimaihin?

Nyt olisi oltava viisasta kaukonäköisyyttä ja todella avointa keskustelua siitä, mitä suomalaiset oikein tulevaisuudelta maamme osalta haluavat! Pian sekini on jo myöhäistä, eivätkä enää ehkä mitkään muutostoimet auta.

Leimakirveiden heiluttelu puolin ja toisin ei tuo mitään tulosta - päinvastoin. (K75)

- (133) Niin siinä tulee käymään, että muutaman sukupolven kuluttua muu Eurooppa Venäjää lukuun ottamatta muuttuu allahin maaksi, Suomi mukaanlukien. (K89)

Esimerkissä 132 ennustetaan kaaosta talouteen, yhteiskuntaan ja sosiaaliseen järjestykseen, jos pakolaisia tulee Suomeen samanlaisella tulovauhdilla kuin tällä hetkellä. Syy-seuraussuhteen voi yksinkertaistaa muotoon: jos pakolaisten tulo jatkuu tällä vauhdilla, niin se johtaa yhteiskunnan kaaokseen ja sekasortoon sekä kaikki Suomen perusteet tulevat kyseenalaisiksi. Esimerkissä on lista asioista, joiden ennustetaan tulevan kyseenalaisiksi, erityisesti painottuvat kansalliset symbolit, kuten kansallislaulu ja lippu. Suomen lippu ja kansallislaulu toimivat symboleina Suomen itsenäisyydelle ja suomen kansalliselle yhteistunnolle. Kun näiden sanotaan tulevan kyseenalaisiksi, ajatellaan, että

samalla tulevat kyseenalaisiksi ne asiat, joita symbolit edustavat. Kansallisia symboleita käytetään aineistossa muuallakin ja niiden avulla isänmaallisuuden ja suomalaisuuden kuvasto liitetään tähän keskusteluun (kansallissymbolien käytöstä ja omimisesta ks. esim. Tepora 2017: 120–121). Esimerkin uhkakuvassa tuhoutuu suomalaisuus ja kaikki siihen liittyvä. Uhkakuvat ja kaltevan tason argumentti ovat käytössä ainoastaan maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä.

Esimerkissä 133 on futurikonstruktio *tulee käymään*, jolla tulevaisuuden uhkakuva rakennetaan. Viestiin sisältyvä implisiittinen syy-seuraussuhde on: jos (muslimi)maahanmuuttajien tuloa ei estetä, niin Suomi muuttuu muslimimaaksi. Uhkakuvassa Eurooppa ja sen mukana Suomi ovat muuttuneet *allahin maaksi*, eli ennustetaan, että islam tulee valtauskonnoksi ja sen mukana islamin lait syrjäyttävät Suomen omat lait ja islamilainen kulttuuri syrjäyttää suomalaisen kulttuurin. Tästä kehityksestä käytetään myös ilmausta *islamisaatio*, sekä aineistossani että muussakin muslimeihin vihamielisesti suhtautuvassa keskustelussa. *Islamisaatio* on prosessi, jossa yhteiskunta muuttuu islamin suuntaan, ja erityisesti Euroopan oikeistopopulistit ovat ottaneet termin käyttöön ja viittaavat sillä oletettuun islamilaisen yhteiskunnallisen ja poliittisen järjestelmän salakavalaan ja systemaattiseen tuomiseen länsimaihinkin (ks. esim. Bangstad 2015: 58; Yle Uutiset 9.9.2017).

Ilmaus *islamisaatio* lainataan siis eurooppalaisten oikeistopopulistien puheesta, ja sen käyttö aineistossa osoittaa, miten keskustelu saa inspiraatiota kansainvälisestä keskustelusta ja kaiuttaa samanlaista retoriikkaa. Tätä havainnollistaa seuraava esimerkki.

- (134) Suomeen tapahtuva muslimien kansainvaellus on jihadia. Koska heitä on vielä vähän, he pyrkivät elämään rauhanomaisesti nauttien Suomen sosiaali-tuista. Kun heidän määränsä kasvaa, ylittää kriittisen pisteen siirrytään paikalliseen sariaan. Ja kun heitä on tarpeeksi syntyy sisällissota ja hyvinkin nopeasti ISISin tai muiden muslimiryhmien komento. Nyt on kyse Euroopan **islamisaatiosta**. [– –] (K46)

Esimerkissä 134 puhutaan *Euroopan islamisaatiosta*, jolla viitataan siihen oletettuun kehitykseen, joka tapahtuu, kun *muslimien* määrä Suomessa ja Euroopassa kasvaa. Määrän kasvun (*kun heidän määränsä kasvaa; kun heitä on tarpeeksi*) ennustetaan johtavan sharialakiin sekä väistämättä ennen pitkää sisällissotaan ja Isisin hallintaan.

7.3.4 GENEERISTÄMINEN

Aineistolle on tyypillistä yleistäminen, geneeristäminen. Tämä toimii myös argumentoinnin strategiana: maahanmuuttajaryhmistä esitetään stereotyyppinen, yksinkertaistettu kuva, johon kuuluu oletettu yhdenmukainen käyttäytyminen. Kun koko ryhmä kuvataan tietynlaisena, homogeenisenä, samat tavat omaavana ja samalla tavalla toimivana, on helpompi perustella sen vastustaminen.

- (135) Samanlaista se on muualla euroopassa ja suomessa. Somalit eivät vaivaudu käyttäytymään muut ihmiset huomioonottaen. Ovat röyhkeitä sosiaalipummeja jotka pitäisi todella eristää ympäristöstään. Nämä apinat kuuluvat somaliaan. (K104)

Esimerkin monikollinen NP *somalit* on geneerinen: joukkoa luonnehditaan yleisesti ja sen taipumuksia kuvataan (ks. VISK § 1408). Geneeristämällä siis luonnehditaan, kuvataan ja määritellään maahanmuuttajaryhmiä; koko ryhmään yhdistetään samat piirteet. Geneeristämistä käytetään tyypillisesti maahanmuuttajaryhmien erilaisuuden ja sopeutumattomuuden perustelussa. Lisäksi esimerkissä käytetään somaleista halventavaa nimitystä *apinat* (eläimiin rinnastamisesta ks. alalukuja 5.1.3 ja 5.2.4).

Yleistämisen keinona voidaan käyttää monikon sijaan yksiköllistä yleistävää NP:tä, jolla viitataan koko ryhmään.

- (136) **Muslimilla** taas on 6 lasta, **se** huutaa puhelimeen ja lapsille, **sen** mies on ostarilla kahvilassa ratkomassa maailmanpolitiikan ongelmia ja ne käy keran vuodessa lomalla kotimaissaan jonka jälkeen ne miehet kulkee valkoisessa mekossa seuraavat pari kuukautta ja yrittää käännäyttää kaikki tuttunsa sekopäämuslimeiksi. (K46)

Esimerkissä yleistävää, geneeristä ilmausta *muslimi* käytetään viittaamaan koko ryhmään; ei kuvata tiettyyn ajankohtaan sidoksissa olevaa tapahtumaa. Kuvattu toiminta esitetään taipumuksena, tapana tai tyypillisenä käyttäytymisenä. (VISK § 1407; Vilkuna 1992: 138.) Kuvataan siis sitä, millainen on tyypillinen *muslimi*, tai tarkemmin viitataan musliminaiisiin. Muslimien tyypillisenä pidetyn käyttäytymisen kuvaamista on käsitelty tarkemmin alaluvussa 5.2.4. Yleistyksyet ryhmistä perustuvat yksilö/ryhmä-sidokseen, joka kuuluu rinnakkaisuussteisiin vetoamiseen: käsitys ryhmästä perustuu käsitykseen yksilöstä, ja toisaalta käsitys tietystä ryhmästä eli sitä koskevat myönteiset tai kielteiset ennakkoluulot vaikuttavat myös siihen, miten sen jäseniin asennoidutaan (Perelman 1996: 102, 112).

Geneeristämisen vastakohta on spesifistämisen tai yksilöllistämisen. Tätä ei juurikaan tapahdu aineistossa, mutta toisinaan geneeristämisen ja yhtenäiseksi ryhmäksi rakentaminen kyseenalaistetaan.

- (137) Etkö sinä armoton urpo tajua, että suurin osa muslimeista elää niin rauhallista ja normaalia elämää, ettet koskaan heitä huomaa? Olet niin epäanalyyttinen, että **niputat kaikki muslimit samaan nippuun, vaikka heitä on yhtä moneksi kun on kristittyjäkin**. (K46)

Esimerkissä 137 vastustetaan yleistämistä ja kaikkien muslimien käsittelemistä yhtenä ryhmänä. Muslimit rinnastetaan kristittyihin niin, että kumpikaan ryhmä ei ole homogeeninen, vaan erilaisista yksilöistä koostuva ryhmä. Strategiana on myös vastapuolen nimittely ja tyhjänä esittäminen (ks. alaluku 8.3.4).

7.3.5 KOKEMUKSET, KERTOMUKSET JA HAVAINNOT ESIMERKKEINÄ

Aineistossa omia kokemuksia ja havaintoja käytetään esimerkkeinä ja havainnollistuksina: niillä perustellaan ja pyritään todistamaan väitteitä esimerkiksi siitä, että maahanmuuttajat ovat taloudellinen haitta, vaarallisia tai liian erilaisia ja haluttomia sopeutumaan. Esimerkin ja havainnollistuksen ero on se, että esimerkillä argumentoinnissa annetaan ensin esimerkki, josta johdetaan sääntö, ja havainnollistuksessa taas on kyse siitä, että jo hyväksyttyä sääntöä havainnollistetaan eli esimerkki tulee säännön jälkeen (Perelman 1996: 122).

Usein oma kokemus kuvataan kertomuksen muodossa. Kuvatut kokemukset ovat tyypillisesti työpaikalta tai kotoa, jossa naapureina asuu maahanmuuttajia. On sinänsä odotuksenmukaistakin, että argumentoinnissa käytetään omia kokemuksia, sillä niiden esiintuontia pidetään yleisesti sosiaalista mediaa leimaavana tekijänä (Lehti & Eronen-Valli 2018: 169). Myös Lehti ja Kallio (2017: 60–62) ovat havainneet, että oma tai läheisen kokemus on yleinen argumentin perustelu heidän tutkimassaan verkkokeskusteluaineistossa. Kokempuheen käyttö mielipiteiden ja argumenttien perusteluna ei toki rajaudu pelkkään sosiaaliseen mediaan (esim. Kääntä & Lehtinen 2016: verkkooppimisympäristö; Mäntynen 2003: 120–126: kielijutut ja kielen asiantuntijat).

Omien kokemusten jakaminen myös kutsuu muita kertomaan omia kokemuksiaan: usein samaan viestiketjuun tulee useampi kuvaus tai kertomus liittyen maahanmuuttajiin. Kun joku on kertonut omasta kokemuksestaan, ja toinen keskustelija kertoo samankaltaisen kokemuksen, jaetaan kokemus yhdessä ja rakennetaan yhteistä maaperää. Toisen keskustelijan samankaltainen kertomus myös vahvistaa ensimmäisen kertojan kokemuksen hyväksytyksi ja relevantiksi. Tämä on myös kasvokkaisesta arkivuorovaikutuksesta todettu ilmiö. (Page 2012: 30; Sacks 1995: 771.)

Oma kokemus kuvataan usein imperfektimuotoisella kertomuksella. Kertomus on yksi tapa tehdä yhteenveto menneestä tapahtumasta. Labovin (1972) kertomusmallin mukaan kertomuksen osat ovat abstrakti eli johdanto, orientaatio, juonilinja, evaluointi, tulos tai ratkaisu ja kooda. Näistä keskeisin on juonilinja, johon kuuluu vähimmillään kaksi keskenään temporaalisesti järjestynyttä lausetta. Kertomus edellyttääkin vähintään kaksi aikasuhteen kytkevä juonilauseetta, ja tällaista kutsutaan minimikertomukseksi. Muut kertomuksen osat ovat vapaaehtoisia ja niitä esiintyy eri tavoin erilaisissa kertomuksissa. Kertomusmalli ei myöskään edellytä, että rakenneosat olisivat tietyssä järjestyksessä, vaikkakin esimerkiksi orientaatio painottuu alkuun ja evaluointi loppuun. (Labov 1972, Labov & Walezky 1967, Routarinne 2003: 55–56.)

Abstrakti eli johdanto tiivistää kertomuksen yhdellä tai kahdella virkkeellä. Orientaatio-osassa esitellään kertomuksen miljöön ja henkilöt. Juonilinja on kertomuksen päälinja, ja siihen kuuluu narratiivisia lauseita, jotka ovat tyypillisesti syntaktiselta rakenteeltaan yksinkertaisia. Evaluointi perustelee kerto-

muksen: miksi se on kerrottu ja mitä kertoja sillä tavoittelee. Kooda on kielellinen tapa merkitä kertomus päättäneeksi, esimerkiksi lause *se oli siinä*. (Lalov 1972: 363–370.)

Aineistoni kertomusten kohdalla on kiinnostavaa esimerkiksi se, miten kertomukset sidotaan aikaan ja paikkaan (orientaatio) eli onko kyseessä spesifi vai geneerinen kertomus. Kiinnostavaa on myös, mitä elementtejä aineiston kertomuksista löytyy. Oleellisinta aineistoni kertomuksia tarkastellessa lienee evaluointi: miksi kertomukset kerrotaan ja mitä niillä tavoitellaan.

Kertomus toimii aineistossani useimmin esimerkkinä, josta yleistetään sääntö tai jota käytetään väitteen havainnollistamiseen. Argumentin perusteluna käytetty esimerkki tai havainnollistus esitetään siis kertomusmuodossa. Kertomus on yleensä osittain spesifi: siinä kerrotaan tietystä henkilöstä ja tietyistä tapahtumasta tai tapahtumien ketjusta, mutta esimerkiksi nimiä tai tarkkaa ajankohtaa ei kuitenkaan tyypillisesti mainita. Kertomuksen ajatellaan usein kuvaavan tyypillistä tapausta, ja näin sitä käytetään yleistämiseen.

Van Dijkin (2000a: 92) mukaan ulkoryhmän negatiiviset teot on tapana kuvailla spesifimmin ja yksityiskohtaisemmin kuin sisäryhmän, ja koska yksityiskohtaisempi malli tapahtumasta varastoituu mieleen paremmin, niin tällaiset muistetaan paremmin ja niillä on enemmän vaikutusta. Vastaavasti sisäryhmän positiiviset teot kuvaillaan spesifimmin. Sisäryhmän negatiiviset ja ulkoryhmän positiiviset toiminnot taas kuvaillaan vähemmällä yksityiskohdilla, yleisemmällä, abstraktimmalla tasolla, jolloin ne eivät painu mieleen yhtä hyvin. (Mp.)

Seuraavassa esimerkissä keskustelija kertoo omat kokemuksensa kertomusmuodossa ja aloittaa viestinsä performatiivisella *kerron vain oman kokemukseni maahanmuuttajasta x2*.

(138) **Kerron vain oman kokemukseni maahanmuuttajasta x2.** Olin maahanmuuttajan ohjaaja terveydenhuolto-alalla. Ohjattavani hävisi kesken päivän x monta ilmoittamatta mihin meni (rukoilemaan x3 kuuden työtunnin aikana, yksi rukoiluhetki kesti noin 20min). Lähti myös autokouluun työaikana. Ei suostunut tekemään tettyjä työtehtäviä koska uskonto kieltää, eikä tuntia ennen työvuoron loppua suostunut tekemään mitään koska hänen työpäivä loppuu kohta?

Opiskelijan ohjaajana tietenkin soitin hänen opettajalle ja kerroin, että ei läpäise harjoittelua, koska ei ole motivoitunut työ elämään täällä Suomessa eikä noudata työaikoja yms. Minulle vastaus hänen opettajalta oli suora: Minun on pakko päästää hänet läpi koska hän pääsee huomenna työttömyyskortistoon!! Koska on suorittanut pakolliset jutut. (muuten ei pääse työttömyysrahalle).

Voi kun minäkin aikoinan opiskelijana olisin noin helpolla päässy. Yksikään suomalainen ei pääsis ikinä mitään harjoittelu/koulutus jaksoa läpi edellämäinitulla mentaliteetillä, vai onnistuuko meiltä, jotka täällä vielä töitä tehdään???? (K34)

Esimerkin 138 keskustelija kertoo kokemuksensa työpaikaltaan, ja tuo ilmi, että kokemuksia on ollut kaksi (x2). Kyseessä on ensikäden kokemustieto, kun keskustelija itse on ollut paikalla kokemassa kertomansa asian. Tämä rakentaa

keskustelijasta asiantuntijan. Yksi asiantuntijuuden rakennuskeino onkin omasta työstä kertominen (ks. Mäntynen 2003: 120–121). Retoriikassa on kyse eetoksesta, kun puhutaan siitä, miten luotettava kuva kirjoittajasta syntyy (Aristoteles: Retoriikka, I kirja, 2. luku, 1356a).

Esimerkin alussa on abstrakti (*kerron vai oman kokemukseni maahanmuuttajasta x2*) ja sen jälkeen orientaatio, jossa esitellään miljö (*terveydenhuolto-ala*) ja henkilöt (*olin* ja *maahanmuuttaja*). Tämän jälkeen seuraa juonilinja, jossa kerrotaan maahanmuuttajan toiminnasta harjoittelun aikana. Juonilinjan jälkeen on evaluointi, jossa kirjoittaja rakentaa itsestään uhria ja vertaa omia ponnistelujaan siihen, miten helpolla hänen ohjattavansa pääsi (*voi kun minäkin – – olisin noin helpolla päässyt*). Lopussa on yleistyksenä toimiva kooda, jossa yksittäistapauksena kerrotusta kertomuksesta tehdään yleistys: *yksikään suomalainen ei pääsis ikinä mitään harjoittelu/koulutus jaksoa läpi edellämaitulla mentaliteetilla*.

Esimerkissä omaa kokemusta käytetään siis esimerkkinä, josta johdetaan sääntö. Esimerkin avulla tapahtuvassa argumentoinnissa esitettyä ei pidetä ainutkertaisena ja erottamattomasti siihen yhteyteen sidottuna, jossa tapahtuma on toteutunut, vaan tavoitteena on päinvastoin selvittää sääntöä, johon se perustuu (Perelman 1996: 120). Esimerkissä kuvailtuja tilanteita ei siis välttämättä pidetä ainutkertaisina tapahtumina, vaan niiden kertominen konstruoi yleisempää sääntöä: maahanmuuttaja pääsee helpommalla kuin suomalainen.

Seuraavassa esimerkissä kerrotaan kokemus uhkaavasta tilanteesta.

(139) *ex-vasemmistolainen*

Onhan se aina «lottovoitto» ,kun pääsee «sosiaalisuopäläiseksi» suomeen ve-telehtimään,mölisemään yökausiksi kerrostaloihin, kokemusta on siitakin. Ja haisemaan ja rikoksia tekemään,varkauksia,ryöstöjä,raiskauksia ja jopa henkirikoksia,jopa yhteiskunnan ja lainvalvojen suojeluksessa.näistähän saa lukea jatkuvasti lehdissäkin.eikä ole yksikään pölhöpolitrukki,hallitusta ja eduskuntaa myöten tuominut näitä ulkomaalaisten tekemiä rasistisia rikoksia tavallisia kunnollisia suomalaisia kohtaan.ei ole edes pääministeri muuta tehnyt kuin kiljunut kurkku suorana rasismia.ei ole yhtään puolustanut tavallisia köyhiä suomalaisia.

hidjtjhtewklnhu

Tulin kerran illalla kotiin töistä. Joudun vaihtamaan linja- autoa torilla ja kävelemään kauppatorin poikki. Olin eräänä iltana jo lähellä linja-autopysäkkiä ja ajattelin ottaa kausikorttini esille ennen autoon astumista. Korttini oli lompassani, joten otin lompkan esille, mutta mitäs sitten tapahtui. Tuossa läheisen kioskin kulmilla oli neljä ulkomaalaismiestä ja yksi heistä sanoi juuri minulle:” Laita se lompakko pois ennenkun me ryöstetään sut”. Kello oli tuolloin 21.15 ja tavallinen arki-ilta. Joten sillälaillla. Eivät kuitenkaan ryöstäneet, mutta laittoi ajattelemaan asioita uudella tavalla ja miettimään uskaltaako täällä yleensä kaupungilla liikua työmatkojaan. (K57)

Esimerkin 139 toisessa viestissä on kertomus, joka alkaa abstraktilla ja orientaatiolla, jossa esitetään tiivistelmä tulevasta kertomuksesta ja josta käy ilmi päähenkilö (*tulin, joudun*) ja kertomuksen aika (*kerran illalla*) ja paikka (*torilla, kaupattorin poikki*). Tämän jälkeen seuraa imperfektissä kerrottu juonilinja, jossa kuvaillaan tapahtumasarja, jossa kertoja ottaa lompakosta kortin esiin ja tätä seuraavat ulkomaalaisten uhkaukseksi tulkitut sanat. Juonilinja keskeytyy uuteen orientaatioon, jossa kerrotaan tarkka tapahtuma-aika (*21.15, tavallinen arki-ilta*). Lisäksi juonilinjan etenemisen pysäyttää evaluointi, jolla ilmaistaan omaa hämmästyystä tai päivittelyä: *joten sillälailla*. Juonilinja jatkuu loppuratkaisulla: *Eivät kuitenkaan ryöstäneet*. Tätä seuraa edelleen evaluointi, jossa kerrotaan, miten kerrottu tapahtuma on vaikuttanut kertojan ajatteluun (*laittoi ajattelemaan uudella tavalla ja miettimään uskaltaako – liikkuu*).

Kertomuksen sisältämä viesti on viestiketjussa kirjoitettu vastaukseksi sen yllä olevaan viestiin. Linkki edeltävään viestiin jää kuitenkin melko löyhäksi eikä edeltävään viestiin (tai koko edeltävään keskusteluunkaan) viitata millään tavalla. Edeltävässä viestissä puhutaan kuitenkin maahanmuuttajien rikoksista, kuten varkauksista ja ryöstöistä sekä *rasistisista rikoksista tavallisia kunnollisia suomalaisia kohtaan*. Kertomus ryöstöstä, joka melkein tapahtui, on mahdollisesti kerrottu havainnollistamaan näitä edellisen viestin rikosia koskevia väitteitä. Tällöin kyse on edellä esitettyjen väitteiden havainnollistamisesta itse koetun tapahtuman kertomisen kautta.

Aineiston kertomukset eivät aina ole kokemuksia omasta elämästä vaan aineistossa kerrotaan myös kertomuksia, joita on kuultu muualta. On mahdollista, että osa kertomuksista on esimerkiksi urbaaneja legendoja, joita kierrätetään ja joiden todenperäisyyttä ei ole tarkistettu. Kertomuksissa saatetaan antaa yksityiskohtia ja kuvailla tapahtumia tarkkaan, mutta niiden todenperäisyys jää yleensä tulkinnanvaraiseksi.

Seuraavassa esimerkissä on kertomus, jonka lähteeksi kerrotaan ystävä. Kertomus sijoittuu keskelle viestiä.

(140) Vuosi sitten olisin ollut samaa mieltä kanssasi. Nyt tilanne on jo siinä pisteessä että pakolaistulvaa ei saada mitenkään kuriin, se on kuin valtava vesimassa ilman rakennettuja vesipatoja. Ei sitä tulvaa pysty millään lailla säätämään.

Turvallisuudesta ja rauhasta minäkin puhun. **Juuri eilen ystävä terveyskeskuksesta kertoi kuinka 80-vuotias vanha mies järkyttyneenä hoiperteli keskukseen. Hän heräsi keskellä yötä siihen että hänen asunnossaan oli musta mies joka kuristi häntä, sitoi kädet, pahoinpiteli ja varasti kaikki rahat ja kännykän. Vanhuksella oli vaikeuksia puhua kuristamisen jälkeen ja hänen käteensä olivat ruhjeilla. Lääkäri hoiti hänen vammansa samalla kun ystäväni teki rikosilmoituksen poliisille törkeästä varkaudesta.**

Poliisi tuskin tekee mitään vanhuksen eteen eikä vanhus tiennyt miten musta mies edes pääsi sisään asuntoon.

Vanhus ei ollut mikään yksittäistapaus.

Tätäkö meidän pitäisi sietää ja toivoa että ”kyllä ne joskus oppivat elämään ihmisiksi”?

Roskasakki on jo pesiytynyt tänne ja se lisääntyy koko ajan. Kyse on siitä miten suomalaisia kansalaisia voisi parhaiten turvata väkivallalta, se kun ei tässä maassa onnistu. Ikävä kyllä. (K18)

Esimerkin 140 kertomuksen alussa on abstrakti ja orientaatio (*Juuri eilen ystävä terveyskeskuksesta kertoi kuinka 80-vuotias vanha mies järkyttyneenä hoiperteli keskukseen*), jossa tiivistetään kertomus ja esitellään aika (*eilen*), paikka (*terveyskeskus*) ja päähenkilö (*vanha mies*). Kertomus sidotaan aikaan ja paikkaan osoittamalla se eilen ystävän kertomaksi. Kyseessä on siis toisen käden tieto.

Vanhuksen havahtuminen sijoittuu tapahtumien kliimaksiin ja aloittaa juonilinjan, joka kuvaa imperfektissä, mitä tapahtui: vanhus pahoinpideltiin ja ryöstettiin. Vanhuksen oireet ja vammat esitetään todisteina tapahtuneesta. Tämän jälkeen seuraa evaluointi, jolloin aikamuoto vaihtuu presenssiin: *poliisi tuskin tekee mitään*. Tällä sekä osoitetaan sympatiaa tarinan uhria kohtaan että ennustetaan ja arvostellaan poliisin toimintaa. Lopun kooda (yleistys) *vanhus ei ollut mikään yksittäistapaus* nostaa kertomuksen geneeriselle tasolle, esimerkik kertomuksesta johdetaan sääntö. Esimerkissä 139 siis konstruoidaan spesifi kertomus, joka toimii yhtenä esimerkkinä siitä, millaisia tapauksia tapahtuu enemmänkin. Sillä perustellaan argumenttia maahanmuuttajien vaarallisuudesta.

Kertomuksen lajeista aineiston kertomukset ovat lähinnä eksemplumeja, sillä ne toimivat esimerkkitapauksina ja niissä jaetaan jokin moraalinen arvio henkilöstä (tai ihmisryhmästä) tai henkilön (ryhmän) käytöksestä (ks. Martin & Rose 2008: 51, 62). Mäkelä, Björninen, Karttunen, Nurminen, Raipola ja Rantanen (2018) ovat nimenneet viraaliksi eksemplumiksi verkossa nopeasti leviävän, liikuttavan ja moraalisen opetuksen tarjoavan henkilökohtaisen ”to-sitarinan”. Tällaiselle kertomukselle on ominaista, että vaikka se olisi sepitetty, sen jaettavuus, suosio ja kuviteltu edustavuus tekevät siitä immuunin kritiikille ja faktantarkistukselle (Mäkelä ym. 2018: 92). Aineistoni kertomukset ovatkin usein tämän viraalin eksemplumin tyyppisiä: niiden ajatellaan olevan edustavia ja niiden tavoitteena on herättää tunteita, kuten myötätuntoa ja sääliä (uhria kohtaan) sekä vihaa (väärintekijää kohtaan). Tunteiden herättämisessä on kyse retoriikan päätöksestä.

Kertomusten lisäksi omia kokemuksia tai havaintoja kuvataan myös muulla tavoin. Omia havaintoja kuvataan esimerkiksi aistihavaintoverbillä *nähdä* (esim. *olen nähnyt*– –). Seuraavassa esimerkissä vedotaan näköhavaintoon, eli puhuja osoittaa evidenssin perustuvan omaan havaintoonsa.

(141) **It** **oon omin silmin nähnyt** jokikinen kerta hammashuollossa maahanmuuttajan yksi tai kaksi odotushuoneessa. Ei tyhmä saa olla, niin jokainen tänne muuttanut laillisesti lai laittomasti päässyt vie yhden suomalaisen veronsa maksaneen hammashuollon ajan. Jotta silleen. (K27)

Esimerkissä 141 keskustelija kertoo nähneensä maahanmuuttajia hammashuollossa ja käyttää tätä näköhavaintoaan perusteluna sille, että jokainen

maahanmuuttaja vie yhden suomalaisen hammashuollon ajan. Näköhavainto toimii todisteena sille, että maahanmuuttajia käy usein (*jok'ikinen kerta*) hammashuollossa, ja tämän pohjalta väitetään, että jokainen maahanmuuttaja vie yhden suomalaisten hammashuollon ajan. Tämä väite toimii perusteluna sille, että maahanmuuttajat ovat taloudellinen haitta, ja sille, että maahanmuuttajat syrjäyttävät suomalaiset.

Seuraavassa esimerkissä vedotaan kuulohavaintoon, jolloin kyse on kuulopuheesta eli ei enää ensikäden tiedosta.

(142) Ei mitään tapoja, ei mitään kunnioitusta elollisia olentoja kohtaan.

Nyt viimeistään, kun **kuulin** Kirkkonummen mamu-muuttajien koiraa kivellä heitelleen, karisi viimeiset empatianrippeet! Kivittäisivät toisiaan, jos eivät muuhun pysty!!! (K97)

Esimerkissä 142 keskustelija ei erittele, mistä on asian kuullut, eli tiedon lähde jää epäspesifiksi. Kuuleminen on toisen käden tietoa, joten se on epävarmempaa kuin kokeminen ja näkeminen. Esimerkissä esimerkkitapauksen kertominen (maahanmuuttajat heittäneet koiraa kivellä) toimii havainnollistuksena ensin mainitulle säännölle: maahanmuuttajat eivät kunnioita elollisia olentoja.

Myös maahanmuuttajia puolustavissa viesteissä esiintyy silloin tällöin omilla havainnoilla perustelemista. Tällöin omalla havainnolla pyritään kiistämään jokin edellä väitetty asia.

(143) Minäkin tunnen maahanmuuttajia runsaasti töissä ja muuallakin. Useimmat ovat ahkeria ja vielä useimmat olisivat jos vain pääsisivät töihin. (K37)

Edellä keskustelussa on sanottu, ettei maahanmuuttajilla ole työhaluja, ja tätä on perusteltu omilla kokemuksilla. Esimerkin viestissä omilla kokemuksilla perustellaan päinvastaista väitettä: keskustelijan kokemuksen mukaan useimmat maahanmuuttajat ovat ahkeria. Esimerkissä 143 myös luodaan sääntö, kun annetaan esimerkki, josta tehdään yleistys.

7.3.6 LUVUT JA TILASTOT

Aineistossa käytetään paljon lukumääriä ja tilastoja perusteluina ja todisteina. Uutisille on tyypillistä, että lukuja käytetään todisteina tiedon paikkansapitävyydestä, ja kvantifioinnin avulla luodaan illuusio luettavuudesta (Kallio-koski 1996: 84). Lukujen esittämisen voi nähdä palvelevan argumentointia ja rakentavan etenkin vahvoja vastakohta-asetelmia (Potter, Wetherell & Chitty 1991: 355). Aineistossani lukuja ja tilastoja käytetäänkin luotettavuuden illuusion ja vastakohta-asetelmien rakentamiseen. Van Dijk (1987: 372) mukaan lukumäärät toimivat merkkeinä objektiivisuudesta ja täsmällisyydestä, ovat totuuden symboleita, vaikka ne eivät pitäisi paikkaansa.

Aineistossa kvantifioidaan tyypillisesti maahanmuuttajiin (tai pakolaisiin tai turvapaikanhakijoihin) ”kuluvia” rahasummia ja Suomeen tulevien ihmisten määriä sekä esitetään tilastoja esimerkiksi maahanmuuttajien tekemien rikosten määristä. Niitä käytetään siis taloudellisen haitan, vaarallisuuden ja syrjäyttämisen perusteluissa. Esitettyjä lukuja ei kuitenkaan yleensä verrata tai suhteuteta mihinkään, niinpä viestin lukija ei voi tietää, mikä on paljon ja mikä vähän. Aina ei myöskään (tarkkaan) kerrota, mistä luvut ovat peräisin tai mihin laskelmat perustuvat, ja laskelmia tehdään myös omien arvioiden pohjalta. Myös Haara (2012: 62) on havainnut, että maahanmuuttokeskustelussa argumentoinnin tukena käytetään tarkkoja lukuja, joille ei mainita lähdetä. Horstin (2005: 236) mukaan myös journalismissa vähemmistöjä käsitellään usein lukuina ja tilastoina, minkä seurauksena kategoriat, kuten maahanmuuttajat, näyttäytyvät yhtenäisinä ryhminä. Lisäksi tilastot epäinhimillistävät ja etäännyttävät niin, ettei niiden käsittelyyn yleensä liity esimerkiksi empatian näkökulmaa (mp.).

Seuraavassa esimerkissä esitetään laskelmia turvapaikanhakijoiden kustannuksista.

(144) Hintalappu 40 000:lle, siis pelkkä ruoka ja asuminen, kun otetaan julkisuudessa ilmoitettu 30 e /päivä keskiarvoksi:

$$30 \times 365 = 10\,950 \text{ e}$$

$$40\,000 \times 10\,950 = 438\,000\,000 \text{ e}$$

Eli 438 miljoonaa vuodessa pelkkään ruokaan ja asumiseen. Siihen päälle vielä tulkit, poliisityö, lääkäri, lääkkeet, vaatetus, kalusteet, taskurahat, vastaanottoraha, toimeentulotuki (se alkaa rullata, kun ihmiselle osoitetaan asunto), lapsilisät jne.

Hinnaksi tulee useita miljardeja. (K80)

Esimerkissä 144 laskelmien pohjaksi otetaan *julkisuudessa ilmoitettu 30 €/päivä*, josta lasketaan 40 000 turvapaikanhakijana tulevan kustannukset. Ruuan ja asumisen lisäksi esitetään arvio muista kuluista, ja hinnaksi saadaan *useita miljardeja*. Turvapaikanhakijoiden ryhmä pelkistyy pelkiksi rahasummiksi. Luvut perustelevat maahanmuuttajista koituvia taloudellisia menetyksiä. Tarkkojen lukujen esittäminen saa tiedon näyttämään varmemmalta ja lisäksi suuret luvut saavat tilanteen vaikuttamaan uhkaavalta, toivottomalta – siltä, että tällaisten suurten summien tuhlaaminen olisi estettävä heti.

Lukujen esittämiseen liittyy usein myös kaltevan tason argumentti:

(145) 15 000 tänä vuonna ensi vuonna 10 000 enemmän jne. + jokaiselle 4 sukulaista tekee 2022 vuoteen mennessä tasan 2 000 000 maahanmuuttajaa. (Ehkä vähän viiveellä, mutta 2022 mennessä tulleilla pakolaisilla tällainen kerrannaisvaikutus.) (K90)

Esimerkissä 145 oletetaan jokin sellainen mekanismi, joka aiheuttaa sen, että jos vuonna 2015 Suomeen tulee 15 000 maahanmuuttajaa, niin tästä välttämättä seuraa, että vuonna 2022 heitä on kaksi miljoonaa. Maahanmuuttajien

määrän rajoittamista ajoissa perustellaan siis sillä, että pienikin alkupopulaatio saattaa muuttua tulevaisuudessa vähemmistöstä enemmistöksi (ks. Haara 2012: 63–64). Kaltevan tason argumentti ja lukumäärien laskeminen perustelevat syrjäyttämisen argumenttia: maahanmuuttajia on pian niin paljon, että he syrjäyttävät suomalaiset.

Seuraavassa esimerkissä puhutaan Suomen somaleiden tekemien rikosten määristä.

- (146) Viime vuonna oli 30% Suomen somaleista epäiltyä rikoksesta. Ottaen huomioon naisten ja lasten määrän, voidaan todeta että lähes JOKAINEN aikuinen somalimies oli epäiltyä johonkin rikokseen!!!!
Kuten muistamme, somalit ja Lähi-Idän ”pojut” syyllistyvät 17-kertaa useammin raiskausrikokseen kuin suhteessa suomalaiset (siis oikeat). (K70)

Esimerkissä 146 sanotaan, että 30 % Suomen somaleista on ollut edellisenä vuonna epäiltyä rikoksesta. Tälle prosenttiluvulle ei esitetä mitään lähdettä. Tästä edelleen päätellään, että *lähes JOKAINEN aikuinen somalimies* on ollut epäiltyä rikoksesta. Lopussa esitetään vielä vertailu siitä, kuinka paljon *suomalaisia* useammin *somalit ja Lähi-idän ”pojut”* tekevät raiskausrikoksia. Tämä rakennetaan monikon 1. persoonan käytöllä oman sisäryhmän yhteiseksi tiedoksi (*kuten muistamme*). Oleellista on lisäksi se, miten *suomalaisen* ryhmää vielä tarkennetaan tarkentamalla fokusta ja merkitsemällä sulkeisiin (*siis oikeat*), jolla rajataan tämän ryhmän ulkopuolelle kirjoittajan mielestä ei-oikeat suomalaiset eli oletettavasti esimerkiksi maahanmuuttajien lapset (kuten aiemmin on käynyt ilmi, tässä keskustelussa ”suomalaisuus” ei aina tarkoita suomen kansalaisuutta vaan usein esimerkiksi etnisyyttä tms.). Rikostilastoilla perustellaan tiettyjen maahanmuuttajien, somaleiden ja Lähi-idästä tulleiden, vaarallisuutta.

Suuria lukuja esittämällä ja tilastoja vertailemalla perustellaan taloudellisten menetysten, syrjäyttämisen uhan ja vaarallisuuden kautta sitä, miksi maahanmuuttoa tulisi rajoittaa tai se tulisi kokonaan estää. Matematiikka ja mitaukset ovat suuresti arvostettuja yhteiskunnassamme, ja usein lukumääriin ja laskelmiin perustuvia väitteitä pidetään täsmällisempinä ja parempina (Kakkuri-Knuutila 1998: 265). Lukumäärien ja tilastojen esittäminen on tuttua myös mediasta. Niillä voidaan luoda kuvaa täsmällisyydestä ja uskottavuudesta. Lisäksi ne etäännyttävät ja pelkistävät maahanmuuttajat pelkiksi tilastoiksi, jolloin maahanmuuttajien inhimillisyyttä jää taka-alalle.

Maahanmuuttoa puolustavissa viesteissä lukumääriä ja tilastoja pyritään vähättelemaan tai ne pyritään suhteuttamaan.

- (147) **Turvapaikanhakijoita oli viime vuonna 3651 kpl.** Jos vaikka jokaisesta käännetytystä koituu **1000 euron kulut**, niin puhutaan **muutamasta hassusta miljoonasta**. Vaikka kuluja tulisi enemmänkin per hakija, niin suurusluokka on tuossa.
Kannattaako **noin pienestä asiasta** pitää jatkuvasti järkyttävää mölinää? Tuon verran menee viikossa hukkaan valtion ja kuntien it-sählyksiin yms. hupulointiin. (K99)

(148) Pidetään nyt kuitenkin mielessä, että **raiskauksista ja muista rikoksista suurin osa on edelleen ihan tavallisten suomalaisten tekemiä**. Itse asiassa viimeisimmän tiedon mukaan **vain noin viitsen prosenttia** rikoksista on maahanmuuttajien aikaansaannoksia. (K70)

Esimerkissä 147 puhutaan niin ikään tarkoista lukumääristä turvapaikanhakijoiden kohdalla. Laskelma sen sijaan osoitetaan *jos vaikka* -konjunktiorakenteella spekulatioksi. Laskelmalla pyritään nyt kuitenkin osoittamaan, että kyse on pienistä summista. Ilmaukset *muutama hassu miljoona* ja *noin pieni asia* esittävät lukumäärät pieninä ja merkityksettöminä. Rahasummaa verrataan myös siihen, että saman verran menee viikossa *it-sählyksiin*, eli pyritään suhteuttamaan summa muihin valtion ja kunnan taloudellisiin menetyksiin.

Esimerkissä 148 suhteutetaan maahanmuuttajien tekemien rikosten määrää suomalaisten tekemiin. Tällä pyritään osoittamaan, että vaikka maahanmuuttajat tekevät rikoksia, rikosten määrä ei kuitenkaan ole merkittävän suuri. Lisäksi pyritään vähentämään eroa maahanmuuttajien ja suomalaisten välillä: molemmat tekevät rikoksia.

7.3.7 AUKTORITEETTIIN VETOAMINEN

Auktoriteettiin vetoaminen on yksi keskeisistä henkilön ja hänen tekojensa suhteeseen perustuvista argumenteista. Se perustuu rinnakkaisuussiteisiin ja kuuluu siten todellisuuden rakenteeseen nojaaviin argumentteihin. Auktoriteettiin vetoavassa argumentissa haetaan hyväksyntää tietylle väitteelle jonkin henkilön tai ryhmän nauttiman arvostuksen turvin (Perelman 1996: 107). Perelmanin (mp.) mukaan jäljittelemme huomattavina pitämiemme ja arvostamiemme henkilöiden käyttäytymistä ja omaksumme heidän mielipiteensä – auktoriteettiin vetoava argumentti perustuu tähän arvostukseen. Auktoriteetin käytöllä voidaan pyrkiä vahvistamaan kaikenlaisia argumentteja – se ei siis aineistossani liity vain johonkin tiettyyn argumenttiin tai perusteluun.

Auktoriteetti voi olla nimetyn henkilön lisäksi esimerkiksi yleinen mielipide, tietty ihmisjoukko kuten *filosofit* tai eloton kuten *fysiikka* luonnontieteenä (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1971: 307). Henkilöauktoriteeteiksi aineistossani nousee esimerkiksi (perussuomalaisia) poliitikkoja, kuten Jussi Halla-aho ja Timo Soini, sekä blogien kirjoittajia, jotka kritisoiivat maahanmuuttoa.

(149) **Halla-ahon mukaan**(facebook) Ruotsi kehoittaa ja jopa maksaa mamuilleen, että kävelevät kaavut ja pyjamat hulmuten sillan yli Haaparannasta Tornioon, jossa ei ole mitään kontrollia. (K10)

Esimerkissä argumentoidaan sen puolesta, ettei Suomen pidä ottaa vastaan turvapaikanhakijoita, jotka saapuvat Suomeen Ruotsin kautta. Tätä argu-

menttia tuetaan sillä, että Ruotsi rikkoo kansainvälisiä sopimuksia, kun ”lähettää” tarkoituksella turvapaikanhakijansa Suomeen. Tätä väitettä vahvistetaan sillä, että Halla-aho on sanonut näin (*Halla-ahon mukaan*). Halla-ahon sanoja lainaamalla pyritään todistamaan, että Ruotsi haluaa tarkoituksella, kehottamalla ja maksamalla, siirtää turvapaikanhakijansa Suomen vastuulle.

Aineistossani auktoriteetteina käytetään myös esimerkiksi erilaisia uutisia, (verkko)lehtiä ja muita julkaisuja, ja näihin voidaan antaa linkki.

(150) Pöytä, vähemmistöihhulit on aina äänekkäitä. Asiaa on myös tutkittu, suomalaisten enemmistö vastustaa maahanmuuttajia. <http://www.hs.fi/ko-timaa/a1434083892613> (K25)

(151) **MV-lehdessä oli** pitkät tarinat aiheesta. Uhrin mukaan tekijät olivat ”tummaihoisia”, poliisi jostain syystä haluaa rauhoittaa tilannetta valehtelemalla. (K70)

(152) Jopa koirakin ymmärtää ettei ruokkivaa kättä purra, mutta ymmärtääkö m.....**lukuisien uutisten mukaan** eivät ymmärrä. (K3)

Esimerkissä 150 väite siitä, että suomalaisten enemmistö vastustaa maahanmuuttajia, todistetaan hyperlinkillä Helsingin Sanomien verkkouutiseen. Uutisen sisältöä on kuitenkin esimerkin viestissä lainattu ja tulkittu niin, että se tukee omaa väitettä. Uutisessa sanotaan, että enemmistö suomalaisista ei halua turvapaikanhakijoita muista EU-maista (HS 13.6.2015). Esimerkin viestissä uutista käytetään kuitenkin perustelevaan väitettä, että suomalaisten enemmistö vastustaa ylipäättään maahanmuuttajia.

Esimerkissä 151 käytetään auktoriteettina *MV-lehteä*, joka on yleinen auktoriteetti ja lähde aineistossani ja jota aineistoni maahanmuuttovastaiset keskustelijat pitävät luotettavana lähteenä. Maahanmuuttoa puolustavat keskustelijat sen sijaan kyseenalaistavat *MV-lehden* luotettavuuden. *MV-lehteä* on yleisesti pidetty valemediaan (ks. esim. Haasio, Ojaranta & Mattila 2017) ja sen perustaja on tuomittu rangaistukseen muun muassa loukkaavan ja rasis-tisen sisällön sekä valheellisen tiedon levittämisestä (Yle Uutiset 18.10.2018). Esimerkissä *MV-lehteä* käytetään auktoriteettina sen todistamiseen, että puheena olevan rikoksen tekijät ovat olleet tummaihoisia, vaikka poliisi on sanonut muuta. *MV-lehteä* pidetään siis esimerkissä luotettavampana kuin poliisia, jota syytetään valehtelusta. *MV-lehden* lisäksi aineistossa viitataan muihinkin valemedioihin, kuten *Uberuutisiin* ja *Suomimediaan*.

Esimerkissä 152 auktoriteettina viitataan epämääräisesti *lukuisiin uutisiin* spesifioimatta, mitä uutisia tarkoitetaan. Samantyylinen epäselvä, spesifioimaton auktoriteetti on aiemmin esitellyn esimerkin 122 ilmaus *tutkitusti* (*nuo* [=maahanmuuttajat] *saavat tutkitusti herkemmin etuuksia*), joka antaa ymmärtää, että väite on todistettu tutkimuksilla, mutta mitään tarkkaa viittausta tällaisiin tutkimuksiin ei anneta. Auktoriteetilla pyritään vahvistamaan se väite, etteivät maahanmuuttajat käyttäydy toivotulla tavalla. Esimerkissä kaiutetaan sanontaa *ei koira ruokkivaa kättä pure*, ja sanotaan, etteivät maa-

hanmuuttajat ymmärrä olla purematta ruokkivaa kättä. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi, etteivät he ole kiitollisia saamastaan avusta. Kaikissa esimerkeissä 149–151 auktoriteettien käytössä on siis jotakin ongelmallista: sitä siteerataan väärin, se ei ole luotettava tai se jätetään spesifioimatta.

Auktoriteettina voi olla myös laki, sopimus tai määräys.

- (153) Niin, **Suomen perustuslain mukaan** asia on hyvin yksiselitteinen. Suomessa valtiovalta kuuluu kansalle. Tällä hetkellä ja jo jonkin aikaa sitä ovat käyttäneet tärkeimmissä asioissa poliitikot ja virkamiehet valtamedioiden tukemana, minkä kaikki voivat todeta esim. tästä yksipuolisesta maahanmuutto uutisoinnista ja keskusteluista. Suomen kansalaisten on otettava **perustuslaissa määritetty** valtiovalta kansalle, jos me haluamme jälleen päästä vaikuttamaan omiin asioihimme. (K108)

Esimerkissä 153 auktoriteettina on Suomen perustuslaki. Perustuslaki on korkea auktoriteetti, mutta kiinnostavaa on se, miten sitä esimerkissä tulkitaan eli mitä sen avulla pyritään perustelemaan. Esimerkissä väite valtiovallan kuulumisesta kansalle on irrotettu virkeyhteydestään, sillä Suomen perustuslain (1999/731 § 2) mukaan ”valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta”. Esimerkissä perustuslailla pyritään perustelemaan sitä, että valtiovalta kuuluisi suoraan kansalle ja täten kansa saisi päättää, mitä maahanmuuttopolitiikalle tai maahanmuuttajille tehdään. Viestin mukaan valtiovaltaa on käytetty perustuslain vastaisesti, kun asioista, kuten maahanmuutosta, päättävät poliitikot (edustuksellisen demokratian mukaisesti) ja virkamiehet ja niitä tukee valtamedia. Esimerkki kaiuttaa populistista retoriikkaa, jossa kansa ja poliitikkojen edustama eliitti asetetaan vastakkain.

Auktoriteettina voidaan käyttää myös yleistä tietoa tai uskomusta.

- (154) **Kaikkihan tietävät**, että työvoimaksi tulijoista ei ole. Miksiköhän heistä sitten on? (K29)

Esimerkissä 154 auktoriteettina on yleisenä pidetty tieto tai uskomus. Tällöin ajatellaan, että väitteen yleinen hyväksyminen todistaa sen olevan totta (Ylikoski 1998: 164). Esimerkissä väite konstruoidaan yleiseksi tiedoksi. Kvanttoria *kaikki* käytetään ilmauksessa niin sanottuna liioitteluna: kirjaimellinen tulkinta ei ole edes tavoiteltua (VISK § 1721). Myös liitepartikkeli *-han* merkitsee väitteen tunnetuksi, itsestään selväksi tosiasiaksi: se luo implikaation tuttuudesta tai tunnettuudesta ja ikään kuin velvoittaa vastaanottajan olemaan samaa mieltä (Halonen 1996: 183–192; VISK § 830). Väite oletetaan itsestään selväksi nimenomaan tässä kontekstissa: se olettaa kansakeskustelijoiden samanmielisyyttä. Ympäristössä, jossa on pääasiassa samanmielisiä keskustelijoita, saattaa keskustelijoille muodostua väärinystynyt kuva siitä, että ”kaikki” olisivat heidän kanssaan samaa mieltä (Pöyhkäri ym. 2013: 46). Esimerkissä yleisenä pidettyä tietoa käytetään perustelemaan sitä, etteivät maahanmuuttajat tee töitä, josta seuraa, että he ovat taloudellinen rasite.

Keskustelijat voivat myös nostaa itsensä auktoriteetiksi.

- (155) Suomessa somalit ovat kanta väestöä paremmassa asemassa, ne on aina etu sijalla esim asunto jonossa. **Tiedän** että kun somali perhe haluaa uuden asunnon ne saa sen välittömästi ja lähtiessään maalaavat seiniin kirjoituksen PASKA ASUNTO. (K7)

Esimerkissä 155 kirjoittaja käyttää auktoriteettina itseään ja merkitsee tiedon varmaksi sanomalla *tiedän, että* –. Tieto esitetään varmana, mutta ei kerrota, mistä se on peräisin: onko keskustelija asiantuntija esimerkiksi työn kautta tai onko tieto saatu esimerkiksi näköhavainnon tai kuulopuheen perusteella. Itsensä käyttäminen auktoriteettina liittyy yleensä omiin kokemuksiin tai havaintoihin, joita käsittelee edellä. Esimerkissä omalla auktoriteetilla vahvistetaan sitä väitettä, että maahanmuuttajat ovat kantasuomalaisia paremmassa asemassa sekä käyttäytyvät epäkunnioittavasti.

Edellä olen kuvannut aineistolle tyypillisiä argumentointistrategioita, siis keinoja, joilla argumenttien perustelut on muodostettu. Seuraavaksi käsittelemme argumentoinnin retorisia keinoja. Keskityn sellaisiin keinoihin, joilla vedotaan ja pyritään vaikuttamaan yleisöön (ehdotukset, kehotukset ja käskyt sekä kysymykset) sekä asettamaan vastapuoli naurunalaiseksi (ironia ja diskurssien omiminen).

7.4 ARGUMENTOINNIN RETORISIA KEINOJA

Käsittelemme tässä alaluvussa ensin niitä retorisia keinoja, joilla yleisöön pyritään vaikuttamaan. Näistä käsittelemme ensin ehdotuksia, kehotuksia ja käskyjä, joilla pyritään saamaan lukijoita toimimaan tietyllä tavalla. Tämän jälkeen käsittelemme kysymyksiä, joilla lukijoita pyritään herättelemään ja saamaan ajattelemaan asioita tietyistä näkökulmista. Kolmantena käsittelemme ironiaa ja diskurssien omimista, joita käytetään paitsi huumorin keinoina myös vastapuolen kritisoimiseen ja asettamiseen naurunalaiseksi.

7.4.1 EHDOTUKSET, KEHOTUKSET JA KÄSKYT

Aineistossa on paljon direktiivejä eli ohjailevia lausumia, joiden avulla käsketään, pyydetään tai neuvotaan puhuteltavia toimimaan jollakin tavalla (VISK § 1645). Direktiivin prototyyppinen ilmaisutapa on imperatiivi, jonka lisäksi aineistossani käskemiseen ja neuvomiseen käytetään muun muassa konditionaalia, nesessiviverbiä *pitää*, nesessiivirakenteita *on tehtävä* ja *tulee tehdä* sekä verbittömiä direktiivejä. (Direktiiveistä kattavasti ks. Honkanen 2012; Lauranto 2015.)

Tyypillisimminkin direktiivin sisältävän viestin rakenne muodostuu niin, että alussa on jonkinlainen yleisen tilanteen tai jonkin tapahtuman kuvaus. Tämän

jälkeen esitetään toimintakehotus tai käsky, jolla yritetään vedota muihin keskustelijoihin ja saada nämä toimimaan halutulla tavalla.

(156) Keski-Suomessa suunnitellaan vastaanottokeskuksen perustamista Keuruun entisen varuskunnan tiloihin.

Keskukseen on alustavasti suunniteltu noin 500 majoituspaikkaa. Käytännössä toiminta voitaisiin aloittaa syyskuun alussa, jos kaupunki on sille myönteinen.

Käytännön toimintaa Keuruulla tulisi hoitamaan Suomen Punaisen Ristin Länsi-Suomen piiri. Vastaanottokeskus tulisi työllistämään arviolta vähintään 20 työntekijää. Lisäksi keskus työllistäisi muita tukipalveluiden tuottajia.

Suomessa toimii tällä hetkellä 25 vastaanottokeskusta. Kaikki vastaanottokeskukset ovat ääriään myöten täynnä, ja turvapaikanhakijoita majoitetaan kaikkialla ylipaikoilla.

Maahanmuuttoviraston tavoitteena on perustaa lukuisia uusia vastaanottokeskuksia syksyn aikana. Nykyisten noin 4 500 majoituspaikan lisäksi tarvetta on noin 2 000 uudelle paikalle.

IHMISET! Laittakaa Keuruun hallitukselle viestiä että EMME HALUA PAKOLAISKESKUSTA! (K92)

(157) Taistelu suomalaisuuden puolesta on alkanut samoin kuin Saksassa on alkanut taistelu saksalaisuuden puolesta noita inhottavai ja röyhkeitä mm. naisia alistavia musulmaaneja vastaan.

Liittykäämme kaikki me aidot suomalaiset vastustamaan hallitsematonta (muslimi) maahanmuuttoa (K25)

Molemmissa esimerkeissä 156–157 on käytetty imperatiivia: esimerkissä 156 monikon 2. persoonaa ja esimerkissä 157 monikon 1. persoonaa. Esimerkissä 156 käsky on kohdistettu *ihmisille* eli sen voisi ajatella koskevan kaikkia. Toisaalta kohteeksi rajautuu ennemminkin kyseistä palstaa lukevat samanmieliset keskustelijat. Esimerkin 157 käsky on kohdennettu *meille aidoille suomalaisille*, jolla lisäksi rakennetaan vahvaa vastakkainasettelua *meidän suomalaisten* ja maahan tulevien *musulmaani*en välille. Adjektiivi *aito* tarkoittaa fokusta ja korostaa, että puhutaan oikeina, todellisina pidetyistä suomalaisista, joihin ei keskustelussa tyypillisesti katsota kuuluvan henkilöitä, joilla on erilainen etninen tausta, ihonväri, uskonto tai kulttuuritausta.

Esimerkissä 156 käskyä vahvistetaan isoilla kirjaimilla ja huutomerkeillä. Molemmissa esimerkeissä käskyissä rakennetaan myös vahvasti me-ryhmää. Esimerkissä 157 me-ryhmää ja yhtenäisyyttä luodaan *liittyä*-verbillä, joka kuvaa yhteenliittymistä. Persoonapäätteinen monikon 1. persoonan imperatiivi, eli esimerkin *liittykäämme*, on arkaistinen. Yleensä tätä esiintyy uskonnollisessa tai muuten juhlavassa tyyliä. (VISK § 1656.) Esimerkin viestissä se luokitellaan jonkinlaista juhlallista tai julistavaa tyyliä.

Esimerkin 156 alun kuvailu on sikäli aineistossa poikkeuksellinen, että teksti on kopioitu suoraan uutisista (uutinen löytyy ainakin MTV:n, Iltalehden, Turun Sanomien ja Salon Seudun Sanomien verkkolehdistä), mutta sitä ei ole merkitty lainaukseksi. Näin kirjoittajan asenne ei myöskään tule ilmi

viestin alusta asti, kuten aineiston viesteissä yleensä. Uutisteksti on rekontekstualisoitu, siirretty verkkokeskusteluun, jossa se asettuu siis toiseen yhteyteen: neutraali ja objektiivinen (tai vähintäänkin sellaiseen pyrkivä) uutinen on siirretty uhkakuvia maalailevaan keskusteluun. Rekontekstualisoinnissa on kyse prosessista, jossa tekstin tai diskurssin osa siirretään ja muokataan yhdestä diskurssista toiseen (Linell 1998: 154). Kun tekstin tai diskurssin osa siirretään toiseen kontekstiin, tapahtuu siinä usein muutoksia, kuten yksinkertaistamista, tiivistämistä, yksityiskohtaistamista tai tarkentamista (Bernstein 1990: 183). Esimerkissä uutisteksti on kopioitu ja siirretty verkkokeskusteluun sellaisenaan, ilman muokkauksia, mutta kyseessä ei ole enää sama teksti, sillä sen konteksti ja suhde muihin teksteihin muuttuu. Lopun kehoitus asettaa sen uuteen tulkintakontekstiin.

Esimerkit 156 ja 157 eroavat huomattavasti tyyliltään: kun esimerkki 156 rekontekstualisoi uutistekstiä, kaiuttaa esimerkki 157 jonkinlaista sotapropagandaa (*taistelu on alkanut, liitykäämme vastustamaan*). Esimerkin 157 arkaistinen *liitykäämme* muistuttaa myös uskonnollista tyyliä. Aineistossa esiintyy useita muitakin viestejä, joissa on uskonnollisen retoriikan piirteitä.

Kehoitus tai käsky ei välttämättä esiinny vain viestin lopussa, vaan erilaisia ehdotuksia, kehotuksia ja käskyjä voi esiintyä läpi koko viestin.

(158) Suomalaiset ovat kyllä liian kilttejä, saamattomiakin ja alistuneita. Onko se pitkään jatkuneen Ruotsin vallan peruja?

Suomalaisten tulisi vaikuttaa vahvasti poliittisiin päättäjiin omien näkökohtiensa toteuttamiseksi.

Edustajien äänestämässä **pitäisi käyttää valinnan mahdollisuutta täydessä mitassa**: ”Sikaa ei saisi ostaa säkissä”, vaan **ehdokkaan kannat tulisi selvittää perinpohjaisesti**. Tosin sekään ei nykyään aina auta, koska takki kääntyy nykyään heti, kun vaalien takavalot ovat sammuneet. Kyllä pessimismi hiipii helposti puseron sisään, mutta se on periksiantamista.

Luottakaamme siihen, että suomalainen ei anna elintärkeissä kysymyksissä periksi.

Sinulla on viisasta analysointia tilanteesta. Näinhän se on.

Yritetään silti parhaamme, ei taivuta eikä katketa. Sellaisiahan me suomalaiset pääosin olemme! (K75)

Esimerkin 158 viesti vastaa viestiketjussa edellä olevaan viestiin, jossa sanotaan esimerkiksi että suomalaiset ovat kilttejä ja naiiveja sekä esitetään tulevaisuuden uhkakuvia. Esimerkin viesti sitoutuu edellisen viestin sisältöön toistamalla väitteen suomalaisten kiltteydestä ja lisäämällä siihen samanmielisyyden ilmauksen *kyllä: Suomalaiset ovat kyllä liian kilttejä, saamattomiakin ja alistuneita*. Samaten toiseksi viimeisimmän rivin *sinulla on viisasta analysointia* antaa tunnustusta edelliselle keskustelijalle ja ilmaus *näinhän se on* ilmaisee samanmielisyyttä edellä sanottuun (ks. luku 8.2).

Esimerkin viestissä direktiivit liittyvät viestin alun väitteeseen siitä, että suomalaiset ovat liian kilttejä, saamattomia ja alistuneita. Tämän muuttamiseen direktiivit tähtäävät: että suomalaisten tulisi vaikuttaa aktiivisesti omiin

asioihinsa ja pysyä vahvoina. Ohjailuun käytetään konditionaalimuotoa nesessiivirakenteesta *tulee tehdä* (*tulisi vaikuttaa, tulisi selvittää*), konditionaalimuotoista *pitää*-nesessiiviverbiä (*pitäisi*), monikon 1. persoonan imperatiivia (*luottakaamme*) sekä passiivimuotoista imperatiivia (*yritetään parhaamme, ei taivuta eikä katketa*). Ensin annetaan ohjeita siitä, miten suomalaisten tulisi toimia. Tällöin keskustelija ei myöskään välttämättä lue itseään mukaan siihen *suomalaisten* joukkoon, jolle antaa ohjeita. Nollapersoonaa ilmauksissa [o:n] *pitäisi käyttää* ja [o:n] *tulisi selvittää* tarjoaa samastumispaikan ilman selkeää ryhmän rajaamista (vrt. Laitinen 1995). Loppupuolen imperatiivi *luottakaamme* rakentaa taas suomalaisten me-ryhmää, ja nyt niin, että kirjoittajakin samaistuu siihen vahvasti. Sisäryhmää rakentaa niin ikään viimeisen rivin kannustus *yritetään parhaamme, ei taivuta eikä katketa*, jossa passiivimuoto edustaa monikon 1. persoonaa.

Esimerkin viestin edellä on viestiketjussa rakennettu uhkakuvia rikollisuuden lisääntymisestä sekä siitä, miten maahanmuuttajat syrjäyttävät suomalaiset. Suomalaisille ja me-sisäryhmälle kohdistettujen direktiivien tavoite on saada suomalaiset toimimaan tavalla, joka estäisi näiden uhkakuvien toteutumisen.

7.4.2 KYSYMYKSET

Kysymyksiä on aineistossani paljon. Suurin osa aineiston kysymyksistä on retorisia: ne toimivat väitteinä ja niihin odotetaan samanmielisyyden osoitusta, ei niinkään vastausta. Aineistossa on myös aitoja kysymyksiä, joilla keskustelija pyytää tietoja tai varmistusta toisilta keskustelijoilta. Kysymykset ovat myös yksi erimielisyyden osoittamisen keino: niillä haastetaan, kyseenalaistetaan ja pyydetään perusteluja – tällaisia kysymyksiä käsittelen seuraavassa luvussa. Tässä luvussa tarkasteluni kohteena ovat kysymykset retorisena keinona, jolla omaa kannanottoa vahvistetaan ja johon odotetaan samanmielisyyden osoitusta. Retorinen kysymys on siis tarkoitettu kuultavaksi kuten kysymys mutta ymmärrettäväksi kuten väite (Ilie 2017b: 79). Retorinen kysymys ei ole pelkästään viestin jäsentämisen ja oman argumentoinnin keino, vaan se tarjoaa myös muille mahdollisuuden reagointiin (Kääntä 2016: 52). Klassisen retoriikan mukaan retorisen kysymyksen tarkoitus on vahvistaa tai kieltää jotakin epäsuorasti (Corbett 1971: 488). (Retorisista kysymyksistä laajemmin ks. esim. Ilie 1994; verkkokeskusteluissa esim. Kääntä 2015.)

Aineistossani retorinen kysymys on usein viestin lopussa (viimeinen virke tai viimeisten virkkeiden joukossa). Tällöin on ensin kuvattu yleisesti tilannetta tai kerrottu tai kuvailtu jokin tapahtuma, ja tämän jälkeen viestin päätää retorinen kysymys, joka on myös eräänlainen päätelmäväite.

- (159) Tämä uusi kansalaisryhmä tulee terroristimaista. Nuoria miehiä kaikki, ainakin Kirkkonummen Instituutti-rakennuksen täyttäneet. Näillä jätkillä on ollut varaa maksaa suuret salakuljetusmaksut. Naapuruston asukkailta on tul-

lut viestiä metsiin, peltujen varteen heitetyistä jätkeasoista, koiran kivittämisestä, roskien polttamisesta, hengailuista isoina ryhminä maanteillä välittämättä tiellä kulkevista autoista, huuteluista tyttöjen perään, tunkeutumisista ihmisten pihoilta..

Miksi ihmeessä näitä ryhmiä tänne otetaan - ja mistä se raha revitään? (K69)

Esimerkin 159 päättää *Miksi ihmeessä* -kysymys, jolla on negatiivinen, ihmettelevä sävy. *Miksi*-kysymys kysyy syytä ja luo implikaation, että tilanteen tulisi puhujan mielestä olla toisin (VISK § 1688). Oletettu, itsestään selvänä pidetty vastaus kysymykseen on, ettei *näitä ryhmiä* pitäisikään ottaa. Tulijat kuvaataan viestissä vaarallisena, asiattomasti ja epäkunnioittavasti käyttäytyväenä ryhmänä, jollaisen tänne ”ottamista” kuka tahansa järkevä ihminen ihmettelisi. Lisäksi kysytään rahasta. Kysymyksillä ihmetellään ja päivitetään siis sekä turvapaikanhakijoiden ottamista että siihen käytettävää rahaa.²²

Kysymykseen sisältyy aina presuppositioita eli tiettyjä ennako-oletuksia. Presuppositio on ilmaukseen sisältyvä väite, jonka totuus esitetään itsestään selvänä (Marmaridou 2009: 349). Esimerkiksi edellisen esimerkin kysymys *miksi ihmeessä näitä ryhmiä tänne otetaan* presupponoi, että otettavat ihmisryhmät voidaan jotenkin valita, ja kysymys *mistä se raha revitään?* presupponoi, että raha revitään jostakin muualta. Vastaamalla kysymykseen hyväksyy nämä presuppositiot (Larjavaara 2007: 269). Retorinen kysymys aktivoi lukijan miettimään vastausta kysymykseen, ja tällöin siihen sisältyvää presuppositiota ei välttämättä tule kyseenalaistaneeksi. Esimerkiksi kysymys *Miksi muslimit aiheuttavat niin paljon ongelmia?* saa lukijan etsimään vastausta syytä kysyvään *miksi*-kysymykseen. Kysymys presupponoi, että muslimit aiheuttavat ongelmia. Jos lukija pohtii vastausta itse kysymykseen, tulee hän samalla hyväksyneeksi presupposition. Vastauksen sijasta tulisikin siis torjua presuppositio, jos siitä ei ole samaa mieltä (ks. Berg 2003: 101–107).

Tarkastelen kysymykseen sisältyviä presuppositiota vielä seuraavan esimerkin avulla.

(160) nykytoimet

tuottavat kaaoksen kaikkialle aikaa myöten. päättäjien sairaat toimet on kansoille atomipommi,joka räjähtää varmasti ennen pitkää ja kaikkialla. mitä enemmän on hulluja ja sairaita ns.”uskovia”,tappokuuri on varmaa.
miksi suomeen pitää tietoisesti luoda ongelmia?
eikö nykyiset yhteiskunnan laajat moniongelmat riitä min 100v eteenpäin?
kuka haluaa vielä pidemmälle meneviä ongelmia mamuista seurausineen? (K42)

Esimerkin 160 viesti loppuu kolmeen kysymykseen, jotka nivoutuvat yhteen. Ensimmäinen kysymys on syytä hakeva *miksi*-kysymys (*miksi suomeen pitää*

²² Esimerkin viestissä ei mainita eksplisiittisesti turvapaikanhakijoita, mutta aineiston ajankohdan ja viestiketjun aiempien viestien perusteella on selvää, että tämä uusi kansalaisryhmä ja nämä ryhmät viittaavat juuri elokuussa 2015 saapuneisiin turvapaikanhakijoihin.

tietoisesti luoda ongelmia?), johon sisältyvä presuppositio on, että Suomeen luodaan tietoisesti ongelmia. Toinen kysymys on jatkoa ensimmäiseen (*eikö nykyiset yhteiskunnan laajat moniongelmat riitä min. 100v eteenpäin?*), ja se presupponoi, että Suomessa on laajoja ongelmia valmiiksi. Kysymys myös vahvistaa ensimmäistä kysymystä ja perustelee ”ongelmien luomisen” järjestömyyttä sillä, että ongelmia on jo. Kolmas kysymys liittyy ongelmia maahanmuuttajiin (*kuka haluaa vielä pidemmälle meneviä ongelmia mamuista seurauksineen?*), jolloin presuppositio on, että maahanmuuttajista aiheutuu vielä pidemmälle meneviä ongelmia. Kysymys *kuka haluaa ongelmia* hakee vastausta ”ei kukaan”. Kun vastaa kysymykseen näin, hyväksyy väistämättä sen presupposition, että maahanmuuttajat ja ongelmat liittyvät yhteen.

Seuraavassa esimerkissä koko viesti koostuu kysymyksistä.

(161) Onko noi tulijat Sotakarkureita??

Suomessa aikoinaan moiset ammuttiin, jääkö sinne lähtömaahan ketään edes taistelemaan kaikki nuoret miehet täällä kohta??? eIKÖ sille asialle eka pitäisi tehdä jotain?? missä Yk yms neuvottelut ??? (K67)

Ensimmäinen kysymys (*Onko noi tulijat Sotakarkureita??*) on viestin otsikko. Tämän jälkeen seuraava väitelause siitä, että Suomessa aikoinaan sotakarkurit on ammuttu, sekä kysymys siitä, jääkö lähtömaahan ketään taistelemaan, implikoivat, että ensimmäisen kysymyksen vastaus on, että ovat sotakarkureita. Kysymys *jääkö sinne lähtömaahan ketään edes taistelemaan* implikoi, ettei taistelemaan jää juuri ketään, ja tätä tukee seuraava perään kirjoitettu toteamus tai kysymys *kaikki nuoret miehet täällä kohta*. Tämän jälkeen seuraa myönteisesti suuntautuva *eikö*-kysymys (**eikö** *asialle pitäisi tehdä jotain*), joka edellyttää enemminkin samanmielisyyttä kuin toimii kysymyksenä (VISK § 1696). Kysymyksen oletettu vastaus on ”pitäisi”. Lopussa kysytään YK-neuvottelujen perään, jolla vahvistetaan näkemystä siitä, että asialle pitäisi tehdä jotakin.

7.4.3 IRONIA JA DISKURSSIEN OMIMINEN

Aineistossa käytetään retorisenä ja huumorin keinona ironiaa, parodiointia ja tiettyjen sanojen ironista kaiuttamista ja omimista. Ironia on ilmiönä vaikeasti tavoitettava, ja se on aina tulkinnanvaraista: toiset tulkitsevat tietyn viestin ironiseksi, toiset eivät. Käsitellen tässä sellaisia tapauksia, jotka keskustelussa tulkitaan ironisiksi: niihin vastataan ironialla ja niitä myötäillään.

Klassisessa retoriikassa ironia määritellään yksinkertaisesti niin, että ilmaus välittää sen kirjaimelliselle merkitykselle vastakkaista merkitystä (Corbett 1971: 489). Määritelmä ei kuitenkaan ole näin yksinkertainen (ks. Rahtu 2006). Ironiassa on kyse moniäänisyydestä, dialogisuudesta eli bahtinilaisittain vieraan sanan käytöstä. Bahtinin sanoin parodiassa ja ironiassa käytetään vierasta sanaa vastakkaisessa merkityksessä (Bahtin 1991: 278–280). Puhuja siis käyttää tiettyä kielellistä muotoa vieraana, jonkun toisen sanana, ja sen

tehtävänä on ilmaista puhujan suhtautuminen vieraan sanan edustamaa merkityssisältöä kohtaan (Lähteenmäki 2002: 198). Vieraaseen sanaan sijoittunut toinen ääni kohtaa vihamielisesti sen aiemman puhujan ja pakottaa tämän palvelemaan täysin vastakkaisia päämääriä (Bahtin 1991: 279).

Tyypillisesti tapaukset ovat sellaisia, joissa maahanmuuttoa vastustavat keskustelijat kaiuttavat ironisesti ja liioitellen sellaista puhetta, jota pitävät maahanmuuttoa puolustaville tyypillisenä.

(162) Tervetuloa vaan kaikki! Kyllä meille mahtuu ja kaikki maksetaan. Suurmoskeija tarvitaan nopeasti, ehkä se presidentinlinna voitaisiin purkaa ja siihen rakennetaan suursuurmoskeija. Insinöörit, moniosaaajat, rikastuttajat ja hiilisiäkin pukeutujat tänne vain. Nyt meillä kaikilla on tarve palata islamiin. (K109)

(163) Saamme lisää maahanmuuttajia isolla kädellä
http://www.iltalehti.fi/uutiset/2015082820259535_uu.shtml
Ihanaaaaaaa! Kymmeniä tuhansia kulttuuria rikastavia moniosaaajia saapuu piristämään suomalaisten elämää! Voi tätä onnen päivää! (K80)

Esimerkeissä 162–163 kaiutetaan ironisesti ja liioittelemalla vastapuolen ilmauksia ja retoriikkaa. Esimerkeissä toistuvat sellaiset ilmaukset kuin *rikastutus*, *moniosaaajat* ja *insinöörit*. Näiden lisäksi ironisissa kaiutuksissa toistuvat esimerkiksi suvaitsevaisuuteen viittaaminen, tervetulotoivotukset ja avosylin vastaanottaminen. Ironia myös kutsuu ironiaa: esimerkiksi ironiseen aloitukseen tulee muitakin ironisia viestejä.

Ilmauksia, jotka erityisen usein toistuvat, ovat *unelma* ja *rikastuttaminen* erilaisine johdoksineen ja muunnelmineen. Nämä ovat sellaisia ilmauksia, jotka on napattu vastapuolelta ja omittu ironisesti omaan käyttöön: niitä käytetään vieraina, toisen sanoina (ks. Bahtin 1991: 278–280). Kun vastapuolelta omitaan käyttöön tiettyjä ilmauksia, on kyse diskurssien haltuunotosta ja ommimisesta. Vastapuolen diskurssi otetaan omaan käyttöön ja valjastetaan omien päämäärien ajamiseen. Lehtola (2015: 98) puhuu käsitteenvaltauksesta, jossa käsitteen alaa ensin hämärretään ja sitten se täytetään uudella merkityssisällöllä.

Sana *unelma* erilaisine johdoksineen on aineistossa tiheässä käytössä. Sana on lainattu käyttöön *Meillä on unelma* -mielensoiutuksista, joita järjestettiin kesällä 2015 monikulttuurisen ja avoimen Suomen puolesta. Mielensoiutukset olivat reaktio siihen, kun Perussuomalaisten kansanedustaja Olli Immonen aiheutti kohun monikulttuurisuutta vastustavalla Facebook-päivityksellään (Verkkouutiset 25.7.2015; Helsingin Uutiset 27.7.2015). Mielensoiutukset kulkivat nimellä ja iskulauseella ”Meillä on unelma”, joka viittaa suoraan Martin Luther Kingin kuuluisaan historialliseen puheeseen *I Have a Dream* (suom. *Minulla on unelma*) (ks. esim. Montefiore 2008). Aineistossani maahanmuuttoa ja monikulttuurisuutta vastustavissa viesteissä kaiutetaan ironisesti tätä alun perin monikulttuurisuutta puolustavien iskulausetta *unelmasta*. Sana *unelma* esiintyy aineistossani 108 kertaa, ja jokaisessa tapauksessa se on maahanmuuttoa vastustavassa viestissä. Sitä käytetään siis paljon.

(164) **Minullakin OLI UNELMA**, se on kyllä jo aika tehokkaasti tuhottu. **Unelmani oli**, että maailmassa olis yksi maa, ihan vaan VALKOISIA IHMI-SIÄ VARTEN.

Enkä yhtään olis pannut pahakseni jos tämä valkoisten maa olis ollut Suomi. Olis siinä pirulla ollut ihmettelemistä, että mitä on tällainen porukka kun kaikki on nuin valkoisia vuosikymmenien päästä kun olis tänne tullut turis-tina.

MUTTA **MINUN UNELMANI ON TUHOTTU**. Ja tarkoitus on tuhota myös valkoinen rotu maailmasta. Puhumattakaan pienten maiden kulttuureista, kuten esim pohjoismaat. (K50)

(165) Ei ne Välimeren tulokkaat Virossa kauan elele. Tai jos elelevät, niin käyvät hyvin pian Suomen sossusta huijaamassa tuet.

Virossa ei ole sellaista sosiaaliturvaa, että sillä eläisi. Eikä siellä ole oikeita-kaan korottaa tasoa, huolimatta siitä, että kymmeniä tuhansia virolaisia lapsiperheitä ja eläkeläisiä elää ihan oikeasti köyhyydessä ja nälässä. Ei sellainen yhteiskunta Välimeren hädänalaisille palastetuille kelpaa. Eihän heille kelpaa Kreikka, Italia eikä Espanjakaan. Ja niissä maissa on sen-tään lämmin.

Odotettavissa **unelmaa** Tallinna-Helsinki välin lautoilla. Ja tungosta Hel-singin sossuissa. (K102)

(166) Eiköhän teidänkin ”suvaitsevien” mieli muutu kunhan **Isis, joilla on myös oma unelmansa**, pääsee vaikuttamaan täällä asti. Mutta emmehän me heitä voi estää, koska täytyy olla suvaitsevainen. (K3)

Esimerkissä 164 keskustelija käyttää ilmausta *unelma* viittaamaan omaan unelmaansa, joka on vastakohtainen *Meillä on unelma* -mielenosoitusten sanoman kanssa. Mielenosoituksissa kannatettiin monikulttuurista ja avointa Suomea, kun taas tässä esimerkissä *unelmalla* tarkoitetaan sitä, että Suomessa olisi vain valkoisia ihmisiä. Ilmaus *unelma* on siis omittu kuvaamaan monikulttuurisuuden vastaista mielipidettä sekä näkemystä tehdä Suomi vain *valkoisten ihmisten* ja *valkoisen rodun* maaksi. *Valkoisen rodun* käsitettä käyttämällä kaiutetaan rotudiskurssia.

Esimerkissä 165 ennustetaan, että turvapaikanhakijat tai pakolaiset, jotka ovat tulleet Viroon, matkustavat sieltä Suomeen paremman elintason perässä. Tallinnan ja Helsingin väliä kulkeville lautoille ennustetaan *unelmaa* (*odotettavissa unelmaa Tallinna-Helsinki välin lautoilla*). Ilmauksella *unelma* viitataan siis mahdollisesti joko ihmisiin, jotka matkustavat Virosta Suomeen, tai heistä koituviin ongelmiin. Viestissä suhtaudutaan negatiivisesti pakolaisiin: heistä puhutaan huijareina (*käyvät sossusta huijaamassa tuet*) ja heidät esitetään niin, että tietävät, mistä saa parhaat etuudet ja suuntaavat sinne (*ei sellainen yhteiskunta – – kelpaa, eihän heille kelpaa Kreikka, Italia eikä Espanjakaan*). Kun käytetään ilmausta *unelma* viittaamaan tähän ryhmään, josta rakennetaan negatiivinen kuva, on ilmaus ironinen: sitä käytetään sen kirjaimellisen merkityksen vastakkaisessa merkityksessä.

Esimerkissä 166 *unelma* esiintyy määrittävässä relatiivilauseessa. Viestissä lainataan monikulttuurisuutta puolustavien ilmausta kuvaamaan Isisin tavoitteita ja haaveita. Ilmausta, jolla on puolustettu monikulttuurisuutta ja avoimuutta, käytetään nyt viittaamaan Isis-järjestön julmuuksiin ja terrorismiin. Viestissä käytetään myös olkinukkeargumenttia, kun implikoidaan, että suvaitsevaisuudesta puhuvien mielestä Isistä vastaan ei saisi taistella.

Unelman lisäksi aineistossa esiintyy paljon ilmauksesta *rikkaus* johdettuja ilmauksia, joita maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä käytetään ironiseen sävyyn. Monikulttuurisuudesta on puhuttu rikkautena jo pidempään, samoin on ironisesti kaiutettu tätä retoriikkaa (esim. maahanmuuttokriittiseltä Hommaforumilta (hommaforum.org) löytyy keskustelu vuodelta 2010, jossa lause ”Monikulttuurisuus on rikkaus” kuvataan ”mokuttajien suosikkifraasiksi”). Sen käyttö mahdollisesti lisääntyi entisestään, kun valtiovarainministeri Alexander Stubb kommentoi Immosen monikulttuurisuuden vastaista lausuntoa Twitterissä sanomalla: ”Monikulttuurisuus on rikkaus. Ei mulla muuta.” (Ilta-lehti 26.7.2015). Aineistossani esiintyy esimerkiksi sellaisia ilmauksesta *rikkaus* johdettuja ilmauksia kuin *rikastuttaminen*, *rikastaja*, *rikastua*, *rikas-taa*, *rikastuttaa* ja *rikastus*, joihin usein liittyy esimerkiksi sana *kulttuuri*.

(167) Kuuluuko kantaväestön naisten ”sientäminen” **kulttuurin rikastamisprojektiin?**

On kuin lukisi raamatun kymmenen käskyä päinvastoin. (K16)

(168) Siis millä tavoin Mamut **rikastutta** Suomea??

epätietoinenn

Tuoko ne mukanaan roppakaupalla rahaa ,perustavatko kannattavia työllistäviä yrityksiä, vähentääkö Poliisien ja Sosiaalilaitosten työmäärää, vaiko miten???

Hulluudenhuippu

Ei mamu Suomea **rikastuta** vaan itseään hyvänä esimerkkinä somalit, tämä paskasakki on **rikastuttanut** itseään Suomessa jo yli 20 vuotta ja loppua ei ole näkymässä. (K82)

Esimerkissä 167 käytetään ilmausta *kulttuurin rikastamisprojekti*. Kun monikulttuurisuudesta on puhuttu rikkautena, on viitattu sen tuomiin hyviin asioihin. Esimerkissä 167 siihen liitetään kuitenkin negatiivinen asia, raiskaukset (viestin edellä on puhuttu maahanmuuttajien tekemistä raiskauksista, joten esimerkin viestin ”sientäminen” viittaa tähän). Esimerkin viestissä kysytään ironisesti, että kuuluvatko myös nämä rikokset siihen rikkauteen, josta puhutaan positiiviseen sävyyn.

Esimerkissä 168 ensimmäinen keskustelija kysyy, *millä tavoin mamut rikastuttaa Suomea*, johon esimerkin toinen keskustelija antaa vastauksen, etteivät he *rikastuta Suomea*, vaan *rikastuttavat itseään*. Ilmausta *rikkaus* käytetään eri merkityksestä kuin mitä esimerkiksi Stubb on sillä tarkoittanut: *monikulttuurisuus on rikkaus* -ilmauksessa ’rikkaus’ tarkoittaa muuta kuin ra-

hallista rikkautta, esimerkissä 168 keskustelijat sen sijaan puhuvat vain rahasta. Näin siis ilmaus palautetaan sen kirjaimelliseen merkitykseen ja siten sitä käytetään eri merkityksessä kuin keskustelun vastapuoli.

Vastapuolelta omitut sanat, *rikkaus* ja *unelma*, määritellään uudestaan niin, että niitä voi käyttää omien näkökulmien ja agendojen ajamiseen ja toisaalta vastapuolen ivaamiseen. Esimerkiksi esimerkissä 168 ehdotetaan, että monikulttuurisuudesta puhuminen rikkautena sisältää myös ”kantaväestön naisten siementämisen” hyväksymisen. Lehtola (2015: 130–131) puhuu Schopenhaueria (2005 [1864]) lainaten ”velmusta taito-otteesta”, jolla taistellaan totuuden sijaan oman näkökannan puolesta ja vastapuolen sanat käännetään aseiksi sitä itseään vastaan. Ilmausten omiminen ja uudelleenmäärittely liittyy myös olkinukkeargumenttiin: vastapuolen mielipide muokataan ja vääristellään sellaiseen muotoon, jota ”jokaisen järkevä ihmisen” on helppo vastustaa.

7.5 KEINOJEN YHDISTYMINEN

Aineistossa on tyypillistä, että erilaisia keinoja käytetään yhdessä ja sekaisin saman viestin sisällä. Erilaiset argumentoinnin keinot ja niiden esittämisen tavat voivat myös esiintyä esimerkiksi saman viestiketjun eri viesteissä, jotka ovat keskenään samanmielisiä, perustuvat samoille taustaoletuksille ja rakentavat yhteistä argumentaatiota. Käsittelen seuraavaksi kaksi esimerkkiä. Ensin käsittelen yhden pitkähkön itsenäisen viestin, joka aloittaa viestiketjun, ja osoitan sen avulla, miten yhden viestin sisällä erilaiset argumentoinnin keinot ja retoriset keinot yhdistyvät ja rakentavat argumentaatiota. Toisena käsittelen seitsemän viestiä sisältävän otteen yhdestä viestiketjusta ja näytän sen avulla, miten eri keskustelijat rakentavat yhteistä mielipidettä ja yhteistä maailmaa käyttämällä viesteissään erilaisia retorisia keinoja ja argumentoinnin strategioita.

Seuraava esimerkki on erään aineistoni viestiketjun aloittava viesti, ja siihen on tullut 15 vastausta. Viesti toimii keskustelunavauksena, joka esittelee vallitsevan tilanteen ja maalailee tulevaisuuden uhkakuvia ja jossa kirjoittaja esittää omat aikeensa muuttaa Suomesta ja kehottaa muitakin samaan.

(169) Jätetään mokuttajille tuho ja muutetaan Suomesta!

Yhteiskunnan terveet rakenteet ovat pian pelkkä muisto, puhumattakaan kulttuurista, uskonnosta ja kantaväestöstä.

Taistelu on turhaa. Uhka ei tulekaan Venäjältä, se tulee sisältäpäin. Media, poliitikot ja mokuttajat valmistelevat sivistyneen yhteiskunnan kehityksen tuhoamisen ja vie ihmiskunnan kehityksen monta askelta taaksepäin.

Historia on todistanut tämän moneen kertaan. Kun sananvapaus on viety ja vallankumoukselliset ihmiset saavat enemmän voimaa niin silloin suoritetaan ns. kansan (sosialistinen) vallankumous ja kuten ennenkin tulevat sitä valmistelleet ja toteuttaneet teloitettaviksi, hyödyllisille idiooteille käy aina samalla tavalla.

Pohjoismaalaiset eivät halua menettää uskontoaan, kulttuuriaan ja kansantunnettaan, tällä hetkellä moni heistä yrittää pysyä pinnan yläpuolella vaalien kansallisuuttaan vaikka poliitikot, virkavalta, media ja mokuttajat sanovat suoraan ettei kansallisuudentunnetta saa vaalia - se kun on loukkaus makuja kohtaan.

Oikeus, moraalit ja ihmisen hyveet on käännetty pahuudeksi ja haluan muuttaa Suomesta niin pian kuin mahdollista.

Minne kantaväestö voisi muuttaa ja perustaa uuden rauhanomaisen yhteiskunnan missä vaalitaan suomalaisuutta, ruotsalaisuutta, norjalaisuutta, tanskalaisuutta jne. rinnakkain?

Vuosisata sitten pohjoismaalaiset muuttivat Uuteen Maahan eli Amerikkaan missä heille annettiin pläntti erämaata Michiganin valtiosta. He rakensivat kovalla työllä toimivan, edistyksellisen, demokraattisen ja kukoistavan valtion, kunnioittaen amerikkalaisia lakeja. Michiganista tuli pohjoismaalaisten ansiosta Amerikan rikkain, kehittynein ja sivistynein osavaltio. Nyt hekin ovat joutuneet pakenemaan järjettömän somalitulvan takia. Kaikki mitä he rakensivat on nyt palasina ja Sharia laki on otettu käyttöön. Eli Jenkkeihin ei voi muuttaa.

Minne voisi muuttaa? Missä on olemassa aidosti demokraattinen valtio jota pakolaiset eivät ole päässeet tuhoamaan? Onko sellaista olemassakaan? Kommunisteja vastaan pystyi taistelemaan kun he olivat ulkopuolinen uhka. Nyt ei voi taistella koska he ovat vallanneet maan. Sisällissodan taistelijoiden ansioista Suomi säilyi itsenäisenä ja demokraattisena, tosin silloin maan poliittinen johto ja demokraattinen Saksa oli meidän puolellamme. Balteissa maiden ikiomat kommarit olivat jo ottaneet vallan ja valmistelivat maiden valtaamista.

Tänään maan johto on kommareiden puolella enkä ensi hätään keksi yhtäkään eurooppalaista valtiota jonka poliittinen johto tulisi meidän tueksi ja avuksi. Siksi Uuden Maan tulisi olla Euroopan ja USAn ulkopuolella. Tässä kunnianosoitus amerikan-ruotsalaisille, se näyttää miten ruotsalaiset säilyttivät perinteet, uskonnon ja kulttuurin Amerikassa:

<https://www.youtube.com/watch?v=gySoiBa9YYI>

Amerikan-suomalaisista (tai kanadan-suomalaisista) löytyy varmasti samantlaisia kunnianosoituksia. Muistan Kanadassa syntyneen suomalaisen ystäväni, täysi-ikäisenä hän tuli Suomeen ensimmäistä kertaa elämässään. Loman jälkeen hän ei matkustanut takaisin Kanadaan vaan jäi asumaan Suomeen. Ihmettelin suuresti miksi hän käy tanssimassa kansantansseilla, en tajunnut että kanadan-suomalaiset ylläpitivät perinteitä kansantansseilla.

Ja jos joku ei vielä pelkää tulevaa niin voi katsoa tämän animaation: <https://www.youtube.com/watch?t=99&v=-ALxHupi8so>

Loppu on sydäntäsärkevää :(

Minne voi muuttaa? (K18)

Heti otsikossa on kehoitus tai käsky omalle sisäryhmälle: *jätetään mokuttajille tuho ja muutetaan Suomesta!* Passiivimuotoisella imperatiivilla kehoitetaan viestin lukijoita, muita samanmielisiä lähtemään Suomesta. Oma samanmielisten sisäryhmä rakennetaan kontrastina *mokuttajille* – ryhmäksi rakentuu muut kuin *mokuttajat* eli muut kuin monikulttuurisuutta kannattavat.

Retorisena keinona viestissä käytetään toistuvaa kysymystä. Toisto on merkittävä retorinen keino, joka voi esimerkiksi tuottaa painotusta, selkeyttä tai herättää tunteita (Silva Rhetoricae). Toistolla voidaan myös nostaa puheen

intensiteettiä ja luoda puheeseen rytmiä (Torkki 2006: 232–233). Toiston tehokkuus perustuu sille vaikutelmalle, että se, mitä toistetaan, on tärkeää ja totta (Kakkuri-Knuuttilla 1998: 238). Kysymys *minne voi muuttaa* esiintyy hieman eri muodoissa viestissä kolme kertaa: keskellä viestiä kahdesti, joista toisella kertaa osana kysymyssarjaa, ja viestin lopussa. Kysymyksen toisto rytmittää koko viestin rakennetta. Kysymys kutsuu tai implikoi väitteen, ettei Suomessa voi enää asua. Tämä on päätelmäväite siitä, mitä viestissä on edellä esitetty. Kysymyksen voi tulkita retoriseksi, jolloin siihen odotetaan samanmielisyyden osoitusta: Suomesta pitää muuttaa. Kysymyksen voi tulkita myös aidoksi kysymykseksi, jolla kirjoittaja hakee tietoa siitä, minne kannattaa muuttaa. Kysymys tulkitaankin keskustelussa sekä retoriseksi että aidoksi, sillä viestiin tulee vastauksena sekä samanmielisyyden osoituksia että ehdotuksia maista, joihin voi muuttaa.

Viestissä toistuu kolmiportaisia listoja: *kulttuuri, uskonto ja kantaväestö; uskonto, kulttuuri ja kansantunne; oikeus, moraalit ja ihmisen hyveet; rikkain, kehittynein ja sivistynein osavaltio*. Myös viestin keskellä oleva kysymyssarja koostuu kolmesta kysymyksestä: *Minne voisi muuttaa? Missä on olemassa aidosti demokraattinen valtio jota pakolaiset eivät ole päässeet tuhoamaan? Onko sellaista olemassakaan?* Kolmiportainen lista on tyypillinen retorinen kuvio ja sitä esiintyy kaikilla kielen tasoilla (Hakulinen 1994: 14).

Argumentoinnin keinona viestissä käytetään ensinnäkin syy-seuraussuhteelle perustuvia uhkakuvia. Viesti alkaa tulevaisuuden ennustuksilla: esitetään, että yhteiskunta, kulttuuri, uskonto ja kantaväestö tuhoutuvat ja häviävät, jos nykyisenkaltainen maahanmuuttopolitiikka ja suhtautuminen maahanmuuttajiin jatkuvat. Uhkakuva perustuu siis kaltevan tason argumenttiin: jos maahanmuuttajien tulo edelleen sallitaan, seuraa siitä väistämättä se, että yhteiskunta tuhoutuu.

Tilanne rinnastetaan historiaan ja historian tapahtumia käytetään perusteluina: *historia on todistanut tämän moneen kertaan*. Nykytilanne ja jokin mennyt tilanne siis samaistetaan niin, että niitä voi kohdella samanlaisia, ja se, mikä on ollut totta historiassa, on totta myös nykytilanteessa. Historian tapahtumien kehityksestä voi siten päätellä, miten tilanne kehittyy nykytilanteessakin. Viittaukset historian tapahtumiin ovat kuitenkin epäspesifejä, joten tulkinnan paikkansapitävyys jää lukijan luottamuksen varaan. Toisessa kohdassa nykyisyyden ”vihollisia” verrataan kommunisteihin: *Kommunisteja vastaan pystyi taistelemaan kun he olivat ulkopuolinen uhka. Nyt ei voi taistella koska he ovat vallanneet maan*. Kirjoittajan kuvaamat nykyisyyden viholliset ja uhka, jota vastaan pitää taistella, eli *poliitikot, virkavalta, media ja mokuuttajat* esitetään nykyisyyden kommunisteina. Tilanne rakennetaan nyt kuitenkin erilaiseksi kuin historian tilanne: aiemmin kommunistit olivat ulkopuolinen uhka, jota vastaan pystyi taistelemaan, nyt ei pysty taistelemaan, koska kommunistit tuhoavat maata sisältä päin. Nyt argumenttina käytetään siis historian ja nykyisyyden eroja: se, mikä toimi historiassa, ei toimi nyt.

Viestissä esiintyy myös kertomus: kerrotaan siitä, miten pohjoismaalaiset muuttivat vuosisata sitten Amerikkaan. Kertomus toimii esimerkkinä siitä,

mikä on ”oikea” tapa muuttaa toiseen maahan: tehdään kovasti töitä ja noudatetaan lakeja. Kertomus toimii myös vertailuna ja sillä rakennetaan vastakainasettelua: *pohjoismaalaiset* olivat Amerikassa rauhanomaisia, ahkeria, sivistyneitä ja lainkuuliaisia maahanmuuttajia – vastakohtana esimerkiksi *somaleille* ja *pakolaisille*, jotka esitetään maiden tuhoajina: *Nyt hekin [pohjoismaalaiset] ovat joutuneet pakenemaan järjettömän somalitulvan takia. Kaikki mitä he rakensivat on nyt palasina ja Sharia laki on otettu käyttöön; Missä on olemassa aidosti demokraattinen valtio jota pakolaiset eivät ole päässeet tuhoamaan?* Epäselväksi jää, mihin paikkaan viitataan, kun sanotaan, että siellä sharia-laki on otettu käyttöön tai että se on tuhattu.

Viestin toisessa kertomuksessa kerrotaan ystävystä, joka ylläpitää perinteitä. Kertomus toimii havainnollistuksena siitä, miten kulttuuria ja perinteitä tulisi vaalia. Tätä havainnollistetaan myös linkillä videoon, joka on tehty kunnianosoitukseksi amerikanruotsalaisille. Videossa on vanhoja valokuvia Amerikkaan muuttaneista ruotsalaisista sekä kuvia esimerkiksi joulu-, Lucia- ja juhannusjuhlista. Videota käytetään viestissä osoittamaan, kuinka ruotsalaiset säilyttivät perinteensä ja kulttuurinsa Amerikassa. Linkki on eräänlainen todiste paikkansapitävyydestä, ja siinä esiintyviä kuvia pidetään todisteena siitä, että Amerikkaan muuttaneet ruotsalaiset säilyttivät perinteensä ja kulttuurinsa ”hyvänä” pidetyllä tavalla. Viestissä sitä, miten amerikanruotsalaiset ovat säilyttäneet tapansa, perinteensä ja kulttuurinsa, pidetään hyvänä asiana, kun vastaavasti keskustelussa tyypillisesti vaaditaan, että Suomeen tulevien maahanmuuttajien on elettävä Suomen kulttuurin ja tapojen mukaan.

Geneeristämistä esiintyy läpi viestin eri ihmisryhmistä puhumisen kohdalla: esimerkiksi *pohjoismaalaiset* esitetään yhtenäisenä, geneerisenä ryhmänä, joilla on ”yhteinen mieli”: *pohjoismaalaiset eivät halua menettää uskontoaan, kulttuuriaan ja kansantunnettaan. Pohjoismaalaisista rakentuu myös hyvin positiivinen, sankarillinen kuva ryhmänä, joka on rakentanut kovalla työllä toimivan, edistyksellisen, demokraattisen ja kukoistavan valtion. Pakolaiset esitetään vastakohtana, geneerisenä valtioita tuhoavana ryhmänä. Poliitikot, virkavalta, media ja mokuttajat esitetään niin ikään geneerisinä ryhminä, kommunisteina, joilla on yhteinen halu ja päämäärä tuhota yhteiskunta ja kieltää kansallisuudentunteen vaaliminen. Kirjoittaja käyttää tässä myös olkinukkeargumenttia, kun yksinkertaistaa ja vääristelee näiden ryhmien mielipiteet ja intentiot sellaiseen muotoon, jossa ne näyttävät naurettavilta: *poliitikot, virkavalta, media ja mokuttajat sanovat suoraan ettei kansallisuudentunnetta saa vaalia - se kun on loukkaus mamuja kohtaan.**

Uhkakuvien skenariointi, vertailu historiaan, kertomukset esimerkkinä ja havainnollistuksina sekä linkit toimivat perusteluina samalle väitteelle: ei maahanmuuttajia Suomeen. Tämän väitteen tehoa vahvistetaan otsikon muuttokehotuksella ja viestissä toistuvalla *minne voi muuttaa?* -kysymyksellä. Lisäksi väitettä tehostetaan sotaretoriikkaa ja -sanastoa käyttämällä, kuten puhumalla *taistelusta, tuhoamisesta, sisällissodasta ja vallankumouksesta* sekä käyttämällä esimerkiksi luonnonkatastrofimetaforaan ilmauksessa

somalitulva. Viestissä käytetään siis monenlaisia, toisiinsa limittyviä, kytkettyjä ja sekoitettuja strategioita ja keinoja, joilla perustellaan ja vahvistetaan maahanmuuton vastustamista.

Myös seuraava esimerkki on katkelma viestiketjusta. Esimerkin ensimmäinen viesti on ketjun aloitusviesti, josta olen jättänyt suurimman osan pois ja tähän esimerkkiin ottanut vain viestin alkuosan. Seuraavat esimerkin viestit (170b–g) ovat esimerkissä kokonaisuudessaan ja alkuperäisessä järjestyksessä. Esimerkin viestit esiintyvät ketjussa välittömästi peräkkäin lukuun ottamatta esimerkin kahta viimeisintä viestiä (f–g), joiden välistä olen poistanut kaksi viestiä.

Aloitusviestissä kirjoittaja kommentoi Arman Alizadin²³ esittämiä väitteitä ja esittää kantansa, ettei Suomessa pitäisi elättää maahanmuuttajia. Viestiin on tullut yhteensä 16 vastausta ja viestiketju on aineistossani poikkeuksellinen sillä tavalla, että kaikki viestiketjuun kirjoittaneet ovat olleet aloittajan kanssa samaa mieltä. Vaikka samanmielisyys on aineistossani huomattavasti yleisempää kuin erimielisyys, mahtuu melkein jokaiseen viestiketjuun kuitenkin muutama erimielinen kommentti – tässä esimerkin ketjussa sellaisia ei ole.

(170) [a] Minä vs Arman

OlenNatsipersurasisti

Arman Alizad väittää että meidän kantasuomalaisten maahanmuuttovastaisuus kumpuaa tietämättömyydestä ja minä taas väitän että etten ole tietämätön vaan kykenen täysin perustelemaan kritiikkini joka kohdistuu täällä kasvavaan ja hyväksytyyn sosiaaliperäiseen maahanmuuttoon, ei rehelliseen työperäiseen muuttoon. Kun vain saisi rehellisiä tilastoja siitä mitä ulkomailta tänne suuntautuva ja kasvava ei-työperäisten ”siirtolaisuus” yhteiskunnallemme maksaa niin tietämyksemme kasvaisi edelleen. Arman on kiertänyt maailmaa mutta niin olen myös minä työskennellessäni projekti ja työtehtävissä ympäri maailmaa. Ulkomailla vietetystä ajasta suurin osa meni työntekoon mutta kuitenkin jotain havaintoja 31 vuoden aikana tuli tehtyä, jos ei muuta niin muiden maiden asukkaiden työaktiivisuudesta ja työmoraaalista. [– –]

[b] *OlenNatsipersurasisti2*

Lisään vielä että jos Arman ja hänen kaltaisensa haluavat olla monikulttuurisia, suvaisevaisia ja hyviä ihmisiä niin tehkoon sen omilla varoillaan, eikä hoidata ja maksata unelmiaan sekä haaveitaan muiden suomalaisten lompakoista.

[c] *Poispois*

Yhdyn täysin aloittajaan, hän kertoo totuuden nykyasioista ja maassamme loisivista onnenonkjoista. Asioihin ja hyväksikäyttäjiin pitää alkaa puuttumaan ja suunnan on muututtava. Emme tarvitse tuollaisia Alizadria saastutamassa maataamme.

[d] *Mikähän-siinä-on*

²³ Arman Alizad on iranilaissyntyinen suomalainen vaatturi, toimittaja, tuottaja ja juontaja, jolla on ollut useita omia tv-ohjelmia. Alizad on myös tunnettu puhuja ja ollut paljon esillä eri medioissa. (Wikipedia: Arman Alizad.)

kun koko 54-vuotiaan elämäni ajan olen saanut kuulla kehitysavun antamisesta Afrikkaan ja kuulen siitä edelleenkin.

Apua on annettu siis vuosikymmenet. mutta mitä on saatu aikaan?

Ilmeisesti ei mitään, sillä avuntarve vain jatkuu.

Eurooppa oli ammuttu ja pommitettu aivan paskaksi 1940-luvun puolivälissä, mutta niin vain nousi tarvitsematta vuosikymmenien apupaketteja. Ettei vain vika olisi siellä avun saajapäässä, kun avusta huolimatta on tuhansia lähdössä leveämmän (=ilmaisen) leivän ääreen.

[e] *sannteri*

Näin juuri. Aloittaja kiteyttää tässä nyt suomalaisten enemmistön mielipiteen! Asialle pitäisi nyt vaan tehdä jotain ennen kuin on liian myöhäistä. Suomi ottaa velkaa ja maksaa sillä tämän nykyisen maahanmuuttajaboomin joka vaikuttaa jonkun mafian organisoimalta! Oikeat pakolaiset taitavat olla jossain avun tavoittamattomissa. Vaikuttaa eurooppalaisen sosiaaliturvan häikäilemättömältä hyväksikäytöltä.

[f] *eimenetettävääää*

Minusta on alkanut tuntua, että tämä on finanssimaailman järjestämä keino, jolla yritetään eliminoida eurooppalaiset hyvinvointivaltiot ja siirtyä kovimman linjan uusliberalismiin.

Olen sitä mieltä, että nykyinen kehitys johtaa väistämättä isoihin rähinöihin. Sota tulee, vaikka kuinka eri valtioissa varustetaan mellakkapoliiseja ja salaisia iskujoukkoja.

Tavallisten eurooppalaisten ihmisten pinna katkeaa jossain vaiheessa. Silloin ei puhuta pienistä ihmismääristä, vaan on kyseessä satojen miljoonien raivo, joka purkautuu hallitsemattomasti.

Kannattaisi poliitikkojen hiukan miettiä tätä puolta asiassa.

Kansaa kun kyykytetään tarpeeksi, niin jossain vaiheessa valtaapitävä eliitti ottaa myös syväkyykyä niin että tuntuu. Niin se vaan on mennyt kautta maailman historian.

[2 viestiä poistettu]

[g] *Kuhvb*

Aloittajan kanssa on varmasti noin 80% samaa mieltä. Kun näille loppuille 20% näytetään vielä videoita Saksan, Ruotsin tai vaikkapa Brittien maahanmuuton aiheuttamista lieveilmiöistä. Jää jäljelle viimeiset 10% joka ei tule ymmärtämään vaikka mitä tapahtuisi.

Ruotsissa on 2x suomen väkiluku väkeä. Kuitenkin siellä on n.6000 raiskausta vuodessa täällä vuonna 2014 ”vain” hieman yli 900. Mistähän moinen ero johtuu? Niinpä, olet oikeassa. Maahanmuuttajien lkm ja heidän suhtautumisestaan hunnuttomiin naisiin. (K54)

Aloitusviestissä (170a) kirjoittaja käyttää väitteidensä perusteluina omia kokemuksia ja havaintoja: hän kertoo kiertäneensä maailmaa 31 vuotta ja tehneensä tänä aikana havaintoja *muiden maiden asukkaiden työaktiivisuudesta ja työmoraalista* (joista ei kuitenkaan kerro tarkemmin). Näin kirjoittaja osoittaa evidenssin perustuvan omiin havaintoihinsa ja kokemuksiinsa ja voi näin myös asettaa itsensä auktoriteetiksi ja asiantuntijaksi. Asiantuntijana kirjoittaja siten uskaltaa kritisoida Arman Alizadin väitteitä: *Arman on kiertänyt maailmaa mutta niin olen myös minä.*

Viesti (170b) on ilmeisesti ensimmäisen kirjoittajan lisäys, ja siinä esitetään käsky Armanille ja ”hänen kaltaisilleen”: *tehköön sen omilla varoillaan, eikä hoidata ja maksata unelmiaan sekä haaveitaan muiden suomalaisten lompakoista*. Käskyjä ja kehotuksia esitetään myös viesteissä (170c) ja (170e), joissa molemmissa on käskyn ilmaisemiseen käytetty nesessiiviverbiä *pitää*: *asioihin ja hyväksikäyttäjiin pitää alkaa puuttumaan; asialle pitäisi nyt vaan tehdä jotain*. Viestissä (170c) käytetään lisäksi velvoittavaa nesessiivirakennetta *on tehtävä: suunnan on muututtava*. Kun viestin (170b) käsky on selkeästi osoitettu Armanille ja muille, on viestien (170c) ja (170e) käskyt suunnattu yleisesti ikään kuin kaikille, kun niissä on käytetty nollapersoonaa. Spesifioimatta siis jää, keneen velvoite kohdistuu.

Kysymystä käytetään retorisenä keinona viesteissä (170d) ja (170g). Viestissä (170d) kysymykseen vastataan itse: *mitä on saatu aikaan? Ilmeisesti ei mitään*. Viestissä (170g) kirjoittaja odottaa viestin lukijan vastaavan kysymyksen mielessään oikein, jonka jälkeen hän vielä itse selvittää, mikä oli oikea vastaus: *Niinpä, olet oikeassa. Maahanmuuttajien lkm ja heidän suhtautumisensa hunnuttomiin naisiin*. Kirjoittaja siis olettaa, että ”jokainen järkevä” viestin lukija on päätenyt mielessään samaan vastaukseen: siihen, että raiskaustilastojen ero Suomessa ja Ruotsissa selittyy maahanmuuttajien lukumäärän erolla.

Argumentoinnin keinoina käytetään vertailua ja rinnastusta viesteissä (170d) ja (170g). Viestissä (170d) verrataan Afrikkaa 1940-luvun Eurooppaan. On tavallista, että vertaillaan olosuhteita kahdessa tai useammassa tapauksessa, jotta osoitetaan, että sen, mikä on totta toisessa tapauksessa, pitäisi olla totta myös toisessa (Kakkuri-Knuutila 1998: 252). Argumentissa Eurooppa ja Afrikka samaistetaan niin, että niitä voi kohdella samalla tavalla: esitetään, että se, mikä on ollut mahdollista Euroopassa, pitäisi olla mahdollista myös Afrikassa. Näin vedotaan siihen, että koska Eurooppakin on noussut *tarvitsematta vuosikymmenien apupaketteja*, niin myös Afrikan olisi täytynyt näin tehdä. Tästä edelleen päätellään, että koska afrikkalaiset eivät tähän ole kyenneet, täytyy vian olla afrikkalaisissa ihmisissä itsessään, ja näin perustellaan sitä, ettei afrikkalaisia tule auttaa.

Vertailun lisäksi argumentoinnin keinona käytetään lukumääriä viestissä (170g): Ruotsin raiskausrikosten määrää verrataan Suomeen ja tämä erotetaan maahanmuuttajien lukumäärien erolla. Lisäksi viestissä käytetään Saksaa, Ruotsia ja Brittejä esimerkkeinä siitä, mitä ”lieveilmiöitä” maahanmuutosta aiheutuu.

Syy-seuraussuhdetta ja uhkakuvia käytetään viesteissä (170e) ja (170f). Viestissä (170e) kehoitetaan tekemään asialle jotakin *ennen kuin on liian myöhäistä*. Lause *ennen kuin on liian myöhäistä* implikoi, että jotakin kauheaa seuraa, ellei asioita muuteta. Viestissä (170f) maalailtaan uhkakuvia: *nykyinen kehitys johtaa isoihin rähinöihin, sota tulee ja eurooppalaisten pinna katkeaa*. Ennustuksia perustellaan historialla eli kyseessä on taas rinnastukseen perustuva argumentti: *niin se vaan on mennyt kautta maailman historian*. Nykyhetken tilanne ja historiallinen tilanne samastetaan niin, että se, miten

tilanne on kehittynyt historiassa, pätee myös siihen, miten tilanne kehittyy nyt.

Sekä viestissä (170e) että (170g) aloittajan mielipide merkitään enemmistön mielipiteeksi: *aloittaja kiteyttää tässä nyt suomalaisten enemmistön mielipiteen!* ja *aloittajan kanssa on varmasti noin 80% samaa mieltä*. Näin mielipide oikeutetaan ja se saa enemmän voimaa: kyseessä ei ole mikään yksittäisen ihmisen näkemys vaan enemmistön kanta. Viesteissä olevilla argumentoinnin keinoilla – omilla kokemuksilla, vertailulla, lukumäärillä, esimerkeillä muista maista ja uhkakuvilla – perustellaan koko viestiketjun taustalla olevaa pääväitettä: ei maahanmuuttajia Suomeen.

Huomion arvoista on myös, miten viestien (170c), (170e) ja (170g) alussa ilmaistaan eksplisiittisesti samanmielisyyttä: *yhdyn täysin aloittajaan, näin juuri, aloittajan kanssa on varmasti noin 80% samaa mieltä*. Näihin samanmielisyyden ja erimielisyyden osoituksiin ja linjaan asettumiseen ja sen keinoihin pureudunkin seuraavassa luvussa.

7.6 YHTEENVETO

Maahanmuuton rajoittamista ja negatiivisia asenteita maahanmuuttajia kohtaan perustellaan tyypillisimmin maahanmuuttajien taloudellisilla haitoilla, maahanmuuttajien vaarallisuudella, maahanmuuttajien erilaisuudella ja sopeutumattomuudella sekä sillä, että maahanmuuttajat ovat uhka suomalaisille ja suomalaisuudelle. Näitä perusteluita muodostetaan, vahvistetaan ja edelleen perustellaan erilaisin strategioin, kuten vastakkainasetteluilla, rinnastuksilla, syy-seuraussuhteilla ja uhkakuvilla, geneeristämällä, omien havaintojen ja kokemusten kuvailulla sekä lukuihin ja auktoriteetteihin vetoamalla.

Maahanmuuton rajoittamisen sekä negatiivisten asenteiden perusteleminen sillä, että maahanmuuttajat ovat taloudellinen haitta, nojaa taakan, talouden ja hyväksikäytön toposten päättelysääntöihin. Kun maahanmuuttajat esitetään taakkana tai taloudellisena haittana, tästä seuraa, että heidän vähentämiseksi on toimittava. Kun maahanmuuttajat esitetään avun hyväksikäyttäjinä, tästä seuraa, että apu täytyy perua tai sen ehtoja tiukentaa. Taloudellista haittaa perustellaan vastakkainasetteluilla (joissa vastakkain ovat *suomalaiset* ja *maahanmuuttajat*), rinnastamisella ja oikeudenmukaisuuden ja vastavuoroisuuden argumentilla, omilla havainnoilla ja kokemuksilla sekä lukumäärillä. Lisäksi taloudellista haitan, taakan, hyödyttömyyden ja hyväksikäytön vaikutelmaa vahvistetaan nimeämisen keinoilla (*loiset, elätit, elintasopokolaiset*) sekä työttömyyden (*eivät tee töitä*), rahan saamisen ja hyötyjän roolin (*saavat rahaa*) ja hyödyttömyyden (*työvoimaksi tulijoista ei ole*) kuvamisella.

Maahanmuuton rajoittamisen sekä negatiivisten asenteiden perusteleminen sillä, että maahanmuuttajat ovat vaarallisia, nojaa vaaran ja uhan topoksen päättelysääntöön. Jos maahanmuuttajat esitetään vaarana ja uhkana,

tästä seuraa, että heidän vähentämisekseen on toimittava, jotta vaaroja ja uhkia voidaan vähentää tai ne voidaan torjua. Maahanmuuttajien vaarallisuutta perustellaan ja pyritään todistamaan vastakkainasetteluilla, rinnastuksella, uhkakuvilla ja kaltevan tason argumentilla, kertomuksilla ja omilla kokemuksilla sekä rikostilastoilla. Kuvaa vaarallisuudesta vahvistetaan myös nimeämällä tulijoita *roistoiksi*, *raiskaajiksi* ja *terroristeiksi* sekä esittämällä heidät AGENTTEINA rikosten ja väkivallan yhteydessä.

Maahanmuuton rajoittamisen sekä negatiivisten asenteiden perusteleminen sillä, että maahanmuuttajat ovat uhka suomalaisuudelle sekä suomalaiselle yhteiskunnalle, perustuu niin ikään vaaran ja uhan topokseen. Nyt uhka on kuitenkin erilainen: maahanmuuttajien pelätään ennen pitkää syrjäyttävän suomalaiset sekä tuovan mukanaan vaaralliset tavat ja lait. Syrjäyttämistä perustellaan erityisesti uhkakuvilla ja kaltevan tason argumentilla sekä lukumäärillä. Syrjäyttämisen uhkaa vahvistetaan kuvaamalla maahantuloa hallitsemattomaksi ja maahantulijoiden määriä suuriksi (*otetaan ihmisiä niin paljon, ettei oma kulttuurimme kestä taakkaa; suhteettomia joukkoja*).

Maahanmuuton rajoittamisen sekä negatiivisten asenteiden perusteleminen sillä, että maahanmuuttajat ovat liian erilaisia suomalaisin verrattuna eivätkä sopeudu Suomeen, hyödyntää kulttuurin toposta. Kun maahanmuuttajien kulttuuri esitetään ongelmallisena ja liian erilaisena, oletetaan, että tästä seuraa ongelmia. Maahanmuuttajien erilaisuutta ja sopeutumattomuutta perustellaan erityisesti vastakkainasetteluilla ja vertailulla, uhkakuvilla, geneeristämällä sekä omilla havainnoilla ja kokemuksilla. Lisäksi erilaisuutta ja sopeutumisen mahdottomuutta korostetaan nimeämisen avulla (*mustat pummit, kaapuakat, hiekka-aavikon asukkaat*) sekä esittämällä maahanmuuttajat erikoisina näyttäytyvien toimintojen yhteydessä (*mökeltää, pukeutua kaapuihin, liikkua keikkuen, porsia*) ja haluttomina sopeutumaan (*eivät halua kotoutua*).

Auktoriteettia voidaan käyttää minkä tahansa väitteen tai argumentin vahvistamiseen (taloudellisen haitan, vaarallisuuden, syrjäyttämisen, erilaisuuden ja sopeutumattomuuden) sekä negatiivisten asenteiden oikeuttamiseen. Mitä tahansa väitettä tai argumenttia voidaan vahvistaa myös siten, että asiat esitetään yksinäisesti, vallitsevina totuuksina. Keskustelun osallistujiin ja lukijoihin pyritään vaikuttamaan kysymysten avulla sekä heitä kannustetaan toimintaan ehdotuksilla, kehotuksilla ja käskyillä. Edellisten lisäksi omia näkökantoja ja väitteitä voidaan vahvistaa toiston ja luetteloiden avulla. Ironia, vastapuolen parodiointi ja diskurssien omiminen pyrkivät esittämään vastapuolen näkökannat ja argumentit naurettavassa valossa – tällöin voidaan saada vahvistettua omaa kantaa. Tällöin myös luodaan ja vahvistetaan vastakkainasetteluja suomalaisten ryhmän sisällä.

8 ERI- JA SAMANMIELISYYS

Tässä luvussa käsittelen sitä, miten keskustelijat suhtautuvat toistensa viesteihin, niihin sisältyviin konstruointeihin, väitteisiin ja argumentteihin eli miten keskustelijat ilmaisevat eri- tai samanmielisyytään toisten keskustelijoiden kanssa. Tällöin päästään tarkatelemaan niitä keinoja, joilla keskustelijat rakentavat yhteenkuuluvuutta ja sisäryhmää samaa mieltä olevien kanssa ja toisaalta erottautuvat niistä, jotka ovat eri mieltä. Luku vastaa kysymyksiin: Miten argumentteihin ja kannanottoihin suhtaudutaan? Millä keinoin keskustelijat ilmaisevat samanmielisyyttä? Millä keinoin keskustelijat ilmaisevat erimielisyyttä?

Kaikki aineistoni viestit eivät luonnollisesti ole tulkittavissa niin, että ne olisivat edeltävän keskustelun kanssa joko selvästi eri tai samaa mieltä, vaan joukossa on myös viestejä, joissa ollaan samaan aikaan sekä eri että samaa mieltä, ja toisaalta viestejä, joissa ei olla kumpaakaan. Sellaiset viestit, joissa ei asetuta kannattamaan tai vastustamaan mitään edellä sanottua jätän tässä tarkastelun ulkopuolelle, sillä ne ovat tyypillisesti irralliseksi jääviä kommentteja eivätkä esimerkiksi puheenvuoroja, joilla pyrittäisiin yhteisymmärrykseen ja eri näkökulmien yhdistämiseen. Suurin osa viesteistä kuitenkin ilmaisee erimielisyyttä tai samanmielisyyttä edellä sanotun kanssa.

Tämän luvun analyysin pohjana on käytetty suhtautumisen teoriaa sekä keskusteluanalyysin ajatusta kannanotoista vieruspareina ja toimintana. Nämä olen esitellyt luvussa 3. Suhtautumisen teorian avulla tarkastelen sitä, miten keskustelijat sitoutuvat toistensa viestien sisältöön (sitoutumisen systeemi) ja toisaalta arvioivat toisiaan (inhmillisen toiminnan arvottaminen). Keskusteluanalyysin käsitteitä samanlinjaisuus ja myötäsukaisuus käytän kuvamaan rakenteellista ja affektiivista myötäilyä.

Olen jaotellut tarkasteltavat tapaukset samanmielisyyden ja erimielisyyden osoittamiseen. Näistä käsittelen ensin samanmielisyyttä ilmaisevat tapaukset ja sen jälkeen erimielisiksi asettuvat. Lopuksi teen lyhyen yhteenvedon tämän luvun havainnoista sekä kytken niitä osaksi aiemmissa luvuissa tehtyjä havaintoja.

8.1 SAMANMIELISYYDEN OSOITTAMINEN

Edellä olen käsitellyt sitä, miten erityisesti maahanmuuttoa vastustavat keskustelijat rakentavat yhteistä maailmaa ja perustelevat maahanmuuttovastaisuutta käyttämällä tietynlaisia nimityksiä, esittämällä ryhmiä tietyissä toiminoissa ja semanttisissa rooleissa sekä käyttämällä tietynlaisia argumentoinnin strategioita ja retorisia keinoja. Kuten edellisessä luvussa esitin, yhteistä argumentaatiota rakennetaan esimerkiksi tuomalla keskusteluun eri viesteissä eri-

laisia samaa pääväitettä tukevia perusteluja. Samanlaisten nimitysten ja roolien sekä samanlaisen retoriikan käyttö rakentaa keskustelijoiden välille vahvaa samanmielisyyttä. Myös se, kun keskustelija lisää keskusteluun samaa pääväitettä tukevan perustelun, esimerkiksi tyypillisesti oman kokemuksen tai oman kertomuksen, osoittaa, että keskustelija hyväksyy aiemmassa viestissä esitetyt väitteet ja on niiden kanssa samaa mieltä. Yleistä on myös se, että keskustelija toistaa edellisen keskustelijan käyttämää kieltä ja muotoilee sitä uudelleen. Tämä osoittaa sitoutumista vuoroon ja sen ilmaisemaan asenteeseen (Du Bois 2007: 140; Du Bois 2014: 360, 366; Keisanen 2002: 112) (ks. esimerkki 122 edellisessä luvussa).

Käsittelen tässä sellaiset samanmielisyyttä osoittavat tapaukset, joissa keskustelija eksplisiittisesti viittaa tai vastaa suoraan edellä olevaan viestiin. Käsittelen siis niitä keinoja, joilla keskustelijat liittävät oman viestinsä osaksi ketjua, enkä niinkään keskity nyt erikseen niihin tapauksiin, joissa sitoutuminen ja samanmielisyyttä ilmenevät esimerkiksi samoina sananvalintoina, rakenteina ja retoriikkana. Tietenkään nämä keinot eivät esiinny toisistaan erillään vaan yhdistyvät, sekoittuvat ja limittyvät keskustelussa.

Toisen puhujan vuoroa voi myötäillä niin, että 1) sitoutuu sanotun sisältöön, 2) esittää positiivisen arvion henkilöstä, 3) tuottaa odotetun jälkijäsenen tai 4) myötäilee asennetta tai osoittaa empatiaa. Analysoin ensin kannattamisen ilmaukset eli sellaiset kuin *olen samaa mieltä*, *juuri näin* ja sellaiset minimivastaukset kuin *joo* ja *niin*. Kannattamisessa on kyse sitoutumisesta. Toisena analysoin ne ilmaukset, joilla kehutaan toista keskustelijaa, jolloin on suhtautumisen teorian mukaan kyse paitsi sitoutumisesta myös inhimillisen toiminnan arvottamisesta. Kolmanneksi analysoin sitä, miten vastataan (retoriisiin) kysymyksiin eli asetutaan linjaan niiden kanssa. Näissä on kyse samanlinjaisuudesta, kun vuoroon tuotetaan rakenteellisesti odotettu vastaus. Tämän jälkeen analysoin voimasanoja sisältävät päivittelyt, joissa jaetaan edellisen puhujan asenne eli kyse on yhdenlaisesta affektiivisestä myötäilystä. Sitteen käsittelen sellaisia tapauksia, joissa keskustelija liittää viestinsä edeltävään viestiin tai keskusteluun niin, että merkitsee sen edeltävän jatkoksi tai lisäykseksi. Viimeisenä käsittelen ne tapaukset, joissa ilmaistaan osittaista samanmielisyyttä. Tässä on kyse sellaisista tapauksista, joissa keskustelija on samaa mieltä edellä olevan keskustelun pääväitteestä, mutta eri mieltä jostakin yksityiskohdasta. Samassa viestissä voi luonnollisesti esiintyä useampi eri keino ja myötäilevyyden tyyppi.

Samanmielisyyden ilmaus tai muu kytkös aiempaan on lähes aina viestin alussa. Keskustelunanalyysissä onkin huomattu, että vuoron alussa näkyy se, miten vuoro liittyy edelliseen sekä se, asettuuko puhuja puhekumppaninsa kanssa samalle kannalle vai ei (Hakulinen 1997: 44).

8.1.1 KANNATTAMINEN

Samankielisyys voidaan osoittaa kannattamisen ilmauksilla. Tällöin asetetaan kannattamaan edellä olevaa kannanottoa. Kannattaminen ilmaistaan esimerkiksi ilmaisemalla samaa mieltä oleminen eksplisiittisesti: (*olen*) *samaa mieltä*.

(171) *valkoistaroskasakia*

Heh heh! Naurattaa jo tämä mamutulva. Ei tässä itkeäkään jaksa, aivan turhaa. Ja hienostelevat ruättinkieliset ylemmät toimihenkilöt asustaa kivoissa omakotitaloissaan Kirkkonummella, pihassa Audia ja Bemaria. Heille tekee hyvää maistaa nyt itsekkin läheltä sitä monikulttuuristamisen ihanuutta. Ja ne kroppaansa töiden jälkeen kuntosaleilla treenaavat perheenäidit voivat alkaa auttamaan osaltaan Ahmedien ja Jussufien spermapaineita antamalla vakoaa. Ei muuta kuin tutustumaan!

Tällaista on haluttu selkeästi, koska eduskunnan ja hallituksen enemmistökin kannattaa tätä ihanuutta. Jopa siis Persut. Sanon vaan, yhä enää nauraan, että maa nimeltä Suomi on 10 vuoden sisällä täysin mennyttä, muisto vain. Itsenäisyyspäivänä takaan, että en avaa teeveetä, en katso tuntematonta enkä linnanjuhliä sun muuta, koska tämä ei ole itselleni enää isänmaa.

pakkolahtea

Aivan samaa mieltä. Muutto Suomesta ulkomaille noin 2 vuoden sisään. Toivottavasti ei ole liian myöhäistä silloin. Mutta mihin sitä muuttaisi... (K71)

Esimerkissä 171 nimimerkki *pakkolahtea* asettuu samankieliseksi edellisen viestin kanssa asettumalla kannattamaan sitä; keskustelija sitoutuu edellisen viestin sisältöön. Kannattamisen ilmausta *samaa mieltä* vahvistetaan täsmennyksellä *aivan*, joka korostaa, että keskustelija on täsmälleen samaa mieltä, ei vain osittain – ilmauksen fokusta tarkennetaan. Keskustelija ei kohdenna, minkä väitteen tai yksityiskohdan kanssa on samaa mieltä, niinpä samankielisyyden voi hahmottaa kohdistuvan koko viestiin. Kannattamisen ilmaisun jälkeen keskustelija vielä kertoo, että aikoo muuttaa Suomesta, mikä vahvistaa edelliseen viestiin yhtymistä: Suomi on pian ”täysin mennyttä” eikä ole ”enää isänmaa”. Tätä vahvistaa myös valittu nimimerkki *pakkolahtea* [= *pakko lähteä*]. Viestissä jatketaan yhteisen toiminnan suunnittelua ja ideointia. Siis kannattamisen ilmauksen lisäksi muukin viesti vahvistaa samankielisyyttä.

Kannattamista ilmaistaan myös esimerkiksi ilmauksilla *kannatan*, *komppaan*, *yhdyn* (*mielipiteeseen*) sekä sellaisilla vakiintuneilla konstruktioilla kuin *juuri(kin) näin*, *näin/noin juuri*, *niinhän se on*, *niin justiinsa*, *just näin*, *näin/noin se menee*. Seuraavassa esimerkissä käytetään ilmausta *juuri näin*, joka on ehkä tyypillisin kannattamisen ilmaus, prototyyppinen tapaus.

(172) *här.kommer.vi*

Multikulttuurisuudesta unelmoivat voivat toteuttaa haaveensa helposti muuttamalla Ruotsiin. Menkää pian ja jättäkää tämä rasistinen maa ikävine yksivärisine juntteineen ikuisesti taaksenne.

Ottakaa värikkäät kaverinne mukaan.

Me emme tule kaipaamaan teitä.

Näin.se.vain.on
Juuri näin ! (K50)

Esimerkissä 172 toisen keskustelijan viesti sisältää ainoastaan kannattamisen ilmauksen *juuri näin*, jota vahvistetaan huutomerkillä. Viesti voi siis koostua ainoastaan kannattamisen ilmauksesta. Ilmaus koostuu fokuspartikkelista *juuri* ja tavanilmauksesta *näin*. Esimerkissä kannattaminen ilmenee myös nimimerkistä *Näin.se.vain.on* eli sama kannattaminen toistuu sekä itse viestissä että nimimerkissä. Koska *näin* viittaa tapaan, sekä nimimerkin että viestin ilmaus kannattaa edellä esitettyä toiminnan tapaa ja asioiden tilaa: 'asiat ovat tällä tavalla', 'tällä tavalla kannattaa toimia'. Esimerkin ensimmäinen viesti on suunnattu *multikulttuurisuudesta unelmoiville* eli konstruoidulle vastapuolelle (*menkää, jättäkää, ottakaa, emme tule kaipaamaan teitä*). Esimerkin toinen viesti ei kuitenkaan tule siltä, jolle viesti on kohdistettu. Viestissä asetutaan vahvistamaan yllä olevaa, osoitetaan, että samalla tavalla ajattelevia on enemmänkin, sekä liitytään ikään kuin samaan rintamaan tai tiimiin: niihin, jotka monikulttuurisuutta vastustavat.

Seuraavassa esimerkissä asetutaan kannattamaan sanomalla se eksplisiit-
tisesti: *kannatan*.

(173) *minullekävisi*

Annetaan suvaitsevaisille vapaat kädet avata kaikki portit tuloijoille, ilman mitään kiintiöitä. Muutetaan Afrikkaan. Ostetaan matkalippuja Suomeen mahdollisimman monelle afrikkalaiselle kun sinne päästään. Varakkaamilta oisimme vaihtaa maita matkalippuihin. Ahneimmat ja tyhimmät varmasti lähtevät ilomieliin kohti pohjolan paratiisia.

Laitetaan siellä sitten joku maa kuntoon samanmielisten kesken.

Win-win-situation.

suomalaisuus

Kannatan. Poistetaan suvakeilta koko rasismi ongelma lähtemällä vapaaehtoisesti! Luulisi suvakkien kustantavan meidän matkat. [- -] (K18)

Esimerkissä 173 nimimerkki *suomalaisuus* aloittaa viestinsä kannattamisen ilmauksella, jolla asettuu samanmieliseksi edellisen viestin kanssa. Esimerkin ensimmäisessä viestissä esitetään passiivimuotoinen toimintaehdotus, direktiivi, jota toisessa viestissä asetutaan ytimekkäästi kannattamaan; keskustelija on samaa mieltä siitä, että ehdotettu toimintatapa on hyvä tapa toimia. Kannattamisen jälkeen myös loppuviesti vahvistaa kannattamista: siinä sekä muotoillaan edellä sanottua uudestaan että jatketaan skenaarion rakentamista. Lisäksi samaa toimintaa jatketaan käyttämällä edeltävän viestin tapaan passiivia. Molemmissa viesteissä käytetty passiivi on inklusiivinen: puhujat sisältyvät kehotuksenalasiin (VISK § 1654). Direktiivisyyden lisäksi passiivi liittyy esimerkissä suunnittelupuheeseen: rakennetaan toivottavia tulevaisuudenkuvia. Kun keskustelussa yleensä skenaroidaan dystopioita, ei-toivottavia yhteiskuntia ja uhkakuvia tulevaisuuden yhteiskunnasta, nyt skenaroidaan (ironisesti) päinvastaisesti utopiaa, tulevaisuuden ihannekuva.

Kannattamista ilmaistaan myös minimipalautteilla *joo* ja *niin*. Tarkoitetaan tässä siis sellaista sanojen *joo* ja *niin* (ja *juu*, *jep* jne.) käyttöä, jossa ne eivät ole selkeitä vastauksia esimerkiksi kysymykseen vaan jossa ne ilmaisevat samanmielisyyttä, edellisen viestin väitteiden hyväksymistä ja niihin sitoutumista.

(174) *Suomimaksaa*

No oli ainakin rehellinen uutisissa kun 20-30v mamumies sanoi itse valitsevansa maan, ei missään köyhässä Unkarissa, just näitä nämä on, Todella ”Pakolaisia” joo oooo

turvapaikkashoppailija

Joo, porsaanreikiä käytetään hyväksi.

Mutta mutta, näiltä pakoloisilta on unohtunut kaikessa oveluudessaan sellainen asia, että heillä ei ole oikeutta pakolaistasutukseen. Siinä vaiheessa, kun pakolainen päättää lähteä pois pakolaisleiristä, tai jättää sen kokonaan väliin, hän luopuu pakolaistasutuksestaan. Näin on kirjattu YK:n pakolaislakiin. [– –] (K35)

(175) *audintakapenkki*

persujen syytä kun pettivät kaikki lupauksensa ja nyt on ennätysmäärä tulossa mamuja vaikka niiden tulo piti persujen vaalilupausten mukaan estää!!! haista vittu soini

Soini.mokaa

Niin. Tähän mennessä Suomeen on tullut kaikkiaan 45.000 pakolaista 50 vuoden aikana.

Nyt, kun Soini porukoineen on sorvin äärellä, niin niitä tulee jo sama määrä yhdessä vuodessa!

Onko tässä Soinin hommassa mitään laitaa? (K75)

Joo ja *niin* toimivat kuittauksina, joilla kuitataan edellä sanottu hyväksytyksi ennen kuin jatketaan keskustelua. Esimerkissä 174 nimimerkki *turvapaikkashoppailija* yhtyy edellä esitettyihin väitteisiin minimaalisella myönnytyksellä *joo*, minkä jälkeen jatkaa aihetta. Esimerkissä 175 nimimerkki *Soini.mokaa* hyväksyy edellisen keskustelijan väitteet sanomalla ensin viestinsä alussa *niin*, minkä jälkeen hän vielä täydentää edellisen keskustelijan viestiä esittämällä saman väitteen ja perustelut täsmällisemmillä luvuilla. Keskustelija ei siis jatka tai kehitä asiaa eteenpäin tai tuo uusia näkökulmia tai faktoja vaan toistaa saman asian kuin edellä, mutta eri sanoilla. Oleellista on myös piste *niin*-sanan jälkeen: se tuo painokkuutta. Esimerkissä 174 on *joo*-sanan jälkeen sen sijaan käytetty pilkkua, jolloin *joo* ei saa samanlaista painoa, ja se liittyy enemmän samaksi kokonaisuudeksi sen jälkeen seuraavan lauseen kanssa (*joo, porsaanreikiä käytetään hyväksi*). Esimerkissä 175 piste muodostaa *niin*-sanasta oman yksikkönsä ja pisteen jälkeen seuraava lause on selkeämin taas oma yksikkönsä.

Dialogipartikkeleita *joo* ja *nii(n)* tutkinut Sorjonen (2001: 280) on havainnut, että yksi oleellinen ero niiden välillä on se, että *niin* vastaa useammin

edellisen vuoron affilioivaan puoleen ja saa sellaisia merkityksiä kuin 'olen samaa mieltä; ymmärrän; olen samalla puolella', kun taas *joo* vastaa pääasiassa edellisen vuoron faktuaaliseen puoleen ja kuittaa sen ymmärretyksi. Tällainen ero on mahdollista havaita myös tämän tutkimuksen aineistosta. Esimerkissä 174 keskustelija kuittaa sanalla *joo* aiemman viestin tiedollisen sisällön, jonka muotoilee vielä uudelleen (*porsaanreikiä käytetään hyväksi*), ja jatkaa tämän jälkeen viestiään lisätiedoilla, jotka esitetään faktoina. Alun sitoutumista ilmaisevan *joo*-sanän jälkeen keskustelija jatkaa aihetta yleisellä tasolla: esimerkin ensimmäisessä viestissä puhutaan tietystä tapauksesta, minkä jälkeen tehdään yleistys (*just näitä nämä on*), ja esimerkin toisessa viestissä jatketaan aiheesta yleistäen. Tällainen on tyypillinen kuvio aineistossa muutenkin: yksittäisestä tapauksesta siirretään asia yleisemmälle tasolle.

Esimerkissä 175 ensimmäinen viesti on affektiivisempi ja sisältää perussuomalaisten ja Soinin syyttämistä ja haistattelua. Tähän syyttelyyn sitten toinen keskustelija, nimimerkki *Soini.mokaa*, yhtyy sanalla *niin*, jolla osoittaa olevansa samaa mieltä Soinista. Tätä syyttelyä jatkaa vielä viestin loppuosa. Esimerkeissä 174 ja 175 *joo*-viesti keskittyy enemmän asiasisältöön ja *niin*-viesti yhtyy mielipiteeseen.²⁴

Olen tässä tarkastellut niitä keinoja, jolla aiemman keskustelijan mielipidettä tai väitettä asetetaan kannattamaan. Kannattamisessa toinen ääni rakennetaan oikeaksi, päteväksi, kiistattomaksi tai muuten hyväksyttäväksi. Keskeiset aiemman keskustelijan viestin kannattamisen keinot ovat aineistossani eksplisiittinen samanmielisyyden tai kannattamisen ilmaiseminen (mm. *olen samaa mieltä, kannatan*), vakiintunut *juuri näin* ja sen erilaiset variaatiot (*just näin, näin juuri, noin juuri* jne.) sekä minimipalautteet *joo* ja *niin*. Kannattamaan asettuva viesti voi koostua pelkästään kannattamisen ilmauksesta tai siinä voi olla muutakin sisältöä, kuten saman toimintatyyppin jatkamista, yksittäistapauksesta yleistämistä tai saman sisällön muotoilua eri sanoin – tällöin muukin viesti vahvistaa samanmielisyyttä ja sitoutumista.

8.1.2 KEHUMINEN

Samanimielisyyttä ilmaistaan myös kehumalla toista keskustelijaa. Kehuminen on sukua kannanottamiselle, ja kehut voidaan lukea eräänlaisiksi erityislaatuiseksi kannanotoiksi: ne ovat vastaanottajaan kohdistuvia myönteisiä arvioita (Pomerantz 1978: 461). Suhtautumisen teoriassa kyse on asennoitumisen systeemiin kuuluvasta inhimillisen toiminnan arvottamisesta: henkilöstä annetaan myönteinen arvio.

Kehumisen ei ole perinteisesti ajateltu kuuluvan suomalaiseen tapakulttuuriin (esim. Seppälä & Virkkunen 1977: 209; samanlaisia havaintoja on tehty

²⁴ Sorjosen (2001: 181) mukaan samanmielisyyttä ilmaisevaa *niin*-sanaa voi seurata jatko, jossa tarkotaan yksityiskohtaisempi samanlinjaisuuden osoitus. Tällöin jatkamisella voidaan joko tarkentaa samanmielisyyden perusteita tai lisätä uusi peruste. Esimerkissä 175 ei ole kyse kummastakaan selkeästi, sillä toinen keskustelija ei esitä tarkempia perusteita mutta ei toisaalta myöskään lisää uusia elementtejä.

esim. Saksasta, ks. Golato 2005: 1), mutta keskusteluaineistosta kehuja tutki-
neet Etelämäki, Haakana ja Halonen (2014) toteavat, etteivät ainakaan heidän
tutkimuksensa aineiston valossa tällaiset uskomukset ja käytösoppaat ole oi-
keassa. Lisäksi esimerkiksi suomenkielistä Whatsapp-ryhmäkeskustelua tut-
kineen Alanteen (2018) tutkimus osoittaa, että Whatsapp-pikaviestimen kal-
taisessa vuorovaikutusympäristössä ja toisilleen tuttujen henkilöiden ryh-
mässä kehuminen on hyvin luontevaa.

Tutkimassani verkkokeskusteluaineistossa on paljon sekä kasvokkaisen
keskustelun että pikaviestintakeskustelun piirteitä, mutta aineistossani merkit-
tävää on, etteivät keskustelijat (ainakaan oletettavasti) tunne toisiaan. Ero on
merkittävä verrattuna Alanteen tutkimukseen, jossa tarkastelun kohteena on
tiivis ryhmä, jossa henkilöt tuntevat toisensa hyvin. Aineistossani suurin osa
kehuista kohdistuu toimintaan, sanottuun tai sanomisen tapaan, jolloin kyse
on myös kannattamisesta. Toisen henkilön sanomisen kehuminen on osa yhe-
teisen linjan ja yhteisen maailman rakentamista. Kehuminen on tyypillisesti
aineistossani vahvaa ja varauksetonta.

Kehu voi kohdistua joko viestiin tai keskustelijaan. Kehu voi koskea koko
viestiä tai jotakin osaa siinä, ja keskustelijaa keuhuttaessa voidaan kehua tätä
itseään tai tämän jotakin ominaisuutta tai toimintaa. Olen luokitellut kehuiksi
myös sellaiset ilmaukset kuin *olet oikeassa* ja *totta puhut/naputat/turiset*,
sillä niissä kommentoidaan henkilöä (toisin kuin esimerkiksi konstruktiossa
olen samaa mieltä).

Seuraavassa esimerkissä on aineistolle tyypillisin kehun tyyppi: kehuutaan
edellistä viestiä ja sen sisältöä.

(176) Omia kokemuksia

Kannus

Tunnen useita ulkomaalaisia, tykkään heistä ja tulen toimeen heidän kans-
saan. Kun nyt on ollut somessa hirveästi puhetta löytyy juuta ja jaata ni ihan
tällänen käytännön esimerkki. Suomalainen kolmen lapsen yksinhuoltaja äiti
ollut töissä koko elämänsä maksaa verot tekee mitä mammat tekee, käy len-
killä, katsoo televisiota... Ei siis elä herroiksi päinvastoin tiukkaa tekee. Ei ole
varaa ostaa lapsille uusia puhelimia, pelikonsoleita tai muuta elektroniikkaa.
Kysyin hetkisitten 20€ lainaan viikoksi, ”Ei vaan yksinkertaisesti ole” Soma-
lialainen kolmenlapsen yksinhuoltaja äiti. Ei päivääkään töissä sinä aikana
kun on suomessa ollut. Ostaa lapsilleen uudet puhelimet (n.600€/kpl) löytyy
satelliitti kanavat, uudet tv:t. Pelikonsoleita kirjaimellisesti pyörii latioilla
rikkinäisinä toinen toistaan uudempia. Maksetaan lasten velat (useita sa-
toja). Kerran vuodessa ulkomailla josta sitten tuotiinkin taas uusi mamu mu-
kana, jonka kanssa meni naimisiin ulkomailla. Mulle sinänsä yks paskanhai-
lee, mut aika eppaaaaa.

Näinnäin

Hyvä kannanotto! Somaleile pitäisi olla omat kriteerit. 18 kertaa enem-
män vakavia rikoksia kantaväestöön verrattuna. Toki paljon on mukavia, fik-
suja jne. Rikolliset mamut pitäisi lähettää heti takaisin esim. 2v linnaa yhtä
kun ulos täältä. Miksi kantaväestön pitää kärsiä Mamuja takia? (K65)

Esimerkissä kehu kohdistuu viestiin, sen sisältämään kannanottoon: *Hyvä kannanotto!* Esimerkissä kehutaan siis viestin sisältöä; arvioidaan se *hyväksi*. *Hyvä* onkin ehdottomasti yleisin kehumiseen käytetty adjektiivi aineistossa. Viestin jatko vahvistaa sitoutumista ja työstää edellisen viestin kannanottoa eteenpäin. Ensimmäinen viesti antaa esimerkin yksittäistapauksesta, ja toinen viesti paitsi asettuu kannattamaan tekee myös toimintaehdotuksen, joka koskee *somaleja* ihmisryhmänä. Kannanotto kohotetaan korkeammalle abstraktiotasolle. Tällainen on toistuva kuvio aineistossa (ks. myös esimerkki 174).

Myös adverbi *hyvin* esiintyy kehuissa, kuten seuraavassa esimerkissä.

(177) *Hoplaax*

Massamaahanmuuton alkuvuosina alettiin järjestää ”Maailma kylässä” -nimistä poikkitieteellistä festivaalia.

Nyt tuo maailma on istunut poikkitieteellisesti ruokapöydässämme jo neljännesvuosisadan, eikä kyläilyn loppu vielä edes häämötä tulevaisuudessa, vaatimukset tarjoilun tasoon sitä vastoin lisääntyvät eksponentiaalisesti. Eikö talon väellä ole asiaan lainkaan sananvaltaa?

eimullamuuta

Erittäin hyvin sanottu. (K82)

Esimerkin 177 toinen viesti koostuu pelkästään kehusta. Kehu kohdistuu sanomisen tapaan, ja kehua vahvistetaan intensiteettisanalla *erittäin*. Kehulla siis annetaan hyvin positiivinen arvio edellä sanotusta, minkä voi tulkita liäksi niin, että kehuja on sanotusta samaa mieltä.

Seuraavassa esimerkissä annetaan tunnustusta oikeassa olost.

(178) *8065*

Hävettää Suomalaisen puolesta, miten me kohtelemme omia kansalaisia. Osalle suomalaisia tuntuu olevan paljon tärkeämpää olla maailman parantaja kuin puolustaa suomalaisia. Emme ole syyllisiä maailman ongelmiin. Meidän resurssit eivät yksinkertaisesti riitä. Homma karannut käsistä.

Autetaan

Olet pilkulleen OIKEASSA (K95)

Esimerkissä 178 nimimerkin *Autetaan* viesti koostuu pelkästään lauseesta *Olet pilkulleen OIKEASSA*. Kehu kohdistuu siis edellisen keskustelijan kannanottoon: tilanne on keskustelijan mielestä juuri niin kuin edellä on esitetty. Kehua vahvistetaan täsmentimellä *pilkulleen* ja oikeassa oloa painotetaan isoilla kirjaimilla (*OIKEASSA*), jotka ovat vakiintuneet internetissä huutamisen merkiksi. Täsmentäminen on asteittaisuuden systeemiin kuuluvaa fokuksen tarkentamista. Myös isolla kirjoittamisen voi ajatella tarkentamisena ja intensiteetin lisäämisenä: se lisää painokkuutta ilmaukselle *oikeassa*.

Seuraavassa esimerkissä kehu kohdistuu henkilöön, keskustelun aloittajaan.

(179) *Peterpanpan*

Keskustelufoorumeilla käy vilkas kuhina. Lähes kaikki suomalaiset ovat sitä mieltä, että;

1. Tälle maahantulolle on tehtävä kiireesti stoppi.
2. Tulijat ovat elintason perässä.
3. Tulijat tulevat KAIKKI jostain muusta EU -maasta, suurin osa Ruotsista, joten heidät voidaan jokainen palauttaa siihen maahan, mistä ovat Suomeen tulleet. Näin sanoo myös EU sopimukset.

On hyvä, että keskustellaan, foorumeilla ja muutenkin. Mutta laittakaa hyvät ihmiset aktiivisesti viestiä menemään kansanedustajille ja puolueiden nettisivuille, joilla vaaditte loppua tälle elintasosiirtolaistulvalle ja jo maahan tulleita palautettavaksi siihen maahan, mistä Suomeen tulivat. Ja rajoille tiukka kontrolli, nyt pitää ruveta valvomaan tilapäisesti kaikkia rajat ylittäviä, vain paperilliset EU -kansalaiset ja asianmukaiset matkustusasiakirjat omaavat päästetään maahan, muut palautetaan saman tien sinne, mistä ovat tulossa. Valitus keskustelufoorumeilla ei auta tarpeeksi nopeasti, nyt pitää pistää nopeasti ja mahdollisimman paljon palautetta päättäjille, jotta he tietävät mitä kansa ajattelee.

Meillä ei ole varaa, eikä tarvetta. Huonoa omaatuntoa ei tarvitse kärsiä, nämä eivät ole hädänalaisia tulijoita, vaan elintasopakolaisia ja kriisialueiltakin tullessaan rintamakarkureita.

SuomiNapaEuroopan

Hyvä P_P. Et ole alistunut. En minäkään. Tänään viimeksi sain vastauksen äänestämyksi puolueen eräältä kansanedustajalta. Ja oli jo toinen kerta, kun sain vastauksen tältä naisedustajalta. Tein ehdotuksen erääseen pakolaisasiaan. Persuille meni ääneni. Äänestäkää toki jatkossakin muita puolueita, jos maahanmuutto on edelleenkin ihan ok. juttu teidän mielestänne. (K25)

Esimerkissä 179 keuhataan keskustelun aloittajaa ja tämän asennetta. Aloittajan viesti on tulkittu osoitukseksi siitä, ettei viestin kirjoittaja ole alistunut. Kehu on samaan aikaan myös henkilön arviointia: annetaan positiivinen arvio keskustelijan peräänantamattomasta asenteesta ja aktiivisesta toiminnasta. Kehun jälkeen viestissä keskustelija liittyy itsensä samaan joukkoon (*en minäkään [ole alistunut]*) ja jatkaa oman toimintansa kuvailua, joka on samanlaista, johon aloittaja kaikkia kannustaa. Yleistyksestä siirrytään yksittäisen esimerkkitoiminnan kuvaamiseen. Viesti siis myös vastaa kehoitukseen (*laittakaa viestiä menemään*) kertomalla, että näin kirjoittaja on jo tehnyt (*tänään viimeksi sain vastauksen, tein ehdotuksen*). Kirjoittaja kertoo toimineensa kehoitetulla tavalla jo ennen kehoitusta ja asettaa näin itsensä tasaver-taiseksi toimijaksi aloittajan kanssa.

Esimerkissä käytetään keuhun yhteydessä lyhennettä nimimerkistä: keuhun *Hyvä P_P* kirjainyhdistelmä P_P viittaa aloittajan nimimerkkiin *Peterpanpan*. Nimimerkkiin viittaaminen kohdistaa keuhun juuri aloittajalle. Nimimerkkeihin siis voidaan viitata alkukirjaimista tehdyillä lyhenteillä, mutta Matsin (2012: 65) mukaan tällainen on verkkokeskustelussa harvinaista. Myös Hämäläinen (2012: 10) arvelee, että nimimerkkien hypokorismit eli eräänlaiset lempinimet ovat marginaalinen ilmiö nimimerkkien kertakäyttöisyyden

vuoksi. Esimerkissä hypokorismien *P_P* käyttäminen nimimerkistä tuo tilanteeseen tuttavallisuuden tunnetta ja me-hengen korostamista (ks. Matsi 2012: 69).

Seuraavassa esimerkissä kehu sen sijaan on varauksellisempi.

(180) Vihreiden uusin aivopieru!

MeilläOnUnelmaTaas

US:n uutisessa joku Vihreiden ajatuspaja ehdottaa ns. humanitaarisen passin käyttöönottoa. Se tarkoittaisi, että turvapaikanhakija voisi saada passin jo paikanpäällä Suomen konsulista. Kuulemma olisi sitten helppo matkustaa Suomeen, kun matkustusasiakirja on taskussa. Siis tosi juttu! ;-)

Minulla on lisäehdotus. Eikö valtion kustannuksella voisi lennättää nuo kaikki halukkaat tulijat Suomeen? Olisi erittäin humanitaarista!

Varattaisiin yksi lentokone lentämään sukkulareittii kriisialueen ja Suomen välillä. Se ehtisi tehdä 10 lentoa vuorokaudessa. Ja niin saataisiin haalittua pari tuhatta uutta mamua joka vuorokausi! Eikö kuulostakin UNELMALTA?

20-4

Olet jo hajuilla asioista. Suomen Punainen risti organisoii 1990 luvulla somalien maahanmuuton Moskovasta Suomeen. Kaikki oli järjestetty, reitit mitä pitkin tulee ja vastaanottokin oli valmiina lakimiehineen tulijoita odottamassa. Somalit olivat Neuvostoliitossa koulutettavina olleita sotilaita ja virkamiehiä perheineen. Useimmat puhuivat venäjää.

Vihreitten ehdotus tuntuukin vain vanhan kertaukselta. (K112)

Esimerkissä 180 kehu on selvästi lievempi kuin aiemmissä esimerkeissä. Kyseessä ei ole pelkästään kehu vaan myös arvio. Sanomalla, että keskustelun aloittaja on *jo hajuilla asioista* keskustelija viittaa, että tällä on hämärä käsitys tai aavistus asioista (KS s. v. *haju*). Nimimerkin 20-4 mukaan aloittajalla ei siis ole vielä varmaa tietoa eikä tämä ole täysin oikeassa, mutta on jo oikeilla jäljillä. Nimimerkki 20-4 asettuu tietäväksi osapuoleksi ja edellä olevan keskustelijan yläpuolelle: hän on itse *jo "perillä"* ja kommentoi sieltä, että toinenkin on pääsemässä sinne. Ilmauksen *jo* ilmaisee asteittaisuutta: kehityskulun astetta. Esimerkissä 2. persoonan käyttö on merkki siitä, että arvio kohdistuu suoraan henkilöön. Ilmaukset *olla oikeassa* ja *olla hajuilla* eroavat siinä, mihin arviointi kohdistuu: *olla oikeassa* kohdistaa arvioinnin tietämiseen, *olla hajuilla* taas ymmärtämiseen.

Kehuminen on vastaanottajaan jollakin tapaa kohdistuva myönteinen arvio. Aineistossani keskenään samanmieliset keskustelijat arvioivat myönteisesti toistensa viestejä, sanomisen tapoja ja kannanottoja, minkä voi tulkita sitoutumiseksi niihin. Lisäksi kehuaan suoraan toisia keskustelijoita, esimerkiksi heidän asennettaan, tietämistään ja ymmärtämistään. Kun sanotaan jonkun olevan oikeassa, ollaan itse samaa mieltä väitteestä, eli asetutaan samanmieliseksi. On tyypillistä, että omaan sisäryhmään liitetään positiivisia ominaisuuksia (Pälli 2003: 41), ja näin myös vahvistetaan yhteenkuuluvuutta ja me-ryhmähenkeä.

8.1.3 KYSYMYKSIIN VASTAAMINEN

Kysymys ja vastaus muodostavat keskustelussa vierusparin: kysymykseen odotetaan vastausta (ks. Raevaara 1997: 75–76). Kun keskustelussa tuotetaan odotettu vuoro, eli kysymyksen tapauksessa vastaus, on kyse linjaan asettumisesta eli siitä, että tuotetaan edellisen vuoron rakenteen kanssa sopuosoinnussa oleva vastaus.

Käsittelin edellisessä luvussa kysymyksiä retorisena keinona. Nyt käsittelem kysymysten vastauksia ja keskityn niihin vastauksiin, jotka ilmaisevat samanmielisyyttä edellä sanottuun. Tällaisista vastauksista on kyse silloin, kun kysymykseen annetaan odotuksenmukainen vastaus eli asetutaan linjaan edellisen vuoron kanssa. Kuten aiemmin olen todennut, kysymyksiin sisältyy presuppositioita ja esimerkiksi vihjeitä kysyjän asenteesta. Silloin kun kysymykseen vastaaja näyttää jakavan samat presuppositiot tai asenteet ja tuottavan kysyjän odottaman vastauksen, tulkitsem vastaukset osoituksina samanmielisyydestä. Se, että vastataan siihen, mitä kysytään, eikä kyseenalaisteta kysymystä tai sen asettelua, osoittaa, että kysymyksen sisältämät presuppositiot hyväksytään (Stivers ym. 2011: 21; Berg 2003: 101–102, 107). Jos keskustelija ei hyväksyisi kysymykseen sisältyviä taustaoletuksia, vastaamisen sijasta pitäisi siis torjua presuppositio (Larjavaara 2007: 269).

Seuraavassa esimerkissä esitetään kysymys, johon kaksi eri keskustelijaa tuottaa vastauksen.

(181) kuka maksaa mamu/pakolaisten koulutuksen yms?

näinpäss

Terveystenhuollon, asumisen/elämisen? kun tavallisille suomalaisillekkaan ei enää riitä rahat? ai niin Pakolaiset ovat etusijalla ettei jouduta huonoon valoon muiden silmissä, omista viis.

sdsf

suomalaiset viimeiseen asti. Ruotsissa liikkuu jo huhu että ruotsalaisten kesämökkit pakkolunastettaisiin, jotta saataisiin maahanmuuttajille asuntoja, kun niitä ei käytännössä enään ole.

Vero-Karhu

Tyhmiäkö taas kyselet? Sinä jä minä sekä muut Veronmaksajat.. (K22)

Esimerkissä 181 keskustelun aloittaja esittää kysymyksen, johon sisältyy presuppositio, että maahanmuuttajista ja pakolaisista aiheutuu (vain) kuluja eivätkä he maksa itse omaa elämistään. Molemmat kysymykseen vastaajat tuottavat odotetun vastauksen, joskin eri sanoin, joten he hyväksyvät kysymykseen sisältyvät taustaoletukset. Kysymys on retorinen sikäli, että vastaus lienee kysyjän mielestä itsestään selvä, ja kysymyksen on ennen kaikkea tarkoitus toimia herättelynä. Ensimmäinen vastaaja tuottaakin kysymykseen odotuksenmukaisen vastauksen: *suomalaiset viimeiseen asti*. Toinen kommentoija tulkitsee kysymyksen mahdollisesti aidoksi kysymykseksi ja ihmettelee, miksi näin tyhmiä (eli itsestäänselvyyksiä) kysellään. Vastauksen voi tulkita myös

retoriseksi vastakysymykseksi, jolla samanmielisyyttä tehostetaan. Tämän jälkeen myös hän tuottaa odotetun vastauksen, joskin eri sanoin kuin aiempi keskustelija: *sinä ja minä sekä muut veronmaksajat*. Kaksi pistettä viestin lopussa voi olla puhdas vahinko, tai sitten se voi merkitä samaa kuin kolme pistettä, joka ilmentää jonkinlaista keskenjäämistä tai keskenjättämistä (ks. A. Koivisto 2011a). Niillä mahdollisesti esimerkissä merkitään listan jatkumista.

Seuraavassa esimerkissä esitetään lukumääriä koskeva aito kysymys ja siihen annetaan vastaus.

(182) *Mitä.maksaa*

Osaako kukaan sanoa vuosittaisia faktasummia, mitä pakolaiskuluihin maassamme vuodessa hurahtaa?

taloustirehtööri

Miljardi euroa vuodessa, mutta tällä menolla ensi vuonna luku nousee jo kolmeen miljardiin.

Siitä sopii repiä huumoria, joka kehtaa. (K75)

Esimerkin kysymyksessä on kehyskysymys (*Osaako kukaan sanoa*) ja upotettu kysymys (*mitä pakolaiskuluihin maassamme vuodessa hurahtaa*), joista upotettu kysymys ilmaisee sen proposition, johon kysyjä haluaa vastauksen. Kehyskysymyksen käyttö on paitsi kohteliaisuuden keino (ks. Brown & Levinson 1987: 70–71), niin myös keino ilmaista, ettei vastaanottajan välttämättä oleteta tietävän vastausta. Kysyjä siis osoittaa pitävänsä vastauksen löytymistä epävarmempana. Suoraan kysymykseen voi ajatella kuuluvan jonkinlaisena metapresuppositiona sen, että vastaanottaja tietää vastauksen, sillä silloin kysymyksen esittäminen ylipäättään on mielekästä. Kehystetyissä kysymyksissä tällaista presuppositiota ei ole. (Olin 1996: 53–56.)

Nimimerkki *taloustirehtööri* vastaa luvuilla eli osoittaa tietävänsä vastauksen siihen, mitä haluttiin kysyä, ja tuottaa sellaisen vastauksen, jota kysymyksellä haettiin. Vastaus jatkuu kaltevan tason argumentilla, kun seuraavalle vuodelle ennustetaan kolminkertaista lukua. Ensimmäisen keskustelijan kysymykseen sisältyy presuppositio, että pakolaiskuluihin kuluu paljon rahaa ja tämä on turhaa (*hurahtaa*). Kysymykseen vastaaja hyväksyy presuppositiot, sillä hyväksyy kysymyksen ja sen muotoilun eikä esimerkiksi takerru sananvalintaan *hurahtaa* tai kyseenalaista sitä, miksi puhutaan taloudellisen haitan näkökulmasta.

Esimerkissä ensimmäinen keskustelija asettuu tietämättömäksi ja toinen tietäväksi, ja siten asetelma on epäsymmetrinen. Tietäväksi asettuva *taloustirehtööri* esittää vastauksen faktana, johon ei sisälly esimerkiksi epävarmuuden ilmauksia. Nimimerkin valinta vahvistaa myös asiantuntijaksi asettumista. Toisaalta myöskään lähteitä tai perusteluja ei esitetä, mikä on tyypillinen piirre muuallakin aineistossa: keskustelijat asettuvat asiantuntijoiksi ja asiat esitetään vallitsevina totuuksina, mutta lähteitä tai perusteluja ei tuoda ilmi (tapauksia, joissa tiedolle annetaan jokin lähde, olen käsitellyt luvussa 7.3.7).

Kysymyksiin vastaamisessa on siis kyse linjaan asettumisesta: tuotetaan rakenteellisesti preferoitu vastaus. Tällöin hyväksytään kysymykseen sisältyvät presuppositiot eli jaetaan sama asenne tai samat taustaoletukset – ollaan siis samaa mieltä kysymyksen taustalla olevista väitteistä. Keskenään samanmieliset keskustelijat yleensä vastaavat aineistossa toistensa kysymyksiin, ja vastaavat niihin odotetulla tavalla. Erimielisille keskustelijoille esitetyt, usein haastavat tai kyseenalaistavat kysymykset sen sijaan jäävät tyyppillisesti vaille vastausta. Näitä käsitelen myöhemmin alaluvussa 8.3.3.

8.1.4 REAGOINTI VOIMASANOILLA: AFFEKTIIVINEN MYÖTÄILY

Käsittelen tässä sellaiset voimasanoja sisältävät huudahdukset ja päivittelyt, jotka ovat reaktioita edellä sanottuun. Käsittelen niitä tapauksia, jotka ikään kuin vastaavat odotetulla tavalla: keskustelun aloittavassa viestissä provosoidaan vihaa, raivoa, paniikkia ja herätellään muita toimimaan, ja sitten tähän vastauksena tulee kiroilua, jolla ilmaistaan vihaa ja turhautumista – tuotetaan siis odotettu reaktio. Vihan ja turhautumisen ilmaiseminen vaikuttaakin yleisesti olevan kiroilun suurin syy (Jay 2000). Päivittelyllä ja voimasanojen käytöllä myös myötäillään aiemman kirjoittajan tunnetilaa. Lisäksi kiroilu kuvaa ”todellisuuteen heräämistä”: sillä esitetään ja tuodaan ilmi tunnereaktiota, jonka aihe ja keskustelu herättää. Kiroilun yksi funktio onkin toimia reagointina edeltävään puheenvuoroon silloin, kun edeltävässä puheenvuorossa on sanottu jotakin tunteita herättävää (Rinne 1989: 23–24).

Voimasanoja sisältävät huudahdukset ja päivittelyt voi hahmottaa affektiivisen myötäilyn eli affiliaation eli myötäsukaisuuden kategoriaan. Myötäsukaisuudessa kun on kyse siitä, että myötäillään edellisen puhujan asennetta, osoitetaan empatiaa tai myötäillään edellisen toiminnon preferenssiä. Tässä käsittelemissäni tapauksissa on kyse siitä, että myötäillään edellisen puhujan asennetta ja osoitetaan jaetuksi sama tunne.

On yleistä, että jonkin interjektion ja voimasanan muodostama ketju toimii reaktiivisena vuorona (VISK § 1728). Aineistossani tällaisia reaktiivisena vuorona toimivia interjektion ja voimasanan muodostamia ketjuja ovat esimerkiksi *voi vittu* ja *hyi helvetti*. Seuraavassa esimerkissä on interjektion *voi* ja voimasanan *vittu* muodostama ketju, jonka aggressiivisuutta on lisätty isoilla kirjaimilla.

(183) valtion leikkaukset - maahanmuutto

gggggio

Valtiolle on laadittu budjetti v 2016.

Menot 55 miljardia ja tulot 45 miljardia.

Hallitus leikkaa ja korottaa veroja.

Mutta ei leikkaa maahanmuuttajilta ja pakolaisilta.

Maahanmuutto ja pakolaiset maksaa suomelle n 4 miljardia vuodessa, siitä olisi helppio leikata.

Esim maahanmuuttajien asuntoihin ja yhtiövastikkeisiin menee n 1,5 miljardia vuodessa. Vieraskielisten palvelut 500 milj euroa vuodessa. Ulkomaalaiset opiskelijat 270 milj e/v. Maahanmuuttajat saa n 4 kertaa enemmän sosiaalietuja kantasuomalaisiin verrattuna, kun tuet pannaan suomalaisten tasalle niin säästetään n 600 milj e vuodessa.

Helppoja säästökohteita löytyy lähes rajattomasti.

Ohessa myös julkiselta puolelta löytyneitä maahanmuuttoon liittyviä tehtävänimikkeitä eli työntekijöitä:

Maahanmuutto virkanimikkeitä

jos oli kaikki näitä...

Monikulttuurisuusasiantuntija, Maahanmuuttokoordinaattori, Tulkkipalvelu koordinaattori, Asioimistulkki, Kulttuuriluotsi, Vertaisosaaja, Erityisryhmän linjavastaava, Päivähoidon maahanmuuttajakoordinaattori, Sopeutumistyöntekijä, Kotoutussihteeri, Monikulttuurisen varhaiskasvatuksen suunnittelija, Monikulttuurisen opetuksen suunnittelija, Suomen askeleelinjan opettaja, Lyhytkurssivastaava, Aikuisperuskoulun linjavastaava, Alaikäisten turvapaikanhakijoiden ryhmäkodin vastaava ohjaaja, Monikulttuurisuusaktivisti, [- -]

Ggfggj

VOI VITTU!!!!

NYT SE VITUN KANSALAISALOITE (K110)

Esimerkissä keskustelun aloittaja aloittaa keskustelun otsikolla *valtion leikkaukset - maahanmuutto* ja viestissään ensin esittää lukuja siitä, kuinka paljon maahanmuutto ja pakolaiset maksavat Suomelle. Sen jälkeen keskustelija esittää listan julkisen puolen tehtävänimikkeistä, jotka liittyvät maahanmuuttoon. Esimerkissä kommentti on katkaistu, mutta alkuperäisen viestin lista on pituudeltaan moninkertaisesti pidempi ja siinä on listattuna yli sata nimikettä. Keskustelija siis vyöryttää nimikkeitä osoittaakseen, mihin kaikkeen rahaa menee. Nimikevyörytys alkaa hengästyttää lukijaa ja sen tarkoituksena voi olla aiheuttaa ahdistusta, epätoivoa ja vihaa – listan pituus toimii siis intensiivisesti. Keskusteluun kirjoittava nimimerkki *Ggfggj* reagoikin aloitusviestiin ja siinä esitettiin lukuihin ja listaan vahvan affektiivisesti kirosanan sisältämällä huudahduksella (*VOI VITTU!!!!*), joka on merkitty huutamiseksi isoilla kirjaimilla ja usealla huutomerkillä. Tämän jälkeen keskustelija esittää painokkaan direktiivin: *NYT SE VITUN KANSALAISALOITE*. Direktiivi on finiitiverbitön ja partikkeli *nyt* merkitsee direktiivin sellaiseksi, joka on esitetty aiemmin, tai osoittaa, että toiminta, johon käsky liittyy, on jatkunut jo pidempään (VISK § 1674). Samalla se kehottaa välittömään toimintaan.

Viestissä on suuri intensiteetti, joka on luotu voimasanojen, isojen kirjainten ja huutomerkkien avulla. Intensiteetin voi ajatella toimivan sisällön asemesta: kun ei ole sisällöllisesti lisättävää, lisätään intensiteettiä. Tämä kuvaa myös vihaa ja turhautumista.

Seuraavassa esimerkissä on käytetty interjektion sijaan *ei*-sanaa ja voimasana on *jumalauta*.

(184) Miksi nämä ovat tulleet Suomeen??

hyysätäkäävaan

Ei näy hädänalaisilta ,kuka siellä lähtömaassa taistelee??? Äidit ja lapsetko?? http://arrekougappi.blogspot.fi/2015/08/kirkkonummen-vastaanottokeskus-missa_17.html

voihärreguud

Ei jumalauta ! ! ! (K47)

Esimerkissä 184 ensimmäinen keskustelija jakaa linkin blogiin ja ihmettelee turvapaikanhakijoiden ulkonäköä ja sitä, että nämä ovat miehiä. Viestissä on kysymyksiä, joiden painokkuutta ja päivittelevää sävyä lisäävät useat kysymysmerkit. Toinen keskustelija myötäilee ihmetystä ja päivittelyä: viesti sisältää kirosanan ja huutomerkkejä: *Ei jumalauta ! ! !* Välilyönnit huutomerkkien välissä lisäävät tehoa niiden käyttöön. Monen huutomerkkin käyttö on paralleelinen edeltävän viestin moniin kysymysmerkkeihin. Toinen viesti jatkaa ensimmäisen tyyliä ja sävyä sekä jakaa saman tunteen: huutamista, vihaisuutta, ihmettelyä, päivittelyä. Myös *ei*-sana toistuu ensimmäisessä ja toisessa viestissä viestin alussa. Negaatiolla on lisäksi oma merkityksensä: *ei*-sana on vastaus tai reaktio edellä esitettyyn. Sillä ilmaistaan negatiivista asennetta edellä kuvattuun tilanteeseen. Konstruktion merkityksen voi muotoilla parafrasilla 'ei voi olla totta, tällaisen ei pidä jatkua'.

8.1.5 JATKAMINEN JA LISÄÄMINEN

Käsittelen tässä sellaisia tapauksia, joissa viesti sidotaan edelliseen viestiin osoittamalla se jatkoksi tai lisäykseksi. Eli keskustelija asettuu kannattamaan edellä sanottua ja sitoutuu siihen sillä tavalla, että jatkaa saman toimintatyyppin kuvaamista, perusteluja tai ideointia tai lisää esimerkiksi itsensä listaan (*minäkin*). Oma viesti liitetään edellisen jatkoksi esimerkiksi konjunktiolla *ja* ja additiivisen suhteen konnektiiveilla *myös*, *lisäksi*, *-kin* (tai *-kAAn*). Nämä ovat siis pääasiassa lisääviä lausumapartikkeleja, joilla vuoro kytketään toisen puhujan aiempaan vuoroon tai fokuspartikkeleja, jotka antavat ymmärtää, ettei fokusoitu ole ainoa lajissaan (VISK § 804, 839). Kun samaa aihetta jatketaan tai perusteluja esitetään lisää, hyväksytään taustaoletukset, pääväite ja jaetaan samat asenteet. Kyse on siis samanmielisyydestä, yhteisen argumentaation rakentamisesta.

Seuraavassa esimerkissä toinen viesti aloitetaan sanalla *ja*. *Ja* on paitsi konjunktio niin puhutussa kielessä monikäyttöinen partikkeli, joka esimerkiksi kytkee vuoron toisen puhujan aiempaan vuoroon. *Ja*-sana voi kytkeä kahden keskustelijan luettelon osat toisiinsa tai toisaalta toimia merkkinä siitä, että puhujalla on jotakin lisättävää keskusteluun. (Kalliokoski 1989: 194–196.)

(185) YLE:n uusien valhe vastaanottokeskuksista

annanylen

Kyllä tuo maamme pahin aivopesulafka, kansanvastainen Yle osaa:

http://yle.fi/uutiset/totta_vai_tarua_yle_selvitti_turvapaikanhakijoihin_liittyvien_vaittamien_todenperaisyyden/8251658

Miten voi olla idioottia sakkia siellä Pasilassa? haloo! Ettekö te tajua että se VALTION raha on myös kansaltamme kerättyä verorahaa, eli ei siinä mielessä eroa kuntien kustannuksista. V___ttu mitä aivoimbesillejä. Tuo laitos pitäisi räjäyttää ilmaan.

pohjalla_ollaan

ja sitten meidät **vielä** pakotetaan maksamaan joku YLE-vero, ollan kuin Pohjois-Koreassa. (K117)

Esimerkissä 185 viesti kytketään edellisen viestin jatkoksi ilmauksella *ja sitten vielä*. Aiempi viesti ja sen väitteet hyväksytään ja keskustelulle annetaan uusi suunta. Vuoronalkuinen *ja*-partikkeli kytkee vuoro toisen puhujan aiempaan vuoroon, jatkoksi aiempaan. Näin toimii viestissä myös ilmaus *vielä*, joka tässä tapauksessa toimii lisäävänä lausumapartikkelina, jonka merkitys on lisätaava 'lisäksi' ja konstruktiossa siihen sisältyy lisämerkitys 'kaiken huipuksi'. (VISK § 804, 1030.)

Seuraavassa esimerkissä jatketaan perusteluja ja tähän käytetään additiivista konnektiivia *lisäksi*.

(186) *iso-daniel*

Melkoisen harva muslimi-emakko käy töissä. Porsiminen kun estää...

eivätpuhusuomea

Sen lisäksi puuteellienn kielitaito ja uskonto estävät. (K32)

Esimerkissä 186 ensimmäinen keskustelija antaa selityksen sille, mikä oletusti estää musliminaisten töissä käymisen (*porsiminen* = lasten saaminen; eläimiin rinnastamista on käsitelty luvussa 5.2.4), ja seuraava keskustelija antaa lisää syitä: *sen lisäksi puutteellinen kielitaito ja uskonto*. Sanomalla *sen lisäksi* keskustelija hyväksyy edellä esitetyn perustelun, koska sisällyttää sen myös omaan kannanottoonsa, johon sitten lisää muita perusteluja.

Additiivinen on myös fokuspartikkeli *myös*, joka nostaa lauseen jonkin osan fokukseen, ja se sijaitsee tyypillisesti sen sanan tai lausekkeen edessä, jota se fokusoi. *Myös* on inklusiivinen fokuspartikkeli eli siihen sisältyvä implikaatio on 'jotain muutakin'. (VISK § 839.) Seuraavassa esimerkissä käytetään fokuspartikkelia *myös* lisäämiseen.

(187) Onko Suomen-somaliteineillä..

Työtön-veronmaksaja

Käytössä jokin Kela-ranneke Hesän Linnanmäellä vai mistä johtuu satapäinen somalilauma Linnanmäellä joka päivä.

kiitokset vasemmistolle

onhan niillä **myös** visa-gold (sossu maksaa) jolla saa mitä tahansa joka päivä.. näin meillä hönölandiassa.

ilmaispuhelut

Niillä kaikilla on **myös** Kela-sirukortti kännykässään, jotta voivat soitella mammuttipitkiä puheluja kotimaahansa Afrikan sarveen. (K68)

Esimerkissä 187 ensimmäinen keskustelija ihmettelee, onko *somaliteineillä* Kelan maksama ranneke Linnanmäelle. Kaksi muuta keskustelijaa tulee lisäämään, mitä muuta somaleilla on Kelan ja sosiaalitoimiston maksamana: *visa-gold* ja *Kela-sirukortti* lisätään listaan partikkelilla *myös*. Esimerkin kaksi jälkimmäistä viestiä ovat siis lisäyksiä ensimmäiseen. Ne jakavat saman asenteen.

Esimerkin keskimmaisessä viestissä *olla*-verbiin liittyy liitepartikkeli *-hAn*, joka tuo implikaation, että asiointi on puhujille tuttua tietoa, ja sitä käytetään edellisen vuoron selityksenä tai perusteluna (VISK § 830). Kun esimerkissä ensimmäinen keskustelija ihmettelee ja kysyy *Kela-rannekkeesta*, toinen ei pidä sitä ihmettelyn arvoisena asiana, koska somaleilla on muitakin, yhteisesti tiedettyinä esitettyjä etuja. Esimerkin toisessa ja kolmannessa viestissä toistuu sama kuvio (*onhan niillä myös X, jolla- - , niillä kaikilla on myös X, jotta- -*), retoriikka ja tyyli (sananvalinnat *visa-gold, sossu maksaa, Kela-sirukortti*), mikä ilmaisee sitoutumista samaan asenteeseen sekä yhteisen maailmankuvan rakentamista.

Seuraavassa esimerkissä lisäykseen käytetään kieltoverbin ja *ja*-konjunktion sulaumaa *eikä* ja liitepartikkelia *-kAAn*.

(188) *Minäjamunsuku*

[– –] Mustakaavut Helsingissä nostavat alk 1800-4000 e/kk *verottomana* (TT-tuki on verotonta) plus moninaiset sopeuttamiskulut. On päivänselvää ettei kielitaidoton mustakaapu joka vaatii saada käyttää heimovaatteitansa ei saa ikinä koskaan työtä. Vaikka eipä heillä ole työhalujakaan. Perheen kasvattaminen, Afrikan kulttuurin ja uskonnon vaaliminen on ykkösasia. [– –]

Sutta_ja_sekundaa

..eikä ole tarvettakaan alkaa työskentelemään. Mitä edes työskentelisi? Musliminaisen pääasia on mennä naimisiin, saada paljon lapsia ja palvoa miestänsä. [– –] (K65)

Esimerkissä 188 toinen keskustelija jatkaa edellä olevaa viestiä, jossa annetaan syytä sille, mikseivät *mustakaavut* (eli muslimit, ks. luku 5.2.3) tee töitä. Viestin alussa on käytetty kahta pistettä merkiksi siitä, että viesti liittyy edellisen viestin jatkoksi ja ääripääksi. Kolmea pistettä voidaan käyttää virkkeen loppussa keskenjäämisen merkkinä (A. Koivisto 2011v: 155–159), mutta tässä pisteitä on käytetty lauseen alussa osoittamaan, että aiempi viesti on jäänyt jollakin tavalla keskeneräiseksi. Pisteiden jälkeen tulee *eikä* ('ja ei') sekä liitepartikkeli *-kAAn* ilmauksessa *tarvettakaan*, joka liittyy tarpeen edelliseen viestiin lisäperusteiksi sille, mikseivät muslimit ole töissä. Liitepartikkelin *-kAAn* lisäävään käyttöön sisältyy myös sen tulkinta fokuspartikkeliksi: partikkeli fokusoi yhden asian (*tarve*) ja sisältää samalla implikaation, että listassa on

muutakin. Näin siis *tarve* liittyy aiemman viestin listan jatkoksi. Ensimmäinen keskustelija antaa syiksi kielitaidottomuuden, heimovaatteet ja sen, ettei ole työhaluja: toinen keskustelija jatkaa tätä listaa viestinsä alussa. Lisäksi *-kAAn*-liitepartikkelin voi tulkita tässä asteikkopartikkeliksi, jolloin se ilmaisee ääripäätä, asteikon loppupäätä: tulkinta on tällöin jotakuinkin 'ei ole edes tarvetta työskennellä'.

Seuraava esimerkki on hieman erilainen: keskustelija ilmoittaa itsensä samaan joukkoon edellisen keskustelijan kanssa käyttämällä ilmausta *minäkin*, jossa on lisäävä ja fokusoiva liitepartikkeli *-kin*.

(189) *Joonaskookosta*

itse olen joutunut muutaman tummaihoisen aggressiivisesti käyttäytyvän mies henkilön fyysisen häirinnän kohteeksi tänä vuonna. Saanko valittaa rasismista?

raivostuttavaaaaa

Minäkin voisin ilmoittautua.

On ihan kohtuutonta, ettei edes työpaikalla voi välttyä moiselta käytökseltä. Meillä nimittäin ulkopuolisen firman siivoojatkin alkavat ahdistella joskus. [- -] (K38)

Esimerkin 189 ensimmäinen keskustelija ilmoittaa, mitä hänelle on tapahtunut (*itse olen joutunut*), ja kysyy, saako valittaa rasismista. Kysymykseen sisältyy presuppositio, että valittamiseen tarvitaan lupa, se ei ehkä ole sallittua. Seuraava keskustelija reagoi kysymykseen, yhtyy toimintaan: *minäkin voisin ilmoittautua*. Liitepartikkeli *-kin* lisää keskustelijan rasismista valittavien joukkoon. Viestin jatko kuvaa samanlaisia kokemuksia kuin edellisellä keskustelijalla. Se antaa tuen edelliselle keskustelijalle sekä myös lisää perusteluja negatiiviselle asenteelle maahanmuuttajia kohtaan: negatiiviset kokemukset eivät ole yksittäistapaus vaan useamman ihmisen kokemus.

Edellä kuvatut jatkamisen ja lisäämisen tapaukset ilmaisevat sitoutumista ja samanmielisyyttä edellä sanottuun, sillä ne esimerkiksi kehrittelevät keskustelua eteenpäin, jatkavat listaamista ja luettelointia tai merkitsevät listan ääripään sekä yhtyvät toimintaan.

8.1.6 OSITTAINEN SAMANMIELISYYS

Käsittelen tässä sellaiset tapaukset, joissa on kyse osittaisesta samanmielisyydestä niin, että edeltävän viestin pääväitteestä tai -väitteistä ollaan samaa mieltä, mutta jokin yksityiskohta kiistetään. Tyypillisesti tällaiset tapaukset ovat sellaisia, joissa hyväksytään edellä esitetty väite siitä, että maahanmuuttajia ei pidä ottaa Suomeen, mutta ollaan eri mieltä esimerkiksi Suomeen tulevien lukumääristä. Tällöin tyypillisesti käytetään lukumäärän kiistämiseen kieltoverbiä. Kun yksi asia aiemmasta viestistä kiistetään ja muuhun sisältöön ei oteta kantaa, on oletettavaa, että muut väitteet tällöin hyväksytään. Saman-

mielisyys pääväitteeseen ja samanlaiset asenteet voivat näkyä muualla viestissä myös samanlaisina sananvalintoina ja laajemmin samankaltaisena retoriikkana.

Nämä tapaukset ovat liukuvasti jatkumolla sen suhteen, kuinka saman- ja erimieliseksi niissä asettaudutaan. Jatkumon toisessa päässä ovat ne tapaukset, joissa ollaan enimmäkseen samaa mieltä ja siitä tapaukset liukuvat kohti suurempaa erimielisyyttä.

(190) *Juta3*

Suomi nyt ei vaan voi integroida **kymmenia tai jopa satojatuhansia** suomea taitamattomia, kouluttamattomia (usein jopa luku- ja kirjoitustaidottomia), vieraista suvaitsemattomista ja primitiivisistä kulttuureista ja uskunnoista tulevia maahantunkeutujia. [– –]

väestönvaihto

Sadattuhannet jopa kymmenet tuhannet ei ihan riitä, kun on olemassa hieno järjestelmä nimeltään peheenyhdistäminen. Nyt tulevissa on n.80% yksinäisiä nuoria 18-35v miehiä, nämä ovat ns. ankkurilapsia, joiden perässä loppu suku tulee. Sukulaiset eivät ole pakolaisia, eivätkä ole kiintiöityjä millään tavoin.

15 000 tänä vuonna ensi vuonna 10 000 enemmän jne. + jokaiselle 4 sukulaista tekee 2022 vuoteen mennessä tasan 2 000 000 maahanmuuttajaa. (Ehkä vähän viiveellä, mutta 2022 mennessä tulleilla pakolaisilla tällainen kerrannaisvaikutus.)

Kun nyt epäilet, saa laskea itsekin. Yksinkertainen plus ja kertolasku onnistuu ala-aste matematiikalla.

Arvatkaa, mistä nimimerkki? En tosin ole tehnyt arvauskilpailun toimeenpanoa koskevaa ilmoitusta, joten palkintoa ei tällä kertaa ole luvassa. (K90)

Esimerkin 190 ensimmäisessä viestissä sanotaan, ettei Suomi voi integroida *kymmeniä tai jopa satojatuhansia maahantunkeutujia*, joita lisäksi kuvailaan muun muassa kouluttamattomiksi ja suvaitsemattomiksi. Seuraava keskustelija ei kiistä Suomen kyvyttömyyttä integroida eikä vastusta esimerkiksi edellisen keskustelijan kuvausta ja nimitystä *maahantunkeutuja* tulijoista, vaan kiistää edellä esitetyn lukumäärän (*sadattuhannet jopa kymmenet tuhannet ei ihan riitä*) ja esittää omat laskelmansa siitä, kuinka paljon maahanmuuttajia tosiasiaassa tulee (*2022 vuoteen mennessä tasan 2 000 000*). Argumentoinnin keinona käytetään edellisessä luvussa esiteltyä kaltevan tason argumenttia, ja tarkkojen lukujen ja laskutoimitusten esittäminen saa argumentin vaikuttamaan uskottavalta. Lopussa keskustelija vielä toteaa, että tällainen laskutoimitus onnistuu keneltä tahansa.

Kun keskustelija keskittyy korjaamaan ainoastaan lukumääriä ja esittämään niistä omat laskutoimituksensa, tämä hyväksyy muut aiemman viestin väitteet ja asenteet: maahanmuuttajat ovat taakka ja uhka. Kyseessä on enemmin se, että toinen keskustelija ”panee paremmaksi” ja tarkentaa lukuja, eikä se, että oltaisiin mistään ratkaisevasti eri mieltä.

Seuraavassa esimerkissä eri mieltä ollaan siitä, ovatko *aasialaiset* ”parempia” maahanmuuttajia kuin *muslimit*. (Eri ryhmien erottelua ja vertailua *maahanmuuttaja*-ryhmän sisällä olen käsitellyt myös luvussa 5.)

(191) Aasialaiset sopeutuu

MullahinAnanSotilaat

Aasialaiset sopeutuu Suomeen hyvin.

Miksi muslimit aiheuttavat niin

paljon ongelmia ?

Miksi muslimit sotivat joka puolella ?

sheepshaggersshag

Enpä menisi aasialaisiakaan ylistämään.

Kunnostautuneet ihmiskaupassa ja orjuuttamisessa (tuomioitakin tullut). En tajua, mistä kumpuaa joidenkin suomalaisten harjoittama ylistys aasialaisia kohtaan. Aasia on ensinnäkin hyvin suuri maanosa, jossa on hyvin monenlaisia kansoja ja kulttuureja. Yhteistä kaikille valtakulttuureille Aasiassa on voimakas ja avoin rasismi.

Jos jossain Thaimaassa olette käyneet lomalla ja thait ovat teille olleet ystävällisen hymyileviä, niin se ei tarkoita heidän olevan ystävällinen kansakunta. Olen muuten Suomessakin tavannut ihan kamalia thaimaalaisia, naisia ja miehiä.

Aasiaan kuuluu myös Pakistan. Pakistanilaiset ovat olleet suuri ongelma Britanniaassa. Enkä ihmettele yhtään. Varsinkin sikhit ovat raivostuttavaa sakkia suurin osa. (K4)

Esimerkin 191 aloitusviestissä esitetään väite, että *aasialaiset* sopeutuvat hyvin ja *muslimit* aiheuttavat ongelmia. Seuraava keskustelija on eri mieltä *aasialaisista* ja sanoo, etteivät hekään niin ”hyviä” ole: *enpä menisi aasialaisiakaan ylistämään*. Tämän jälkeen keskustelija perustelee tätä väitettään muun muassa sillä, että *aasialaiset* harjoittavat ihmiskauppaa ja ovat rassistisia. Yhteistä viesteille on yleistäminen ja negatiivinen asenne maahanmuuttajia kohtaan.

Enpä menisi ylistämään on affektinen konstruktio, joka ilmaisee, että ylistämisessä on jotakin negatiivista (Huumo & Sivonen 2010: 119–125), mutta ensimmäisen persoonan käyttö pehmentää erimielisyyttä: sanotun merkitseminen omaksi kannaksi ei kiistä suoraan edellisen keskustelijan väitteitä eikä täten hyökkää suoraan tätä kohtaan. Samoin toimii kolmannen osapuolen toiminnaksi merkitty *joidenkin suomalaisten harjoittama ylistys*, jossa ei myöskään hyökätä suoraan keskustelijaa vastaan. Aloituksen kysymyksen presuppositioista ollaan samaa mieltä, koska niitä ei lähdetä kumoamaan, vaan keskustelija takertuu kohtaan, jossa puhutaan *aasialaisista*, ja lähtee tarkentamaan tätä. Viestissä hyväksytään se väite, että *muslimit* aiheuttavat ongelmia, ja lähdetään jatkamaan ja laajentamaan tätä väitettä myös *aasialaisiin*. Viestissä ei myöskään tarkenneta sitä, miten ryhmät *muslimit* ja *aasialaiset* suhteutuvat toisiinsa eli esimerkiksi että suuri osa *muslimeista* on *aasialaisia*.

Seuraavassa esimerkissä taas kumotaan väite ja asetetaan näin ollen selkeämmin erimieliseksi.

(192) *SuomiSomaliaksi*

Muistakaa edelleen että **yli 80% suomalaisista haluaa** niitä tänne jatkuvasti lisää. Ei tarvitse itse miettiä mitä tekee eläkkeellä kun ei ikinä pääse sinne, tai jos pääsee ei ole varaa jäädä. Voin taata että jos Somalit lähtisi kaikki nyt pois taloudellinen tilanne helppotuisi huonattavasti isoissa kaupungeissa ja asuntopula vielä enemmän vai tietääkö joku somalin joka asuu omistusasunnossa!

Alkukantainen

Varmuudella 80 % kantasuomalaisista ei halua lisää verorahoista hyysättäviä. Työpaikan keskusteluissa kaiken ikäisillä sekä naisilla että miehillä on hyvin samankaltainen näkemys siitä että pakolaisuus on organisoitua rikollisuutta. Mamut ovat vain väline rikollisessa toiminnassa. Suomessa seipitetään tarinaa siitä kuinka keskellä savannia on kerätty salakuljettajia varten 15.000 dollaria joilla on ostettu kuljetus Eurooppaan ja edelleen Suomeen. Kukaan afrikkalaistaustaisista mamuista ei ole koskaan kyennyt selvittämään miten sotaa paossa ollessa kerätään 15.000 matkakassa. Todellisuudessa matka ostetaan velaksi ja salakuljettajille maksetaan kohde-
maassa saatavista sosiaaliavuuista. Suomesta virtaa satoja tuhansia sosiaalirahaa Afrikan maihin joka päivä. Salakuljettajilla on mamujen sukulaisten henki ja terveys pantteina. Salakuljettajat saavat osansa. Salakuljettajien maksujen vuoksi suomessa mamulle tilitetään törkeitä summia. Mamutuksen kulupuolesta Ahtisaaret ja Tuomiojat eivät koskaan puhu. Ollaan niin hienoja ihmisiä että rahasta puhuminen on vulgaaria. (K65)

Esimerkin 192 ensimmäisessä viestissä esitetään väite, että 80 % suomalaisista haluaa lisää maahanmuuttajia, ja tämä esitetään ongelmaksi sillä perusteella, että se johtaa huonoon taloudelliseen tilanteeseen ja asuntopulaan. Seuraava keskustelija kääntää väitteen peilikuvaksi eli nappaa prosenttimäärän aiemmalta keskustelijalta ja kääntää sen vastakohtaksi: *80% ei halua.* Tätä väitettä intensifoidaan adverbillä *varmuudella*. Keskustelija perustelee tätä vastakkaista väitettään havainnoillaan työpaikan keskusteluista. Toinen keskustelija on siis eri mieltä vain siitä, kannattaako suomalaisten enemmistö maahanmuuttoa vai ei, ja on samaa mieltä edellisen viestin pääväitteestä eli siitä, että maahanmuuttajat ovat taloudellinen rasite, kun käyttää maahanmuuttajista ilmausta *verorahoista hyysättävät*. Viestissä myös korjataan yleistä virheellistä käsitystä matkan rahoittamisesta ilmauksella *todellisuudessa*.

Asenne ja mielipide ovat siis molemmissa viesteissä samat, mutta faktasta ollaan eri mieltä: kumpikin vastustaa maahanmuuttoa, mutta toinen keskustelija kiistää tiedon siitä, mitä suomalaisten enemmistö ajattelee. Samanmielisyyttä tai sitoutumista edelliseen viestiin ei merkitä viestin alussa, mutta viesteissä ollaan kuitenkin samaa mieltä siitä, että maahanmuuttajat ovat taloudellinen haitta. Esimerkin ensimmäinen keskustelija esittää väitteen *jos somalit lähtisi, taloudellinen tilanne helpottaisi*. Sen jälkeen, kun toinen keskustelija on korjannut väitteen koskien sitä, kuinka suuri osa suomalaisista haluaa lisää maahanmuuttajia ja perustellut oman näkemyksensä, alkaa hän myös puhua rahasta: *Suomesta virtaa satoja tuhansia sosiaalirahaa, mamuille tilitetään törkeitä summia.*

Aina ei siis sitouduta kaikkeen, mitä edellä on sanottu, vaan samanmielisyys voi olla osittaista, kuten tässä alaluvussa on käynyt ilmi. Jonkin yksityiskohdan korjaaminen on toisaalta myös vahvaa sitoutumista esitettyihin argumentteihin, sillä silloin rakennetaan ja tarkennetaan yhteistä konstruointia maailmasta. Tapaukset, joissa jotakin yksityiskohtaa korjataan tai jostakin asiasta neuvotellaan, ovat kuitenkin aineistossa vähemmistössä. Yleisempää on, että edellä sanottua asetetaan täysin kannattamaan tai edellä sanottu pyritään kokonaan kyseenalaistamaan tai kumoamaan. Seuraavaksi siirrynkin käsittelemään sitä, millaisin keinoin kyseenalaistetaan, pyritään kiistämään ja kumoamaan edellä esitettyjä väitteitä – eli miten erimielisyyttä osoitetaan.

8.2 ERIMIELISYYDEN OSOITTAMINEN

Kuten jo monesti tässä tutkielmassa olen todennut, aineistoni keskusteluissa suurin osa keskustelijoista on keskenään samaa mieltä ja rakentaa vahvaa samanmielisuuden maailmaa. Erimielisiä kommentteja kuitenkin myös esiintyy. Erimielinen keskustelija esimerkiksi esittää vastakkaisen näkemyksen, kiistää tai kyseenalaistaa. Kyse on usein myös erilinjaisuudesta: edelliseen vuoroon ei tuoteta sitä rakenteellisesti myötäilevää vastausta.

Kun keskusteluun tulee erimielinen keskustelija tai useampi, keskustelu saattaa nopeastikin yltyä kiivaaksi väittelyksi, solvaamiseksi ja provosoinniksi. Tyypillistä on myös tiimiytyminen toisten erimielisten kanssa (ks. Kangasharju 1998.) Keskustelussa siis järjestytään ikään kuin tiimeiksi tai rintamiksi, ja usein puhutaan näistä positioista käsin, ei yksittäisinä kommentoijina. Tässä käsiteltäviä erimielisyyden osoittamisen keinoja käytetään sekä maahanmuuttoa vastustavissa että puolustavissa viesteissä. Esimerkiksi ne viestit, joita kutsun maahanmuuttoa puolustaviksi, keskittyvät enemmän kiistämiseen, kumoamiseen, kyseenalaistamiseen ja vastapuolen haukkumiseen kuin argumentoimaan maahanmuuttajien ja pakolaisten puolesta vetoamalla esimerkiksi ihmisoikeuksiin ja humanitaarisuuteen.

Keskusteluanalyysissa yleinen näkemys on, että vuorovaikutuksessa on perustavanlaatuinen tendenssi välttää konflikteja (Kangasharju 1998: 5; ks. esim. Heritage 1984: 265–280; Pomerantz 1984; Sacks 1987). Esimerkiksi Pomerantz (1984) esittää, että samanmielisyyttä ilmaistaan yleensä kainostelematta ja suoraan sekä ilmaukset ovat rakenteeltaan yksinkertaisempia ja tulevat nopeasti verrattuna erimielisyyteen. Niinpä erimielisyyttä ei ole juurikaan tarkasteltu keskusteluista, sillä erimielisyyden ilmaisemisen keinot ovat tyypillisesti kasvokkai keskusteluissa olleet hienovaraisia ja erimielisyys todella lievä. (Vrt. kuitenkin Berg & Mäntynen 1992 sekä Räikkönen 2008, jossa harvinainen nauhoitettu aineisto, jossa kiivasta väittelyä ja jopa riitelyä.) Verkko keskustelussa on kuitenkin luonnollisesti eroja kasvokkaiseen keskusteluun myös tältä osin. Verkossa tapahtuva viestintä näyttää olevan vihamielisempää ja loukkaavampaa kuin kasvokkainen keskustelu (esim. Moor ym. 2010: 1536; Bou-Franch & Garcés-Conejos Blitvich 2014).

Verkkokeskustelusta ei voi tarkastella sitä, tuotetaanko erilaiset vastaukset nopeasti vai viipyillen, sillä kaikenlaiset vastaukset voivat tulla päiviä myöhemmin (ks. Baym 1996: 318–319). Baymin tutkimassa verkkokeskustelussa erimielisyydet kuitenkin ovat kompleksisempia ja lievempiä kuin samanmielisyys (mas. 332). Myös Leikas (2002: 68) tulee pro gradu -tutkielmassaan tulokseen, ettei toisten provosoiminen ehkä olekaan verkossa niin yleinen ilmiö kuin yleisesti on luultu. Baymin tai Leikkaan havainnot eivät kuitenkaan juuri päde tämän tutkimuksen aineistoon, kuten ei päde myöskään tendenssi välttää konflikteja. Tähän vaikuttanee paitsi aika, ja sen mukana jatkuvasti muuttuneet ja muuttuvat tavat käydä keskustelua verkossa, myös keskusteluiden aiheet ja alustat.²⁵ Tämän tutkimuksen aineistosta voi huomata, etteivät keskustelijat useinkaan keskity suojelemaan toistensa kasvoja vaan erimielisyyttä ilmaistaan kainostelematta ja suoraan ja vastapuolta kohtaan voidaan olla avoimen hyökkäviä ja tarkoituksella provosoivia. (Samanlaisia huomiota ovat tehneet myös mm. Kyytsönen 2015 ja Heinonen 2016, jotka ovat tarkastelleet verkkokeskusteluja pro gradu -tutkielmissaan.) Asiattomuus ja törkeys nähdään myös osaksi Suomi24-palstaa, ja jotkut käyttäjät käyttävät palstaa tarkoituksella toisia vastaan hyökkäämiseen ja kiusaamiseen (Harju 2018: 65).

Toisaalta tutkimani keskustelu on lähempänä kiistelyä ja riitelyä kuin lievää erimielisyyttä. Esimerkiksi Kangasharju (2006: 73) toteaa, että kun yleensä preferoidaan pyrkimystä samanmielisyyteen ja keskustelukumppaneiden näkemysten ymmärtämiseen, niin vakavissa kiistoissa preferoiduksi tulee erimielisyys: toisen ymmärtämisen sijaan pyritäänkin erimielisyyden korostamiseen ja siihen, että oma kanta ”voittaa” toisen kannan (ks. myös Kleinke 2010). Tästä vaikuttaakin olevan kyse aineistossani: keskustelussa ei pyritä alun perinkään kyseenalaistamaan omia näkökantoja, tekemään myönnötyksiä tai pyritä yhteisymmärrykseen ja asian loppuun käsittelyyn. Sen sijaan pyrkimyksenä on selvästi erottautua eri mieltä olevista ja saada vastapuoli näyttämään kelvottomalta. Näin kuilu keskustelussa rakentuvien osapuolten välillä syvenee.

Tässä alaluvussa käsittelem sitä, miten erimielisyyttä ilmaistaan. Keskityn ensin niihin tapauksiin, joissa erimielisyys kohdistuu asiaan eli väitteeseen tai väitteisiin. Nämä tapaukset olen jakanut eriävän mielipiteen esittämiseen, kiistämiseen ja kysymyksen esittämiseen. Näiden jälkeen tarkastelen tapauksia, joissa erimielisyys ilmenee henkilöön kohdistuvalla hyökkäyksellä. Nämä tapaukset olen jakanut keskustelijan tyhmyyttä, vajavaisuutta tai sairautta

²⁵ Baym (1996: 342) esittää, että yksi syy hänen aineistonsa asiallisuudelle on se, että suurin osa kirjoittajista on naisia; ja tulokset ovat linjassa sen kanssa, mitä naisten kielestä on aiemmin tutkittu. 2016 toteutetun käyttäjäkyselyn perusteella Suomi24:n keskustelufoorumien keskustelijajoukko on miesvaltaista (Harju 2018: 54–55). Tätä voisi siis pitää yhtenä asiattoman ja aggressiivisen kielenkäytön selittäjänä. En kuitenkaan lähde spekuloidaan aineistoni kirjoittajien sukupuolijakaumaa ja sen vaikutusta aineistoon, sillä käyttäjäkyselyyn osallistuneet eivät edusta koko käyttäjäkuntaa, eikä sukupuolen ja kielenkäytön yhteys ole tämän tutkimuksen kannalta oleellista. Sukupuolta ei myöskään voi todentaa viesteistä tai niiden metatiedoista.

kommentoiviin ilmauksiin; kielitaidon kommentointiin; valehtelusta, vääristelystä tai trollaamisesta syyttämiseen sekä ilmauksiin, joilla viitataan johonkin muuhun keskustelijan vikaan (esimerkiksi pelokkuuteen). Samanlaisia erimielisyyden osoittamisen keinoja (suora kiistäminen, vastakkainen väite, kysymys, henkilöön kohdistuva erimielisyys) on tunnustettu muustakin verkokeskustelusta (Kleinke 2010).

Erimielisyyttä ilmaisevissa viesteissä on usein useita eri erimielisyyden osoittamisen keinoja yhdenkin viestin sisällä. Samassa viestissä voidaan esimerkiksi kiistää, kyseenalaistaa kysymyksellä ja nimitellä tyhmäksi. Pyrkimys on usein paitsi kumota väite myös mitätöidä koko keskustelija. Samaa mieltä oleminen näyttää yleisesti tässä keskustelussa olevan preferoitua, odotuksenmukaista, sillä perusteella, että suurin osa kirjoittajista on samaa mieltä, maahanmuuttoa vastaan. Tällöin samanmielisyyttä ei välttämättä tarvitse sen kummemmin perustella eikä osoittaa, mutta erimielisyys sen sijaan vaatii erilaisia keinoja. Silloin, kun keskusteluun on tullut erimielinen keskustelija ja keskustelu on edennyt väittelyksi tai riitelyksi, erimielisyys on odotuksenmukaista – konteksti aina lopulta määrää onko kritiikki ja erimielisyys preferoitua tai jopa arvostettua (Kangasharju 1998: 9).

8.2.1 ERIÄVÄ MIELIPIDE

Kun samanmielisyyttä ilmaistaan aineistossa esimerkiksi ilmauksella *olen samaa mieltä*, ei erimielisyyden ilmaiseeseen käytetä ilmausta *olen eri mieltä*, vaan eriävä mielipide esitetään tyypillisesti ikään kuin faktana. Kun kannanottoa ei merkitä omaksi mielipiteeksi, ei avata mahdollisuutta muille äänille.

Käsittelen tässä tapauksia, joissa esitetään edellä esitettyyn väitteeseen tai mielipiteeseen eriävä mielipide. Näissä tapauksissa ei ole kyse mistään tietystä kielellisestä keinosta, vaan eriävä mielipide tai vastakkainen väite voidaan tuoda keskusteluun monin eri tavoin. Pomerantzin (1984: 74) mukaan vastakkainen väite on voimakas erimielisyys, joka on suoraan ristiriidassa toisen esittämän arvion tai näkökannan kanssa. Tässä käsittelemäni eriävät mielipiteet ja vastakkaiset väitteet sijoittuvat suhtautumisen teorian sitoutumisen systeemissä oman käsityksen lausumisen tai vastakohdan esittämisen alle (ks. kuvio 1 s. 50; Martin & White 2005: 120, 127).

Seuraavassa esimerkissä keskustelun aloittaja esittää kärjekkään mielipiteen Ylestä ja Ylen verkkouutisesta ja toinen keskustelija tulee esittämään tähän eriävän mielipiteen. (Samaan aloitusviestiin tullutta samanmielisyyttä ilmaisevaa viestiä on käsitelty alaluvussa 8.2.5.)

(193) YLE:n uusin valhe vastaanottokeskuksista

annanylen

Kyllä tuo maamme pahin aivopesulafka, kansanvastainen Yle osaa:
http://yle.fi/uutiset/totta_vai_tarua_yle_selvitti_turvapaikanhakijoihin_liittyvien_vaittamien_todenperaisyyden/8251658

Miten voi olla idioottia sakkia siellä Pasilassa? haloo! Ettekö te tajua että se

VALTION raha on myös kansaltamme kerättyä verorahaa, eli ei siinä mielessä eroa kuntien kustannuksista. V___ttu mitä aivoimbesillejä. Tuo laitos pitäisi räjäyttää ilmaan.

kiitos27.8.2015

Hyvä linkki. Kannattaa lukea. Täyttää asiaa. (K117)

Esimerkissä 193 keskustelun aloittaja jakaa linkin Ylen verkkouutiseen ja syyttää Yleä valehtelusta, aivopesusta ja haukkuu Ylen toimittajia *aivoimbesilleiksi*. Keskustelija nimimerkillä *kiitos27.8.2015* esittää uutisesta sen sijaan vastakkaisen mielipiteen, jossa kehuu uutista: *hyvä linkki, täyttää asiaa*. Eri-mielisyyttä rakennetaan myös vastakkaisella tyyllillä: viesti on lyhyt, asiallinen ja toteava, kun aloitusviesti taas sisältää päivittelyä, vahvaa affektisuutta, nimitteilyä, kysymistä ja huutamista (*haloo!, miten voi olla, V___ttu, idioottia sakkia, aivoimbesillejä*).

Viestin voi tulkita paitsi provosoivaksi myös mahdolliseksi ironiaksi: keskustelija saattaa olla aloittajan kanssa samaa mieltä, mutta ilmaisee kantansa ironian avulla. Se, miten viesti keskustelussa tulkitaan, jää avoimeksi, sillä kukaan seuraavista keskustelijoista ei viittaa eikä vastaa tähän viestiin millään tavalla. Tällainen ei ole aineistossa mitenkään tavatonta, pikemminkin päinvastoin: suurimpaan osaan viesteistä, jotka sijaitsevat ketjujen keskellä, ei reagoida tai vastata suoraan. Useimmiten vastataan tai reagoidaan viestiketjun aloitusviestiin.

Seuraavassa esimerkissä keskusteluun lisätään vastakkaisia, omaa kantaa vahvistavia näkemyksiä, jotka esitetään faktoina.²⁶

(194) *yhyhyh*

Mikä teitä suvakkeja vaivaa? Oletteko sokeita? Tänne ei haluta samaa mitä tapahtuu nyt esim. Ruotsissa. Missä muslimit, siellä ongelmia.

hehehhe

Mitähän siellä Ruotsissa nyt tapahtuu? Talous kasvaa ja ihmisillä on töitä.

hihihihi

Lisäksi maahanmuuton kulut räjähtävät käsiin, asuntotilanne on epätoivoinen, työttömyys kasvaa, rikollisuus lisääntyy ja segregaatiokehitys on dramaattinen.

totuuttakehiin

Siitä huolimatta talous nousee. Maahanmuuttajat yksi Ruotsin talousnousun osa.

²⁶ Kiinnostavaa esimerkissä on myös käytetyt nimimerkit, joista muodostuu analoginen sarja. Ensimmäinen keskustelija käyttää nimimerkkiä *yhyhyh*, josta toinen muokkaa version *hehehhe*, ja siitä kolmas edelleen *hihihihi* – kopioiminen ja kielenaineisten kierrättäminen on aineistossa tyypillistä. Neljännen ja viidennen keskustelijan nimimerkit kommentoivat valheellisina pitämiään vastapuolen väitteitä: *totuuttakehiin, Höpsistävaan*.

Höpsistävaan

Maahanmuuttajien vastaanottamisesta koituvat suorat kustannukset yksinään lohkaisevat Ruotsin bruttokansantuotteesta yli 2% joka vuosi. (K69)

Esimerkissä 194 on pätkä keskustelua, jossa kaksi vastakkaista mieltä olevaa osapuolta jatkaa väittelyä. Ensimmäinen, kolmas ja viides kommentti asettuvat maahanmuuttoa vastaan, toinen ja neljäs puolesta. Keskustelussa ei kiistetä mitään edellä sanottua vaan esitetään vastakysymys (*Mitähän siellä Ruotsissa tapahtuu?*), johon vastataan itse vastakkaisella näkemyksellä. Vastakysymys toimii esimerkissä siis vastahyökkäyksenä. Kun ensimmäinen keskustelija esittää uhkaavan kysymyksen, myös toinen keskustelija vastaa uhkaavalla kysymyksellä (ks. Kankaanpää 1989: 268). Myös muissa viesteissä keskusteluun lisätään vastakkaisia väitteitä: kolmas keskustelija lisää vastakkaista näkökantaa tukevat väitteet sanalla *lisäksi* ja neljäs keskustelija rakentaa oman väitteensä kontrastiiviseksi ilmauksella *siitä huolimatta*. Ensimmäisessä viestissä esitetään kysymyksiä, joihin ei seuraavissa kommentteissa vastata: kyse on siis erilinjaisuudesta, kun ei tuoteta rakenteellisesti odotuksenmukaista vastausta. Erimielisyyden osoittamiseen käytetään kuitenkin jatkamisen osoittamista, kun vastakkaiset näkemykset lisätään aiempiin viesteihin ilmauksilla *lisäksi* ja *siitä huolimatta*.

Toisinaan vastapuolelle annetaan ensin myönnytyks, mutta sen jälkeen asetutaan erimieliseksi. Kyseessä on siis myöntäminen ja sitä seuraava vastakohdan esittäminen (Martin & White 2005: 120–121, 125; ks. kuvio 1). Tätä kuviota voi verrata Couper-Kuhlenin ja Thompsonin (2000: 382) kardinaalikonsessiivin malliin, jossa ensimmäinen puhuja esittää väitteen ja toinen puhuja myönnyttelee mutta esittää rinnalle vastakkaisen näkökohdan. Samantyylistä, mutta tarkemmin rajattua konstruktiota Niemi (2010) on nimittänyt *myönnyttelymuotiksi* (myönnyttelymuotin rakenteesta ks. Niemi 2010: 197). Myönnytyskuviota ovat fennistiikassa tarkastelleet myös esim. Juvonen (2010: 51–55, 2011: 247–250), Kauppinen (2006) ja A. Koivisto (2011b: 130–149).

Seuraavan esimerkin toisessa viestissä on kuvio, jossa ensin myönnetään ja sen jälkeen esitetään vastakohta.

(195) *Senkin.ajan.elänyt*

Kysymyksen asettelu on samaa luokkaa kuin entinen kymysys: Oletko ja la kannut hakkaamasta vaimoasi?

Kuvitteletko, että joku vastaisi haluavansa tänne terroristeja ja mellakoitsijoita?

Tällainen aloitus saa aikaan vain uhoamista ja vihapuheita.

On otettava järki käteen myös tässä asiassa. Muissa maissa asuu aivan normaaleja, tavallisia ihmisiä, jotka eivät ole kuvitelleet ikimaaailmassa pyrkivänsä Suomeen pakolaisina. Monet eivät edes tiedä, mikä Suomi on. Vaikka muslimimaissa on nyt kuohuntaa ja vallankumouksia, niin näiden maiden kansalaiset eivät välttämättä edes tiedä, mistä siellä on kysymys, ja harva varmasti kannattaa Isinin kalifaattia. Pakolla siihen on jouduttu sharialain alle. Sitä on pakko paeta. Uskonto ja Isis eivät ole sama asia. Me emme voi ottaa kantaa islmitististen maitten politiikkaan, emme tiedä siitä tarpeeksi. Voimme vain yrittää auttaa pakenevia. Kosin saari Kreikassa pian uppooa pakolaisten

painosta. Meille heistä on tullut hyvin pieni osa, suurin joukko pyrkii Saksaan ja muihin Keski-Euroopan maihin.

Emme me heitä tänne pyydä, emmekä ilahdu heidän tulostaan, mutta maamme on (toistaiseksi ainakin ollut) sivistysvaltio. Jokaiselle pitää järjestää katto pään päälle.

Rasismi on Suomessa noussut viimeisten 25 vuoden aikana. Sitä ennen se oli täällä tuntematon asenne.

rgrgdg

Paljon kauniita sanoja, mutta todellisuus on että velkarahalla elävä maa ei voi, eikä pysty, elättämään pakolaisia, jos se joutuu leikkaamaan jo omilta kansalaisiltaan. (K64)

Esimerkissä 195 nimimerkki *rgrgdg* ensin myöntää, että edellisen keskustelijan viestissä on *kauniita sanoja*, mutta sen jälkeen asettuu sen kanssa jyrkästi erimieliseksi ja esittää vastakohtaan konjunktioilla *mutta*. Vastakkain asettuvat *kauniit sanat* ja *todellisuus*. Myöntämisessä on myös jonkinlainen väheksyvä tai alentuva sävy, ja myöntäminen tuntuu olevan vain näennäistä: *kauniilla sanoilla* viitataan ehkä jonkinlaiseen turhaan sanahelinään, joka näyttää kauniilta mutta ei sisällä mitään järkevää sisältöä.

Eriävä tai vastakkainen mielipide voidaan siis tuoda keskusteluun monin eri tavoin. Erilaiset väitteet ja näkökannat voi ilmaista toteavina lauseina, joita ei sidota aiemmin väitettyyn. Eriävä mielipide tai väite voidaan tuoda keskusteluun myös esimerkiksi sellaisilla vastakohtaisuutta ilmaisevilla ilmauksilla kuin *siitä huolimatta, kuitenkin, mutta*.

8.2.2 KIISTÄMINEN

Kiistämisellä pyritään kieltämään ja kumoamaan suoraan jokin edellä esitetty väite. Kiistäminen kuuluu suhtautumisen teoriassa sitoutumisen systeemiin, irtisanoutumisen yläkategorian alle (ks. kuvio 1 s. 50; Martin & White 2005: 118). Yleisin tapa kiistämiseen on kieltoverbi *ei*. Toisinaan kieltoverbi toimii *ei-vaan*-rakenteessa, jolla esimerkiksi Mikkosen (2010: 149) aineistossa ilmaistaan kontrastiivisuutta. Kyseessä on korrektiivinen eli korjaava suhde, jossa kaksi entiteettiä tai asiaintilaa asetetaan vastakkain siten, että ensin kielletään jonkin pätevyys kokonaan tai osin ja sen jälkeen sen tilalle tarjotaan pätevämpi vaihtoehto (VISK § 1105). Kiistämisessä käytetään myös esimerkiksi modaalista partikkelia *tuskin*, joka ilmaisee epätodennäköisyyttä (Mikkonen mp.; VISK § 1556, 1614).

Seuraavassa esimerkissä kiistämiseen käytetään kieltoverbiä.

(196) *Peterpanpan*

Kun saavat normaalin asunnon ja perusturvan, summa on 15.000 henkeä kohden vuodessa. Lisäksi he käyttävät yhteiskunnan palveluita, joista tulee toinen mokoma laskua. 40.000 elätettävää mamua tulee maksamaan siis 1.2 miljardia vuodessa. Ja kun sana kiirii, heitä tulee ensi vuonna enemmän. Meillä on jo nyt 200 tuhatta elätettävää mamua, joiden kustannus on 6-7 miljardia vuodessa.

Nope-
Edelleenkin maahanmuuton kustannukset **eivät ole** edes yhtä miljardia.
(K80)

Esimerkissä 196 käytetään kieltoverbiä *eivät ole*, jolla edellä esitetty väite kustannusten suuruudesta kiistetään. Keskustelija ei kiistä ainoastaan sitä, että kulut ovat edellä esitetyt 6–7 miljardia, vaan väittää, etteivät ne ole sitä läheläkään, *edes yhtä miljardia*. Ilmaus *edes* vähättelee skaalaa: miljardi esitetään pienenä lukuna, ja senkin alle jäädään. Kiinnostavaa on myös ilmaus *edelleenkin*, joka viittaa siihen, että asiasta on väitelty ennenkin. Aineistossani näkyy, että maahanmuuton kustannuksista kiistellään kyseisellä keskustelupalstalla usein, joten *edelleenkin* viittaa todennäköisesti siihen, että kustannusten suuruutta on jouduttu korjaamaan ennenkin.

Myös seuraavassa esimerkissä kiistämiseen käytetään kieltoverbiä.

(197) *rajatkiinniheti*

Suurin osa suomalaisista on pakolaisia vastaan. Mutta sananvapaus on rajoitettu herkku ja ihminen saa rasistisen leiman jos rupee ääneen ”hulluja” puhumaan.

Jos pakolaisia ruvetaan ottamaan niin Eurooppa sortuu.

Some_harhaa

”Suurin osa suomalaisista on pakolaisia vastaan.”

Ei ole. Katso järjestettyjä mielenosoituksia monikulttuurisuuden puolesta ja niitä vastaan.

Monikulttuurisuuden puolesta polkaistaan lyhyellä varoitusajalla viisinumeroisia osallistujiamääriä:

<http://www.hs.fi/kulttuuri/a1437965830756>

Vastustajat saavat kasaan hädin tuskin sataa.

Sen sijaan kovaäänisimmät ovat kyllä vastustajia. Ja katkerimmat. Ne joiden mielestä ”sananvapaus on rajoitettu herkku”. Ja jotka kuitenkin käyttävät sananvapauttaan kirjoittelemalla aivan vapaasti esim. tänne. Loogista? (K64)

Esimerkissä 197 nimimerkki *Some_harhaa* kiistää edellä olevan väitteen kielolla: *ei ole*. Ennen kiistämistä keskustelija on esittänyt suoran lainauksen edellisestä viestistä. Referointia käytetäänkin kohdistamaan erimielisyys tiettyyn väitteeseen: se on keino osoittaa, mihin erimielisyys kohdistuu. Tyypillisimmin aineistossa käytetään referointiin suoraa esitystä, joka merkitään lainaukseksi lainausmerkeillä. Johtolauseetta, joka ilmaisee referoitavan ja yleensä jotakin puhumisen tavasta, ei esiinny aineistossa suoran esityksen kanssa, vaikka se muissa tekstilajeissa tyypillisesti liittyy suoran esityksen käyttöön (VISK § 1459).

Seuraavassa esimerkissä kiistämiseen käytetään korrektiivista *ei–vaan*-rakenetta.

(198) Maahanmuuttajat päivähoidon ongelma

nähtyapaikanpäällä

Porukat väsy hyysäämään mm. päiväkodeissa näitä kielettömiä moniongelmaisia. Ei ne tarvitsisi päivähoitoa vaan monentasoista muuta hoitoa. Sekä penskat että vanhemmat. Suomalaiset perheet sitten kärsivät siinä sivussa.

Anonyymi2015

Kurjaa kuulla että kansalainen ajattelee noin. Toivon että meidän asiantuntevat päivähoitajamme ymmärtävät että kyse **ei ole** ”kielettömiä moniongelmaisten hyysäämisestä” **vaan** erilaisten pulmien edessä ja kanssa kamppailevista läheisistämme.

Jos on tuollaisia asenneongelmia, kannattaisi miettiä ammatin vaihtamista. Esim. minä tietoteknologiassa joskus koen itseni kielettömäksi moniongelmalliseksi ja tarvitsen asentajien, neuvojien tai koodareiden hyysäämistä. Entä sinä?

Entä sitten monet meistä, joilla eläminen globaalissa maailmassa on vaikea erilaisten kielellisten vaikeuksien kanssa? Parlez tu frances, deutch, espanol? Hur är med din svenska or english? Oletko moniongelmainen kun et voi ilmaista itseäsi? (K33)

Esimerkissä *ei-vaan*-rakenteella kielletään ensin edellä oleva väite ja sen jälkeen tilalle tarjotaan pätevämpi vaihtoehto. Kiistäminen kohdistuu puheena olevien ihmisten määrittelyyn: edellinen keskustelija on määritellyt päivähoitoa käyttävät maahanmuuttajat *kielettömiksi moniongelmaisiksi* ja nykyisen toiminnan heidän *hyysäämisekseen*. Nimimerkki *Anonyymi2015* kiistää tämän määritelmän ja tarjoaa tilalle määritelmää *erilaisten pulmien edessä ja kanssa kamppailevista läheisistämme*.

Esimerkissä kiinnostavaa on myös se, miten viestien tyyli eroavat toisistaan: ensimmäinen viesti on puhekielinen ja toinen hyvin asiallinen (paikoittain jopa korostetun asiallinen). Viestit asettuvat vastakkain siis paitsi sisältönsä myös tyyliensä suhteen. Toisen viestin kirjoittaja asettuu myös ensimmäisen yläpuolelle, jonkinlaiseen korkeampaan asemaan, josta jakaa empatiaa (*Kurjaa kuulla että kansalainen ajattelee noin*), jonka voi tulkita myös ironiaksi, ja rakentaa meistä kaikista yhtenäistä ryhmää (*päivähoitajamme, läheisistämme*). Keskustelija tuo myös uuden tulkinnan ensimmäisen keskustelijan käyttämälle *kielettömien moniongelmainen* -ilmaukselle ja pyrkii osoittamaan, että tämä voi koskea meitä kaikkia tilanteesta riippuen. Keskustelija siis omii ilmauksen vastapuolelta ja antaa sille oman merkityksensä.

Seuraavassa esimerkissä kiistämiseen on käytetty partikkelia *tuskin*.

(199) *MullahinAna*

Mieti paljonko sillä yli 200 miljoonalla saisi hammashoitoa joka kuluu tähän 15000 turvapaikanhakijan käsittely prosessiin vaikka yksikään niistä ei jäisi suomeen.

ateisti1982

tuskin saisi sillä kuitenkin ja **tuskin käyttäisi** suomalaiset niin paljon hammashoitajakaan. (K27)

Modaalinen partikkeli *tuskin* ilmaisee epätodennäköisyyttä. Keskustelija *ateisti1982* pitää epätodennäköisenä sitä, että turvapaikanhakijoiden käsittelyprosessiin menevillä rahoilla voisi rahoittaa hammashoitoa ja lisäksi sitä, että suomalaiset käyttäisivät hammashoitoja, vaikka niitä tarjottaisiin. Esimerkin ensimmäisessä viestissä on paljoksunta ja kehotus miettiä sitä, kuinka paljon rahaa kuluu turvapaikanhakijoihin. Nimimerkki *ateisti1982* ei asetu vastustamaan paljoksuntaa vaan lähtee sivupolulle ja kiistää sivuajatuksen. Ensimmäisessä viestissä ei muodollisesti esitetä väitettä vaan mahdollinen maailma, jota toinen ei sitten pidä mahdollisena.

Kiistämisessä on siis kyse siitä, että kielletään suoraan jokin edellä esitetty väite. Luonnollisesti kiistämisen tyyppillisen keino on kieltoverbin käyttö. Tässä olen käsitellyt myös korrektiivisen *ei–vaan*-rakenteen sekä epätodennäköisyyttä ilmaisevan *tuskin*-partikkelin käytön kiistämisessä. Kiistämistä käytetään sekä itse keskustelun pääasiaan liittyvien väitteiden kumoamiseen ja siten erimieliseksi asettumiseen että sivuseikkojen korjaamiseen. Referointia käytetään aineistossani monenlaisissa tarkoituksissa, mutta tyyppillisimmin kiistämisen yhteydessä: aiemmasta keskustelusta referoidaan se kohta, johon kiistäminen kohdistuu.

8.2.3 KYSYMYKSET

Aineistossa toistuva tapa ilmaista erimielisyyttä on esittää kysymys. Kysymykset voivat olla aitoja tai retorisia. Aidon kysymyksen tehtävä on tuottaa kysyjälle jokin puuttuva tieto tai jokin varmistus tämän oletamaan asiointilaan. Kysymyksen esittäjä esimerkiksi pyytää edellistä puhujaa toistamaan, korjaamaan tai täsmentämään jotakin edellä sanomastaan. Retorisiin kysymyksiin taas ei ainakaan pääasiallisesti haeta vastausta. Kysymysmuotoinen lause voi toimia myös esimerkiksi päivittelynä. (VISK § 1678.) Aineistoni erimielisyyttä ilmaiseville kysymyksille tyyppillistä on haastava ja kyseenalaistava sävy: kysymyksen esittäjä on eri mieltä jostakin edellä esitetystä ja haastaa kysymyksellä vastaanottajan perustelemaan tai tarkentamaan väitettään. Samanlaista kysymysten käyttöä erimielisyyden ilmaisemisessa ovat havainneet myös esimerkiksi arkikeskusteluja tutkineet Berg ja Mäntynen (1992: 98–133), mielipidekirjoituksia tutkinut Romppanen (2015: 53–59) sekä keskustelupalstaa tutkinut Leikas (2002: 52–53).

Kysymyslauseen päätyypit ovat vaihtoehtokysymys ja hakukysymys. Kysymiseen voi käyttää myös lausetta lyhempiä ilmauksia, ja toisaalta kirjoituksessa millainen rakenne tahansa voidaan osoittaa kysymykseksi kysymysmerkillä (VISK § 1678). Aineistossani kysymyksiä on monenlaisia, myös sellaisia, joissa kysymyksenä on vain yksi sana (esim. *eli?*). Aineistoni erimielisyyttä ilmaisevat kysymykset voivat olla sellaisia, joihin odotetaan vastausta vastapuolelta, sellaisia, joihin kysyjä vastaa itse, tai kysymys voi olla retorinen, jolloin vastaus on esimerkiksi niin ilmiselvä, ettei siihen odoteta vastausta. Kysymys voi kohdistua väitteeseen, keskustelijaan tai johonkin muuhun. Kysymyksellä voidaan kyseenalaistaa jonkin sanan käyttö, kysyä syytä, pyytää perusteluja,

kyseenalaistaa koko keskustelu tai kommentti tai kyseenalaistaa henkilön status samanarvoisena keskustelijana.

Kiusallisen kysymyksen esittäminen voi olla keino tehdä toisen olo epämu-kavaksi, vaatia tätä tilille jostakin (Kyytsönen 2015: 28). Sillä voidaan myös pyrkiä herättämään vastaanottajassa voimakkaita tunteita, jolloin osoitetaan, ettei välitetä vastaanottajan kasvoista (Brown & Levinson 1987: 67). Kysymykset voivat toimia myös syytöksinä (ks. Berg 2003). Kysymys voi myös olla tietynlaista vastausta hakeva kysymys, jossa kuulijalle on viritetty sanallinen ansa (Bousfield 2008: 243–244). Esimerkiksi vaihtoehtokysymys voi olla muotoiltu niin, että kysymykseen on mahdotonta vastata vahingoittamatta omia kasvojaan. Kysymykseen voi sisältyä esimerkiksi presuppositioita, jotka vastaaja väistämättä hyväksyy, jos vastaa kysymykseen odotetulla tavalla (presuppositioista myös luvussa 7.4.4). (Larjavaarankin (2007: 269) esimerkkinä käyttämä pilakysymys *Oletko lakannut pieksemästä vaimoasi?* lienee tästä kaikille tuttu esimerkki: vastaamisen sijasta täytyy torjua presuppositio, ellei halua vaimonpieksijän mainetta.) Kysymys voi presupponoida esimerkiksi kysyjän kielteistä käsitystä kysymyksen vastaanottajasta (Kankaanpää 1989: 266).

Seuraavassa esimerkissä kysymyksiä esiintyy kahdessa peräkkäisessä viestissä: ensin kysymyksellä kyseenalaistetaan edellä olevien väitteiden lähteitä, seuraavassa viestissä kolmas keskustelija käyttää kysymysten sarjaa haastamaan ja herättelemään toista kommentoijaa.

(200) *mapi21*

Olen ihmetelty ja pöyristynyt esim. pakkoverolla ylläpidetyn YLE:n vääristelevää kansan mamutusta. Maahanmuuttoon liittyviin kuviin haetaan naisia ja lapsia. Tosiasiassa suurin osa laittomista maahantunkeutujista on nuorehkoja miehiä. Tällainen vääristelevä aivopesu pitää loppua. Olisikin syytä tutkia YLE:n toimittajien tasapuolisuus.

mitähuttua

Laittomia maahantunkeutujia ei ole. **Mitähän vääristelevää aivopesula sinäkin olet käyttänyt?**

voi.pyhä.sylvi

Vai ei ole?

Miksi sinä kutsut laittomasti maahan saapuneita ihmisiä?

Laittomasti maahan saapunut ihminen tulee rajan yli ilman asianmukaisia matkustusasiakirjoja, siis passi ja viisumi puuttuvat, useimmiten myös henkilöllisyystodistus.

Menetkö takuuseen, että nämä laittomat tulijat ovat viattomia hädänalaisia sodasta ja kurjuudesta pakenevia ihmisparvoja? Voisiko paperien puuttuminen osaltaan olla indikaattorina sille, että maahantulijalla on jotain salattavaa? Voisiko joukossa olla terroristeja, sotilaita, jihadisteja, lähtömaansa valehdelleita, ryöstäjiä, raiskaajia, pedofiilejä, murhaajia?

Minä uskallan mennä takuuseen siitä, että kaikkia noita luettelemiani ihmistyyppisiä löytyy laittomien maahantulijoiden joukosta verrattain runsaasti. (K94)

Esimerkin 200 ensimmäisessä viestissä puhutaan *laittomista maahantunkeutujista*. Seuraava keskustelija kiistää tällaisten olemassa olon kieltoverbillä *ei ole*. Tätä seuraa hakukysymys (*Mitähän vääristelevää aivopesulaa sinäkin olet käyttänyt?*), joka on hyökkäävä ja vihjaa, että edellinen keskustelija hankkii tietonsa vääristelevistä lähteistä. Ilmaus *vääristelevä aivopesu* on lainattu ensimmäisestä viestistä, jossa *vääristelevästä aivopesusta* syytetään Yleä (aiempien viestien muotoilujen ja ilmausten lainaaminen ja kierrättäminen on aineistossa tavallista paitsi samanmielisten myös joissakin tapauksissa erimielisten kesken), ja johdos *aivopesula* tekee ilmauksesta leikillisen. Sävypartikkeli *-hAn* luo kysymykseen ihmettelevää ja päivittelevää sävyä sekä tekee kysymyksestä enemmän retorisen ja ironisen niin, ettei kysyjä välttämättä odota siihen vastausta.

Seuraavaksi nimimerkki *voi.pyhä.sylvi* kyseenalaistaa väitteen siitä, ettei *laittomia maahantunkeutujia* ole, vastakysymyksellä (*vai ei ole?*) ja jatkaa viestiään kysymällä, millä nimityksellä tämä sitten kutsuu laittomasti maahan saapuneita ihmisiä. Tätä seuraa täsmennys siitä, keitä laittomasti maahan tulevat ihmiset ovat. Seuraavaksi viestissä on kolmen (vaihtoehto)kysymyksen sarja, eli hyödynnetään retorisenä keinona kolmiportaista luetteloa. Kysymyksillä pyydetään ottamaan vastuuta sanotusta (*menetkö takuuseen*) ja haetaan tietynlaista vastausta (*voisiko olla*). Lopussa annetaan oma vakuutus takuuseen menosta (*minä uskallan mennä takuuseen*).²⁷

Esimerkissä keskustelija vastaa kysymyksiin omasta puolestaan, mutta niihin ei tule keskustelussa vastausta muilta, ja koko keskustelu päättyy esimerkissä viimeisenä näkyvään viestiin: uusia viestejä ei tämän jälkeen enää tule. Aineistossa erimielisyyttä ilmaiseviin, haastaviin kysymyksiin ei tyypillisesti tulekaan vastauksia, toisin kuin keskenään samanmielisten kysymyksiin (ks. alaluku 8.2.3). Sen sijaan haastaviin kysymyksiin voidaan vastata vastakysymyksillä, jotka toimivat vastahyökkäyksinä.

Seuraavassa esimerkissä on syytä kysyvä *miksi*-kysymys.

(201) *EiMullaMuuta*

Millähän asenteella voisi käännäytää noi kaikki turvapaikan hakijat niin menivät ne veronkorotukset 460 miljoonaa sinne mihin ne alunperin oli tarkoitettu.

ateisti1982

²⁷ Ilmauksen *laiton maahantunkeutuja* kyseenalaistaminen on perusteltua, sillä ihmiset eivät voi olla laittomia ja ilmaus on siten virheellinen. Esimerkissä käytetäänkin kyseenalaistamisen jälkeen kolmannessa viestissä ilmausta *laittomasti maahan saapuvat ihmiset*, joka viittaa maahantuloon, ei ihmisiin, laittomana. Laiton maahantulo tarkoittaa, että tulija tulee maahan ilman vaadittavia matkustusasiakirjoja. Ulkomaalainen voi kuitenkin hakea rajalle saapuessaan turvapaikkaa, ja tällöin hänen katsotaan olevan laillisesti maassa oleskelulupa- ja turvapaikkahakemuksen käsittelyn ajan. (Maahanmuuttovirasto; Sisäministeriö.) Esimerkin viesteissä siis nimitykset *laiton maahantunkeutuja* ja *laiton maahantulija* eivät ole korrekkeja termejä. *Laittomasti maahan saapuva ihminen* on käypä ilmaus, joskin jää epäselväksi viitataan sille esimerkissä myös turvapaikkaa hakeviin tulijoihin, joilla on laillinen oikeus olla maassa prosessin ajan.

Miksi pitäisi käännyttää? Lähde itte Suomesta pois, jollei nykymeno mielytä? Ei kaikkien suomalaisten ole pakko Suomessa asua! (K27)

Miksi-kysymys kysyy syytä ja luo implikaation, että konditionaalimuodolla kuvatun tilanteen tulisi puhujan mielestä olla toisin. Kysymyksellä pyydetään edellistä keskustelijaa perustelemaan kantansa siitä, että kaikki turvapaikanhakijat pitäisi käännyttää.

Seuraavassa esimerkissä kysymyksillä pyritään saamaan vastaanottaja suhteuttamaan asioita ja vastakysymyksellä taas kyseenalaistetaan edellä esitettyjen kysymysten relevanssi.

(202) *Alkusoittoa*

Tänä vuonna Suomeen on tullut eniten turvapaikanhakijoita Irakista, Somaliasta ja Albaniasta. Maahanmuuttoviraston mukaan elokuun 13. päivään mennessä turvapaikkahakemuksia on tullut jo noin 4 800. Luku on suuri, sillä koko viime vuoden aikana Suomeen saapui yhteensä 3 651 turvapaikanhakijaa.

ateisti1982

Entäs tilastot näistä:

1. **Moniko suomalainen muutti Yhdysvaltoihin 1900-luvun alussa.**
 2. **Moniko suomalainen muutti Ruotsiin 1960-70 -luvulla.**
 3. **Moniko saksalainen sotilas auttoi Suomea jatkosodan aikana ja kuinka monta ”sotalasta” Ruotsi otti Suomesta turvaan.**
- jne.

Suomi haluaa kyllä ottaa kansainvälistä apua vastaan maailmalta, mutta siten kun vaaditaan jotakin ”kalavelkoja” Suomelta takaisin niin eihän Suomi halua ”kalavelkojaan” maksaa. Suomen maine on muutenkin maailmalla hyvin omahyväinen ja itsekeskeinen.

tikulla.silmään

Miten ne liittyvät tähän nykyiseen tilanteeseen ja asiaan? (K85)

Esimerkin 202 toisessa viestissä haastetaan kysymyksillä edellistä keskustelijaa ja muitakin miettimään sitä, että myös suomalaiset ovat muuttaneet muualle ja saaneet apua muualta. Kysymyksillä kysytään lukumääriä suomalaisista, jotka ovat muuttaneet Yhdysvaltoihin ja Ruotsiin. Kysymykset implikoivat, että muuttaneita on ollut paljon. Kysymykseen sisältyvä väite siitä, että monet suomalaiset ovat muuttaneet muualle, toimii perusteluna sille, että nyt Suomi voi auttaa muita ja ottaa vastaan turvapaikanhakijoita. Suomeen tulevat turvapaikanhakijat siis rinnastetaan niihin suomalaisiin, jotka ovat aikoinaan lähteneet Yhdysvaltoihin ja Ruotsiin.

Esimerkin kolmas viesti kyseenalaistaa näiden lukumääriä tiedustelevien kysymysten relevanssin kysymällä *miten ne liittyvät nykyiseen tilanteeseen ja asiaan?* Kysymyksellä keskustelija siis pyrkii mitätöimään edellä esitetyn argumentin siitä, että turvapaikanhakijat voivat tulla Suomeen, koska suomalaisetkin ovat aikoinaan muuttaneet muualle paremman elintason perässä. Kysymys kyseenalaistaa tilanteiden ja ihmisten rinnastamisen.

Eriävän mielipiteen esittämisessä, kiistämisessä sekä kysymyksellä kyseenalaistamisessa on kyse siitä, että haastetaan jokin edellä esitetty väite tai mielipide. Nämä erimielisyyden keinot kohdistuvat siis pääasiassa väitteisiin. Seuraavaksi käsitellän tapauksia, joissa hyökkäys kohdistuu väitteen tai mielipiteen sijasta henkilöön.

8.2.4 HENKILÖN ARVIOINTI

Brownin ja Levinsonin (1987) universaalissa kohteliaisuusteoriassa kohteliaisuuden nähdään liittyvän negatiivisten tai positiivisten kasvojen suojelemiseen. Negatiivisilla kasvoilla tarkoitetaan yksilön halua toimia muiden pakottamatta eli kyse on etäkohteliaisuudesta. Positiivisilla kasvoilla taas tarkoitetaan yksilön halua olla muiden arvostama, jolloin on kyse lähikohteliaisuudesta. (Mts. 61.) Brownin ja Levinsonin (1987: 66) mukaan paheksunnan osoitus, halveksunta ja negatiivinen kritiikki osoittavat, että kirjoittajalla on jokin negatiivinen arvio kohteensa positiivisten kasvojen näkökohdista – ja nämä teot ovat yleensä myös osoituksia erimielisyydestä. Aineistossani paheksunnan osoitus, halveksunta ja negatiivinen kritiikki tosiaankin ovat osoituksia erimielisyydestä. (Kohteliaisuusteorian vertaaminen preferenssijärjestykseen ei kuitenkaan ole ongelmatonta, ks. Tainio 1996: 94.)

Ad personam tai *ad hominem* -argumentti pyrkii mitätöimään toisen henkilön tai ryhmän argumentoinnin henkilökohtaisten luonteenpiirteiden tai ominaisuuksien perusteella. Kyseessä on argumentoinnin virheenä pidetty tapa, jossa viitataan joihinkin vastapuolen piirteisiin, joilla ei ole merkitystä keskusteltavan aiheen kannalta. (Perelman 1996: 111; Walton 1995: 36–40; Ylikoski 1998: 162.) Tällöin argumentointi kohdistuu siis henkilöön tämän esittämien väitteiden sijaan. Aineistossani on yleistä, että keskustelijat kommentoivat toistensa ominaisuuksia ja haukkuvat toisiaan. Usein, kun kommentoidaan vastapuolen (oletettuja tai keksittyjäkin) ominaisuuksia, on tavoitteena kiistää tämän status samanarvoisena keskustelijana ja siten osoittaa, ettei tämän esittämillä väitteillä ole painoarvoa. Jos vastapuoli esitetään esimerkiksi tyhmänä tai mieleltään sairaana, ei tämän väitteitä tarvitse ottaa tosisaan eikä niihin tarvitse ottaa kantaa. Aineistoni viesteissä ei useinkaan ole tietoa, vihjeitä tai todisteita siitä, että keskustelija olisi esimerkiksi aidosti sairas, vaan keskustelijat päättelivät ja keksivät näitä ominaisuuksia toisilleen, etenkin jos jonkin viestin sisältö on räikeästi vastakkainen heidän oman mielipiteensä kanssa.

Keskustelukumppaneita kommentoidaan ja nimitellään myös ärsyttämisen ja loukkaamistarkoituksessa. Keskustelijoiden ominaisuuksien kommentointi on usein aggressiivista, ja tyypillisimmin on kyse nimittelystä, eli siitä, että kirjoittaja käyttää halventavaa ilmausta keskustelukumppanista (Culpeper 1996: 358). Nimittelyn lisäksi aggressiivisuus ilmenee esimerkiksi haistatteluna ja kiroiluna. Nimittelyn ja nimeämisen (*tollo, vajakki*) lisäksi toisten keskustelijoiden arvioinnissa käytetään esimerkiksi adjektiiveja tai adverbeja (*naiivi,*

olet sekaisin) tai monimutkaisempia rakenteita, joilla vihjataan toisen tilaan (*X pääsi taas avohoitoon*).

Nimittely ja muu keskustelijaan kohdistuva negatiivinen kritiikki on toisinaan ainut viestissä esiintyvä erimielisyyden osoitus. Yleisempää kuitenkin on, että samassa viestissä käytetään sekä henkilöön kohdistuvaa kritiikkiä, kuten nimittelyä, että myös esimerkiksi kiistämistä. Niinpä siis pyritään kumoamaan paitsi väitteet myös niiden esittäjän uskottavuus.

Toisen keskustelijan ominaisuuksien ja kykyjen arvioinnissa ja kommentoinnissa on kyse inhimillisen toiminnan arvottamisesta, joka voi koskea joko sosiaalista arvonantoa tai sosiaalista hyväksyntää. Sosiaaliseen arvonantoon kuuluvat normaaliuden, kyvykkyyden ja määrätietoisuuden arviointi, sosiaaliseen hyväksyntään taas uskottavuuden ja säädylisyyden arviointi (ks. kuvio 2 s. 51). Käsittelen ensin ne tapaukset, joissa keskustelija väittää tai vihjaa toisen keskustelijan olevan jollakin tapaa tyhmä, vajavainen, naiivi tai sairas – nämä tapaukset voi laskea kyvykkyyden arvioinnin luokkaan. Sen jälkeen käsittelem tapauksia, joissa keskustelija kommentoi toisen keskustelijan kielitaitoa (jossa on myös kyse kyvykkyydestä). Sitten käsittelem tapaukset, joissa keskustelija väittää toisen keskustelijan valehtelevan, vääristelevän, trollaavan tai provosoivan, jolloin arvioidaan henkilön uskottavuutta. Lopuksi analysoin niitä tapauksia, joissa keskustelijassa vihjaillaan olevan jotakin muuta vikaa (kuten että tämä on hysteerinen, pelokas tai kateellinen), ja nämä ilmaukset jakautuvat inhimillisen toiminnan arvottamisen alasysteemissä normaaliuden, määrätietoisuuden ja säädylisyyden luokkiin.

8.2.4.1 Tyhmyys, vajavaisuus, sairaus

Tässä aluvuussa käsittelem tapauksia, joissa viitataan toisen keskustelijan tyhmyyteen, vajavaisuuteen ja sairauteen. Nämä tapaukset menevät pääsääntöisesti sosiaalisen arvonnannon kyvykkyyttä arvioivaan luokkaan. Kuten yllä todettu, toista keskustelijaa voidaan haukkua, kritisoida ja arvioida joko yhdellä sanalla (nimitykset; substantiivit ja adjektiivit) tai useamman sanan sisältävällä lausekkeella tai konstruktiolla.

Vastapuolen tyhmyyteen viitataan muun muassa seuraavanlaisilla ilmauksilla: *aivopieru*, *tyhmä*, *urpo*, *idiootti*, *pölvästi*, *älykääpiö*, *tollo*, *vaikkuaivo*.²⁸ Ilmauksia voidaan vahvistaa intensiteettiä lisäämällä, esimerkiksi: *armoton urpo*. Jonkinlaiseen vajavaisuuteen, kuten naiiviuteen, keskenkasvuisuuteen, kouluttamattomuuteen ja sivistymättömyyteen viitataan esimerkiksi ilmauksilla (nimityksillä ja adjektiiveilla) *pikkutyttö*, *lapsi*, *vajakki*, *ymmärtämätön*, *epäanalyttinen*, *naiivi*, *huonosti koulutettu*. Sairauteen viitataan esimerkiksi seuraavilla ilmauksilla: *sairas pedofiili*, *mielisairas*, *sairas*, *sekai-*

²⁸ Näistä *älykääpiö* ja *vaikkuaivo* ovat tyhmää tarkoittavia bahnvriihdyssanoja (ks. Malmivaara 2004).

sin, hullu. Lisäksi käytetään esimerkiksi sellaisia metonymisia konstruktioita, joilla vihjataan toisen henkiseen epätasapainoon, kuten *lääkäreissu olisi paikallaan, pääsi avohoitoon, jääny lääkkeet ottamatta.*

Sekä maahanmuuttoa kritisoivia että puolustavia keskustelijoita haukutaan molempia tyhmiksi, vajavaisiksi ja sairaiksi – nämä eivät siis painotu erityisesti vain jommankumman keskustelussa rakentuvan osapuolen käyttämiksi keinoiksi. Kuten totesin luvussa 5.1, osapuolet rakentuvat monien ominaisuuksien puolesta erilaisiksi, mutta tyhmyys ja ymmärtämättömyys liitetään molempiin. Tämä liittyy lisäksi siihen, miten vastapuolen tajunnantilat ja intentiot kuvataan niin kuin ne varmasti tiedettäisiin.

Seuraavassa esimerkissä käytetään tyhmyyteen ja vajavaisuuteen viittavia ilmauksia *urpo, typerä* ja *epäanalyttinen* sekä kommentoidaan puutteita henkilön ajattelussa kysymällä *etkö tajua* ja *et ilmeisesti kykene tajuamaan.*

(203) *Eräs_Suomalainen*

On se siten kumma, etteivät muslimit osaa suhtautua muihin uskontoihin asiallisesti. Aina kaivetaan sapeli esille ja vaellaan kylälle kivillä tappamaan tai sapelilla päitä katkomaan. Näinhan se koraani haluaa. Tämä tarina on tosi!

ffs

Etkö sinä armoton urpo tajua, että suurin osa muslimeista elää niin rauhallista ja normaalia elämää, ettet koskaan heitä huomaa?

Olet niin **epäanalyttinen**, että niputat kaikki muslimit samaan nippuun, vaikka heitä on yhtä moneksi kun on kristittyjäkin.

Et ilmeisesti kykene tajuamaan, että moni muslimi on yhtä maallistunut kuin suurin osa kristityistäkin?

Mutta tuolla kirjoituksellasi todistat lähinnä kuinka **typerä** aitokristitty voi olla. (K46)

Esimerkin 203 toinen keskustelija kyseenalaistaa edellisen keskustelijan väitteet sillä perusteella, että tämän ajattelussa on jotakin vikaa: vain epäanalyttinen ja typerä ihminen voi väittää, että *muslimit* ovat kaikki samanlaisia ja esimerkiksi väkivaltaisia. *Epäanalyttisen* lisäksi toiseen keskustelijaan viitataan ilmauksilla *urpo*²⁹ (jota vahvistetaan intensiteettisanalla *armoton*) ja *typerä*, sekä tämän ajattelua kyseenalaistetaan kysymyksellä *etkö tajua* ja toteamalla *et ilmeisesti kykene tajuamaan.*

Seuraavassa esimerkissä kyseenalaistetaan keskustelijan vointi ja kypsyyt.

(204) Oletteko maahanmuuttoa vastaan vai sen puolesta?

Niinjanäin

Kertokaa, aikaa tämä päivä. Itse olen sitä vastaan melko suuresti. En halua terroristi islameja tänne vaarantamaan jo muutenkin huonon taloustilanteen omaavaan Suomeen viemään varoja ja sen jälkeen mellakoimaan.

²⁹ Ilmauksessa *urpo* on kyse etunimen appellatiivistumisesta. Slangissa appellatiivistunut etunimi tarkoittaa usein 'tyhmää'. (Paunonen 2002: 15; ks. myös lukua 6.1.2.)

675987

Aloittaja ei nyt taida olla oikein kondiksessa. Kyselee maahanmuutosta ja siirtyäkin jo seuraavassa lauseessa ihan eri asiaan, terroristeihin. Eikä tässä vielä kaikki. Seuraavaksi hän niputtaa siihen vielä Islamin???? **Pikkutyttö** tiedoksi että maahanmuuttajissa on eri rotuja, kansallisuuksia ja uskontoja. Ja miten terroristit liittyy maahanmuuttajiin. Tunnetko montakin terroristia? (K64)

Esimerkissä 204 toinen keskustelija vihjaa, että aloittaja on jollakin tavalla sairas. *Kondis* tarkoittaa kuntoa, vointia tai tilaa (KS s. v. *kondis*) eli viestissä epäillään aloittajan henkistä vointia. Kommentissa annetaan aloittajalle myös nimi, *pikkutyttö*, joka viittaa lapsellisuuteen, naiiviuteen ja keskenkasvuuteen: henkilön kyvykyys käydä keskustelua ja status samanarvoisena keskustelijana kiistetään pitämällä tätä lapsena. Tämä on aineistossa ainoa tapaus, jossa maahanmuuttoa vastustavaan keskustelijaan viitataan naistarkoitteella nimityksellä – yleensä kun puolustajat konstruoidaan naisiksi ja vastustajat miehiksi (ks. luku 6.1). Kiinnostavaa on, miten keskustelija viittaa aloittajaan ensin kolmannessa persoonassa (*aloittaja ei taida olla, kyselee, hän*), mutta vaihtaa lopussa toiseen persoonaan ja kohdistaa kysymyksen suoraan aloittajalle ja haastaa tämän: *tunnetko*.

Keskustelijan terveys siis kyseenalaistetaan esimerkissä 204. Myös seuraavassa esimerkissä viitataan vastapuolen sairauteen, tarkemmin mielisairauteen.

(205) *tajuatko toiminnot*

Herää vihdoin !

Olet tajuttomuustilassa, sillä hyväksyntä tarkoittaa sinun hyväksyvän mm. sodat, tuhoamisen, tappamisen, suuret muuttoaallot, nälänhädät, valtavan työttömyyden, orjapalkat, pätkätyöt jne. loputtomat suuret yhteiskuntien sisäiset ongelmat.

ruokit hyväksynnällä em. toimia. miksi ???

tajuatko hyväksyessäsi em. valtataisat ongelmat,

että maan ja maailman päättäjät, johtajat ja virkakoneistot tekee em. rötökset tietoisesti päättäessään väärin osaamattomuuttaan ja ääliömäisesti ”hajota ja hallitse” toimintojaan.

haluatko ruokia noita maailman tuhoajia ? miksi?

näin nuo ääliöt turvaa ja haalii lisää vain omaa valtaa ja valtavia varallisuuksiaan. kyseessä on omaisuuden suurjako, joten ajatelkaa viimeistään nyt päätöksianne hyväksyä em. törkeydet...mm. ongelmia tuova järjetön mamutus kaikkialle.

mamujen valtaiset muutot ei ratkaise ongelmia koskaan, joten älä hyväksy vääriä päätöksiä.

tuo maailman ”johto” törkyporukka tekee tekojaan kaikkien silmien edessä ja niitä pidetään normaaleina ja sallittavina. miten em. on mahdollista??? suomea pidetään ns. sivistyneenä, mutta päättäjien nykypäätökset mm. mamutus asiassa osoittaa johtajat uskomattoman täystuholaisiksi ja oman edun haalijoiksi.

ikävää kaikessa em. on, kaiken maksat juuri sinä hyvin monella tavalla ja muodoissa.

todellisuushukassa

Olet vittu sekaisin mene hoitoon. (K42)

Esimerkissä 205 koko viestin sisältö mitätöidään vain sanomalla, että kirjoittaja on *sekaisin*, ja kehottamalla tätä menemään hoitoon – viestin sisältöä tai väitteitä ei kommentoida ollenkaan. Kirojana *vittu* tuo lisäksi viestiin vahvan affektiivisen ja aggressiivisen sävyn. Viesti on erilinjainen ja vastasukainen: siinä ei tuoteta rakenteellisesti eikä affektiivisesti myötäilevää vastausta. Merkille pantavaa on myös kommentoijan käyttämä nimimerkki *todellisuushukassa*, jolla tämä täydentää kannanottoansa: ensimmäisen viestin kirjoittaja on sekaisin sillä tavalla, että hän on irtautunut todellisuudesta.

Henkilön tyhmyyteen voi siis viitata myös ironisesti. Ironia onkin aineistossa toistuva sekä huumorin että ivailun ja kritisoinnin keino.

(206) Onko Suomen-somaliteineillä..

Työtön-veronmaksaja

Käytössä jokin Kela-ranneke Hesän Linnanmäellä vai mistä johtuu satapäinen somalilauma Linnanmäellä joka päivä.

OletkoHuomannut

Eihän Linnanmäelle ole pääsymaksua... Sen kun astuu portista sisään niin sinne pääsee. Laitteisiin sitten onkin pääsymaksu.

KELA-RANNEKE

HUPS oletpas tänään viisas! En tuota olisi itse huomannutkaan. ”Laitteisiin sitten onkin pääsymaksu.”TÄSTÄ OLIKIN KYSYMYS! (K68)

Esimerkin 206 kolmas keskustelija nimittää edellistä keskustelijaa ironisesti viisaaksi eli tarkoittaa, ettei tämä ole viisas. Huutaen (= isoilla kirjaimilla) tuotettu lause ja referointi osoittavat, mikä erityinen kohta kommentoinnin ja ironisesti viisaaksi kutsumisen on kirjoittanut. Huutaminen on myös keino uhata toisen kasvoja (Muikku-Werner 2012: 95–96).

8.2.4.2 Kielitaidon kommentointi

Toisinaan aineistossa kommentoidaan toisen keskustelijan kieli- tai kirjoitustaitoa, tarkemmin puutteita näissä taidoissa. Tällaisen kielitaidon kritiikin tavoitteena on kiistää toisen keskustelijan status samanarvoisena keskustelijana niin, ettei tämän väitteitä tarvitse ottaa tosissaan. Kommentit voivat koskea pelkkää kielitaitoa viestin sisällön kommentoimisen sijaan. Kuten edellä käsittelemäni tapaukset, myös kielitaidon kommentoinnissa on kyse kyvykkyyden arvioinnista. Käsittelen nämä kielitaitoa kommentoivat tapaukset tässä kuitenkin lyhyesti omana alalukunaan, sillä ne eroavat edellisen alaluvun tapauksista ja ansaitsevat mielestäni erityisen huomion.

Kytölä (2012) on tarkastellut sitä, miten keskustelufoorumilla yhden kirjoittajan heikosta englanninkielentaidosta tulee pitkään kestävä vitsi eikä tätä

keskustelijaa oteta tosissaan. Toiset keskustelijat kiinnittävät huomionsa keskustelijan heikkoon kielitaitoon eikä tämän viestin sisältöön. Kielitaidon kommentointia käytetään keskustelijan toiseuden rakentamiseen ja maineen tuhoamiseen, pilkkaamiseen, syrjimiseen ja ulkopuolelle jättämiseen. (Kytölä 2012: 255.) Omassa aineistossani ei tapahdu mitään näin radikaalia, mutta kielitaitoon puuttumista käytetään samanlaisiin tarkoituksiin: pilkkaamiseen, toiseksi rakentamiseen, keskustelusta pois sulkemiseen ja naurunalaiseksi tekemiseen. Aineistoni viesteissä käytetään kaikissa suomen kieltä äidinkielen tasoisesti, eikä siten suuria kirjoitusvirheitä esiinny, mutta pieniin virheisiin tartutaan heti.

Seuraavassa esimerkissä korjataan sanan *talvisota* kirjoitusasua.

(207) *TaisteleSuomi*

Kuvitelkaa, että päättäjämme olisivat Talvisodan aikana nostaneet kätensä ilmaan antautumisen merkiksi syyttäen maailmantilannetta!

Todellisuudessa

talvisota kirjoitetaan pienellä, kuten kaikki sodat. (K52)

Esimerkin 207 toisessa viestissä ei oteta ollenkaan kantaa edellisen viestin sisältöön vaan viesti koostuu ainoastaan yhden sanan kirjoitusasun korjaamisesta. Viestissä pyritään mitätöimään koko edellinen argumentti ja argumentit – viemään toiselta oikeus osallistua keskusteluun – koska oikeinkirjoituksessa on puutteita. Tätä seuraa vielä lyhyt alakeskustelu, jossa kommentoidaan sitä, miksi pitää saivarrella, väitetään, että talvisota on erisnimi ja kirjoitetaan siksi isolla alkukirjaimella, ja lopuksi toistetaan, että kaikki sodat kirjoitetaan pienellä alkukirjaimella. Tällaiset sivupolut ovat yleisiä aineistossa, ja niille tyypillistä on, että väitellään jostakin alkuperäisen aiheen kannalta täysin epäolennaisesta asiasta tai yksityiskohdasta. Yhtenä argumentoinnin strategiana tai -virheenä voikin pitää sitä, että keskustelu vedetään tahallisesti sivupoluille: erimielisen keskustelijan tavoitteena voi olla vesittää koko keskustelu. Tällaista harhauttamista kutsutaan *red herring*- tai *savuverho*-argumentiksi. (Corbett 1971: 92; Ylikoski 1998: 166.)

Seuraavassa esimerkissä niin ikään kommentoidaan aloittajan kielitaitoa.

(208) *UusiaAutoja*

Kävin Lidlissä ja siellä oli kaksi huivipäistä musliminaista ostoksilla.

Ulkona sitten ajattelin sivusta seurata, että millaisella autolla ovat liikkeellä. Polkupyöriäkin oli kaupan edessä paljon, mutta tuskinpa nämä millään polkupyörällä viitsivät ajaa.

Kohta alkoikin kuulumaan ulkomaankielistä puhetta ja naiset kävelivät kohti kahta vierekkäin pysäköityä autoa.

Toinen niistä oli vanhempi jotain 1985-1990 luvun mallia, lommoja kyljessä ja vieressä huomattavasti uudempi 2010 paremmalla puolella olevaa mallia ja uuden näköinen.

Ajattelin, että varmaan tuolla vanhemmalla autolla ovat liikkeellä, mutta mitä vielä.

Nämä musliminaiset alkoivat pakkaamaan ostoksiaan siihen uudempaan autoon ja olivat sillä liikkelle.

Täytyy sanoa, että kyllä menee maahanmuuttajilla taloudellisesti erittäin hyvin.

Maahanmuuttajalla olevan auton arvo on yli 20 000€, että hyvät on tuet maahanmuuttajilla vai onko maahanmuuttajilla lisäksi joku autoetu, että saavat uudenveroisen auton.

Ei suomalaiselle työttömällä kyllä ole varaa tuollaiseen autoon, eikä monella pitkän työuran tehneelläkään, mutta muutaman vuoden suomessa asuneilla maahanmuuttajilla kyllä on, mikähän sinäkin on?

Usein näkee maahanmuuttajilla lähes uudenveroinen auto.

Joskus olen nähnyt maahanmuuttajalla alle 2000 vuosimallin vanhemman auton, mutta se oli kyllä harvinainen näky.

Karjupukki

Siis hetkinen, eikö mielestäsi muslimilla voi olla varaa autoon? Mistä päättelet heidän olevan minkään tuen piirissä?

Mistä muuten itse olet kotoisin, kun **ei tuo kielioppi oikein tunnu luonnistuvan?**

”Nämä musliminaiset alkoivat pakkaamaan ostoksiaan siihen uudempaan autoon ja olivat sillä liikkelle.”

”Usein näkee maahanmuuttajilla lähes uudenveroinen auto.” (K32)

Esimerkissä 208 keskustelija haastaa ensin kysymyksillä aloittajaa perustelemaan väitteitään liittyen muslimeihin, autoihin ja tukiin. Tämän jälkeen hän kommentoi aloittajan kielioppia ja vihjailee, että tämä on kotoisin jostakin muualta kysymällä *Mistä muuten itse olet kotoisin, kun ei tuo kielioppi oikein tunnu luonnistuvan?* Kirjoitustaidon kritiikin tueksi keskustelija esittää vielä kaksi suoraa lainausta aloittajan viestistä. Kirjoitustaidon kommentoinnin lisäksi kommentti hyödyntää siis kysymyksen käyttöä ja lisäksi osoittaa referoinnilla, mihin kritiikki kohdistuu. Tässäkin kielitaidon kritisoinnin tavoitteena tuntuu olevan osoittaa, ettei aloittajaa ja tämän väitteitä tarvitse ottaa tosissaan: puutteellisen kielitaidon takia henkilöltä evätään oikeus kommentoida muiden toimintaa.

Toisaalta kyseessä on myös selkeä ivailu, joka liittyy nimenomaan maahanmuuttoteemaan: jos ei osaa suomea kunnolla, ei ole mitään varaa valittaa ulkomaalaisista. Maahanmuuttoa vastustaviin puheenvuoroihin liittyy usein pyrkimys ”aitosuomalaisuuteen”, ja keskustelussa käydään neuvottelua siitä, ketkä ovat ”oikeita”, ”aitoja” *kantasuomalaisia*. Henkilön argumentit oikean suomalaisuuden puolesta voidaan pyrkiä kumoamaan osoittamalla, ettei tämä osaa itse suomea. Kielitaidon kommentoinnissa ei pelkästään arvioida kyvykkyyttä vaan kyvykkyys otetaan pois.

8.2.4.3 Valehtelu, vääristely, trollaaminen

Kyvykkyuden arvioinnin jälkeen seuraavaksi yleisintä on kommentoida toisen keskustelijan uskottavuutta. Tällöin keskustelijaa syytetään esimerkiksi valehtelusta, vääristelystä, trollaamisesta ja pimittämisestä.

(209) *Tosin_*

Eiväthän nuo valepakolaiset pakene henkensä edestä, vaan tulevat tänne elämään ilmaiseksi veronmaksajien rahoilla. Osa on tietysti ISIS:n ym. terroristijärjestöjen riveissä tehdäkseen terrori-iskuja Euroopassa.

Tosin-

sinä olet valehteleva trolli. (K69)

Esimerkissä 209 nimimerkki *Tosin-* (hieman eri kirjoitusasu edellisen keskustelijan nimimerkistä: kielenaineksia kopioidaan ja kierrätetään) syyttää edellistä keskustelijaa *valehtelevaksi trolliksi*. Kun väitetään vastapuolen valehtelevan ja vielä provosointitarkoituksessa, ei tämän väitteitä tarvitse käsitellä vakavasti. Viesti ei sisälläkään mitään muuta, pelkästään henkilön kommentoinnin.

Seuraavassa esimerkissä niin ikään pyritään kumoamaan vastapuolen uskottavuus.

(210) *ateisti1982*

Suomi tarvitsee maahanmuuttoa ja sillä siisti. Soini saisi ottaa omasta kuu-kausipalkkiostaan tarvittavan määrän ja tehdä muutenkin aloitteen kansanedustajien palkkioiden leikkauksesta, jottei tarvitsisi mistään sellaisesta leikata YK:n ihmisoikeuslain vastaisesti, josta Suomi joutuisi makselemaan taas sanktioita rikkoessaan moisia lakeja, jolloin koko Suomi leimattaisi rasisitiseksi. On varmasti rikkaita ihmisiä, joilta myöskin voidaan aivan hyvin ottaa enemmän, jottei moisista tarvitsis leikata. [– –]

yhddd

paskapuhetta. ihan tyypillistä kommarilätinää. lässynlässynlässyn. meillä on unelma..... (K85)

Esimerkissä 210 nimimerkki *yhddd* kommentoi edellä esitettyjä väitteitä nimittämällä niitä *paskapuheeksi* ja *kommarilätinäksi*. *Paskapuhe* viittaa pötypuheeseen, puheeseen, joka ei ole totta (KS s. v. *paskapuhe*) ja *lätinä* jaaritteluun (KS s. v. *lätinä*). Pötypuhe ja lätinä yhdistetään *kommareihin*, jotka yhdistetään vasemmistolaisiin, joiksi maahanmuuttoa puolustavat keskustelijat tyypillisesti konstruoidaan. *Kommarilätinällä* tarkoitetaan joko *kommarin* tuottamaa puhetta tai kommunistista puhetta. Ilmauksella *lässynlässynlässyn* kirjoittaja vahvistaa sanomaansa siitä, että edellä oleva viesti on pelkkää höpinää, ”höpöhöpöä”, joutavaa puhumista (KS s. v. *lässy, lässyttää*). Keskustelija siis väittää aiemman viestin väitteitä valheellisiksi ja turhanpäiväiseksi höpinäksi, jota ei tule ottaa tosissaan. Keskustelija kommentoi viestin sisältöä, sen sisältämää puhetta, eikä suoraan keskustelijaa. Kuitenkin nimittäessään puhetta valheelliseksi ja turhanpäiväiseksi hän samalla implikoi sen kirjoittajaa epärehelliseksi jaarittelijaksi. Kommentissa ei varsinaisesti syytetä valehtelusta vaan ennemminkin tyhjystä ja turhasta puheesta, johon vielä liitetään ironinen kaiutus monikulttuurisuutta kannattavien puheesta (*meillä on unelma*; tästä tarkemmin ks. alalukua 7.4.6).

8.2.4.4 Muuta vikaa

Edellisissä alaluvuissa käsiteltyjen tapausten lisäksi toisille keskustelijoille hamotellaan myös muunlaisia vikoja ja ominaisuuksia. Nämä menevät inhimillisen toiminnan arvottamisessa esimerkiksi normaaliuden, määrätietoisuuden ja säädyllisyyden arvioinnin luokkiin. Näissä muissa tapauksissa on pääasiassa kyse sellaisista tapauksista, joissa maahanmuuton puolustajat sanovat vastustajia esimerkiksi pelokkaiksi, luusereiksi tai ennakkoluuloisiksi. Seuraavassa esimerkissä syytetään edellistä keskustelijaa pelokkuudesta.

(211) *ViherStalinisti*

Ei tietenkään jokaisesta tule isis taistelija mutta muslimi tulee varmasti. Nämä afrikan ja lähi-idän kehitysmaa muslimit joita ne kaikki ovat, eivät ole sopeutuneet mihinkään länsi-euroopan maahan, eivätkä myöskään tänne suomeen. Meillähän on jo yli 25 vuotta kokemusta tästä kulttuurin rikastuttamisesta (nykyisestä taakanjaosta), josta saamme viikottain lukea miten onnistunutta se on ollut. Tänne on tullut joka vuosi 25 vuoden ajan yli tuhat sompanssia joka vuosi ja loppua ei näy. Nyt aletaan ottamaan jokaisesta kriisissä olevasta muslimimaasta näitä ikusen sodan pakenijoita niin kyllä mekin tämän maan saamme pilattua varmasti. Minua voitte sanoa fasistiksi, rassistiksi ja natsiksi, jos sillä loppuu tämä islamilaisen populaation tänne ottaminen. Ne pitää sijoittaa muslimimaihin ja me avustamme hädässä olevia niin paljon kun pystymme mutta ei tietenkään velaksi.

pelokkuuseiauta

Hysteristä pelokkuutta on luulla henkensä edestä kotimaastaan lähteviä ihmisiä terroristeiksi. (K69)

Esimerkissä 211 toinen keskustelija ei ota kantaa edellä oleviin väitteisiin vaan pyrkii kumoamaan koko viestin sisällön sillä perusteella, että se on kirjoitettu *hysterisen pelokkuuden* vallassa. *Hysteria* luo kuvan jonkinlaisesta epärationaalisesta kiihkosta tai vimmasta. Samoin pelokkuus, etenkin vahva, nähdään usein motiivina järjenvastaisiin ja etenkin hätiköityihin johtopäätöksiin ja tekoihin. Näin ollen väite *hysterisestä pelokkuudesta* pyrkii asettamaan väitteet sellaisiksi, etteivät ne ole järkeen perustuvia, harkittuja tai uskottavia.

Seuraavassa esimerkissä syytetään empatiakyvyttömyydestä ja syrjäytyneisyydestä.

(212) *trhth*

siis vittu ihan oikeestiko lehdissä julkaistaan jo näitä sankarisomali juttuja? mitä paskaa tuo on olevinaan, joten asenteidenmuokkaus aivopesua vai? eihän nuo kotimaiset valtamedian lehdet kelpaa enää edes perseen pyyhintään jos sama linja jatkuu.
ainiin, MV-lehti.net

Luonteesiselvisi

Miten onnistuu perseen pyyhkiminen Mitä Vittua lehdellä.

Ei tämä ollut nyhkytarina vaan yksi tarina monenlaisista ihmiskohtaloista. **Et kunnioita ihmiselämää** ja siksi sinua vituttaa. **Kaltaistesi syrjäytyneiden** rasismi on tuhon tie Suomelle. (K94)

Esimerkissä 212 nimimerkki *Luonteesiselvisi* vastaa edelliselle keskustelijalle ensin kiistämällä *ei–vaan*-rakenteella (*ei nyyhkytarina vaan tarina monenlaisista ihmiskohtaloista*) ja siirtyy sitten henkilökohtaisiin solvauksiin. Aiemman keskustelijan viesti tulkitaan niin, ettei keskustelija kunnioita ihmiselämää ja siksi tällä on negatiivisia tuntemuksia. Keskustelija myös rakennetaan osaksi muiden samanlaisten ryhmää (*kaltaistesi syrjäytyneiden*) eli keskustelija asetetaan ikään kuin tietyn ryhmän edustajaksi. Tämän ryhmän ominaisuudeksi nimetään vielä rasismi.

Kuten alaluvut 8.3.4.1–8.3.4.4 osoittavat, aineistossani ei useinkaan keskitytä olemaan kohteliaita erimielisiä keskustelijoita kohtaan. Siinä, missä samanmielisille keskustelijoille annetaan varauksettomia kehuja (ks. alaluku 8.2.2), erimielisiä keskustelijoita nimitellään ja ärsytetään. Näin paitsi vahvistetaan omaa, samanmielisten sisäryhmää myös rakennetaan selvää eroa erimielisten ulkoryhmään. Sisäryhmään liitetään positiivisia ominaisuuksia, ulkoryhmään taas negatiivisia. Sen lisäksi ulkoryhmän negatiivisella arvioinnilla pyritään osoittamaan, ettei tämän mielipiteillä tai väitteillä ole painoarvoa – ja näin pyritään ”voittamaan” kiista.

8.3 YHTEENVETOA

Tässä luvussa olen tarkastellut sitä, miten aineistoni keskusteluissa ilmaistaan samanmielisyyttä ja erimielisyyttä toisten keskustelijoiden kanssa. Kun aiemmissa analyysiluvuissa ensisijaisen tarkasteluni kohteena on ollut viesteissä rakentuvat kuvat ihmisryhmistä ja keskustelun osapuolista sekä argumentit, erilaiset argumentoinnin strategiat ja argumentointia vahvistavat keinot, tässä luvussa olen vaihtanut näkökulmaani siten, että tarkastelun kohteena on ollut ensisijaisesti se, miten keskustelijat suhtautuvat toistensa viesteihin ja toisiinsa. Kun olen analyysiluvuissa 5–7 kuvannut sitä, miten keskustelun viesteissä konstruoidaan ryhmiä ja argumentoidaan, tässä luvussa kiinnostukseni kohteena on ollut se, miten toiset keskustelijat asettuvat kannattamaan tai vastustamaan näitä konstruointeja, argumentteja ja argumentoinnin tapoja.

Tyypillisimmät keinot, joilla keskustelijat osoittavat olevansa samaa mieltä edellä esitetystä, ovat kannattaminen, kehuminen, kysymyksiin vastaaminen, affektiivinen myötäily sekä jatkaminen ja lisääminen. Erimielisyyttä keskustelussa osoitetaan tyypillisesti eriävän mielipiteen esittämisellä, kiistämisellä, kysymyksillä sekä henkilön negatiivisella arvioinnilla. Keskustelussa on myös tapauksia, joissa ollaan edellä esitetystä osittain samaa mieltä. Tällöin tyypillisesti hyväksytään edellisen viestin pääväite tai -väitteet, mutta jotain yksityiskohtaa tarkennetaan tai se kiistetään. Näin voidaan osallistua yhteisen maailmankuvan konstruointiin tai viedä keskustelu sivupoluille.

9 LOPUKSI

Tässä tutkimuksessa olen analysoinut sitä, millaisin kielellisin keinoin maahanmuuttoaiheisissa verkkokeskusteluissa konstruoidaan todellisuutta keskustelijoiden yhteistyönä. Tutkimuksen tavoitteet jakautuivat neljään osaan: maahanmuuttajaryhmien konstruointien tarkasteluun, muiden ryhmien konstruointien tarkasteluun, argumentoinnin analyysiin sekä eri- ja samanmielisyyden osoittamisen keinojen tarkasteluun. Tutkielman alussa asetin tavoitteisiin pohjautuen tutkimukselle seuraavanlaiset kysymykset:

- 1) Miten maahanmuuttajaryhmät kielellisesti ja diskursiivisesti rakentuvat keskustelussa?
 - 1a) Miten maahanmuuttajaryhmiä nimetään ja miten nimeämistä käytetään osana argumentointia?
 - 1b) Millaisissa toiminnoissa ja semanttisissa rooleissa eri ryhmät esitetään?
- 2) Miten keskustelun osapuolet konstruoivat toisensa?
Mitä muita ryhmiä keskustelussa esiintyy?
- 3) Millaisia väitteitä ja argumentteja keskustelussa esiintyy?
Millaisia argumentointistrategioita käytetään?
- 4) Miten argumentteihin ja kannanottoihin suhtaudutaan: Miten keskustelijat ilmaisevat eri- tai samanmielisyyttään toisten keskustelijoiden kanssa?

Tässä luvussa esitän ensin yhteenvedon tutkimukseni keskeisistä tuloksista eli vastauksista tutkimuskysymyksiin (luvut 9.1–9.3). Tämän jälkeen arvioin tulosten yleistettävyyttä, tutkimuksen antia ja sitä, miten valitut teoriat ja metodit toimivat tutkimusaineistoni analyysissä (luku 9.4). Lopuksi pohdin jatko-tutkimusaiheita (luku 9.5).

9.1 RYHMIEN SUPPEAT KUVAT

Tarkastelin ensin maahanmuuttajaryhmien konstruointia nimeämisen avulla ja jaottelin maahanmuuttajiin viittaavat nimitykset kuuteen ryhmään. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat yleiset nimitykset, joilla voi viitata kehen tahansa Suomeen tulevaan. Näitä ovat muun muassa *maahanmuuttaja*, *mamu*, *ulko-maalainen* ja *tulija*. Analyysi osoittaa, että näitä nimityksiä aineistossa käytetään vastakkainasettelun luomiseen sekä silloin, kun maahanmuutosta puhutaan yleisellä tasolla. Toiseen ryhmään kuuluvat nimitykset *pakolainen* ja *turvapaikanhakija*. Näistä erityisesti *pakolaista* käytetään sen virallista merkitystä laajemmin. Lisäksi *pakolais*-kategorian sisällä rakennetaan edelleen erilaisia pakolaisia: ongelmapakolaisia, oikeita pakolaisia ja huijaripakolaisia.

Kolmannessa ryhmässä ovat nimitykset, joilla viitataan maantieteelliseen alkuperään, etnisyyteen tai uskontoon. Näistä yleisimmät ovat *afrikkalainen*, *muslimi* ja *somali*, joista jokaisesta rakennetaan aineistossa vahvasti negatiivista kuvaa. Etnisyyden ja maantieteellisen alkuperän korostaminen yhdistyy tyypillisesti stereotyyppien rakentamiseen ja vahvistamiseen. Kaikkein suurinta vastustutusta ja vihamielisyyttä kohdistetaan *muslimeita* kohtaan. Neljänteen ryhmään kuuluvat nimitykset, joilla korostetaan taloudellista hyödyttömyyttä ja haittaa sekä kyseenalaistetaan tulijoiden motiiveja. Tällaisia ovat esimerkiksi *loinen*, *elätti*, *elintasosurffaaja* ja *älypuhelinpakolainen*. Viidennen ryhmään kuuluvat toiseuttavat paitsi erilaista ihonväriä ja etnisyyttä korostavat nimitykset (kuten *tummaihoisen* ja *musta*) myös lähtömaan erilaisuutta korostavat nimitykset (*hiekkaaavikkokansat*, *kehitysmaamuslimit*). Kuudenteen eli viimeiseen ryhmään kuuluvat nimitykset, joilla rakennetaan kuvaa rikollisuudesta ja vaarallisuudesta. Tällaisia ovat esimerkiksi *raiskaaja*, *roisto* ja *terroristi*.

Maahanmuuttajaryhmistä tarkastelin lisäksi sitä, millaisissa semanttisissa rooleissa sekä minkälaisien toimintojen osallistujina nämä tyypillisesti esitetään. Ensinnäkin tarkastelin maahantuloa kuvaavia toimintoja, joissa maahanmuuttajat esitetään joko AGENTTEINA, jotka tulevat itse, tai PATIENTTEINA, joita otetaan ja tuodaan. Analyysi osoittaa, että maahantulon kuvaamisessa käytetään usein ilmauksia, joilla korostetaan joko tulijoiden suurta määrää (*suhteettomia joukkoja*, *paljon*, *kaikki*) tai suunnitelmallisuutta (*tarkoituksella*). Toisena tarkastelin toimintoja ja rooleja, jotka liittyvät rahaan ja hyödyttömyyteen. Analyysi osoittaa, miten työnannon kautta maahanmuuttajia jaotellaan ”hyviin” ja ”huonoihin” (*somalit* eivät tee töitä, *aasialaiset* ovat ahkeria) sekä etenkin somaleita ja pakolaisia kuvataan HYÖTYJINÄ, jotka saavat rahaa tekemättä mitään. Tarkastelu tuo esiin myös sen, miten ihmisistä puhutaan (vain) taloudellisen hyödyn näkökulmasta. Kolmantena tarkastelin maahanmuuttajien rooleja rikosten ja väkivallan yhteydessä. Analyysissä käy ilmi, että etenkin *muslimit* ja *somalit* yhdistetään rikoksiin ja väkivaltaan ja heidät esitetään näiden toimintojen yhteydessä AGENTTEINA. Neljäntenä tarkastelin toimintoja, joilla kuvataan maahanmuuttajille tyypillisenä pidettyä käyttäytymistä sekä sopeutumattomuutta. Taas puheena ovat erityisesti *somalit* ja *muslimit*. Analyysi osoittaa, että näiden ryhmien toiminta ja käyttäytyminen kuvataan erikoisena, negatiivisena ja siihen yhdistetään jopa eläimellisiä piirteitä. Monista maahanmuuttajista puhutaan lisäksi niin, etteivät he itse halua tai yritä sopeutua ja integroitua. Lopuksi käsittelin sellaisia tapauksia, jotka jäävät agenttiivisuus–patienttisuus-jatkumon ulkopuolelle eli predikatiivilauseita ja genetiivimääritteitä. Näissä toistuvat samat teemat: talous, hyödyttömyys, vaarallisuus, hyväksikäyttö ja suuret lukumäärät. Samanlaiset nimitykset, toiminnot ja roolit toistuvat keskenään samanmielisten maahanmuuttoa vastustavien keskustelijoiden viesteissä, jolloin konstruointeja ja kuvaa todellisuudesta rakennetaan yhdessä.

Muiden ryhmien konstruomisesta tarkastelin ensin keskustelun osapuolia. Tarkastelu osoittaa, että keskustelun osapuolet rakentavat toisistaan homogeenistä ulkoryhmää, jonka ajatukset ja mielipiteet esitetään tiedettyinä. Vastapuoli pyritään esittämään tyhmänä ja lapsellisena, ja vastapuolen kantoja yksinkertaistetaan ja vääristellään, jotta ne olisi helpompi kumota. Tällöin on kyse olkinukkeargumentista. Maahanmuuton puolustajiksi rakentuvia nimitetään esimerkiksi *vasureiksi*, *vihervassareiksi*, *hyysäreiksi* ja *suvakeiksi*. Puolustajiin yhdistetään hyväuskoisuus, lapsellisuus, tyhmyys sekä asioiden vääristely ja kaunistelu. Lisäksi vihjaillaan maahanmuuton puolustamisen syiksi omien hyötyjen, kuten työpaikan tai seksuaalisen seuran, tavoittelu. Maahanmuuton puolustajiin liitetään naismaisia piirteitä tai heidät nimitetään eksplisiittisesti naisiksi. Maahanmuuton vastustajiksi rakentuvia taas nimitetään muun muassa *natseiksi*, *rasisteiksi* ja *persuiksi*. Myös heihin yhdistetään tyhmyys ja lapsellisuus, mutta lisäksi sivistymättömyys, kouluttamattomuus ja tunteettomuus. Vastustajat konstruoidaan ennemmin miehiksi.

Muista ryhmistä keskustelussa huomattavasti useimmin esiintyvät *suomalaiset*, joista käytetään myös nimityksiä *kantasuomalaiset*, *kansalaiset*, *kansa* ja *kantaväestö*. *Suomalaisista* puhutaan *maahanmuuttajien* vertailu- ja vastakohtana, jolloin suomalaiset ovat MALEFAKTIIVEJA ja UHREJA, vastakohtana maahanmuuttajille, jotka ovat HYÖTYJIÄ ja ROISTOJA. Suomalaisuuden sisällä hahmottuu myös erilaisia osajoukkoja, joille kuvataan erilaisia intentioita. *Suomalaisille* rakennetaan MALEFAKTIIVIN ja UHRIN ohella myös SANKARIN roolia, kun heihin yhdistetään esimerkiksi ahkeruus ja uuttera työ. Nimityksillä *kansalaiset* ja *kansa* luodaan vastakkainasettelua eliitin eli esimerkiksi päättäjien kanssa. Päättäjistä ja poliitikoista rakentuukin keskustelussa vahvasti negatiivinen kuva: heihin yhdistetään vääränlaista toimintaa sekä kyvyttömyyttä ja haluttomuutta toimia. Maahanmuuttoon liitetyt ongelmat sysätään poliitikkojen syyksi (esim. *Stubb ja Sipilä ovat kutsuneet islamistimurhaajat Suomeen eläteiksi*). Metonymiset, instituutioon viittaavat *Suomi* ja *valtio* yhdistetään huonoon rahankäyttöön: velaksi elämiseen, leikkaamiseen, maahanmuuton maksamiseen. Mediasta ja toimittajista rakennetaan kuva vääris-televinä, pimittävinä ja mielipiteitä rajoittavina tahoina.

Aineistosta nousee esiin epäilyt päättäjien, punavihreiden ja median salaliitosta, jossa maahanmuuttajia ja pakolaisia tuotaisiin Suomeen joidenkin tahojen omien etujen ajamisen vuoksi. Median ajatellaan olevan mukana tässä salaliitossa salailemalla ja pimittämällä rikosten tekijöiden henkilöllisyyksiä ja rikostilastoja. Myös tätä kuvaa todellisuudesta rakennetaan yhteistyönä maahanmuuttoa vastustavien kesken.

Tutkimuksen aineisto on elokuulta 2015, jolloin turvapaikanhakijoiden määrä kasvoi voimakkaasti ja samalla keskustelu kiihtyi monilla verkkoalustoilla. Tämä on voinut vaikuttaa keskustelun sävyyn. Vuoden 2013 aineistoon (Lahti 2015) verrattuna tämän tutkimuksen aineistossa korostuu enemmän maahanmuuttajien vaarallisuus ja erilaisuus sekä puhe ongelmista ja uhista. Tämän tutkimuksen aineistossa on myös enemmän vahvasti pejoratiivisia, ne-

gatiivisia asenteita välittäviä nimityksiä. Vuoden 2013 aineistossa puheenaiheet liikkuvat enemmän yleisellä tasolla ja lisäksi mainitaan paljon erilaisia kansallisuusnimityksiä. Tämän tutkimuksen aineistossa keskustelu keskittyy enemmän tiettyihin ryhmiin, kuten *muslimeihin*, *somaleihin* ja *pakolaisiin*. Keskustelussa *maahanmuuttajiksi* rakentuvatkin ennen kaikkea Euroopan ulkopuolelta tulevat pakolaiset ja turvapaikanhakijat eikä *maahanmuuttajalla* viitata esimerkiksi sellaiseen henkilöön, joka muuttaa Euroopan sisällä maasta toiseen työn perässä.

9.2 MAAHANMUUTTAJAT ESITETÄÄN HAITTANA, VAARANA JA UHKANA

Argumentointia ja retoriikkaa käsittelevässä luvussa tunnistin ensin yleisimmät keskustelussa hahmottuvat argumentit, joihin suurin osa konstruoinneista ja argumentoinnin strategioista liittyy. Koko keskustelun taustalla maahanmuuttoa vastustavien piilevä ja määrittävä yleinen pääväite on: *Maahanmuuttopolitiikkaa täytyy tiukentaa*. Tämän pääväitteen toistuvimmiksi perusteluiksi rakentuvat: a) maahanmuuttajat ovat taloudellinen haitta, b) maahanmuuttajat ovat vaarallisia, c) maahanmuuttajat syrjäyttävät suomalaiset sekä d) maahanmuuttajat ovat liian erilaisia eivätkä sopeudu. Pääväite ja perustelut eivät useinkaan esiinny aineistossa eksplisiittisesti ja juuri tässä muodossa, mutta nämä voi hahmottaa usein keskustelun taustalla. Maahanmuuttoa puolustavien pääväitteiksi tunnistin *maahanmuuttajat ovat tervetulleita ja pakolaisia voidaan ottaa*. Näihin kytkeytyvät perustelut ovat tyypillisesti: a) auttaminen on oikein, b) maahanmuuttajat eivät juuri eroa suomalaisista ja c) uhat/vaarat/kulut eivät ole suuria. Argumentit ja väitteet esitetään usein yksittäin, ja ne konstruoidaan faktoiksi, kiistattomiksi tosiasioiksi, jolloin suljetaan pois muut mahdollisuudet todellisuuden konstruointiin. Kun väitteet tai argumentit esitetään esimerkiksi ilman evidentialisuuden tai epävarmuuden ilmauksia, rakentuu kuva, että kyse on kiistattomista totuuksista.

Toistuvimpina argumentoinnin strategioina aineistossa käytetään vastakohtia ja vertailua, rinnastusta, uhkakuvia ja kaltevan tason argumenttia, geneeristämistä, havaintojen ja kokemusten käyttöä, lukuja ja tilastoja sekä auktoriteettiin vetoamista. Maahanmuuttoa vastustavissa viesteissä vastakkainasetteluilla ja vertailulla asetetaan vastakkain tyypillisesti suomalaiset ja maahanmuuttajat ja pyritään osoittamaan, että toisen ryhmän auttaminen on suoraan pois toiselta. Lisäksi pyritään osoittamaan, että ryhmät ovat liian erilaisia elämään yhdessä. Rinnastusta käytetään esimerkiksi historian ja nykyisyyden rinnastamiseen, jolloin pyritään osoittamaan, että se, miten tilanne on edennyt historiassa, pitää paikkansa myös nykyisyydessä. Rinnastusta käytetään myös esimerkiksi Suomen ja Ruotsin rinnastamiseen niin, että oletetaan Suomessa tapahtuvan samoin kuin Ruotsissa. Uhkakuvia maalailamalla ja käyttämällä syy-seuraussuhteeseen perustuvaa kaltevan tason argumenttia, pyritään osoittamaan, että pakolaisten ja maahanmuuttajien tulo johtaa väistämättä

ongelmiin ja yhteiskunnan tuhoutumiseen. Geneeristämisellä esitetään kaikki maahanmuuttajaryhmän jäsenet samanlaisina, negatiivisessa valossa, jolloin voidaan oikeuttaa koko ryhmään kohdistuvat vihamieliset asenteet. Keskustelijat käyttävät omia havaintojaan ja kokemuksiaan sekä näistä rakennettuja kertomuksia esimerkkeinä, joista johdetaan yleisempi sääntö, tai havainnollistuksina, jotka havainnollistavat jo esitettyä yleistystä tai sääntöä. Lukuja käytetään sen osoittamiseen, kuinka suuri taloudellinen haitta maahanmuuttajat ovat, kuinka nopeasti he voivat syrjäyttää suomalaiset sekä kuinka paljon he tekevät rikoksia suomalaisiin verrattuna. Luvut luovat helposti illuusion luotettavuudesta, vaikei niille aina anneta lähteitä. Auktoriteettina aineistossa käytetään esimerkiksi poliitikkoja, verkkolehtiä, lakeja ja yleisenä pidettyä tietoa. Osa auktoriteeteista jää epäspesifeiksi ja osaa lainataan tai tulkitaan virheellisesti.

Maahanmuuttoa puolustavissa viesteissä taas käytetään rinnastusta sen perustelemiseen, että kaikkia ihmisiä tulee kohdella samalla tavalla, ihmisarvoisesti. Maahanmuuttoa puolustavissa viesteissä asetutaan vastustamaan geneeristämistä, käytetään omia havaintoja ja kokemuksia päinvastaisten argumenttien todistamiseen sekä pyritään vähättelemään ja suhteuttamaan lukuja ja tilastoja.

Argumentoinnin retorisisista keinoista erilaisilla direktiiveillä, siis ehdotuksilla, kehoituksilla ja käskyillä, pyritään vetoamaan ja vaikuttamaan sekä saamaan ihmiset toimimaan (maahanmuuton rajoittamisen puolesta). Kysymyksillä pyritään niin ikään vetoamaan ja vaikuttamaan sekä herättelemään lukijoita tarkastelemaan asioita tietyistä näkökulmista. Ironiaa ja vastapuolen diskurssien omimista käytetään paitsi huumorin keinona myös keinona esittää vastapuolen näkemykset naurettavina ja kestäättöminä. Keskustelussa käytetään myös esimerkiksi toistoa ja kolmiportaisia listoja retorisisina keinoina. Jonkin asian toistaminen saa sen näyttämään tärkeältä ja lisää sen painoarvoa.

Analysoitujen keskustelujen toistuvimmat teemat ovat raha, vaara ja uhka sekä erilaisuus. Ne nousevat esiin maahanmuuttajien nimeämisen keinoista, maahanmuuttajiin liitetyistä toiminnoista ja rooleista sekä argumenteista. Tutkimuksen tulokset ovat linjassa aiempien kansainvälisten tutkimusten kanssa, ja tulokset osoittavat, että suomalainen maahanmuuttokeskustelu noudattaa hyvin samanlaista kaavaa kuin maahanmuuttoon ja sen vastustamiseen liittyvä puhe muualla Euroopassa. Suomalainen maahanmuuttokeskustelu myös kaiuttaa ja lainaa paljon aineksia kansainvälisestä keskustelusta. Samankaltaiset maahanmuuttajien konstruoinnit ja samankaltainen retoriikka ovat nousseet esiin aiemmista tutkimuksista, joissa on tutkittu maahanmuuttajien representaatioita esimerkiksi mediassa, kansalaiskeskustelussa tai politiikan kielenkäytössä. Suureen osaan maahanmuuttodiskurssia näyttääkin liittyvän lähes universaaleja piirteitä Euroopassa ja sen ulkopuolella (Wodak 2019: vii).

Kaikki puhettavat eivät myöskään ole ominaisia pelkästään maahanmuuttopuheelle. Esimerkiksi juutalaisia, jotka on nähty kantaväestöstä eroavaksi

ryhmäksi, on aikojen saatossa kuvailtu niin ikään rikollisiksi, parasiiteiksi, epärehellisiksi ja liian erilaisiksi (esim. Reisigl & Wodak 2001: 56). Suomessa esimerkiksi alkuperäiskansa saamelaiset on ollut nimittelyn ja loukkaavien stereotyyppien kohteina. Esimerkiksi verkkokeskusteluissa esiintyy vielä 2010-luvulla näkemyksiä, joiden mukaan saamelaiset ovat varkaita, huijareita, väkivaltaisia valloittajia, veronmaksajien elätettäviä sekä saavat erityiskohtelua ja pyrkivät syrjäyttämään suomalaisen enemmistön (Lehtola 2015: 169–177; Puuronen 2011: 111–167). Lisäksi esimerkiksi vammaisista on 1800–1900-lukujen taitteessa puhuttu taloudellisena rasitteena, uhkana ja uhreina (Harjula 1996) sekä pakkosterilisoituiksi vaadituista henkilöistä 1920–1930-luvuilla omana ”lajityypinään”, vaarana ja taloudellisena rasitteena (Laitala 2017). Näyttää siis siltä, että syrjimisen ja toiseuttamisen keinot ovat usein kielenkäytössä samanlaisia, kohteet vain vaihtuvat.

Kaikissa näistä tapauksista on kyse toiseuttamisesta, niin kuin on tämänkin tutkimuksen aineistossa. Ne maahanmuuttajien esittämisen ja konstruoinnin tavat, joita olen tässä tutkimuksessa tuonut esiin, ovat yhteydessä toiseuttamiseen. Toiseuttamisen käsitettä on muun muassa kulttuurintutkimuksessa käytetty kuvaamaan sitä valtasuhdetta, jossa joku ymmärretään paitsi erilaiseksi myös toista alemmaksi (Löytty 2005: 162). Tässä tutkimuksessa näkyy, miten maahanmuuttajista puhuttaessa korostuu se, miten maahanmuuttajat eroavat niin sanotusta kantaväestöstä. Erityisen selvästi tämä tulee esiin alaluvussa 5.2.4, jossa kuvaillaan *somaleille* ja *muslimeille* tyypillisenä pidettyä käytöstä. Eroavaisuudet eivät määriy neutraalisti tai tasa-arvoisesti, vaan maahanmuuttajasta ja hänen kulttuuristaan rakennetaan vähempiarvoinen, toinen. Kun kuvataan maahanmuuttajien elämää ja kulttuuria, huomio kiinnittyy usein siihen, mikä eroaa tyypillisenä pidetystä suomalaisesta. Esille nousevat siis ennemminkin poikkeavat piirteet tai ominaisuudet, enemmän erot kuin yhdistävät asiat. Lisäksi tyypillistä toiseutta tuottaville eroille on se, että yhden eron tunnistaminen aktivoi joukon muita eroja, jotka esiintyvät yleensä tuohon eroon liitettyinä stereotyyppisinä käsitteinä. Esimerkiksi ihonvärin tunnistaminen voi aktivoida käsityksiä tummaihoisten ihmisten laiskuudesta ja seksuaalisuudesta. (Mp; toiseudesta ks. myös Hall 1999; Kristeva 1992.)

9.3 SAMANMIELISILLE KANNATUSTA, ERI MIELTÄ OLEVAT HAUKUTAAN

Tutkielman viimeisessä analyysiluvussa tarkastelin eri- ja samanmielisyyden osoittamisen keinoja. Yleisimmiksi samanmielisyyden osoittamisen keinoiksi tunnistin aineistosta kannattamisen, kehumisen, kysymyksiin vastaamisen, affektiivisen myötäilyn sekä jatkamisen ja lisäämisen. Kannattamisessa (esim. *olen samaa mieltä, just näin, joo*) sitoudutaan edellä sanotun sisältöön ja edellä oleva ääni rakennetaan oikeaksi, päteväksi, kiistattomaksi tai muuten hyväksytyksi. Kehumisessa arvio kohdistuu edelliseen keskustelijaan, tämän

viestiin, kannanottoon tai sanomisen tapaan. Maahanmuuttoon negatiivisesti suhtautuvat, siis keskenään samanmieliset, arvioivat myönteisesti toisiaan ja toistensa viestejä. Näin kehujen(kin) avulla rakennetaan yhteenkuuluvuutta ja me-ryhmähenkeä. Vastaamalla kysymykseen tuotetaan rakenteellisesti odotettu vuoro, ja kysymyksiin vastaamisessa on usein kyse saman asenteen jakamisesta, kun hyväksytään kysymyksen muotoilu ja siihen sisältyvät presuppositiot ja asenteet. Affektiivisesta myötäilystä käsitteelin yhdenlaista tapausta: voimasanoilla reagointia. Nämä ovat samanmielisyyttä osoittavia silloin, kun edellisessä viestissä pyritään herättämään tunteita ja reaktioita, ja siihen vastaavassa viestissä esitetään odotettu reaktio. Jatkamisessa ja lisäämisessä on kyse siitä, että viesti sidotaan edelliseen viestiin osoittamalla se jatkoksi tai lisäykseksi. Tällöin keskustelija sitoutuu edellä sanottuun, kun jatkaa esimerkiksi saman toimintatyyppin kuvaamista, perusteluja tai ideointia. Aineistossa on myös tapauksia, joissa ilmaistaan osittaista samanmielisyyttä. Silloin edeltävän viestin pääväitteestä tai -väitteistä ollaan samaa mieltä, mutta jokin yksityiskohta korjataan tai kiistetään. Viesteissä korjataan esimerkiksi lukumääriä tai käsityksiä siitä, ketkä ovat ”hyviä” maahanmuuttajia.

Erimielisyyden osoittamisen keinoista käsitteelin erikseen väitteeseen tai väitteisiin kohdistuvat erimielisyyden osoitukset, eli eriävän mielipiteen esittämisen, kiistämisen ja kysymyksen esittämisen, sekä henkilöön kohdistuvat hyökkäykset. Analyysistä käy ilmi, että eriävä mielipide tuodaan keskusteluun monin eri tavoin, yleensä suorana väitteenä, joka on suoraan ristiriidassa edellä esitetyn kanssa. Toisinaan vastapuolelle annetaan ensin (näennäinen) myönnytys, jonka jälkeen asetetaan erimieliseksi. Kiistämällä edellä esitetty väite pyritään kieltämään tai kumoamaan suoraan. Tyypillisin tapa tähän on kieltoverbi *ei*. Kysymykset, joilla ilmaistaan erimielisyyttä, ovat tyypillisesti hyökkäyviä, haastavia, vihjailevia tai syytä kysyviä. Kysymyksellä kyseenalaistetaan edellä esitetty ja konstruoidaan edellinen keskustelija altavastaajan asemaan. Henkilöön kohdistuvat hyökkäykset jakautuvat tyhmyyden, vajaavaisuuden ja sairauden; kielitaidon kommentoinnin; valehtelusta, vääristelystä ja trolloimisesta syyttämisen ja muun vian luokkiin. Vastapuolen esittäminen tyhmänä, vajaana tai mieleltään sairaana pyrkii osoittamaan, ettei tämän väitteitä ja näkökohtia tarvitse ottaa tosissaan. Kielitaidon kommentoinnissa tavoitteena on kiistää toisen keskustelijan status samanarvoisena keskustelijana tai mahdollisesti viedä keskustelu sivuraiteille. Valehtelusta ja vääristelystä syyttämällä pyritään esittämään vastapuolen väitteet valheina ja epätosina, jolloin itse väitteitä vastaan ei tarvitse argumentoida. Lisäksi vastapuoli voidaan esittää esimerkiksi pelokkaana, ihmiselämää kunnioittamattomana tai syrjäytyneenä, jolloin niin ikään pyritään osoittamaan, ettei tällaisen tahon esittämiä argumentteja tarvitse ottaa tosissaan.

Kun sekä maahanmuuttajista että muista keskustelun kohteena olevista ryhmistä ja keskustelun osapuolista muodostuu stereotyyppinen, suppea kuva, samaa mieltä olevien kanssa rakennetaan positiivista me-ryhmäläisyyttä esimerkiksi kehuilla ja kannattamisen ilmauksilla. Maahanmuuttoa vastustavat viestit ovat aineistossa selvässä enemmistössä. Niissä rakennetaan yhteistä

maailmaa ja yhteistä argumentaatiota käyttämällä samanlaisia nimityksiä sekä esittämällä maahanmuuttajat samanlaisissa toiminnoissa ja rooleissa. Nämä puhuvat ilmaisevat samanlaisia asenteita puheena olevia kohtaan. Lisäksi yhteistä maailmaa ja argumentaatiota rakennetaan samanlaisilla väitteillä, taustaoletuksilla ja argumentointistrategioilla. Yleistä on esimerkiksi se, että saman viestiketjun eri viestit antavat erilaisia perusteluja, jotka tukevat samaa pääväitettä eli yleensä sitä, ettei Suomeen pitäisi ottaa maahanmuuttajia. Yhteistä rintamaa vahvistetaan vielä kannattamalla, kehumalla, vastamalla kysymyksiin ja reagoimalla odotetulla tavalla sekä lisäämällä ja jatkamalla toisten keskustelijoiden viestejä.

Niitä, jotka ajattelevat eri tavalla, ei edes yritetä ymmärtää, eikä heidän kanssaan pyritä yhteisymmärrykseen. Eri mieltä oleville ei useinkaan osoiteta minkäänlaista kohteliaisuutta, vaan heitä vastaan hyökätään suoraan esimerkiksi nimittelemällä, terveyden ja järjen kyseenalaistamisella, heidän argumenttejaan ja näkökantojaan vääristelemällä sekä esittämällä heidät naurunalaisina. Näin tapahtuu keskustelussa molemmin puolin. Keskustelussa ei myöskään esiinny viestejä, joissa yhdisteltäisiin eri näkökulmia ja pyrittäisiin rakentamaan vuorovaikutukseen eri puolten välillä.

9.4 TUTKIMUKSEN ANTI JA ARVIOINTIA

Olen valinnut tässä tutkimuksessa analyysin työvälineiksi useamman teorian ja menetelmän. Olen lähtenyt liikkeelle diskurssintutkimuksen kehyksestä, jonka sisällä olen muodostanut teoreettis-metodisen kehyksen kriittistä diskurssintutkimusta, uutta retoriikkaa, systeemis-funktionaalista suhtautumisen teoriaa, keskusteluanalyysia ja roolisemantiikkaa yhdistämällä. Olen valinnut useamman teorian ja metodin, koska tarkoitukseni on ollut muodostaa kokonaiskuvaa tutkittavan keskustelun kielellisistä keinoista. Siten mikään yksittäinen metodi (esim. suhtautumisen teoria, keskusteluanalyysi tai roolisemantiikka) ei olisi riittänyt kuvaamaan niitä kaikkia ulottuvuuksia, jota olen halunnut keskustelusta tarkastella. Lähestymistapoja yhdistämällä olen päässyt analysoimaan aineistoa useasta eri näkökulmasta ja eri tasoilta: olen analysoinut sana- ja lausetason valintoja, yksittäisiä viestejä rytmittäviä retorisia keinoja, viestien ja keskustelujen taustalla hahmottuvia pääväitteitä, taustaoletuksia ja päättelysääntöjä, argumenttien muodostamisen strategioita sekä toisaalta viestien välistä vuorovaikutusta. Olen ottanut lähestymistapojen valinnassa huomioon sen oleellisen seikan, että ne kaikki nojaavat samoihin taustaoletuksiin todellisuuden sosiaalisesta rakentumisesta sekä kielestä sosiaalisenä toimintana.

Roolisemantiikan hyödyntäminen ryhmien konstruoinnin tarkastelussa on onnistunut tuomaan esiin ensinnäkin sen, miten käsitykset esimerkiksi taloudellisesta hyödyttömyydestä, vaarallisuudesta ja erilaisuudesta rakentuvat myös roolituksen tasolla. Toisena se on tuonut esiin, miten vastakkainasette-

lut rakentuvat osaltaan vastakkaisten roolien avulla (esim. HYÖTYJÄ–MALEFAKTIIVI, KOHDE–LÄHDE, ROISTO–UHRI). Toisaalta aineistossa on useita verbejä ja rakenteita, joiden kohdalla semanttisten roolien tulkinta ei ole yksiselitteistä. Myöskään esimerkiksi usein mentaalisten verbien (*ajatella, tietää, tajuta* jne.) pelkkä osallistujan semanttinen rooli ei onnistu kuvaamaan sitä kaikkea, mikä toiminnan kuvaamisessa on oleellista.

Perelmanilaisen uuden retoriikan luokittelujen avulla olen voinut luokitella aineiston argumentointistrategioita erilaisiin luokkiin. Luokittelu ei kuitenkaan sopinut sellaisenaan aineiston strategioiden kuvaukseen, joten olen täydentänyt sitä muusta kirjallisuudesta omaksutuilla luokitteluilla. Kriittisen diskurssintutkimuksen diskurssi-historiallisessa lähestymistavassa usein hyödynnetyt topokset osoittautuivat hedelmälliseksi analyysin pohjaksi, jonka avulla argumentoinnin tarkastelu ei jäänyt ainoastaan erilaisten strategioiden luokitteluun. Tyypillisten toposten avulla on ollut mahdollista osoittaa, minäkalaisiin taustaoletuksiin ja päättelysääntöihin argumentointi perustuu.

Systeemis-funktionaalisessa suhtautumisen teoriassa keskitytään eritoten tekstin sisäisen dialogisuuden tarkasteluun. Tässä tutkimuksessa olen kuitenkin soveltanut sitä sen tarkasteluun, miten aineiston keskustelijat suhtautuvat toisiinsa ja toistensa kannanottoihin. Niinpä monet teorian kuvaamat resurssit jäivät tässä tutkimuksessa hyödyntämättä. Teoria osoittautui kuitenkin toimivaksi välineeksi kuvaamaan keskustelijoiden suhtautumista toisiinsa ja toistensa viesteihin. Se antoi välineitä tunnistaa aineistosta esimerkiksi sellaisia sitoutumisen resursseja kuin kannattaminen, yhtä mieltä oleminen, kiistäminen ja vastakohdan esittäminen. Koska keskustelijat ilmaisevat saman- ja erimielisyyttä toistensa kanssa muutenkin kuin sitoutumisen tai ihmisten arvottamisen kautta, on analyysissa ollut tarpeen yhdistää keskustelunanalyysin käsitteitä *samanlinjaisuus* ja *myötäsukaisuus*. Keskustelunanalyysin käsitteiden ja ajatusten hyödyntäminen tutkimuksessa on ollut hyödyksi muutenkin sen vuoksi, että aineisto on keskustelua, jossa keskustelijat tuottavat vuoroja suhteessa toistensa vuoroihin.

Usean lähestymistavan yhdistäminen mahdollistaa aineiston monipuolisen analyysin, mutta toisaalta se voi jättää tutkimuksen toisistaan irrallisten osien kokoelmaksi, joka ei muodosta loogista, eheää kokonaisuutta. Olen pyrkinyt yhdistämään tutkimuksen osia toisiinsa, jotta erilaisista lähestymistavoista ja näkökulmista huolimatta ne nivoutuisivat yhteen. Tutkimukseni on rakentanut kokonaisuutta pienempien yksiköiden tarkastelusta yhtä suurempiin kokonaisuuksiin ja viestien välisiin yhteyksiin. Näin on tullut esiin, kuinka eri keinot rakentavat samojen ja toistuvien teemojen asennoitumisten kokonaisuutta.

Tämä tutkimus tarjoaa uutta tietoa niistä kielellisistä keinoista, joita suomenkielisessä maahanmuuttoaiheisessa verkkokeskustelussa käytetään yhteisen todellisuuden konstruointiin. Olen tässä tutkimuksessa tuonut esiin ja analysoinut verkkokeskustelun argumentointia tunnistamalla pääväitteitä, niiden taustaoletuksia ja perusteluja sekä edelleen niitä strategioita, joilla perustelut on muodostettu. Verkkokeskustelu on täynnä argumentointia, mutta

sen rakentumiseen kiinnitetään yleensä melko vähän huomiota. Niinpä argumentoinnin purkaminen osiin ja osa-alueiden esiin tuominen on tämän tutkimuksen keskeinen anti. Tulokset osoittavat, että vahvasti polarisoituvassa verkkokeskustelussa omia kantoja ei tarvitse juuri perustella ja kokemukset ja tunteet kelpaavat argumenteiksi.

Vaikka maahanmuuttokeskustelua ja maahanmuuttajien representointeja on tutkittu runsaasti, maahanmuuttoaiheista keskustelua ei ole aiemmin tutkittu paljoakaan tämän kaltaisesta aineistosta, jossa yhteistä maailmaa ja argumentaatiota rakennetaan yhdessä toisten keskustelijoiden kanssa. Suurin osa tämän tutkimuksen aineiston viesteistä suhtautuu maahanmuuttoon negatiivisesti eli ne ovat keskenään samanmielisiä. Siten vaikka tutkimuksen tulokset ovat monella tapaa odotuksenmukaisia, ne osoittavat erityisesti, miten maahanmuuttoa vastustavat keskustelijat vahvasti tukevat toisiaan ja rakentavat yhteistä argumentaatiota ja yhteistä maailmankuvaa, jolloin argumentointi perustuu esisopimuksille ja perusteluille, joita pidetään yhteisesti tiedettyinä. Yhteistä maailmaa ja argumentaatiota rakennetaan yhteisillä ilmauksilla ja konstruoinnin keinoilla mutta myös suoraan jatkamalla ja lisäämällä esimerkiksi todisteita ja perusteluja samaan pääväitteeseen. Toisten keskustelijoiden kannattaminen, kehuminen, kysymyksiin vastaaminen ja odotetun kaltaisten reaktioiden tuottaminen rakentaa paitsi yhteistä maailmaa myös omaa ryhmää ja rintamaa. Tällainen toiminta vaikuttaa korostuvan juuri kyseisellä keskustelualustalla.

Olen analysoinut tässä tutkimuksessa yhden keskustelualustan keskusteluja, joten tuloksia ei voi yleistää koskemaan kaikkea maahanmuuttopuhetta. Tässä tutkimuksessa tarkastelluilla keskusteluilla on varmasti eroavaisuuksia muiden alustojen keskusteluihin, puhumattakaan keskusteluihin, joita käydään muualla kuin verkossa. Kuitenkin myös yhtymäkohtia on. Olen löytänyt paljon yhtymäkohtia muihin eurooppalaisiin ja suomalaisiin sekä kielitieteellisiin että muiden tieteenalojen tutkimuksiin, joissa maahanmuuttajien representaatioita on tutkittu. Nimeämisen tavat sekä maahanmuuttajien esittäminen rahan saajina, hyväksikäyttäjinä ja huijareina, rikollisina sekä erilaisen, oudon kulttuurin omaavina toistuvat muussakin maahanmuuttoaiheisessa ja erityisesti maahanmuuttoa vastustavassa puheessa. Myös maahanmuuttoon myönteisesti suhtautuvien tahojen retoriikasta on havaittu, että siinäkin painottuu taloudellinen diskurssi (esim. Herneaho 2018) sekä ettei siinäkään pohjimmiltaan hyväksytä monimuotoisuutta (Blommaert & Verschueren 1999). Tässä tutkimuksessa korostuu etenkin se, etteivät niin sanotut maahanmuuton puolustajat juurikaan tuo keskusteluun vaihtoehtoisia teemoja vaan keskittyvät vastustamisen vastustamiseen.

Suomi24 on suosituin suomalainen sosiaalisen median palvelu, ja sivustolla vieraillee huomattava määrä suomalaisia viikoittain: ajalla, jolta tämän tutkimuksen aineisto on, sivustolla oli noin 850 000 kävijää viikossa (TNS Metrix). Suomi24-keskustelupalstan maahanmuuttokeskusteluissa on lisäksi paljon samoja piirteitä, samanlaisia väitteitä, argumentteja, nimeämisen keinoja, kertomuksia, tilastoja ja asenteita, kuin muuallakin verkossa käytävissä

maahanmuuttoaiheisissa keskusteluissa. Tällaisessa puheessa ei siis ole (enää) kyse mistään marginaalisesta ilmiöstä. Kyse ei ole myöskään puheta-
vasta, johon ihmiset vain harvoin törmäisivät, vaan pikemminkin puheesta,
jolta ei voi sosiaalista mediaa käyttäessään välttyä. Niinpä on tärkeää, että tätä
puhetta analysoidaan perusteellisesti, jotta voidaan tuoda esiin ne kielelliset
keinot, joilla keskustelu rakentuu sellaiseksi kuin se rakentuu. Vain siten täl-
laista puhetapaa voi systemaattisesti pyrkiä purkamaan. Sen purkaminen on
tärkeää, sillä puhe toistaa ja uusintaa räikeitä stereotyyppioita sekä ylläpitää
loukkaavaa, toiseuttavaa ja epätasa-arvoa ylläpitävää kielenkäyttöä. Se sisäl-
tää myös yksinkertaistuksia, virheellisiä faktoja ja paljon kierrätettyä materi-
aalia, jolle ei anneta lähdettä. Puheessa on myös paljon niin sanotun vihapu-
heen piirteitä ja siinä konstruoidaan salaliittoteorioita.

Tämän tutkimuksen aineistossa on mahdollisesti paljonkin viestejä, joita ei
ole kirjoitettu tosissaan tai joissa on tehty tahallisia kärjistyksiä ja provosoin-
teja. Silti on tärkeää analysoida myös sellaista kielenkäyttöä, jonka tuottami-
sen vilpittömyydestä ei ole takeita, sillä riippumatta siitä, mitä kirjoittaja on
viestillään tavoitellut tai mitä kirjoittaja ”oikeasti” ajattelee, viestit ovat ole-
massa ja kaikkien saatavilla siinä muodossa kuin ne ovat. Tässä tutkimuksessa
tarkoituksenani on ollut analysoida aineiston viestien rakentamia ihmiskuvia,
niiden välittämiä asenteita ja niiden kielellisiä keinoja, ei kirjoittajien intenti-
oita tai asenteita. Aineiston viestit kantavat, toistavat ja uusintavat yleistäviä,
syrjiviä ja rasistisia puhetapoja.

Kaikenlainen analyysi syrjivästä kielenkäytöstä ja vihapuheesta voi helpot-
taa näiden tunnistamista ja siten niihin puuttumista. Toistuvien puhetapojen
esiintuomisen lisäksi verkkokeskustelun argumentointistrategioiden kartoit-
tamista voidaan hyödyntää esimerkiksi argumentointitaitojen opettamisessa
ja kouluttamisessa. Lisäksi argumentointistrategioiden ja niihin liittyvien
mahdollisten ongelmien (kuten auktoriteetin epäluotettavuus, uutisten vir-
heellinen lainaaminen, vastakkainasetteluiden rakentaminen, kiertävät kerto-
mukset) kartoittamista voi hyödyntää medialukutaitojen opetuksessa. Tässä
tutkimuksessa en ole puuttunut mahdolliseen informaatiovaikuttamiseen eli
toimintaan, jolla pyritään järjestelmällisesti vaikuttamaan yleiseen mielipitee-
seen, ihmisten käyttäytymiseen ja päätöksentekijöihin. Informaatiovaikutta-
misen keinoja ovat esimerkiksi valheiden esittäminen, faktojen vääristely, va-
leasantuntijoiden käyttäminen, tahallinen harhaanjohtava argumentointi
sekä sinänsä oikean tiedon tarkoitushakuinen käyttö. (Valtioneuvoston kans-
lian julkaisuja 2019; ks. myös S. Jantunen 2015.) Tässä tutkimuksessa en ole
tarkastellut informaatiovaikuttamisen mahdollisuutta tai puuttunut siihen,
mutta tyyppillisten argumentointitapojen tunnistaminen on edellytys infor-
maatiovaikuttamisen tunnistamiselle.

Verkkokeskustelua ja sen argumentteja on tärkeää analysoida siksi, että
verkkofoorumeilla vallalla oleva puhetapa jää harvoin pelkästään verkkofoo-
rumeille. Verkkokeskustelussa esitetyt ja rakennetut argumentit ja diskurssit
leviävät myös valtavirtamedian käyttöön. Näin ne pääsevät osaksi julkista dis-
kurssia, sitä, millaiset näkemykset ovat uskottavia, millaiset puhetaavat ovat

hyväksytyjä ja ketkä pääsevät ääneen, kun puhutaan maahanmuutosta. (Mäkinen 2016: 249.) On tavallista, että journalismissa ja verkkokeskusteluissa kierrätetään samoja puheenvuoroja, ja se vaikuttaa ihmisten käsitykseen siitä, millaista kieltä julkisessa keskustelussa sopii käyttää (Maasilta 2012). Demokraattisessa yhteiskunnassa julkinen keskustelu on yhteydessä poliittisiin argumentteihin ja aineistossa tulee esiin pyrkimys vaikuttaa politiikkaan tai Suomen toimintaan.

Maahanmuuttokeskustelussa tulee ilmi myös kokemus yhteiskunnan eriarvoistumisesta. Läpi koko tämän tutkimuksen ja tutkimusaineiston esiin nousee puhe rahasta ja taloudellisesta tilanteesta. Maahanmuuttajia nimetään yhteiskunnan rahoilla eläviksi *loisiksi* ja *eläteiksi* sekä rahan perässä tulleiksi *elintasopakolaisiksi*. Maahanmuuttajia ja pakolaisia epäillään huijareiksi, jotka ovat tulleet hyväksikäyttämään suomalaista sosiaalietujärjestelmää. Heidät esitetään hyötyjinä ja vastaanottajina, jotka saavat rahaa. Samaan aikaan suomalaiset nähdään kärsijöinä ja uhreina, joille raha ei riitä. Suomea ja päättäjiä kritisoidaan siitä, miten ja keille rahaa annetaan. Argumentoinnin taustalla olevista topoksista taakan, talouden ja hyväksikäytön topokset liittyvät kokemukseen maahanmuuttajien taloudellisesta haitasta ja hyödyttömydestä. Aineistoni keskusteluissa rakennetaan vahvaa vastakkainasettelua maahanmuuttajien ja uhrin asemaan hahmottuvien suomalaisten välille. Keskustelussa hahmottuu nollasumma-ajattelu, jonka mukaan kaikki maahanmuuttajien vastaanottamiseen liittyvä toiminta on suoraan pois veronmaksajilta ja etenkin yhteiskunnallista tukea tarvitsevien sosiaalituista ja palveluista. Suomen valtion velkaisuus on toistuvasti esillä, ja suomalaiset näyttäytyvät heikko-osaisina suhteessa maahanmuuttajiin.

Keskustelussa on siis paljon kyse puheesta siitä, kuinka paljon maahanmuuttajat Suomelle ”maksavat”, keille sosiaaliedut kuuluvat, keille ei ja keille niiden pitäisi kuulua. Hiilamon (2016) mukaan suomalaisen maahanmuuttokeskustelun ja muukalaisvihamielisyyden taustalla onkin yhteiskunnallinen tilanne, jossa keskiluokka on taloudellisessa ahdingossa ja köyhälistö alistettu. Siten maahanmuuttokeskustelua ei voi ymmärtää tuntematta sen yhteiskunnallista taustaa. Globaalissa taloudessa maailmantalouden kriisit heijastuvat ennemmin tai myöhemmin Suomeen. Suomi menestyi pitkään maailmantaloudessa, mutta sitten alkoi pitkäkestoinen talouskriisi, joka iski esimerkiksi entisiin teollisuuspaikkakuntiin ja niiden asukkaisiin. Globalisaatio on vienyt työpaikkoja halvempiin maihin ja työttömyys on kasvanut. Myös tietotekniikan kehittyminen ja automatisaatio muuttavat elinkeinorakennetta. Vaikeassa asemassa olevat suomalaiset saattavat helposti kokea ulkomaalaiset uhaksi omalle hyvinvoinnilleen. (Hiilamo 2016.) Maahanmuuttokeskustelun tarkastelu tuo esiin tätä kokemusta uhasta ja ahdistusta taloudellisesta tilanteesta.

9.5 JATKOTUTKIMUSAIHEITA

Tässä tutkimuksessa olen analysoinut tarkasti tietyn keskustelupalstan ja tietyn ajanjakson keskusteluita. Maahanmuuttoaiheisten keskustelujen ja maahanmuuttoon liittyvän kielenkäytön analysoiminen muunlaisilta foorumeilta mahdollistaisi sen, että voisi vertailla, miten puhetaivat eroavat ja ovat samantaisia. Olisi kiinnostavaa tutkia myös esimerkiksi sellaisia sosiaalisen median keskusteluita, joihin keskustelijat osallistuvat omalla nimellään. Tällöin voisi vertailun avulla tarkastella, miten anonyymisyys vaikuttaa keskusteluun.

Toisaalta tutkimus muiden aihepiirien keskustelujen argumentoinnista ja retoriikasta valaisisi sitä, millaisia yhtäläisyyksiä ja eroja eriaiheisten keskustelujen argumentoinnissa on. Erilaisten ja eriaiheisten verkkokeskustelujen analysointi voi auttaa ymmärtämään verkossa tapahtuvaa vuorovaikutusta laajemmin.

Kriittisen diskurssintutkimuksen ja maahanmuuttodiskurssia kartoittavan tutkimuksen pääpaino on ollut vahvasti maahanmuuttoa vastustavien ja kritisoivien tahojen kielenkäytössä. Olisi tärkeää muistaa, että Suomessa käydään rinnakkain ja lomittain monenlaisia keskusteluita (Keskinen ym. 2009: 9). Niinpä tärkeää olisi analysoida enemmän myös niiden tahojen ja toimijoiden kielenkäyttöä, jotka suhtautuvat maahanmuuttoon positiivisesti ja esimerkiksi puolustavat pakolaisten oikeuksia.³⁰ Tutkimuskohteena voisi olla esimerkiksi sosiaalisen median kampanjat, joilla annetaan ääni pakolaisille itselleen (ks. Nikunen 2016, 2019). Näin saataisiin syrjivien ja epätasa-arvoa ylläpitävien kielellisten käytänteiden tuntemisen ohien myös tietoa niistä käytänteistä, joilla tasa-arvoa ja hyvinvointia voidaan edistää. Tärkeää olisi myös löytää sellaisia puheenvuoroja ja puhetaivoja, jotka eivät itsestään selvästi lukeudu sen enempää maahanmuuttoa vastustavien kuin puolustavienkaan näkemyksen joukkoon ja jotka eivät siten ylläpidä ja vahvista polarisoitumista. Tällaisen tutkiminen antaisi eväitä löytää puhetaivoja, joilla voidaan erottautumisen sijaan rakentaa yhteisymmärrystä ja siten löytää keinoja rakentavampaan keskusteluun.

³⁰ Esim. Irina Herneaho tarkastelee tekeillä olevassa väitöstutkimuksessaan turvapaikanhakijoiden oikeuksia puolustavien tahojen kielenkäyttöä.

LÄHTEET

Tutkimusaineisto

Aller Media Oy (2014). *Suomi 24 -korpus (2016H2)* [tekstikorpus]. Kieli-pankki. Saatavilla <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2017021506>
Suomi24. <https://www.suomi24.fi/>

Kirjallisuus- ja verkkolähteet

- Ahmed, Sara 2003: Pelkäävät ruumiit. Suomentanut Laura Huttunen. – Mikko Lehtonen & Olli Löytty (toim.), *Erilaisuus* s. 189–211. Tampere: Vastapaino.
- Alanne, Minna 2018: ”On ne vaan mukavia nuoria naisia” *Kehuminen suomenkielisessä Whatsapp-ryhmäkeskustelussa*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Alasuutari, Pertti – Ruuska, Petri 1999: *Post-Patria? Globalisaation kulttuuri Suomessa*. Tampere: Vastapaino.
- Andersen, Jørgen Goul – Bjørklund, Tor 1990: Structural changes and new cleavages. The progress parties in Denmark and Norway. – *Acta Sociologica* 33 s. 195–217.
- Andrews, Avery D. 1985: The major functions of the noun phrase. – Timothy Shopen (toim.), *Language Typology and Syntactic Description. Vol. 1: Clause Structure* s. 2–154. Cambridge: Cambridge University Press.
- Angermüller, Johannes – Maingueneau, Dominique – Wodak, Ruth 2014: The discourse studies reader: an introduction. – Johannes Angermüller, Dominique Maingueneau & Ruth Wodak (toim.), *The discourse studies reader* s. 1–14. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Anttila, Mirka 2009: ”Että somalin ainoa ominaisuus on se, että hän on somali.” *Kuvailu ja nimeäminen maahanmuuttajahaastattelussa*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Apo, Satu 2018: *Ihmesatujen historia. Näkökulmia kirjailijoiden, kansanker-tojien ja tutkijoiden traditioon*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Aristoteles 1997: *Retoriikka. Runousoppi*. Suomentaneet Paavo Hohti ja Päivi Myllykoski, selitykset laatinut Juha Sihvola. Helsinki: Gaudeamus.
- 2002: *Topiiikka. Sofististen kumoamiset*. Suomentaneet Marke Ahonen ja Juha Sihvola, selitykset laatineet Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila, Juha Sihvola ja Marke Ahonen. Helsinki: Gaudeamus.
- Arminen, Ilkka – Licoppi, Christian – Spagnolli, Anna 2016: Respecifying mediated interaction. – *Research on Language and Social Interaction* 49 s. 290–309.
- Arminen, Ilkka – Raudaskoski, Sanna 2003: Tarjoumat ja tietotekniikan tutkimus. – *Sosiologia* 40 s. 279–296.
- Bahtin, Mihail M. 1986 [1953]: The problem of speech genres. – Caryl Emerson & Michael Holquist (toim.), *Speech genres and other late essays* s. 60–102. Kääntänyt Vern W. McGee. Austin: University of Texas Press.

- 1991 [1963]: *Dostojevskin poetiikan ongelmia*. Suomentaneet Paula Nieminen ja Tapani Laine. Helsinki: Orient Express.
- Bangstad, Sindre 2011: The morality police are coming! Muslims in Norway's media discourses. – *Anthropology Today* 27 s. 3–7.
- 2015: The racism that dares not to speak its name. Rethinking neo-nationalism and neo-racism in Norway. – *Intersections EEJSP* 1 s. 49–65.
- Baron, Naomi 2010: *Always on. Language in an online and mobile world*. Oxford: Oxford University Press.
- Baym, Nancy 1996: Agreements and disagreements in a computer-mediated discussion. – *Research on Language and Social Interaction* 29 s. 315–345.
- Beauvoir, Simone de 1980 [1949]: *Toinen sukupuoli*. Ranskankielisestä teoksesta *Le deuxième sexe I et II* lyhentäen suomentanut Annikki Suni. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Berg, Maarit 2003: *Syytöksiä ja epäilyksiä. Toimittajan ja poliitikon vuorovaikutuksesta televisiokeskustelussa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Berg, Maarit – Mäntynen, Anne 1992: *Väittelyn rakentumisesta. Erään arki-keskustelun analyysi*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Berger, Peter L. – Luckmann, Thomas 1994 [1966]: *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Tiedonsosiologinen tutkielma*. Suomentanut ja toimittanut Vesa Raiskila, jälkisanat Tapio Aittola ja Vesa Raiskila. Helsinki: Gaudeamus.
- Bernstein, Basil 1990: *Class, codes and control. Volume 4, the structuring of pedagogic discourse*. London: Routledge.
- Blommaert, Jan – Verschueren, Jef 1998: *Debating diversity. Analysing the discourse of tolerance*. London: Routledge.
- Blomqvist, Outi 1996: Mustien on määrä viipyä Valkealassa enintään kuukauden. Pakolaiset suomalaisissa sanomalehdissä. – Jyrki Kalliokoski (toim.), *Teksti ja ideologia. Kieli ja valta julkisessa kielenkäytössä*. Kieli 9 s. 131–150. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- Borg, Sami 2012: Johdanto. – Sami Borg (toim.), *Muutosvaalit 2011* s. 17–28. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Bou-Franch, Patricia – Garcés-Conejos Blitvich, Pilar 2014: Conflict management in massive polylogues: A case study from YouTube. – *Journal of Pragmatics* 73 s. 19–36.
- (toim.) 2019: *Analyzing digital discourse. New insights and future directions*. Cham: Palgrave Macmillan.
- Boukala, Salomi 2016: Rethinking *topos* in the discourse historical approach. Endoxon seeking and argumentation in Greek media discourses on 'Islamist terrorism'. – *Discourse Studies* 18 s. 249–268.
- 2018: *European identity and the representation of Islam in the mainstream press. Argumentation and media discourse*. Cham: Palgrave Macmillan.
- Bousfield, Derek 2008: *Impoliteness in interaction*. Pragmatics & Beyond 167. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Brewer, Marilyn 1993: Social identity, distinctiveness, and in-group homogeneity. – *Social Cognition* 11 s. 150–164.
- Brown, Penelope – Levinson, Stephen 1987: *Politeness*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Burke, Kenneth 1950: *A rhetoric of motives*. New York: Prentice-Hall.

- Byford, Jovan 2011: *Conspiracy theories. A critical introduction*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Cammaerts, Bart 2009: Radical pluralism and free speech in online public spaces. The case of North Belgian extreme right discourses. *International journal of cultural studies* 12 s. 555–575.
- Cap, Piotr – Hart, Christopher (toim.) 2014: *Contemporary critical discourse studies*. London: Bloomsbury Academic.
- Charteris-Black, Jonathan 2006: Britain as a container. Immigration metaphors in the 2005 election campaign. – *Discourse & Society* 17 s. 563–581.
- Chomsky, Noam 1981: *Lectures on government and binding*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Citizen Mindscapes -blogi. blogs.helsinki.fi/citizenmindscapes (5.4.2019).
- Comrie, Bernard 1989 [1981]: *Language Universals and Linguistic Typology*. 2. painos. Oxford: Blackwell.
- Corbett, Edward P. J. 1971: *Classical rhetoric for the modern student*. 2. painos. New York: Oxford University Press.
- Couper-Kuhlen, Elisabeth – Thompson, Sandra A. 2000: Concessive patterns in conversation. – Elizabeth Couper-Kuhlen & Bernd Kortmann (toim.), *Cause, condition, concession, contrast. Cognitive and discourse perspectives* s. 381–410. *Topics in English Linguistics* 33. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Coupland, Nikolas 2014: Sociolinguistic change, vernacularization and broadcast British media. – Jannis Androutsopoulos (toim.), *Mediatization and sociolinguistic change* s. 67–97. Berlin: Walter de Gruyter.
- Croft, William 2012: *Verbs. Aspect and causal structure*. Oxford: Oxford University Press.
- Crystal, David 2001: *Language and the Internet*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Culpeper, Jonathan 1996: Towards an anatomy of impoliteness. – *Journal of Pragmatics* 25 s. 349–367.
- Deschamps, Jean-Claude 1982: Social identity and relations of power between groups. – Henri Tajfel (toim.), *Social identity and intergroup relations* s. 85–98. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dijk, Teun van 1987: *Communicating racism. Ethnic prejudice in thought and talk*. London: Sage.
- 1992: Discourse and the denial of racism. – *Discourse & Society* 3 s. 87–118.
- 1993: Principles of critical discourse analysis. – *Discourse & Society* 4 s. 249–283.
- 1996: *Discourse, racism and ideology*. La Laguna: RCEI Ediciones
- 1998: *Ideology. A multidisciplinary approach*. London: Sage.
- 2000a: On the analysis of parliamentary debates on immigration. – Martin Reisigl & Ruth Wodak (toim.), *The semiotics of racism. Approaches to critical discourse analysis* s. 85–103. Vienna: Passagen Verlag.
- 2000b: New (s) racism: A discourse analytical approach. – Simon Cottle (toim.), *Ethnic minorities and the media* s. 33–49. Buckingham: Open University Press.
- 2008: *Discourse and power*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- 2016: Racism in the press. – Nancy Bonvillain (toim.), *The Routledge handbook of linguistic anthropology* s. 384–392. New York: Routledge.

- Dirven, René – Polzenhagen, Frank – Wolf, Hans-Georg 2007: Cognitive linguistics, ideology, and critical discourse analysis. – Dirk Geeraerts & Hubert Cuyckens (toim.), *The Oxford handbook of cognitive linguistics*. New York: Oxford University Press.
- Dixon, Robert M. W. 2010: *Basic linguistic theory. Volume I: Methodology*. Oxford: Oxford University Press.
- Dowty, David 1991: Thematic protores and argument selection. – *Language* 67 s. 547–619.
- Du Bois, John W. 2007: The Stance Triangle. – Robert Englebretson (toim.), *Stancetaking in Discourse: Subjectivity, Evaluation, Interaction* s. 139–182. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- 2014: Towards a Dialogic Syntax. – *Cognitive Linguistics* 25: 359–410.
- Edwards, Derek 1997: *Discourse and cognition*. London: Sage.
- Eemeren, Frans H. van – Grootendorst, Rob – Henkemans, Francisca Snoeck 1996: *Fundamentals of argumentation theory. A handbook of historical backgrounds and contemporary developments*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- El Refaie, Elisabeth 2001: Metaphors we discriminate by. Naturalized themes in Austrian newspaper articles about asylum seekers. – *Journal of Sociolinguistics* 5 s. 352–371.
- Eronen, Maria 2015: *Rhetoric of self-expressions in online celebrity gossip*. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- Eskola, Jari – Suoranta, Juha 1998: *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Etelämäki, Marja – Haakana, Markku – Halonen, Mia 2014: Keskustelukumppanin kehuminen suomalaisessa keskustelussa. – *Virittäjä* 117 s. 460–493.
- Eurostat = The Statistical Office of the European Communities. Verkkosivut: ec.europa.eu/eurostat (2.4.2019).
- Evans, Vyvyan – Green, Melanie 2006: *Cognitive linguistics. An introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Eyman, Douglas 2015: *Digital rhetoric. Theory, method, practice*. University of Michigan Press.
- Fahnestock, Jeanne 2011: *Rhetorical style. The uses of language in persuasion*. Oxford: Oxford University Press.
- Fairclough, Norman 1989: *Language and power*. London: Longman.
- 1992: *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.
- 2003: *Analysing discourse. Textual analysis for social research*. London: Routledge.
- Fairclough, Norman – Wodak, Ruth 1997: Critical discourse analysis. – Teun A. van Dijk (toim.), *Discourse as social interaction* s. 258–284. London: Sage.
- FIAM. Finnish Internet Audience Measurement. <https://fiam.fi/> (8.4.2019).
- Fillmore, Charles 1968: The case for case. – Emmon Bach & Robert Harms (toim.), *Universals in linguistic theory* s. 1–88. New York: Holt, Rinehart, and Winston.
- 1977: The case for case reopened – P. Cole (toim.), *Syntax and semantics* 8. *Grammatical relations* s. 59–81. New York: Academic Press.
- 1982: Frame Semantics. – The Linguistic Society of Korea (toim.), *Linguistics in the morning calm* s. 111–137. Seoul: Hanshin Publishing Company.

- 1985: Frames and the semantics of understanding. *Quaderni di Semantica* VI s. 222–254.
- Fillmore, Charles – Atkins, Beryl 1992: Towards a frame-based lexicon: The semantics of RISK and its neighbors. – Adrienne Lehrer & E. Feder Kittay (toim.), *Frames, fields, and contasts* s. 75–102. Hillsdale: Lawrence Erlbaum.
- Flint, Aili 1980: *Semantic structure in the Finnish lexicon. Verbs of possibility and sufficiency*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Flowerdew, John – Richardson, John E. (toim.) 2018: *The Routledge handbook of critical discourse studies*. Milton Park: Routledge.
- 2018: Introduction. – John Flowerdew & John E. Richardson (toim.), *The Routledge handbook of critical discourse studies* s. 1–10. Milton Park: Routledge.
- Fowler, Roger – Hodge, Bob – Kress, Gunther – Trew, Tony 1979: *Language and power*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Fundamentti-blogi. fundamentti.blogspot.fi (4.4.2019).
- Gabrielatos, Costas – Baker, Paul 2008: Fleeing, sneaking, flooding. A corpus analysis of discursive constructions of refugees and asylum seekers in the UK press, 1996–2005. – *Journal of English Linguistics* 36 s. 5–38.
- Garcia, Angela Cora – Jacobs, Jennifer Baker 1999: The eyes of the beholder. Understanding the turn-taking system in quasi-synchronous computer-mediated communication. – *Research on Language and Social Interaction* 32 s. 337–367.
- Gee, James Paul 2001: *An introduction to discourse analysis. Theory and method*. London: Routledge.
- Georgapoulou, Alexandra – Spilloti, Tereza (toim.) 2015: *The Routledge handbook of language and digital communication*. London: Routledge.
- Gibson, James 1979: *The ecological approach to perception*. London: Houghton Mifflin.
- Giles, David – Stommel, Wyke – Paulus, Trena – Lester, Jessica – Reed, Darren 2015: Microanalysis of online data. The methodological development of “digital CA”. – *Discourse, Context and Media* 7 s. 45–51.
- Goffman, Erving 1981: *Forms of talk*. Oxford: Basil Blackwell.
- Golato, Andrea 2005: *Compliments and compliment responses. Grammatical structure and sequential organization*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Goldberg, Adele 1995: *Constructions. A construction grammar approach to argument structure*. Chicago: University of Chicago Press.
- Goodwin, Charles – Goodwin, Marjorie Hardness 1987: Concurrent operations on talk. Notes on the interactive organization of assessments. – *IPRA Papers in Pragmatics* 1 s. 1–54.
- Goodwin, Charles – Heritage, John 1990: Conversation analysis. – *Annual Review of Anthropology* 19 s. 283–307.
- Greimas, A. J. 1980 [1966]: *Strukturaalista semantiikkaa*. Suomentanut Eero Tarasti. Helsinki: Gaudeamus.
- Haaparanta, Leila – Niiniluoto, Ilkka 2016: *Johdatus tieteelliseen ajatteluun. Uudistettu painos*. Helsinki: Gaudeamus.
- Haara, Paula 2012: Poliittinen maahanmuuttokeskustelu Helsingin Sanomien verkkokeskustelussa. – Mari Maasilta (toim.), *Maahanmuutto, media ja eduskuntavaalit* s. 52–86. Tampere: Tampere University Press.

- Haasio, Ari – Ojaranta, Anu – Mattila, Markku 2017: Valheen lähteillä – Valmedian lähteistö ja sen luotettavuus. – *Media & Viestintä* 40 s. 100–121.
- Haavisto, Camilla 2011: *Conditionally one of 'us'. A study of print media, minorities and positioning practices*. Helsinki: University of Helsinki.
- Hafez, Farid 2017: Debating the 2015 Islam law in Austrian Parliament: Between legal recognition and Islamophobic populism. – *Discourse & Society* 28 s. 392–412.
- Hakala, Salli – Vesa, Juho 2013: Verkkokeskusteluiden sisällön erittely. – Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.), *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät* s. 216–244. Tampere: Vastapaino.
- Hakulinen, Auli 1994: Arkipuheen retoriikkaa. – Vuokko Eskola & Tuire Lukkarinen (toim.), *Kieli on, sopii sanoa*. Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja XL. Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto.
- 1997: Vuorottelujäsennys. – Liisa Tainio (toim.) *Keskusteluanalyysin perusteet* s. 32–55. Tampere: Vastapaino.
- Hakulinen, Auli – Karlsson, Fred 1979: *Nykysuomen lauseoppia*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Hall, Stuart 1999: *Identiteetti*. Suomentaneet ja toimittaneet Mikko Lehtonen ja Juha Herkman. Tampere: Vastapaino.
- Halonen, Mia 1996: Yhteisyyden ja tunnistettavuuden osoittaminen perhekeskustelussa. – Auli Hakulinen (toim.), *Suomalaisen keskustelun keinoja II*. Kieli 10 s. 173–205. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- Halliday, M. A. K. – Matthiessen, C. M. I. M. 2013: *Halliday's introduction to functional grammar*. Neljäs, korjattu painos. London: Routledge.
- Hardaker, Claire 2010: Trolling in asynchronous computer-mediated communication. From user discussions to academic definitions. – *Journal of Politiness Research* 6 s. 215–242.
- 2013: “Uh....not to be nitpicky,,,,,but...the past tense of drag is dragged, not drug.” An overview of trolling strategies. – *Journal of Language Aggression and Conflict* 1 s. 58–86.
- Harju, Auli 2018: Suomi24-keskustelut kohtaamisen ja törmäysten tilana. – *Media & viestintä* 41 s. 51–74.
- Harjula, Minna 1996: *Vaillinaisuudella vaivatut. Vammaisuuden tulkinnat suomalaisessa huoltokeskustelussa 1800-luvun lopulta 1930-luvun loppulle*. Bibliotheca Historica 15. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura.
- Hart, Christopher 2010: *Critical discourse analysis and cognitive science: New perspectives on immigration discourse*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- 2011: Force-interactive patterns in immigration discourse: A cognitive linguistic approach to CDA. – *Discourse & Society* 22 s. 269–286.
- 2015: Cognitive linguistics and critical discourse analysis. – Ewa Dabrowska & Dagmar Divjak (toim.), *Handbook of cognitive linguistics* s. 322–346. Berlin: Mouton De Gruyter.
- Harrison, Chloe – Nuttal, Louise – Stockwell, Peter – Yuan, Wenjuan 2014: Introduction. – Chloe Harrison, Louise Nuttal, Peter Stockwell & Wenjuan Yuan (toim.), *Cognitive grammar in literature* s. 1–16. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Haslam, Nick 2006: Dehumanization. An integrative review. – *Personality and Social Psychology Review* 10 s. 252–264.
- Heikkinen, Vesa 1999: *Ideologinen merkitys. Kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa ja käytännössä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

- Heinonen, Mira-Maria 2016: *Äitiyskeskustelun paikka: kirjoittajien suhtautuminen vauvakuume-keskusteluketjuun ja sen sisällä tapahtuvaan toimintaan Suomi24.fi:n keskustelupalstalla*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Helasvuo, Marja-Liisa – Johansson, Marjut – Tanskanen, Sanna-Kaisa (toim.) 2014: *Kieli verkossa. Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2014: Johdatus digitaaliseen vuorovaikutukseen. – Marja-Liisa Helasvuo, Marjut Johansson & Sanna-Kaisa Tanskanen (toim.) *Kieli verkossa. Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen* s. 7–24. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Helsingin Uutiset 27.7.2015 = Immosta vastaan mielenosoitus Helsingissä – järjestäjä pysyy piilossa. Helsingin Uutiset 27.7.2015.
- Henttonen, Sini – Kivinen, Tero – Rasila, Tapio – Sarmalmaa, Johanna – Vihavainen, Jonna 2015: Kommentaari. – Riku Neuvonen (toim.), *Viha puhe Suomessa* s. 15–135. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Heritage, John 1984: *Garfinkel and ethnomethodology*. Cambridge: Polity Press.
- Herkman, Juha 2019: *Populismien aika*. Tampere: Vastapaino.
- Herneaho, Irina 2016: *Maahanmuuttodiskurssit eduskuntapuolueiden vuoden 2015 vaalimateriaaleissa*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- 2018: Maahanmuuttodiskurssit eduskuntapuolueiden vuoden 2015 vaalimateriaaleissa. – *Virittäjä* 122 s. 187–223.
- Herring, Susan (toim.) 1996: *Computer-mediated communication. Linguistic, social and cross-cultural perspectives*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- 2004: Computer-mediated discourse analysis. An approach to research online behavior. – Sasha Barab, Rob Kling & James H. Gray (toim.), *Designing for virtual communities in the service of learning* s. 338–376. Cambridge: Cambridge University Press.
- Herring, Susan – Androutsopoulos, Jannis 2015: Computer-mediated discourse 2.0. – Deborah Tannen, Heidi E. Hamilton, Deborah Schiffrin (toim.), *The handbook of discourse analysis*. 2. painos s. 127–151. Chichester: Blackwell.
- Herring, Susan – Stein, Dieter – Virtanen, Tuija (toim.) 2013: *Handbook of the pragmatics of computer-mediated communication*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Hiilamo, Heikki 2016: Muukalaisvihamielisyys kumpuaa keskiluokan ahdingosta ja alistetusta köyhälistöstä. HS Sunnuntai 14.2.2016.
- Honkanen, Suvi 2012: *Kielioppi ja tekstilaji. Direktiivin muotoilusta viraston ryhmäkirjeissä*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Horsti, Karina 2005: *Vierauden rajat. Monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa*. Tampere: Tampere University Press.
- 2013: De-ethnicized victims. Mediatized advocacy for asylum seekers. – *Journalism: Theory, Practice & Criticism* 14 s. 78–95.
- 2017: Digital Islamophobia. The Swedish woman as a figure of pure and dangerous whiteness. – *New Media & Society* 19 s. 1440–1457.
- Horsti, Karina – Nikunen, Kaarina 2013: The ethics of hospitality in changing journalism. A response to the rise of the anti-immigrant movement in Finnish media publicity. – *European Journal of Cultural Studies* 16 s. 489–504.

- HS 13.6.2015 = Tuomas Muraja: Suomalaiset vastustavat turvapaikanhakijoiden ottamista muista EU-maista. Helsingin Sanomat 13.6.2015.
- HS Kuukausiliite 29.10.2016 = Anna Pesonen-Smith: Elämäntapaintiaanit saapuivat Kittilään 25 vuotta sitten, ja nyt yksi heistä löytyi Oulusta. HS Kuukausiliite 29.10.2016.
- HS Nyt-liite 1.9.2015 = Jussi Pullinen: Suljemme kommenttiosiomme, koska jotainhan tässä on tehtävä. HS Nyt-liite 1.9.2015.
- Hurtta, Heikki 2007: Kantasuomalaiset ja uussuomalaiset. – *Kielikello* 2/2007.
- Hutchby, Ian 2001: Technologies, texts and affordances. *Sociology* 35 s. 441–456.
- Huomo, Tuomas – Sivonen, Jari 2010: Conceptualizing change as deictic abstract motion: metaphorical and grammatical uses of ‘come’ and ‘go’ in Finnish. – Fey Parril, Vera Tobin & Mark Turner (toim.), *Meaning, form, and body* s. 111–128. Stanford: CSDI Publishers.
- Hämeen-Anttila, Jaakko 2001: *Islam. Taskusanakirja*. Helsinki: Basam Books.
- Hämäläinen, Lasse 2012: *Rekisteröityneiden käyttäjien nimet verkkopeliyh-teisö Aapelissa*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Ilie, Cornelia 1994: *What else can I tell you? A pragmatic study of English rhetorical questions as discursive and argumentative acts*. Stockholm: Almqvist & Wiksell international.
- 2017a: Cross-disciplinary perspectives on context-specific argumentation practices. – Cornelia Ilie & Giuliana Garzone (toim.), *Argumentation across communities of practice. Multi-disciplinary perspectives* s. 1–17. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- 2017b: Questioning the questionable: Multi-disciplinary perspectives. – Cornelia Ilie & Giuliana Garzone (toim.), *Argumentation across communities of practice. Multi-disciplinary perspectives* s. 73–98. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Iltalehti 26.7.2015 = Kalle Jokinen: Stubbilta lyhyt kuitti Immoselle: ”Ei mulla muuta”. Iltalehti 26.7.2015.
- Inkinen, Roosa 2017: *”Suvakki on vajukki” – suvakki-sanan rakenteesta, käytöstä ja merkityksestä*. Suomen kielen kandidaatintutkielma. Helsingin yliopisto.
- Jaakola, Minna 2004: *Suomen genetiivi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2012: Kognitiivinen kielentutkimus. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi. Tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 537–545. Helsinki: Gaudeamus.
- 2018: Tietäminen argumentoinnin resurssina. *Tietysti, tietenkin ja ei tietenkään* lukijakommenteissa. – Toini Rahtu, Susanna Shore & Mikko T. Virtanen (toim.), *Kirjoitettu vuorovaikutus* s. 145–178. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Jackendoff, Ray 1972: *Semantic interpretation in generative grammar*. Cambridge, MA: MIT Press.
- 1990: *Semantic structures*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Jantunen, Jarmo H. 2004: *Synonymia ja käännessuomi. Korpusnäkökulma samamerkityksisyyden kontekstuaalisuuteen ja käännöskielen leksikaalisiiin erityispiirteisiin*. Joensuu: Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja 35.

- 2018: Homot ja heterot Suomi24:ssä. Analyysi digitaalisista diskursseista. *Puhe ja kieli* 38 s. 3–22.
- Jantunen, Saara 2015: *Infosota*. Helsinki: Otava.
- Jay, Timothy 2000: *Why we curse*. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Johansson, Marjut 2017: Everyday opinions in news discussion forums. Public vernacular discourse. *Discourse, Context & Media* 19 s. 5–12.
- Johansson, Marjut – Jantunen, Jarmo H. – Heimo, Anne – Ahonen, Mirka – Laippala, Veronika 2018: Verkkokeskustelujen kansa. Korpusavusteinen diskurssianalyysi Suomi24-keskustelupalstasta. – *Sananjalka* 60 s. 96–117.
- Johnstone, Barbara 2008: *Discourse analysis*. 2. painos. Malden: Blackwell.
- Jokinen, Arja – Juhila, Kirsi – Suoninen, Eero 2016: *Diskurssianalyysi. Teoria, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.
- Juvonen, Riitta 2007: Suhtautumisen systematiikkaa. – *Virittäjä* 111 s. 431–435.
- 2010: Evaluoiva *että*-yhdyslause ja retoriset rakenteet suomenkielisessä ylioppilasaineessa. – *Virittäjä* 1 s. 39–40.
- 2011: Toisesta äänestä omaan ääneen. *Uskoa-, ajatella-, luulla- ja sanoarakenteet ylioppilasaineessa*. – Anneli Kauppinen, Hanna Lehti-Eklund, Henna Makkonen-Craig & Riitta Juvonen (toim.), *Lukiolaisen äidinkieli* s. 231–262. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2014: *Kirjoitelma ja tekijän ääni. Kehystämisen yhdyslauseet suomenkielisen ylioppilasaineen dialogisuuden hallinnassa*. Helsinki: Unigrafia Oy.
- Kaakinen, Markus – Oksanen, Atte 2018: Pelkoa ja vihaa internetissä. – Ville Lähde & Johanna Vehkoo (toim.), *Jakautuuko Suomi? Eriarvoisuus tutkijoiden, toimittajien ja taiteilijoiden silmin* s. 157–165. Helsinki: Into kustannus Oy.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-liisa (toim.) 1998: *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. Helsinki: Gaudeamus.
- 1998: Retoriikka. – Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila (toim.), *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot* s. 233–272. Helsinki: Gaudeamus.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa – Halonen, Ilpo 1998: Argumentaatioanalyysi ja hyvän argumentin ehdot. – Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila (toim.), *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot* s. 60–113. Helsinki: Gaudeamus.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa – Ylikoski, Petri 1998: Merkitys ja tulkinta. – Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila (toim.), *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot* s. 15–33. Helsinki: Gaudeamus.
- Kalliokoski, Jyrki 1989: Ja. *Rinnastus ja rinnastuskonjunktion käyttö*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 1996: Johdanto. – Jyrki Kalliokoski (toim.), *Teksti ja ideologia. Kieli ja valta julkisessa kielenkäytössä*. Kieli 9 s. 8–36. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- 2005: Moniäänisyys ja koherenssi suomea toisena kielenä kirjoittavien teksteissä. – Markku Haakana & Jyrki Kalliokoski (toim.), *Referointi ja moniäänisyys* s. 224–257. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kangasharju, Helena 1998: *Alignment in disagreement. Building alliances in multiperson interaction*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

- 2006: Tosi-tv tunteiden näyttämönä. Miten Big Brotherissa riidellään? – *Media & Viestintä* 29 s. 71–83.
- Kankaanpää, Salli 1989: *Vastakysymysten käyttö keskustelussa*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Kantola, Matleena 2013: *Oikeus vihapuheeseen? Sananvapauskysymykset maahanmuuttopolitiikkaa arvostelevassa verkkokeskustelussa*. Viestinnän pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Karjalainen 24.4.2017 = Terhi Nevalainen: Uudissana ”suvakki” on tunteisiin käyvä leimakirves – suvakki mielletään naiseksi. Karjalainen 24.4.2017. Uutisen verkkoversio: <https://www.karjalainen.fi/uutiset/uutis-alueet/kotimaa/item/140098> (viitattu 23.1.2019).
- Karvonen, Erkki 2014: Savitauluista sosiaaliseen mediaan. – Tommi Inkinen, Markku Löytönen & Anne Rutanen (toim.), *Kirja muuttuvassa tietoympäristössä* s. 35–46. Helsinki: Suomen tietokirjailijat.
- Katajamäki, Heli 2006: Arvottavien merkitysten rakentaminen taloussanomalehden pääkirjoituksissa. – Esa Lehtinen & Nina Niemelä (toim.), *Erikoiskielet ja käännosteoria* s. 97–108. Vaasan yliopiston käännosteorian ja ammattikielten tutkijaryhmän julkaisut nro 33. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- 2007: Kyvykkyyden merkitykset taloussanomalehtien pääkirjoituksissa. – Esa Lehtinen & Nina Niemelä (toim.), *Erikoiskielet ja käännosteoria* s. 99–110. Vaasan yliopiston käännosteorian ja ammattikielten tutkijaryhmän julkaisut nro 34. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- 2018: *Tekijän identiteetti taloussanomalehtien pääkirjoituksissa. Pääkirjoitustoimittajan sosiaalisesta roolista tuotettu, tekstistä tulkittu*. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- Kauppinen, Anneli 1998: *Puhekuviot, tilanteen ja rakenteen liitto. Tutkimus suomen kielen omaksumisesta ja suomen konditionaalista*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2006: Polyseeminen vaikka ja neuvottelun retoriikka. – *Virittäjä* 110 s. 162–189.
- Keisanen, Tiina 2002: Keskustelijoiden asennoitumiseen käyttämiä vuorovaiikutuksellisia ja kielellisiä keinoja naurua sisältävissä sekvensseissä. – Anna Mauranen & Liisa Tiittula (toim.), *Kieli yhteiskunnassa – yhteiskunta kielessä*. AFinLAN vuosikirja. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja no. 60 s. 101–119. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLa.
- Keskinen, Suvi 2009: Pelkkiä ongelmia? Maahanmuutto poliittisen keskustelun kohteena. – Suvi Keskinen, Anna Rastas & Salla Tuori (toim.) *En ole rasisti mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä* s. 33–45. Tampere: Vastapaino.
- 2011: Borders of the Finnish nation. Media politics and rape by ‘foreign’ perpetrators. – Elisabeth Eide & Kaarina Nikunen (toim.), *Media in motion. Cultural complexity and migration in the Nordic region* s. 107–124. Farnham: Ashgate.
- 2016: From welfare nationalism to welfare chauvinism. Economic rhetoric, the welfare state and changing asylum policies in Finland. – *Critical Social Policy* 36 s. 352–370.
- Keskinen, Suvi – Rastas, Anna – Tuori, Salla (toim.) 2009: *En ole rasisti mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*. Tampere: Vastapaino.
- 2009: Johdanto. – Suvi Keskinen, Anna Rastas & Salla Tuori (toim.), *En ole rasisti mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä* s. 7–21. Tampere: Vastapaino.

- Kittilä, Seppo 2010: Beneficiary coding in Finnish. – Seppo Kittilä & Fernando Zúñiga (toim.), *Benefactives and malefactives. Typological perspectives and case studies* s. 245–270. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Kittilä, Seppo – Zúñiga, Fernando (toim.) 2010: *Benefactives and malefactives. Typological perspectives and case studies*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- 2010: Introduction. Benefaction and malefaction from a cross-linguistic perspective. – Seppo Kittilä & Fernando Zúñiga (toim.), *Benefactives and malefactives. Typological perspectives and case studies* s. 1–28. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- 2016: Introduction: Recent developments and open questions in the field of semantic roles. – Seppo Kittilä & Fernando Zúñiga (toim.), *Advances in Research on Semantic Roles* s. 1–26. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Kittilä, Seppo – Västi, Katja – Ylikoski, Jussi 2011: Introduction to case, animacy and semantic roles. – Seppo Kittilä, Katja Västi & Jussi Ylikoski (toim.), *Case, animacy and semantic roles* s. 1–26. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Kivikuru, Ullamaija – Maasilta, Mari – Nikunen, Kaarina 2018: Johdanto. – Mari Maasilta & Kaarina Nikunen (toim.), *Pakolaisuus, tunteet ja media* s. 7–20. Tampere: Vastapaino.
- Kleinke, Sonja 2010: Interactive aspects of computer-mediated communication. Disagreement in an English and German public news groups. – Sanna-Kaisa Tanskanen, Marja-Liisa Helasvuo, Marjut Johansson & Mia Raitaniemi (toim.), *Discourses in interaction* s. 195–222. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Koivisto, Aino 2011a: Katkelmallisuus ja affekti. Kolme pistettä dialogissa. – Aino Koivisto & Elise Nykänen (toim.), *Dialogi kaunokirjallisuudessa* s. 153–182. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2011b: *Sanomattakin selvää?* Ja, mutta ja että *puheenvuoron lopussa*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Koivisto, Vesa 1995: *Itämerensuomen refleksiivit*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Koivulaakso, Dan – Brunila, Mikael – Andersson, Li 2012: *Äärioikeisto Suomessa*. Helsinki: Into.
- Kolehmainen, Leena 2010: Sääverbien syntaksia ja semantiikkaa. Semanttiset roolit, osallistujien vaihteleva käsitteistäminen ja sääverbien vaihteleva valenssi. – *Virittäjä* 114 s. 5–38.
- Koski, Mauno 1993: Kansa. – Sirkka Saarinen & Jorma Luutonen (toim.), *Systeemi ja poikkeama. Juhlakirja Alho Alhoniemen 60-vuotispäiväksi 14.5.1993* s. 236–258. Turku: Turun yliopisto.
- Kress, Gunther 1989: *Linguistic processes in sociocultural practice*. 2. painos. Oxford: Oxford University Press.
- Kristeva, Julia 1992 [1988]: *Muukalaisia itsellemme*. Suomentanut Päivi Malinen. Helsinki: Gaudeamus.
- KS = Kielitoimiston sanakirja. 2016. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. URN:NBN:fi:kotus-201433, ISSN 2343-1466. Verkkojulkaisu HTML. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 6.6.2018 (viitattu 5.9.2018).
- Kulonen-Korhonen, Ulla-Maija 1985: Deverbaalisten U-verbijohdosten semantiikkaa. *Virittäjä* 89 s. 290–309.

- Kulonen, Ulla-Maija 2010: *Fonesteemit ja sananmuodostus. Suomen kon-
tinuatiivisten U-verbijohdosten historiaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjalli-
suuden Seura.
- Kumar, Deepa 2012: *Islamophobia and the politics of empire*. Chicago: Hay-
market Books.
- Kuparinen, Eero 2008: *Antisemitismin musta kirja. Juutalaisvainojen pitkä
historia*. 2. painos. Jyväskylä: Atena.
- Kuusisto, Pekka 2000: *Ethnicity in print. Implicit linguistic manifestations of
the construction of ethnicity in British and Finnish newspapers*. Helsinki:
University of Helsinki.
- Kytölä, Samu 2012: Peer normativity and sanctioning of linguistic resources-
in-use. On non-standard Englishes in Finnish football forums online. – Jan
Blommaert, Sirpa Leppänen, Päivi Pahta & Tiina Räisänen (toim.), *Dan-
gerous multilingualism. Northern perspectives on order, purity and nor-
mality* s. 228–260. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Kyytsönen, Suvi 2015: *Epäkohteliaisuuden keinot ja kohteet eräässä Iltaleh-
den tatuointiaiheisessa verkkokeskustelussa*. Suomen kielen pro
gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto.
- Kääntä, Liisa 2015: Retoriset kysymykset osaamista ja osallistumista herätte-
lemässä opiskeluverkkokeskustelussa. – *Puhe ja kieli* 35 s. 23–42.
- 2016: *Hyviä pointteja. Vuorovaikutus vertaisten kesken institutio-
naalisessa verkkokeskustelussa*. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- Kääntä, Liisa – Lehtinen, Esa 2016: Patterns of experience talk and argumen-
tation in digital peer learning discussions. – *Language@Internet* 13, article
2.
- Laaksonen, Salla-Maaria 2018: Taitavasti eettistä verkkotutkimusta. – Vas-
tuullinen tiede. Tutkimusetiikka ja tiedeviestintä Suomessa -sivusto.
<https://www.vastuullinentiede.fi> (3.4.2019).
- Laaksonen, Salla-Maaria – Matikainen, Janne 2013: Tutkimuskohteena vuo-
rovaikutus ja keskustelu verkossa. – Salla-Maaria Laaksonen, Janne Mati-
kainen & Minttu Tikka (toim.), *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen me-
dian tutkimusmenetelmät* s. 177–199. Helsinki: Vastapaino.
- Laaksonen, Salla-Maaria – Matikainen, Janne – Tikka, Minttu (toim.) 2013:
Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Hel-
sinki: Vastapaino.
- 2013: Tutkimusotteita verkosta. – Salla-Maaria Laaksonen, Janne Mati-
kainen & Minttu Tikka (toim.), *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen me-
dian tutkimusmenetelmät* s. 9–33. Helsinki: Vastapaino.
- Labov, William 1972: *Language in the inner city. Studies in the black English
vernacular*. Oxford: Basil Blackwell.
- Labov, William – Waletzky, Joshua 1967: Narrative analysis. Oral versions of
personal experience. – June Helm (toim.), *Essays on the verbal and visual
arts* s. 12–44. Seattle: University of Washington Press.
- Lagus, Krista – Pantzar, Mika – Ruckenstein, Minna – Ylisiurua, Marjoriikka
2016: *Suomi24. Muodonantoa aineistolle*. Kuluttajatutkimuskeskus, Val-
tiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja 2016:10. Helsinki: Helsingin yli-
opisto.
- Lahti, Emmi 2015: *Viherfemakot hyysäävät turvapaikkaturisteja ja pikku-
hitlerit kitisevät. – Ryhmien nimeämisestä, rakentamisesta ja toimin-
nasta maahanmuuttoaiheissa verkkokeskusteluissa*. Suomen kielen pro
gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.

- Laitala, Henni 2017: *Nimeämisen ja semanttisten roolien tarkastelua pakko-sterilisointia kannattavissa kirjoituksissa*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Laitinen, Lea 1988: *Naiset ja roolit. Koti- ja ansioäitien keskustelu 1987*. – Lea Laitinen (toim.), *Isosuinen nainen. Tutkielmia naisesta ja kielestä* s. 159–184. Helsinki: Yliopistopaino.
- 1992: *Välttämättömyys ja persoona. Suomen murteiden nesessiivisten rakenteiden semantiikkaa ja kielioppia*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- 1995: *Nollapersoona*. – *Virittäjä* 99 s. 337–358.
- Lakoff, George – Turner, Mark 1989: *More than cool reason. A field guide to poetic metaphor*. Chicago: University of Chicago Press.
- Langacker, Ronald 1991: *Foundations of Cognitive grammar II. Descriptive application*. Stanford: Stanford University Press.
- 2008: *Cognitive grammar. A basic introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Larjavaara, Matti 2007: *Pragmasemantiikka*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Lauranto, Yrjö 2015: *Direktiivisyyden rajoja. Suomen kielen vaihtokauppa-syntaksia*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Lee, David 1992: *Competing discourses. Perspective and ideology in language*. Harlow: Longman.
- Lehti, Lotta – Eronen-Valli, Maria 2018: *Diskurssintutkimuksen menetelmiä digitaalisen retoriikan tutkimuksessa*. – *AFinLA-E: Soveltavan Kielitieteen Tutkimuksia* 11 s. 156–176.
- Lehti, Lotta – Haapanen, Lauri – Kääntä, Liisa 2018: *Diskurssintutkimus – monitieteinen ja monimenetelmäinen ala*. – *AFinLA-E: Soveltavan Kielitieteen Tutkimuksia* 11 s. 4–19.
- Lehti, Lotta – Kallio, Johanna 2017: *Participation in an online social policy discussion: arguments in focus*. *Discourse, Context & Media* 19 s. 58–65.
- Lehtola, Veli-Pekka 2015: *Saamelaiskiista. Sortaako Suomi alkuperäiskansaansa?* Helsinki: Into.
- Leikas, Hanna 2002: *”Joo, asioista saa ja pitää olla erimieltä, mut...” Kohteliaisuus ja erimielisyyden ilmaiseminen nuorten keskustelufoorumissa internetissä*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Leino, Pentti 1993: *Polysemia: kielen moniselitteisyys. Suomen kielen kognitiivista kielioppia I. Kieli 7*. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- Lepola, Outi 2000: *Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Liebkind, Karmela 1996: *Ennakkoluulot ja niiden uhrit*. – Taina Dahlgren, Juhani Kortteinen, K. J. Lång, Merja Pentikäinen & Martin Schein (toim.), *Vähemmistöt ja niiden syrjintä Suomessa* s. 199–226. Helsinki: Yliopistopaino.
- Liikanen, Ilkka 2003: *Kansa. Fennomanian kansa-käsite ja modernin politiikan kieli*. – Matti Hyvärinen, Jussi Kurunmäki, Kari Palonen, Tuija Pulkkinen & Henrik Stenius (toim.), *Käsitteet liikkeessä. Suomen poliittisen kulttuurin käsitehistoria* s. 257–307. Tampere: Vastapaino.
- Linell, Per 1998: *Approaching dialogue. Talk, interaction and contexts in dialogical perspectives*. IMPACT: Studies in language and society. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

- Louw, Bill 1993: Irony in the text or insincerity in the writer? The diagnostic potential of semantic prosodies. – Mona Baker, Gill Francis, Elena Tognini-Bonelli (toim.), *Text and technology. In honour of John Sinclair* s. 157–176. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Lovejoy, Arthur O. 1936: *The great chain of being. A study on the history of an idea*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Luukka, Minna-Riitta 2000: Näkökulma luo kohteen. Diskurssintutkimuksen taustaoletukset. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö* s. 133–160. Jyväskylä: Solki.
- Lähdesmäki, Tuuli – Saresma, Tuija 2014: Re-framing gender equality in Finnish online discussion on immigration. – *NORA – Nordic Journal of Feminist and Gender Research* 22 s. 299–313.
- Lähteenmäki, Mika 2002: Dialoginen näkökulma kieleen: Mihail Bahtin ja Valentin Vološinov. – Hannele Dufva & Mika Lähteenmäki (toim.), *Kielentutkimuksen klassikoita* s. 179–200. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Löytty, Olli 2005: Toiseus. – Anna Rastas, Laura Huttunen & Olli Löytty (toim.), *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta* s. 161–189. Tampere: Vastapaino.
- Maahanmuuttovirasto. Verkkosivut: <https://migri.fi> (29.10.2019).
- Maahanmuuttoviraston sanasto. <https://migri.fi/sanasto> (29.10.2019).
- Maasilta, Mari (toim.) 2012: *Maahanmuutto, media ja eduskuntavaalit*. Tampere: Tampere University Press.
- 2012: Perinteinen ja sosiaalinen media ruokkivat toinen toisiaan. – Mari Maasilta (toim.), *Maahanmuutto, media ja eduskuntavaalit* s. 23–51. Tampere: Tampere University Press.
- 2018: Maailma tulee kylään: vastaanottokeskuksen aikaansaama tunnekeskustelu. – Mari Maasilta & Kaarina Nikunen (toim.), *Pakolaisuus, tunteet ja media* s. 48–70. Tampere: Vastapaino.
- Maasilta, Mari – Nikunen, Kaarina (toim.) 2018: *Pakolaisuus, tunteet ja media*. Tampere: Vastapaino.
- Malmivaara, Terhi 2004: *Luupää, puupää, puusilmä*. Näkymiä sananmuodostuksen analogisuuteen ja bahuvrilhiyhdyssanojen olemukseen. – *Viritäjä* 108 s. 347–363.
- Mantila, Harri 1996: Mitä viestivät media, viestin ja tiedotusväline? – *Kielikello* 2/1996.
- Marmaridou, Sophia 2009: Presupposition. – Louise Cummings (toim.), *The pragmatics encyclopaedia* s. 349–353. London: Routledge.
- Martikainen, Tuomas – Saukkonen, Pasi – Säävälä, Minna 2013: Johdanto. – Tuomas Martikainen, Pasi Saukkonen & Minna Säävälä (toim.), *Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta* s. 13–19. Helsinki: Gaudeamus.
- Martin, J. R. – Rose, David 2008: *Genre relations. Mapping culture*. London: Equinox.
- Martin, J. R. – White, P. R. R. 2005: *The language of evaluation. Appraisal in English*. London: Palgrave Macmillan.
- Matikainen, Janne 2006: Vuorovaikutus ja sosiaalisuus verkossa. – Pekka Aula, Janne Matikainen & Mikko Villi (toim.), *Verkkoviestintäkirja* s. 177–195. Helsinki: Yliopistopaino.
- Matsi, Jaana 2012: ”Nicki on nettinimi”. *Nettinimimerkkien muodostaminen ja käyttö*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.

- Mikkonen, Inka 2010: ”Olen sitä mieltä että...” *Lukiolaisten yleisönosastotekstien rakenne ja argumentointi*. Jyväskylä Studies in Humanities 135. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Montefiore, Simon Sebag 2008 [2006]: *Suuret puheet, jotka muuttivat maailmaa*. Suomentanut Simo Liikanen. Helsinki: Ajatus Kirjat.
- Moor, Peter J. – Heuvelman, Ard – Verleur, Ria 2010: Flaming on YouTube. – *Computers in Human Behavior* 26 s. 1536–1546.
- Morey, Peter – Yaqin, Amina 2011: *Framing Muslims. Stereotyping and representation after 9/11*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- MTV Uutiset 1.9.2015 = Merja Ylä-Anttila: MTV:n päätoimittaja maahanmuutosta: Ihmisyys on kriisissä. MTV Uutiset 1.9.2015.
- Mudde, Cas 2004: The populist Zeitgeist. – *Government and Opposition* 39 s. 542–563.
- 2007: *Populist radical right parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Muikku-Werner, Pirkko 2012: *Ilkeilyn kahdet kasvot*. Tampere: Vastapaino.
- Musolff, Andreas 2007: What role do metaphors play in racial prejudice? The function of antisemitic imagery in ”Mein Kampf”. – *Patterns of Prejudice* 41 s. 21–44.
- 2008: What can critical metaphor analysis add to the understanding of racist ideology? Recent studies of Hitler’s antisemitic metaphors. – *Critical Approaches to Discourse Analysis cross Disciplines* 2 s. 1–10.
- 2014: Metaphorical parasites and ”parasitic” metaphors. Semantic exchanges between political and scientific vocabularies. – *Journal of Language and Politics* 13 s. 218–233.
- Müller, Jan-Werner 2016: *What is populism?* Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Mäkelä, Maria – Björninen, Samuli – Karttunen, Laura – Nurminen, Matias – Raipola, Juha – Rantanen, Tytti 2018: Kertomuksen vaarat – Kokemuspuhe, eksemplumin paluu ja aikalaiskriittinen narratologia. – *Avain* 1/2018 s. 90–93.
- Mäkinen, Katariina 2013: Rajoja ja säröjä: Talous maahanmuuttovastaisessa keskustelussa. – *Poliittinen talous* 1. <http://www.poliittinentalous.fi/ojs/index.php/poltal/article/view/2> (13.9.2016).
- 2016: Maahanmuuttovastainen internet-aktivismi, uusliberaali ideaaliksi kansalaisuus ja ylijäämäihmiset. – Anu-Hanna Anttila, Ralf Kauranen, Kati Launis & Jussi Ojajarvi (toim.), *Luokan ääni ja hiljaisuus. Yhteiskunnallinen luokkajärjestys 2000-luvun alun Suomessa* s. 247–276. Tampere: Vastapaino.
- Mäntynen, Anne 2003: *Miten kielestä kerrotaan. Kielijuttujen retoriikkaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Mäntynen, Anne – Onikki, Tiina 1997: Neekeri ei ole neutraali. – *Virittäjä* 101 s. 620–621.
- Mäntynen, Anne – Sääsilahti, Minna 2012: Uusi retoriikka genrejen tutkimuksessa. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi. Tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 194–207. Helsinki: Gaudeamus.
- Möttönen, Tapani 2016: *Construal in expression. An intersubjective approach to Cognitive Grammar*. Helsinki: University of Helsinki.
- Nielsen, Jakob 2006: The 90-9-1 rule for participation inequality in social media and online communities. – Nielsen Norman Group. Saatavilla: <https://www.nngroup.com/articles/participation-inequality/> (27.3.2019).

- Niemi, Jarkko 2010: Myönnyttelymuotti – erimielisyyttä enteilevä samannielisyyden konstruktio. – *Virittäjä* 114 s. 196–222.
- Niemi, Mari K. – Houni, Topi 2018: Viettelevä, vastakkainasettelevä, vihainen: Kuinka populismi haastaa journalismia? – Mari K. Niemi & Topi Houni (toim.), *Media & populismi. Työkaluja kriittiseen journalismiin* s. 10–30. Tampere: Vastapaino.
- Nikunen, Kaarina 2010: Rakastamisen vaikeudesta. Internet, maahanmuutto-keskustelu ja tunteet. *Media & Viestintä* 33 s. 7–26.
- 2016: Tunteesta mediaan: Solidaarisuus, arvontuotanto ja data hybridissä mediaympäristössä. – *Media & Viestintä* 39 s. 283–289.
- 2018: Badolato-Kauhava: maantieteellisen mielikuvituksen merkitys pakolaispolitiikassa. – Mari Maasilta & Kaarina Nikunen (toim.), *Pakolaisuus, tunteet ja media* s. 21–47. Tampere: Vastapaino.
- 2019: *Media solidarities. Emotions, power and justice in the digital age*. Los Angeles: Sage.
- Nikunen, Kaarina – Pantti, Mervi 2018: Tapaus Ku Klux Klan: affektiivinen julkisuus, moraaliset tunteet ja tahmaiset kuvat. – Mari Maasilta & Kaarina Nikunen (toim.), *Pakolaisuus, tunteet ja media* s. 71–91. Tampere: Vastapaino.
- Noppiari, Elina – Hiltunen, Ilmari 2018: Populistinen vastamedia eliittejä haastamassa. – Mari K. Niemi & Topi Houni (toim.), *Media & populismi. Työkaluja kriittiseen journalismiin* s. 236–272. Tampere: Vastapaino.
- Norén, Kerstin – Linell, Per 2007: Meaning potentials and the interaction between lexis and contexts. An empirical substantiation – *Pragmatics* 3 s. 387–416.
- Núñez-Perucha, Begoña 2011: Critical Discourse Analysis and Cognitive Linguistics as tools for ideological research. A diachronic analysis of feminism. – Christopher Hart (toim.), *Critical discourse studies in context and cognition* s. 97–117. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- O'Regan, Veronica – Riordan, Elaine 2018: Comparing the representations of refugees, asylum seekers and migrants in the Irish and UK press. A corpus-based critical discourse analysis. – *Journal of Language and Politics* 17 s. 744–768.
- Oikeusministeriön selvitys 2016: ”Usein joutuu miettimään, miten pitäisi olla ja minne olla menemättä”. *Selvitys vihapuheesta ja häirinnästä ja niiden vaikutuksista eri vähemmistöryhmiin*. Selvityksiä ja ohjeita 7/2016. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Olin, Katri 1996: Kysymysten rakenteesta heijastuva kuulijaan suuntautuminen. – Auli Hakulinen (toim.), *Suomalaisen keskustelun keinoja II*. Kieli 10 s. 47–79. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- Onikki-Rantajääskö, Tiina 2001: *Sarjoja. Nykysuomen paikallissijaiset olotilanilmaukset kielen analogisuuden ilmentäjinä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2010: Ronald Langacker ja kognitiivisen kielitieteen perusta. – Pentti Haddington & Jari Sivonen (toim.), *Kielentutkimuksen modernit klassikot* s. 41–70. Helsinki: Gaudeamus.
- Page, Ruth 2012: *Stories and social media. Identities and interaction*. New York: Routledge.
- Pajunen, Anneli 2001: *Argumenttirakenne. Asiaintilojen luokitus ja verbien käyttäytyminen suomen kielessä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- Pakkasvirta, Jussi 2018: Latin American stereotypes in Finnish social media. – *Iberoamericana: Nordic Journal of Latin American Studies* 47 s. 94–107.
- Pakolaiset ja turvapaikanhakijat sanomalehdissä 2016: Vertaileva selvitys Helsingin Sanomien ja Aamulehden (FI), The Guardianin ja The Timesin (UK) sekä Le Soirin ja De Morgenin (BE) julkaisemista teksteistä aikavälillä 1.–31.1.2016. Suomen Lontoon Instituutti & Suomen Benelux-instituutti.
- Palonen, Emilia – Saresma, Tuija 2017: Perussuomalaiset ja populistinen retoriikka. – Emilia Palonen & Tuija Saresma (toim.), *Jätkät & jytkyt. Perussuomalaiset ja populismin retoriikka* s. 12–36. Tampere: Vastapaino.
- Palonen, Kari – Summa, Hilikka 1996: Johdanto: Retorinen käänne? – Kari Palonen & Hilikka Summa (toim.), *Pelkkää retoriikkaa* s. 7–19. Tampere: Vastapaino.
- Paunonen, Heikki 2002: *Stadilaisen nimipäiväkirja*. Helsinki: WSOY.
- 2006: Synonymia Helsingin slangissa. – *Virittäjä* 110 s. 336–364.
- Pekkinen, Anna-Maria 2005: *Mustavalkoisia puheenvuoroja. Rasismi internetin keskustelupalstoilla*. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Pellander, Saara – Kotilainen, Noora 2017: Väärän näköinen pakolaiseksi: pakolaisuuden visuaaliset muistot ja iPhone-miehen hahmo. GLASE-blogi. <https://glase.fi/vaarannakoinen-pakolaiseksi-pakolaisuuden-visuaaliset-muistot-ja-iphone-miehen-hahmo/> (4.4.2019).
- Penttilä, Marianna 2015: *Suhtautuminen Aamulehden Särkänniemi-aiheissa lehtijutuissa*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Perelman, Chaïm 1996 [1977]: *Retoriikan valtakunta*. Suomentanut Leevi Lehto. Tampere: Vastapaino.
- Perelman, Chaïm – Olbrechts-Tyteca, Lucie 1958: *Traité de l'argumentation. La nouvelle rhétorique*. Paris: Presses universitaires de France.
- 1971 [1958]: *The new rhetoric. A treatise on argumentation*. Kääntäneet John Wilkinson & Purcell Weaver. Notre Dame: University of Notre Dame Press.
- Pietikäinen, Sari 2000a: Kriittinen diskurssitutkimus. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö* s. 191–217. Jyväskylä: Solki.
- 2000b: *Discourse of differentiation. Ethnic representations in newspaper texts*. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Pietikäinen, Sari – Mäntynen, Anne 2019: *Uusi kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Pohjola, Mike 2010: Maahanmuuttokriittinen sanasto. – Ville Hytönen (toim.), *Mitä Jussi Halla-aho tarkoittaa?* s. 226–227. Turku: Savukeidas.
- Pomerantz, Anita 1978: Compliment responses. Notes on co-operation of multiple constraints. – Jim Schenkein (toim.), *Studies in the organization of conversational interactions* s. 79–112. New York: Academic Press.
- 1984: Agreeing and disagreeing with assessments: some features of preferred/dispreferred turn shapes. – J. M. Atkinson & J. Heritage (toim.) *Structures of social action* s. 57–101. Cambridge: Cambridge University Press.
- Potter, Jonathan 1996: *Representing reality. Discourse, rhetoric and social construction*. London: Sage.

- Potter, Jonathan – Wetherell, Margaret 1987: *Discourse and social psychology. Beyond attitudes and behaviour*. London: Sage.
- Potter, Jonathan – Wetherell, Margaret – Chitty, Andrew 1991: Quantification rhetoric – cancer on television. – *Discourse & Society* 2 s. 333–365.
- Propp, Vladimir 1958 [1928]: *Morphology of the folktale*. Kääntänyt Laurence Scott. Bloomington: Indiana University.
- Puro, Jukka-Pekka 1998: Puhetaidosta retoriikkaan, vai oliko se päinvastoin. – *Media & Viestintä* 21 s. 82–91.
- Puuronen, Vesa 2011: *Rasistinen Suomi*. Helsinki: Gaudeamus.
- Pyrhönen, Niko 2015: *The true colours of Finnish welfare nationalism. Consolidation of neo-populist advocacy as a resonant collective identity through mobilization of exclusionary narratives of blue-and-white solidarity*. Helsinki: University of Helsinki.
- Pälli, Pekka 2003: *Ihmisyhmä diskurssissa ja diskurssina*. Tampere: Tampere University Press.
- Pöyhtäri, Reeta 2014: *Immigration and ethnic diversity in Finnish and Dutch magazines. Articulations of subject positions and symbolic communities*. Tampere: Tampere University Press.
- 2018: Raiskausuutisista vihapuheeseen: uutismedian eettistä harkintaa. – Mari Maasilta & Kaarina Nikunen (toim.), *Pakolaisuus, tunteet ja media* s. 92–126. Tampere: Vastapaino.
- Pöyhtäri, Reeta – Haara, Paula – Raittila, Pentti 2013: *Vihapuhe sananvautta kaventamassa*. Tampere: Tampere University Press.
- Raevaara, Liisa 1997: Vierusparit – esimerkkinä kysymys ja vastaus. – Liisa Tainio (toim.), *Keskusteluanalyysin perusteet* s. 75–91. Tampere: Vastapaino.
- Rahtu, Toini 2006: *Sekä että. Ironia koherenssina ja inkoherenssina*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Raittila, Pentti (toim.) 2002: *Etnisyys ja rasismi journalismissa*. Tampere: Tampere University Press.
- Reisigl, Martin – Wodak, Ruth 2001: *Discourse and discrimination. Rhetorics of racism and antisemitism*. London: Routledge.
- 2016: The discourse-historical approach (DHA). – Ruth Wodak & Michael Meyer (toim.), *Methods of critical discourse studies*. Kolmas painos s. 23–61. Los Angeles: Sage.
- Richardson, John – Colombo, Monica 2014: Race and immigration in far- and extreme-right European political leaflets. – Christopher Hart & Piotr Cap (toim.), *Contemporary critical discourse studies* s. 521–542. London: Bloomsbury.
- Rinne, Anne 1989: *Kirosanojen käyttö keskustelussa*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Romppanen, Kati 2015: *Erimielisyys yleisönosastokirjoituksissa: kirjoittajien suhtautumisen ja argumentaation tarkastelua*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Rosch, Eleanor 1973: Natural categories. – *Cognitive Psychology* 4 s. 328–350.
- 1978: Principles of categorization. – Eleanor Rosch & Barbara B. Loyd (toim.), *Cognition and categorization* s. 27–48. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.

- Routarinne, Sara 2003: *Tytöt äänessä. Paranteesit ja nouseva sävelkulku kertojan vuorovaikutuskeinona*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Rozwadowska, Bózena 1988: Thematic restrictions on derived nominals. – Wendy Wilkins (toim.), *Syntax and semantics 21. Thematic relations* s. 147–165. New York: Academic Press.
- 1989: Are thematic relations discrete? – Roberta Corrigan, Fred Eckman & Michael Noonan (toim.), *Linguistic categorization* s. 115–130. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Räikkönen, Hanna Maria 2008: *Argumentointiin liittyviä syytöksiä monenkeskisessä arkikeskustelussa*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Sacks, Harvey 1987: Preference for agreement and contiguity in sequences in conversation. – Graham Button & J. R. E. Lee (toim.), *Talk and social organisation* s. 54–69. Clevedon: Multilingual Matters Ltd.
- 1995: *Lectures on conversation*. Volumes I & II. Toimittanut Gail Jefferson, johdanto Emanuel A. Schegloff. Oxford: Blackwell.
- Saeed, John I. 2016: *Semantics*. Neljäs painos. Malden: Wiley-Blackwell.
- Sakki, Inari – Pettersson, Katarina 2016. Discursive constructions of otherness in populist radical right political blogs. – *European Journal of Social Psychology* 46 s. 156–170.
- Salminen, Timo – Laurinen, Leena – Marttunen, Miika 2002: Dialogisuus ja argumentoinnin harjoittelu – suullisesti vai verkossa? – Anna Mauranen & Liisa Tiittula (toim.), *Kieli yhteiskunnassa – yhteiskunta kielessä*. AFinLAN vuosikirja. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja no. 60 s. 263–285. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLa.
- Salokanto, Salla 2017: *Kommentojien suhtautuinen blogien lukijapaikkoihin*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Salomaa, Elina 2019: *Television ja Twitterin risteyksessä. Sosiaalinen televisio vuorovaikutuksen ja mediatapahtumaan osallistumisen välineenä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Saresma, Tuija 2014: Sukupuolipopulismi ja maskulinistinen standpoint-empirismi. – *Sukupuolentutkimus – Genusforskning* 27 s. 46–51.
- 2017: Väkivaltafantasiat ja pelon politiikka. Sukupuolitetun ja sukupuolittavan verkkovihapuheen luentaa. – Sanna Karkulehto & Leena-Maija Rossi (toim.), *Sukupuoli ja väkivalta. Lukemisen etiikkaa ja politiikkaa* s. 221–246. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Santa Ana, Otto 1999: ‘Like an animal I was treated’. Anti-immigrant metaphor in US public discourse. *Discourse & Society* 10 s. 191–224.
- 2002: *Brown tide rising. Metaphors of Latinos in contemporary American public discourse*. Austin: University of Texas Press.
- Sarhema, Maria – Sivonen, Jari 2015: Suomen ja unkarin appellatiivistuneet etunimiyhdyssanat. – *Foralia Uralica Debreceniensia* 22 s. 191–212.
- Sarhimaa, Anneli 2006: Konnia, klovneja, uhreja, sankareita. – Taru Nordlund, Tiina Onikki-Rantajääskö & Toni Suutari (toim.), *Kohtauspaikkana kieli. Näkökulmia persoonaan, muutoksiin ja valintoihin* s. 426–447. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Schiffrin, Deborah – Tannen, Deborah – Hamilton, Heidi E. 2001: Introduction. – Deborah Schiffrin, Deborah Tannen & Heidi E. Hamilton (toim.), *The handbook of discourse analysis* s. 1–10. Oxford: Blackwell.

- Schopenhauer, Arthur 2005 [1864]: *Taito olla ja pysyä oikeassa. Eristinen dialektiikka*. Suomennos ja jälkisanat Jarkko S. Tuusvuori. Tampere: Eurooppalaisen filosofian seura.
- Sebastian Tynkkynen verkkosivut. <https://sebastiantynkkynen.com/> (5.4.2019).
- Seppälä, Anu – Virkkunen, Anu 1977: *Käytös- ja tapatieto*. Helsinki: WSOY.
- Seppänen, Eeva-Leena 1997: Osallistumiskehikko. – Liisa Tainio (toim.), *Keskustelunanalyysin perusteet* s. 156–176. Tampere: Vastapaino.
- Shore, Susanna 1986: *Onko suomessa passiivia*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2012: Kieli, kielenkäyttö ja kielenkäytön lajit systeemis-funktionaalissa teoriassa. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi. Tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 131–157. Helsinki: Gaudeamus.
- Sihvola, Suviuuli 2008: Ei meidän teollisuusalueellemme! Asunnottomien miesten asuntolan vastustus paikallisidentiteetin tiivistymisenä. – Timo Kopomaa, Lasse Peltonen & Tapio Litmanen (toim.), *Ei meidän pihallemme! Paikalliset kiistat tilasta* s. 28–55. Helsinki: Gaudeamus
- Silva Rhetoricae 2005. Online rhetoric. Brigham Young University. <http://rhetoric.byu.edu> (4.4.2019).
- Silverstein, Paul 2005: Immigrant racialization and the new savage slot. Race, migration, and immigration in the New Europe. – *Annual Review of Anthropology* 34 s. 363–384.
- Simon, Bernd 1993: On the asymmetry in the cognitive construal of ingroup and outgroup. A model of egocentric social categorization. – *European Journal of Social Psychology* 23 s. 131–147.
- Sinclair, John 1966: Beginning the study of lexis. – C. Bazell, J. Catford, M. A. K. Halliday & R. Robins (toim.), *In memory of J. R. Firth* s. 410–430. London: Longman.
- Sinijoki, Peppina 2013: *Floods, tsunamis, and slammed doors. Immigration-related metaphors in newspaper language*. Englantilaisen filologian pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Sisäministeriö 2019. *Sanat ovat tekoja. Vihapuheen ja nettikiusaamisen vastaisten toimien tehostaminen*. Sisäministeriön julkaisuja 2019:23. Helsinki: Sisäministeriö.
- Sisäministeriö. Verkkosivut: <https://intermin.fi> (7.10.2019).
- Solin, Anna 2012: Kriittinen diskurssitutkimus. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi. Tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 558–563. Helsinki: Gaudeamus.
- Sorjonen, Marja-Leena 2001: *Responding in conversation. A study of response particles in Finnish*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Stensig, Jacob 2012: Conversation analysis and affiliation and alignment. – Carol A. Chapelle (toim.), *The encyclopedia of applied linguistics*. Blackwell Publishing, verkkojulkaisu (4.4.2019).
- Stivers, Tanya – Mondada, Lorenza – Steensig, Jacob 2011: Knowledge, morality and affiliation in social interaction. – Tanya Stivers, Lorenza Mondada & Jacob Steensig (toim.), *The morality of knowledge in conversation*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Stockwell, Peter 1999: Towards a critical cognitive linguistics? – Annette Combrink & Ina Bierman (toim.), *Poetics, linguistics and history. Discourses of war and conflict* s. 510–528. Potchefstroom: Potchefstroom University Press.
- Summa, Hilkka 1996: Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan. – Kari Palonen & Hilkka Summa (toim.), *Pelkkää retoriikkaa* s. 51–83. Tampere: Vastapaino.
- Suomen perustuslaki 1999/731.
- Suomi24. <https://www.suomi24.fi/> (5.4.2019).
- Suomi24 Blogi. <https://keskustelu.suomi24.fi/suomi24-blogi-> (16.4.2019).
- Suominen, Jaakko 2013: Johdanto – Sosiaalisen median aika. – Jaakko Suominen, Sari Östman, Petri Saarikoski & Riikka Turtiainen (toim.), *Sosiaalisen median lyhyt historia* s. 9–27. Helsinki: Gaudeamus.
- Surkka, Sanni 2016: Tyylikästä lässytystä. *Homoseksuaali mies kielellisenä stereotyyppinä ja identiteettinä*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Sääskilähti, Minna 2006: *Vapise, kuningas Alkoholi. Alkoholivalistuksen tekstilaji ja sen muuttuminen vuosien 1755 ja 2001 välisenä aikana*. Oulu: Oulu University Press.
- Tainio, Liisa 1993: *Kannanoton tulkinta keskustelussa*. Suomen kielen lisen-siaatin työ. Helsingin yliopisto.
- 1996: Kannanotoista arkikeskustelussa. – Auli Hakulinen (toim.), *Suomalaisen keskustelun keinoja II*. Kieli 10 s. 81–108. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- (toim.) 1997: *Keskusteluanalyysin perusteet*. Tampere: Vastapaino.
- Tajfel, Henri 1981: *Human groups and social categories*. Cambridge: Cambridge University Press.
- (toim.) 1982: *Social identity and intergroup relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Talmy, Leonard 1988: Force dynamics in language and cognition. *Cognitive Science* 12 s. 49–100.
- 2000: *Toward a cognitive semantics*. Cambridge: MIT Press.
- Taylor, John 2003: *Linguistic categorization*. New York: Oxford University Press.
- Tepora, Tuomas 2017: Uusi kamppailu kansallistunnuksista. – Kari Enqvist, Ilari Hetemäki & Teija Tiilikainen (toim.), *Kaikki vapaudesta* s. 120–121. Helsinki: Gaudeamus.
- Tervonen, Satu 2000: *Ruma ryssä ja rento jenkki. Tutkielma etnonymien konnotaatioista*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Thurlow, Crispin – Mroczek, Kristine R. (toim.) 2011: *Digital discourse. Language in the new media*. Oxford: Oxford University Press.
- Tieteen termipankki 2017. <http://www.tieteentermipankki.fi>
- TNS Metrix. <http://tnsmetrix.tns-gallup.fi> (8.4.2019).
- Torkki, Juhana 2006: *Puhevalta. Kuinka kuulijat vakuutetaan*. Helsinki: Otava.
- Toukola, Milla 2017: *Kaiken takana on juutalainen. Diskurssianalyysi Magneetimedian juutalaiskirjoituksista*. Teologian pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Toulmin, Stephen 1958: *The uses of argument*. Cambridge: University Press.

- Trask, Larry 1997: Guide to punctuation. – Department of Informatics, University of Sussex. <http://www.sussex.ac.uk/informatics/punctuation/toc> (15.4.2016).
- Tuomola, Salla 2018: Pakolaiskeskustelu MV-lehdessä. Merkityksellistämisen mekanismin ideologisissa puhuttelutavoissa. – *Media & Viestintä* 41 s. 171–191.
- Turner, John C. – Giles, Howard (toim.) 1981: *Intergroup behaviour*. Oxford: Blackwell.
- Turner, John C. – Hogg, Michael – Oakes, Penelope – Reicher, Stephen – Wetherell, Margaret 1987: *Rediscovering the social group. A self-categorization theory*. Oxford: Blackwell.
- Turtiainen, Riikka – Östman, Sari 2013: Verkkotutkimuksen eettiset haasteet: Armi ja anoreksia. – Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.), *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät* s. 48–64. Tampere: Vastapaino.
- Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2019: *Informaatiovaikuttamiseen vastaaminen. Opas viestijöille*. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- Van Valin, Robert D., Jr. – LaPolla, Randy J. 1997: *Syntax. Structure, meaning and function*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Verkkouutiset 25.7.2015 = Juha-Pekka Tikka: Kansanedustaja Facebookissa: ”Taistelemme loppuun asti yhden aidon Suomen kansan puolesta”. Verkkouutiset 25.7.2015
- Verkkouutiset 1.9.2015 = Alberto Claramunt: Maahanmuuttokeskustelu käy ylikierroksilla – Verkkouutiset painaa jarrua. Verkkouutiset 1.9.2015.
- Vilkuna, Maria 1992: *Referenssi ja määräisyys suomenkielisten tekstien tulokinnassa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Viola, Lorella – Musolff, Andreas (toim.) 2019: *Migration and media. Discourses about identities in crisis*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Virsu, Ville 2012: *Sitouttamisretoriikka yritysviestinnässä*. Turku: Turun yliopisto.
- Virtanen, Mikko T. 2015: *Akateeminen kirja-arvio moniäänisenä toimintana*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Virtanen, Mikko T. – Juvonen, Riitta 2018: Moniäänisyys, vuorottelu ja keronta. Alisteisen interrogatiivilauseen sisältävät rakenteet blogivuorovaikutuksessa. – Toini Rahtu, Susanna Shore & Mikko T. Virtanen (toim.), *Kirjoitettu vuorovaikutus* s. 179–213. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Virtanen, Mikko T. – Rahtu, Toini – Shore, Susanna 2018: Kirjoitetun vuorovaikutuksen moninaisuus ja erityisyys. – Toini Rahtu, Susanna Shore & Mikko T. Virtanen (toim.), *Kirjoitettu vuorovaikutus* s. 9–38. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkoversio, viitattu 5.9.2018. Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk> URN:ISBN:978-952-5446-35-7
- Vitikka, Elina 2014: *Vihapuhetta vai ei? Reseptioanalyysia vihapuheen kielestä ja kontekstista*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Volmari, Kristiina 2009: *Half a century of forest industry rhetoric. Persuasive strategies in sales argumentation*. Vaasa: Universitas Wasaensis.

- Vološinov, Valentin 1990 [1929]: *Kielen dialogisuus. Marxismi ja kielifilosofia*. Suomennos, esipuhe ja selitykset Tapani Laine. Tampere: Vastapaino.
- Voutilainen, Eero 2011: *Nyky-suomen translatiivin polysemiaa*. Suomen kielten pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Välimäki, Matti 2012: Maahanmuutto – politiikan arka aihe. – Ville Pernaa & Erkkä Railo (toim.), *Jytky. Eduskuntavaalien 2011 mediajulkisuus*. Turku: Kirja-Aurora.
- Walton, Douglas 1995: *A pragmatic theory of fallacy*. Tuscaloosa: University of Alabama Press.
- Wikipedia, vapaa tietosanakirja: Arman Alizad [verkkodokumentti]. Päivitetty 7.3.2019. Saatavissa: https://fi.wikipedia.org/wiki/Arman_Alizad (viitattu 5.4.2019).
- Wikisanakirja, vapaa sanakirja: Suvakki [verkkodokumentti]. Päivitetty 29.1.2019. Saatavissa: <https://fi.wiktionary.org/wiki/suvakki> (viitattu 4.4.2019).
- Ählämi [verkkodokumentti]. Päivitetty 22.9.2018. Saatavissa: <https://fi.wiktionary.org/wiki/ählämi> (viitattu 5.4.2019).
- Wittgenstein, Ludwig 1981 [1953]: *Filosofisia tutkimuksia*. Suomentanut Heikki Nyman. Porvoo: WSOY.
- Wodak, Ruth 1991: Turning the tables. Antisemitic discourse in post-war Austria. – *Discourse & Society* 2 s. 65–83.
- 1993: ‘We are dealing with people whose origins one can clearly tell just by looking’. Critical discourse analysis and the study of neo-racism in contemporary Austria. – *Discourse & Society* 4 s. 225–248.
- 2001: The Discourse-Historical Approach. – Ruth Wodak & Michael Meyer (toim.), *Methods of Critical Discourse Analysis* s. 63–94. London: Sage.
- 2006: Critical linguistics and critical discourse analysis. – Jan Verschueren & Jan-Ola Östman (toim.), *Handbook of pragmatics*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- 2009: *The discourse of politics in action. Politics as usual*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- 2014: The strategy of discursive provocation. A discourse-historical analysis of the FPÖ’s discriminatory rhetoric. – Matthew Feldman & Paul Jackson (toim.), *Doublespeak. The rhetoric of the far-rights since 1945* s. 101–122. Stuttgart: Ibidem-Verlag.
- 2015: *The politics of fear. What right-wing populist discourses mean*. London: SAGE.
- 2017: The “establishment”, the “elites”, and the “people”. Who’s who? – *Journal of Language and Politics* 16 s. 551–565.
- 2019: Preface. – Lorella Viola & Andreas Musolff (toim.), *Migration and media. Discourses about identities in crisis* s. vii–x. Amsterdam: John Benjamins Publishin Company.
- Wodak, Ruth – Boukala, Salomi 2015: European identities and the revival of nationalism in the European Union. A discourse historical approach. – *Journal of Language and Politics* 14 s. 87–109.
- Wodak, Ruth – KhosraviNik, Majid 2013: Dynamics of discourse and politics in right-wing populism in Europe and beyond. An Introduction. – Ruth Wodak, Majid KhosraviNik & Brigitte Mral (toim.), *Right-wing populism in Europe. Politics and discourse* s. xvii–xxviii. London: Bloomsbury.
- Wodak, Ruth – KhosraviNik, Majid – Mral, Brigitte (toim.) 2013: *Right-wing populism in Europe. Politics and discourse*. London: Bloomsbury.

- Wodak, Ruth – Meyer, Michael (toim.) 2016: *Methods of critical discourse studies*. Kolmas painos. Los Angeles: Sage.
- 2016: Critical discourse studies: history, agenda, theory and methodology. – Ruth Wodak & Michael Meyer (toim.), *Methods of critical discourse studies*. Kolmas painos s. 1–22. Los Angeles: Sage.
- Wodak, Ruth – Richardson, John E. (toim.) 2013: *Analysing fascist discourse. European fascism in talk and text*. New York: Routledge.
- Yle Uutiset 9.9.2017 = Simo Ortamo: Islam, islamismi, islamisaatio: Euroopan oikeistopopulistit puhuvat uhkakuvista kuin yhdestä suusta. Yle Uutiset 9.9.2017.
- Yle Uutiset 18.10.2018 = Ilja Janitskinille ehdoton vuoden ja 10 kuukauden vankeustuomio MV-jutussa – syyttäjä tyytyväinen poikkeuksellisen ankaaraan rangaistukseen. Yle Uutiset 18.10.2018.
- Ylikoski, Petri 1998: Kuinka argumentti voi epäonnistua. – Marja-Liisa Kakuri-Knuuttila (toim.), *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot* s. 158–175. Helsinki: Gaudeamus.
- Ylä-Anttila, Tuukka – Bauvois, Gwenaëlle – Pyrhönen, Niko 2019: Politicization of migration in the countermedia style: A computational and qualitative analysis of populist discourse. – *Discourse, Context & Media* 32.
- Young, Iris Marion 2003: The logic of masculinist protection. Reflections on the current security state. – *Signs: Journal of Women in Culture and Society* 29 s. 1–25.

LIITE: AINEISTON VIESTIKETJUN KOODIT JA OTSIKOT

Koodi Keskusteluketjun otsikko Suomi24-palstalla

- K1** 2 mamuraiskausta
- K2** 15 000 muuttajaa sinne missä heitä kaivataan
- K3** Allekirjoittakaa tämä adressi
- K4** Aasialaiset sopeutuu
- K5** Brittilehti varoittaa islamisaatiosta
- K6** Edes lapset eivät saa olla RAUHASSA
- K7** Eilen Malmilla oli...
- K8** En ole missään tekemisissä.
- K9** ”Erilliset uimavuorot ovat osoitus
- K10** Halla-aho: ”Ruotsi lähettää mamuja Suomeen”
- K11** Helsinki menettää rahaa..
- K12** Hysääri, avaudu motiiveistasi!
- K13** Hävettää suomalaisten puolesta
- K14** Ikean puukotus kunniamurha?
- K15** Isis mielissään.
- K16** Itsepuolustuskoulutus suomalaisille tytöille!
- K17** Jyllans-Posten: Sisällissota uhkaa Ruotsia
- K18** Jätetään mokuttajille tuho ja muutetaan Suomesta!
- K19** Kauniainen
- K20** Kello käy ja kovaa
- K21** Kuinka paljon olet valmis tinkimään tuloistasi?
- K22** kuka maksaa mamu/pakolaisten koulutuksen yms?
- K23** KUKA SAATANAN MULKKU ÄÄNESTI ORPOA TEKI VIT-TUMAISE
- K24** Kyllä Suomalaiset ovat tyhmiä!!!
- K25** Laittakaa viestiä puolueille ja kansanedustajille!
- K26** Lisää maahanmuuttajia!
- K27** Maahamme muuttaa hyvässä kunnossa
- K28** Maahanmuuton realiteetit Suomessa 2015
- K29** Maahanmuuton tuomia ilmiöitä
- K30** Maahanmuuttaja jengi pahoinpiteli Turussa
- K31** Maahanmuuttaja selittää raiskausta
- K32** Maahanmuuttajalla menee erittäin hyvin.
- K33** Maahanmuuttajat päivähoidon ongelma
- K34** Maassa maan tavalla!
- K35** Mamu itse valitsee missä antaa sormenjälkensä!
- K36** Mamuille ilmaiset hotellit

- K37** Mamujen kielikoulutus tehokkaammaksi
K38 Mamut ja väkivallan pelko?
K39 Mamut tekee hyvää ruokaa !!
K40 Mamutausta Ikeapuukotuksessa poissuljettu
K41 MAMUTTAJIEN TÖRKEIN VÄITÖS!!!
K42 Mamutus ja maahanmuutto
K43 Mediarummutus täysillä pakolaisten puolesta
K44 MENKÄÄ KATSOMAAN SREBASTIAN TYKKYSEN FB-SIVUA
K45 Miksi meidän pitää ?
K46 Miksi muslimit eivät sopeudu
K47 Miksi nämä ovat tulleet Suomeen??
K48 Miksi Suomen media ei uutisoinut?
K49 Mikä lienee totuus Oulun raiskausjutussa
K50 Mikä on meidän unelma?
K51 Mikä tämä Immosen ero oikein on?
K52 Ministerien oudot monikulttuurisuus-lausunnot!
K53 Ministerit kävivät tapaamassa elintasopakolaista
K54 Minä vs Arman
K55 Mitä Suomeen tuleville Mamuille pitäisi tehdä?
K56 Miten nyt suu pannaan pillunkipeät suomijuntit?
K57 Monikulttuurinen Suomi?
K58 Monikulttuurisuus tapahtui Littoisissa
K59 Naisille urakkaa pukkaa
K60 Niinistö on rasisti!
K61 Näin Suomi nousee pohjilta
K62 Näin turvapaikanhakija käyttäytyy
K63 Olen mamu Yrittäjä
K64 Oletteko maahanmuuttoa vastaan vai sen puolesta?
K65 Omia kokemuksia
K66 Onko kukaan tehnyt TV OHJELMAA..
K67 Onko noi tulijat Sotakarkureita??
K68 Onko Suomen-somaliteineillä..
K69 Onko tämä lapsi uhka ja bussista tulee aikuisia...
K70 Outoa tiedotusta raiskaustapauksissa
K71 Pakkomamutus Kirkkonummelle
K72 pakolais miehet (neidit)
K73 Pakolaisasuntoja vientiin!
K74 Pakolaisongelmaan ratkaisu ?
K75 Pakolaispolitiikan näkymistä
K76 Pakolaisuus Eurooppaan
K77 Persut puolustaa kilvan naistenpahoimpiteliöitä
K78 Ruotsi kusettaa tyhmiä suomalaisia
K79 Ruotsi työntää laittomia siirtolaisia Suomeen
K80 Saamme lisää maahanmuuttajia isolla kädellä
K81 Sain JUURI LUOTETTAVAN TIEDON..

- K82** Siis millä tavoin Mamut rikastuttaa Suomea??
K83 Sisäänpäin kääntyminen?
K84 Slovakia ei ota vastaan muslimipakolaisia
K85 Soini: Maahanmuuton kustannuksista puolet pois
K86 Somali culturi
K87 somalit töissä ???
K88 Suomalaiset lähtevät sossuamamusuomesta pois
K89 Suomalaisten on aika nöyrtyä ja maksaa rikoksista
K90 Suomesta tehdään nyt muslimivaltiota
K91 SUOMI VASTAANOTTAA RINTAMAKARKUREITA
K92 Suunnitelma: Keuruulle 500 heng. vastaanottokeskus
K93 Suurmiehenosoitus maahanmuuttoa vastaan tänään Hel
K94 Taas yksi nyyhkytarina mamuista
K95 tarvitsemme maahanmuuttoa ja työvoimaa, 31
K96 Totuus mamut saavat moninkertaisesti enemmän tukia
K97 tulivat koiria kivittämään
K98 Tummaihoiset ”Kantasuomalaiset”
K99 Tyhjämpäiväiset aloitukset voisi lopettaa
K100 Työttömät pakolaiskeskuksiin auttamaan
K101 Tähän ollaan menossa, ainoastaan persut esteenä
K102 Tänään Tallinnassa ja katukuvassa..
K103 Tässä meillä taas yksi vihervasuritoimittelija
K104 USA:n kantaväestö vs somalipakolaiset
K105 Ulkoministerin valta maahanmuuttoon
K106 Uusi kansainvellus
K107 Vaarallisia mamuja tulossa myös tulossa
K108 Vaikuttakaa suomalaiset
K109 Vain 15 000 pakolaista Suomeen!!
K110 valtion leikkaukset - maahanmuutto
K111 Vastaanottoraha
K112 Vihreiden uusin aivopieru!
K113 Virosta ”Tämä ei ole Afrikka”-tarroja autoon
K114 VITHUN SOINI..
K115 VOIKO SPR JA MAAHANM.VIRASTO KUNTAA KUULEMATTA
K116 VR-Antaa loparit 600 duunarille niin..
K117 YLEN:n uusin valhe vastaanottokeskuksista